

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

ECONOMICA

Revistă științifico-didactică

An. XIX, nr.1 (75), martie 2011

© Departamentul Editorial–Poligrafic al ASEM

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Prof. univ. dr. hab. Ion BOLUN, Academia de Studii Economice din Moldova
Prof. univ. dr. hab. Vasile BUCUR, Academia de Studii Economice din Moldova
Prof. dr. Piotr BULA, Academia de Economie din Kracovia, Polonia
Prof. univ. dr. hab. Eugenia FEURAȘ, Academia de Studii Economice din Moldova
Prof. dr. hab. Iurii MACAGON, Universitatea Națională, Ucraina
Prof. univ. dr. hab. Vitalii MACAROV, Academia de Științe, Rusia
Prof. univ. dr., acad. Anatolie MAZARACHI, Universitatea Națională de Comerț și Economie din Kiev, Ucraina
Prof. univ. dr. hab. m.c. al AȘM Gheorghe MIȘCOI, Academia de Științe a Moldovei
Prof. univ. dr. hab. m.c. al AȘM Dumitru MOLDOVAN, Academia de Studii Economice din Moldova
Prof. univ. dr. Ion PETRESCU, Universitatea „Spiru Haret”, Brașov, România
Prof. dr. Alban RISCHARD, Universitatea „Pierre Mendès France de Grenoble”, Franța
Prof. dr. Agop SARKISEAN, Academia de Economie din Sviștov, Bulgaria
Prof. univ. dr. Ioan-Franc N. VALERIU, Institutul de Cercetări Economice al Academiei Române
Prof. univ. dr. Gheorghe ZAMAN, m.c. al Academiei Române, Institutul de Economie Națională
Prof. univ. dr. hab. Rodica HÂNCU, Academia de Studii Economice din Moldova
Prof. univ. dr. Oleg STRATULAT, Academia de Studii Economice din Moldova
Conf. univ. dr. Marina BELOSTECINIC, Academia de Studii Economice din Moldova
Conf. univ. dr. Nadejda BOTNARI, Academia de Studii Economice din Moldova
Conf. univ. dr. Oxana SAVCIUC, Academia de Studii Economice din Moldova
Conf. univ. dr. Liubomir SCORIC, Universitatea de Comerț, Economie și Cooperatie de Consum, Gomel, Belarus
Conf. cercet. dr. Corneliu GUȚU, Academia de Studii Economice din Moldova

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Redactor-șef: **Grigore BELOSTECINIC,**
prof. univ. dr. hab., m.c. al AȘM
Redactor-șef adjunct: **Galina COTELEA**
Redactor (l. engleză): **Ludmila RURAC**
Operatori: **Tatiana Vais, Natalia IVANOV**
Redactor tehnic: **Feofan BELICOV**
Designer copertă: **Vitalie SPÎNACHI**

ADRESA REDACȚIEI:

Str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 59,
ASEM, blocul B, b.503,
tel: 402-995; 402-986
Cod: MD 2005, Chișinău,
Republica Moldova
E-mail: rev_economica@yahoo.com

**Revista este acreditată de Consiliul Național
pentru Acreditare și Atestare al RM, categoria „B”**

Certificat de înregistrare nr.112 din 25.02.2002
Index poștal: PM-31627
ISSN 1810-9136

Editura ASEM, Chișinău-2011

Redacția nu este responsabilă pentru conținutul articolelor publicate

ACADEMY OF ECONOMIC STUDIES OF MOLDOVA

ECONOMICA

Scientific and didactic journal

Year XIX, nr.1 (75), March 2011

© Editorial-Polygraphic Department of AESM

EDITORIAL BOARD:

Univ. Prof. Dr. Hab. Ion BOLUN, Academy of Economic Studies of Moldova
Univ. Prof. Dr. Hab. Vasile BUCUR, Academy of Economic Studies of Moldova
Prof. PhD. Piotr BULA, Krakow Academy of Economy, Poland
Univ. Prof. Dr. Hab. Eugenia FEURAS, Academy of Economic Studies of Moldova
Prof. Dr. Hab. Iurii MACAGON, National University, Ukraine
Univ. Prof. Dr. Hab. Vitalii MACAROV, Academy of Science, Russia
Univ. Prof. PhD, Acad. Anatolie MAZARACHI, Kyiv State University of Commerce and Economics, Ukraine
Univ. Prof. Dr. Hab. c.m. of ASM Gheorghe MISCOI, Academy of Science of Moldova
Univ. Prof. Dr. Hab. c.m. of ASM Dumitru MOLDOVAN, Academy of Economic Studies of Moldova
Univ. Prof. PhD. Ion PETRESCU „Spiru Haret” University, Brasov, Romania
Prof. PhD. Alban RISCHARD „Pierre Mendès France de Grenoble” University, France
Prof. PhD. Agop SARKISEAN, D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria
Univ. Prof. PhD. Ioan-Franc N. VALERIU, National Institute of Economic Research of Romanian Academy
Prof. PhD. Gheorghe ZAMAN, c. m. of Romanian Academy, Institute of National Economy
Univ. Prof. Dr. Hab. Rodica HÂNCU, Academy of Economic Studies of Moldova
Univ. Prof. PhD. Oleg STRATULAT, Academy of Economic Studies of Moldova
Assoc. Prof. PhD. Marina BELOSTECINIC, Academy of Economic Studies of Moldova
Assoc. Prof. PhD. Nadejda BOTNARI, Academy of Economic Studies of Moldova
Assoc. Prof. PhD. Oxana SAVCIUC, Academy of Economic Studies of Moldova
Assoc. Prof. PhD. Liubomir SCORIC, Belarusian Trade-Economic University of Consumer's Cooperation, Gomel, Belarus
Assoc. Prof. Researcher PhD. Corneliu GUTU, Academy of Economic Studies of Moldova

EDITORIAL STAFF:

Editor-in-chief: **Grigore BELOSTECINIC**,
Univ. Prof. Dr. Hab., c.m. of ASM
Vice-Editor-in-chief: **Galina COTELEA**
Editor (English): **Ludmila RURAC**
Operators: **Tatiana Vais, Natalia IVANOV**
Technical editor: **Feofan BELICOV**
Designer: **Vitalie SPINACHI**

ADDRESS OF PUBLISHING DEPARTMENT:

59, Mitropolit G. Banulescu-Bodoni street
AESM, block B, office 503,
tel: 402-995; 402-986
Postcode: MD 2005, Chisinau,
Republic of Moldova
E-mail: rev_economica@yahoo.com

**The journal is accredited by the National Certification
and Accreditation Council of RM, Category „B”**

Registration certificate nr.112 of 25.02.2002
Post code: PM-31627
ISSN 1810-9136

Publishing department AESM, Chisinau-2011

The editorial is not responsible for the content of the published articles

SUMAR:

ECONOMIE GENERALĂ

Migrația populației ca megatendință.....	9
<i>Prof. univ. dr. hab. Nadejda Șișcan</i>	
Conceptul teoretic al mecanismelor dezvoltării economice în relațiile de piață.....	17
<i>Conf. univ. dr. Veronica Movileanu</i>	
Construirea modelului competitivității regiunii în baza exemplului UTA Găgăuzia...	25
<i>Conf. univ. dr. Ala Levițcaia</i>	
<i>Lect. sup. Vitalie Chiurcciu</i>	
Direcțiile prioritare ale reglementării de stat în scopul susținerii dezvoltării sectorului agricol al Republicii Moldova.....	35
<i>Drd. Liliana Cimpoieș</i>	
Valorificarea potențialului turistic al satului moldovenesc.....	41
<i>Drd. prof., magistrul în economie Angela Botezatu</i>	

BUSINESS ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR

Probleme actuale ale pieței întreprinderilor de alimentație publică din Republica Moldova.....	46
<i>Conf. univ. dr. Oxana Savciuc</i>	
<i>Drd. Elena Organ</i>	
Analiza mediului concurențial al Republicii Moldova. Studiu de caz.....	53
<i>Conf. univ. dr. Larisa Dodu-Gugea</i>	
<i>Drd. Alexandru Salter</i>	
Înclinațiile către profesii – factor de motivare.....	59
<i>Conf. univ. dr. Svetlana Bîrsan</i>	
<i>Lect. sup. univ., master Elvira Jorovlea</i>	
Strategii și politici de dezvoltare a mediului de afaceri în relațiile de piață.....	62
<i>Prof. univ. dr. hab. Ion Sîrbu</i>	
<i>Drd. Sergiu Duță</i>	
Evaluarea personalului: rezultatele monitoringului procesului estimativ la întreprinderile din Republica Moldova.....	70
<i>Drd. Maria Carabet</i>	

FINANȚE

Descentralizarea financiară: argumente și implicații macrofiscale pentru Republica Moldova.....	74
<i>Prof. univ. int. dr. hab. Angela Secrieru</i>	
<i>Drd. Eugenia Ciumac</i>	
Echilibrul trezorerial prin prisma echilibrului monetar.....	86
<i>Prof. univ. dr. hab. Tatiana Manole</i>	
<i>Drd. Sofia Anghel</i>	
Evaluarea și factorii care influențează procesul de estimare a activității băncilor comerciale.....	98
<i>Conf. univ. dr. Eugenia Busmachiu</i>	
<i>Drd. Nadejda Borta</i>	
Asigurarea stabilității sistemului bancar din Republica Moldova în condițiile actuale	104
<i>Conf. univ. dr. Larisa Mistrean</i>	

Revenirea la etalonul bazat pe aur: dileme și provocări.....	108
<i>Dr. Victoria Iordachi</i>	
<i>Conf. univ. dr. Ivan Luchian</i>	
<i>Conf. univ. dr. Stela Ciobu</i>	

Stabilitatea financiară: factorii de influență.....	116
<i>Drd. Ludmila Todorici</i>	

RELAȚII ECONOMICE INTERNAȚIONALE

Tendențele de bază ale dezvoltării organismelor de plasament colectiv în Europa...	120
<i>Prof. univ. dr. hab. Rodica Hîncu</i>	
<i>Drd. lector univ. Svetlana Biloocaia</i>	

Reflecții asupra abordărilor teoretice privind migrația internațională.....	128
<i>Drd. Inga Gurschi</i>	

Standarde internaționale de raportare financiară – cea mai importantă condiție de integrare a economiei moldovenești.....	134
<i>Drd. Olga Deli</i>	

ASPECTE DIDACTICE

Dezvoltarea competențelor comunicative în cadrul lecțiilor de limbă străină prin intermediul proiectului.....	139
<i>Lect. sup. univ. Maria Agafiță</i>	
<i>Lect. sup. univ. Adela Talpă</i>	

REGULAMENTUL de editare a revistei științifico-didactice „Economica”.....	145
--	-----

CONTENT

ECONOMICS

Migration of Population as a Megatrend.....	9
<i>Univ. Prof. Dr. Hab. Nadejda Siscan</i>	
The Theoretical Concept Economic Development Mechanisms in Market Relations.....	17
<i>Assoc. Prof. PhD Veronica Movileanu</i>	
Building a Model of Regional Competitiveness through the Example of Gagauz Yeri.....	25
<i>Assoc. Prof. PhD Ala Levitkaia</i>	
<i>Senior Lect. Vitalie Chiurcciu</i>	
Priority directions of State Regulation for Supporting the Development of Moldova's Agricultural Sector.....	35
<i>PhD candidate Liliana Cimpoies</i>	
Tourism Potential of Moldovan Village.....	41
<i>PhD candidate, ME Angela Botezatu</i>	

BUSINESS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISE

Current Problems of Public Food enterprises the Republic of Moldova.....	46
<i>Assoc. Prof. PhD Oxana Savciuc</i>	
<i>PhD candidate Elena Organ</i>	
Analysis of the Competitive Environment of the Republic of Moldova. Case Study.....	53
<i>Assoc. Prof. PhD Larisa Dodu-Gugea</i>	
<i>PhD candidate Alexandru Salter</i>	
Inclinations Towards Profession – Factor of Motivation.....	59
<i>Assoc. Prof. PhD Svetlana Birsan</i>	
<i>Senior Lect. MA Elvira Jorovlea</i>	
Development of Business Environment Strategies and Policies in Market Relations.....	62
<i>Univ. Prof. Dr. Hab. Ion Sirbu</i>	
<i>PhD candidate Sergiu Duta</i>	
Personnel Assessment: Results of Assessment Process Monitoring at Enterprises of the Republic of Moldova.....	70
<i>PhD candidate Maria Karabet</i>	

FINANCE

Financial Decentralization: Arguments and Macrofinancial Implications for the Republic of Moldova.....	74
<i>Univ. Prof. Dr. Hab. Angela Secrieru</i>	
<i>PhD candidate Eugenia Ciumac</i>	
Treasury Balance Through Monetary Balance.....	86
<i>Dr. Hab. Univ. Prof. Tatiana Manole</i>	
<i>PhD candidate Sofia Anghel</i>	
Valuation and factors that affect valuation process in banking Activity.....	98
<i>Assoc. Prof. PhD Eugenia Busmachiu</i>	
<i>PhD candidate Nadejda Borta</i>	
Insurance of National Banking System Stability in Current Conditions.....	104
<i>Assoc. Prof. PhD Larisa Mistrean</i>	

Return to Gold Standard Ratio: Dilemmas and Challenges.....	108
<i>PhD Victoria Iordachi</i>	
<i>Assoc. Prof. PhD Ivan Luchian</i>	
<i>Assoc. Prof. PhD Stela Ciobu</i>	
Financial Stability: Influencing Factors.....	116
<i>PhD candidate Ludmila Todorich</i>	
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	
Main Trends of Collective Investment Development in Europe.....	120
<i>Univ. Prof. Dr. Hab. Rodica Hincu</i>	
<i>PhD candidate Svetlana Biloocaia</i>	
Review of Theoretical Approach on International Migration.....	128
<i>PhD candidate Inga Gurschi</i>	
International Financial Reporting Standards: the Most Important Condition for the Integration of the Moldovan Economy.....	134
<i>PhD candidate Olga Deli</i>	
DIDACTIC ASPECTS	
Le développement des compétences communicatives dans le cadre des cours de langue étrangère par l'intermédiaire du projet.....	139
<i>Lect. sup. univ. Maria Agafita</i>	
<i>Lect. sup. univ. Adela Talpa</i>	

MIGRAȚIA POPULAȚIEI CA MEGATENDINȚĂ

Prof. univ. dr. hab. Nadejda ȘIȘCAN, ASEM

Autorul relevă fenomenul migrației drept o megatendință, precum și abordările metodologice ale acesteia. O atenție deosebită se acordă factorilor ce produc impactul asupra migrației la nivel global, regional (UE) și național, consecințelor atât pozitive, cât și negative ale migrației pentru țările donatoare și recipiente. În articol, se discută și mecanismul contemporan de gestionare a migrației.

Noțiunea de *migrant* își trage originea din limba latină: *migrantis* este o persoană care se deplasează din loc în loc. Din punct de vedere socio-economic, migrația reprezintă un fenomen complex și multilateral, ce constituie obiectul de studiu al mai multor științe socioumane, precum ar fi istoria, sociologia, economia, geografia, demografia etc. Fiecare știință studiază fenomenul prin prisma proprie. Totodată, datorită caracterului global al fenomenului vizat, toate științele care au drept scop conceperea integrativă a acestuia, sunt nevoite să țină cont de realizările altor științe și, mai întâi de toate, ale istoriei, motivele principale fiind următoarele:

A. Istoria studiază evenimentele din trecut, prezentându-le în toată diversitatea lor, în timp și spațiu. E imposibilă perceperea prezentului și prognozarea viitorului fără investigarea trecutului.

B. Toate științele au un caracter istoric, după mijloacele lor de cunoaștere a fenomenelor și proceselor sociale. Astfel, anume abordarea istorică permite utilizarea realizărilor altor științe sociale sub diferite aspecte. Cu alte cuvinte, dă posibilitatea de a implementa abordarea interdisciplinară a fenomenului migrației. Aceasta și constituie obiectivul principal al prezentului articol: cunoașterea dialectică a trecutului migrației de către populație, a stării prezente și a tendințelor de dezvoltare a acestui fenomen.

Analiza literaturii specializate din domeniu ne arată că nu este întâmplătoare manifestarea celor două tendințe: complementare în cercetarea fenomenului migrației: „în profunzime” – investigațiile efectuate de către o știință și ”în lărgime” – cercetările comune ale științelor, ultima tendință manifestându-se, îndeosebi, începând cu mijlocul sec.XX.

Din punct de vedere socio-economic, cercetarea migrației „în profunzime” se efectua în trecut și se realizează în prezent în baza concepției clasice și a celei neoclasice, care se axează pe conceptul *Homo Oeconomicus* – omul economic, rațional – ținând cont de nevoile și interesele lui. Începând cu mijlocul sec.XX, predomină cercetarea „în lărgime” a migrației, având drept bază abordarea interdisciplinară a acesteia. Faptul a fost reflectat în operele lui

MIGRATION OF POPULATION AS A MEGATREND

Prof. Dr. Hab. Nadejda SISCAN, AESM

The content of migration as a megatrend, as well as its methodological approaches to it are revealed in the article. A special attention has been paid to the factors that influence upon migration at global, regional (the EU) and national levels, to positive and negative consequences of migration for both donor and recipient countries. The contemporary mechanism for regulation of migration has also been discussed.

The term *migrant* is of Latin origin *migrantis* “a persons who is moving from one place of living to another”. From socio-economic standpoint migration is a complex and multilateral socio-economic phenomenon which constitutes a subject-matter of various humanitarian sciences and, first of all, of history, sociology, economics, geography, demography etc. Each science studies this phenomenon from its own interest. At the same time, due to the comprehensive character of the phenomenon, all the sciences, in order to get the whole picture, have to take into account *the achievements of other domains, first of all of history. The reasons are as follows:*

A. History tells about past events in their diversity in space and time. It is impossible to comprehend present and to foresee future without the investigation of the past.

B. All social sciences are historical by their means of cognition of social phenomena and processes. Thus, it is the historical approach that allows using the achievements of other social sciences in different aspects. In other words, it permits implementing an interdisciplinary approach into the research of migration phenomenon. In doing so, we'll be able to attain the main purpose of the article: dialectical cognition of the past of population migration, its present state and the trends of its future development.

Our analysis of the contemporary specialized literature on migration showed that it is not incidental the clear manifestation of two mutually completing tendencies in its research: “in-depth” – by each science and “in-extent” – by sciences together, the latter is especially true since the middle of the XX century.

From the socio-economic point of view the “in-depth” research of migration in the past as well as in the present has been conducted in accordance with the classic and neo-classic conceptions of economic, rational man – *Homo Oeconomicus*, bearing in mind his needs and interests. Beginning with the middle of the XX century, however, the “in-extent” research of migration has been leaning upon the interdisciplinary approach to it. It has been reflected in works of Hammar T., Brochmann G., Tamas K., Faist Th. etc.

Hammar T., Brochman G., Tamas K., Faist Th. etc. Cercetările se efectuează în baza concepțiilor de *Homo Socio-Oeconomicus* și *Homo Intelligens*.

C. Abordarea interdisciplinară a migrației, determinată istoric, permite definirea și perceperea tipologiei cu privire la forme, stadii, concepții și legitimități ale migrației de populație drept o megatendință mondială.

Dezvoltarea societății, după cum a fost menționat, poate fi analizată în dimensiunea spațială și temporală. Pornind de la locurile sale de origine, ființele umane, gradual, s-au dispersat pe tot globul, valorificând noi teritorii vaste. Acest fapt a avut loc datorită necesităților umane de supraviețuire și dezvoltare, în condițiile limitei crescând a resurselor, odată cu creșterea nivelului de satisfacere și a diversității cerințelor umane într-un loc de trai ales.

În perioada paleoliticului timpuriu, ființele umane și-au descoperit o mare parte din spațiul Terrei: regiunile vaste din Europa Centrală și de Sud, Asia și Africa. În timpul paleoliticului târziu, oamenii au mers mai departe, atingând frontierele nord-estice ale Asiei, Americii de Nord și Australiei. În mezolitic, ființele umane continuau valorificarea Terrei, ajungând la coasta Oceanului Nord-Arctic, precum și așezându-se pe continentele americane. În neolitic, au fost descoperite Insulele Japoneze și Oceania.

Cultivarea solurilor virgine, în special datorită celor mai mari descoperiri geografice și a progresului tehnico-științific, a cauzat impactul crescând din partea omului asupra naturii. Rezultatele ultimilor 200 de ani au depășit toate cele precedente, de-a lungul unui mileniu, după intensitatea și diversitatea formelor de manifestare a acestui impact, mai ales în spațiul european și nord-american. Valorificarea naturii și dezvoltarea forțelor umane de producție s-au soldat cu creșterea bruscă a productivității muncii și bunăstării sociale. Acest fapt a contribuit la accelerarea sporirii populației. La începutul erei noastre, populația globală a constituit 200 mln, în anul 1000 – 275 mln, în 1900 – 1,6 mlrd, în 1950 – 2,5 mlrd, în 1970 – 3,6 mlrd, în 2000 – 6 mlrd, în 2010 – 7 mlrd de oameni. Cea mai mare și rapidă creștere a populației a fost înregistrată în Asia, Africa și America Latină. Ca urmare, începând cu sec. XIX, este în creștere migrația interstatală, cauzată de suprapopulație în unele țări și de lipsa forței de muncă în altele. Centrele principale de atragere a forței de muncă au devenit SUA, Canada, Australia, Nouă Zeelandă, America de Sud (Argentina, Brazilia) și Africa de Sud.

Alături de fluxurile migraționiste din țările Asiei, Africii și ale Americii Latine, s-au format fluxurile donatoare din țările europene economic dezvoltate, având, însă, resurse limitate (Marea Britanie, Olanda, Germania, țările scandinave). Acestea au fost urmate de fluxurile donatoare din țările europene mai puțin industrializate, în care

The investigations were conducted with correspondence to the conceptions of *Homo Socio-Oeconomicus* and *Homo Intelligens*.

C. The historically determined interdisciplinary approach to migration allows defining and comprehending the typology of migration forms, stages, conceptions, theories, legitimates and on this basis the revealing the migration of population as a worldwide megatrend.

The development of human society, as it has been mentioned above, has its spatial and temporal aspects. From the places of their initial origin the human beings, gradually, settled all over the world, opening up new vast territories. That happened because of the need in survival and development under the increasing scarciness of resources in particular locations, of increasing intensity of needs satisfaction and because of their variety.

At early Paleolith, human beings had already opened up a great deal of land: vast regions of Central and Southern Europe, many regions of Asia and Africa. During late Paleolith people moved further, having reached the North-East margin of Asia, North America and Australia. At Mesolith, human beings went on to move into unknown regions of land and reached the seacoast of the North Arctic Ocean as well as settled the American Continents. At Neolith, Japanese islands and Oceania were opened up.

The cultivating virgin and long-fallow lands, especially, owing to the Great geographical discoveries as well as the scientific and technical progress and revolutions, entailed the increasing impact of humankind upon nature. The results of late 200 years overpassed those of one thousand by its intensity and diversity, especially in Europe and the North America. As an outcome of cultivating nature and the development of human production forces, the labour productivity and welfare of society sharply increased. That entailed the accelerated growth of population. Thus, at the beginning of Anno Domini, world population constituted 200 mln people, in 1000 year – 275 mln, in the middle of XVII century – 500 mln, in 1850 – 1,3 mlrd, in 1900 – 1,6 mlrd, in 1950 – 2,5 mlrd, in 1970 – 3,6 mlrd, in 2000 – 6 mlrd, in 2010 – 7 mlrd people. The highest growth rate of population has been registered in Asia, Africa and Latin America. In so long, beginning with the XIX c. the interstate migration has been increasing. It was caused by relative overpopulation in one countries and shortage of labour force in other countries. The main centers of attraction of labour force became the USA, Canada, Australia, New Zealand, South America (Argentina, Brazil) and South Africa.

Alongside with the migration fluxes from the countries of Asia, Africa and Latin America, outgoing fluxes were observed in European countries which were economically developed but had limited resources (Great Britain, the Netherlands, Germany,

predomina producția de tip agricol, precum Italia, Polonia, Ungaria, România etc. Doar în perioada 1851-1940 fluxul emigraționist din Europa în SUA a depășit 30 mln de oameni, în Canada – 7 mln.

La începutul sec.XX, s-a înregistrat migrația în masă a forței de muncă ieftine din India și China în Asia de Sud-Est și Africa de Est. Când au fost formate cele două state pe teritoriul Indiei – Pakistan și India – schimbul reciproc al populației între ele a constituit 16 mln de oameni.

Un flux migraționist considerabil s-a înregistrat în timpul celui de-al doilea război mondial și după acesta (circa 20 mln de oameni). Pondere semnificativă de migranți în acest flux a fost formată de refugiați și de persoane deplasate (strămutate).

Începând cu anii 60-70 sec.XX, pe de-o parte, țările recipiente s-au orientat spre politica migraționistă restrictivă. A apărut chiar o noțiune de „străin nedorit”. Cota emigranților din Europa, stabilită în SUA, Canada și Australia, nu depășea 100-150 mii de persoane anual. Cerințele față de migranți au devenit mai dure: vârsta, instruirea, calificarea înaltă etc. Cererea de specialiști de înaltă calificare a cauzat un astfel de fenomen precum „exodul minților” („brain drain”). Pe de altă parte, în Europa, invers, migrația forței de muncă de calificare joasă a fost înregistrată în creștere. Fluxurile principale s-au format din țările europene mai puțin avansate economic (Spania, Portugalia, Italia, Iugoslavia) în țările economic mai dezvoltate (FRG, Franța, Marea Britanie, Olanda, Belgia, Elveția). Emigrația a constituit 5-8 mln de persoane anual. Motivul principal a fost de natură economică: țările recipiente ofereau locuri de muncă și o remunerație mai bună.

La finele sec.XX – începutul sec.XXI, nevoia omenerii de a migra a crescut. Aceasta a fost condiționată de un șir de factori, printre care: intensificarea megatendinței socioeconomice de globalizare care, la rândul său, este determinată de legea nevoilor crescânde; necesitatea de a ridica productivitatea muncii odată cu economisirea timpului; legile pieței; tranziția țărilor economic avansate la o nouă economie – informațională și de piață social-orientată.

O „explozie” a migrației în spațiul european a fost cauzată de colapsul URSS și al țărilor Acordului de la Varșovia și, ca urmare, de crizele socioeconomice din acele regiuni. În țările din Africa, Asia și America Latină, creșterea fluxurilor migraționiste a fost determinată de sporirea populației în condițiile „cercului vicios” al mizeriei.

Până în sec. XVIII – mijlocul sec. XIX, țările europene asigurau 25% din producția mondială, ponderea Indiei în acest proces constituind 24,5%, a Chinei – 25%. Începând cu mijlocul sec. XIX, diferența după venitul per capita dintre țările avansate și alte țări ale lumii a crescut brusc. În perioada 1820-2000 volumul mediu al GDP în țările occidentale s-a

Scandinavian countries). Then an outgoing flux was composed by migrants from less industrialized countries in which agrarian mode of production predominated Italy, Poland, Hungary, Romania etc.. Only from 1851 till 1940 the emigration from Europe to the USA constituted over 30 mln people, to Canada – more than 7 mln.

At the beginning of the XX c., the mass migration of cheap labour force from India and China to the South-East Asia and East Africa became noticeable. When two independent states had been formed on the territory of India – Pakistan and India – the exchange of population between them constituted 16 mln people.

The considerable size of migration was observed during and after the World War II (approximately 20 mln people). The significant share of migrants was composed by refugees and the displaced people.

Beginning with the 60-70 s of the XX century, on the one hand, the recipient countries have been moving to the restricted migration policy. A special term even appeared – “undesirable foreigner”. The quota of emigrants from Europe to the USA, Canada and Australia was not more than 100-150 thousand people annually. There were made greater demands of migrants: age, education, high qualification etc. The demand for highly qualified specialist called forth such a phenomenon as “brain drain”. On the other hand, in Europe, vice versa, the low-qualified labour force migration from less economically advanced European countries like Spain, Portugal, Italy, Yugoslavia to the more developed countries (FRG, France, Great Britain, the Netherlands, Belgium, Switzerland) took the most of development. The emigration constituted 5-8 mln people yearly. The main reason was economic one: a recipient country offered workplaces and higher remuneration.

At the end of the XX – beginning of the XXI century, the need of population in migration increased. It has been determined by a number of factors among which: the intensification of globalization socio-economic megatrend which, in its own turn, was conditioned by the law of rising needs, the necessity to raise labour productivity and to economize time, the laws of market as well as the transition of economically developed countries to a new economy – informational, socially-oriented market economy.

In Europe a “splash” of migration has been caused by the collapse of the USSR, the countries of Warsaw Agreement and the socio-economic crises in those regions. In the countries of Africa, Asia and Latin America the increase in migration was determined by the growth of population under conditions of “vicious cycle of poverty”.

Up to the XVIII – middle of the XIX century, the European countries had been ensuring 25% of world production. The share of India in that process

majorat de peste 19 ori, în timp ce în alte regiuni ale lumii doar de 5,5 ori. În ultimul timp, ponderea Occidentului în producția mondială constituie 2/3 [9, p.265].

În condițiile de globalizare, diferențele de venit ale țărilor au contribuit la majorarea fluxurilor migraționiste. Acest fapt a determinat modificări semnificative atât pe harta socioeconomică, cât și pe cea geopolitică a lumii. Conform datelor ONU, începând cu sec. XXI, 218 de țări sunt implicate în procese migraționiste. Numărul celor care trăiesc în afara țărilor de reședință sau de cetățenie permanentă a constituit 200 mln de oameni.

Procesele migraționiste contemporane diferă esențial de cele din sec. XIX-XX:

1. Procesul de migrație mondială s-a accelerat semnificativ. Acest fapt se datorează schimbărilor atât cantitative, cât și calitative în sfera mijloacelor de transport și de comunicații.
2. În condițiile de globalizare și de interacțiune a acesteia cu alte megatendințe socioeconomice, cum ar fi liberalizarea, instituționalizarea, aspirația de a-și păstra suveranitatea națională chiar și sub impactul proceselor integraționiste, precum și în contextul creșterii nevoilor socioeconomice și culturale ale populației tuturor țărilor lumii, se înregistrează o influență contradictorie crescândă a migrației asupra tuturor aspectelor de dezvoltare a societății (economic, politic, demografic, cultural, politic, mintal etc.). Aceasta are loc atât în țările recipiente, cât și în cele donatoare.
3. Factorii și motivele determinate de migrație devin tot mai complexe. Alături de factorii economici, un rol considerabil îl joacă factorii ne-economiici. Printre factorii economici găsim evaluarea gradului de dezvoltare socioeconomică a unei țări, mărimea salariului, accesibilitatea unui loc de muncă, garanțiile sociale etc. Printre factorii ne-economiici menționăm: posibilitatea unirii cu familia sau de creării familiei; căutarea unui statut social mai ridicat, experiența înființării și gestionării unei afaceri, motivele de ordin politic, religios, național ș.a.
4. Caracterul ciclic al economiei de piață, precum și intensificarea discrepanțelor socioeconomice în perioada de recesiune acutizează problemele cu privire la angajare, ecologie, garanțiile sociale, securitate etc. În acest context, pe de o parte, țările donatoare consideră migrația drept o posibilitate, în primul rând, de asigurare a populației cu angajarea pe piața muncii și remunerarea mai ridicată decât cea autohtonă; în al doilea rând, drept o oportunitate de a beneficia de transferuri bănești trimise de către migranți familiilor și rudelor care au rămas acasă. Pe de altă parte, caracterul global al migrației, în perioada de recesiune, impune

was 24, 5%, of China – 25%. Beginning with the middle of the XIX c., however, the gap between the “pioneer”-countries and the rest of the world by the level of income per capita got a swift increase. In the period of 1820-2000 the average volume of GDP per capita in the Western countries grew up by 19 times while in other regions of the world – by 5, 5 times. At present, the share of the West in world production constitutes 2/3 [9, p.265].

Under globalization conditions, the difference in income between countries increases migration that entails a significant change in socio-economic and geopolitical maps of the world. According to the UNO data, beginning with the XXI c. 218 countries are covered by migration. The amount of those who live out of countries of their permanent residence or citizenship constitutes 200 mln people.

The actual migration processes differ essentially from those observed in the XIX-XX c.:

1. The process of migration has significantly accelerated that is determined by both qualitative and quantitative development of transport and communication means.
2. Under the globalization and its interaction with such megatrends as liberalization, institutionalization, informatization, aspiration to maintain national sovereignty even within the integration processes as well as under the growth of socio-economic and cultural needs of population of all countries of the world, there has been increasing the contradictory impact of migration upon all the aspects of the development of a society (economic, social, demographic, political, mental etc.). This happens in recipient countries as well as the donor countries.
3. The factors and reasons determining intensity of migration became more complex. Along with economic factors, non-economic ones play a considerable role. Among the economic factors are: the evaluation of a socio-economic level of country's development, wage size, job availability, the guarantee of social facilities etc. Among the non-economic factors are: the possibility of a family reunion or to set up a family, search for a higher social status, experience in establishing and running a business, political, national, religious and other motives.
4. The cyclic character of market economy as well as the intensification of socio-economic discrepancies in time of recession sharpen the issues regarding employment, ecology, social guarantees, security etc. Under such conditions, on the one side, the migration is considered by a donor state as a possibility to provide the population with a job and with a higher than domestic income, to receive money transfer to

- țărilor recipiente un control mai dur al fluxurilor migraționiste și politiciii cu privire la migrație.
5. Caracterul global al fenomenului de migrație, în condiții de internaționalizare și integrare a vieții economice, politice și culturale, precum și necesitatea păstrării suveranității naționale în toate țările lumii, inclusiv în cele din spațiul postsovietic, determină nevoia de elaborare a unui mecanism supranațional privind gestionarea migrației, în care ar fi îmbinate principiile și interesele generale (ale tuturor oamenilor și țărilor) cu cele particulare.

Analiza proceselor migraționiste din Republica Moldova ne confirmă faptul că statistica oficială nu reflectă suficient starea reală cu privire la migrație. Astfel, numărul emigranților în perioada 2001-2008 a constituit 6-7 mii de persoane și al imigranților – de la 1,2 până la 2,7 mii de oameni [2, p.63-64]. Totodată, în realitate, conform evaluărilor experților din diferite surse, emigrația din Moldova, în anii 2001-2009, a constituit 600-700 mii de persoane.

Biroul Național de Statistică, în colaborare cu Organizația Internațională a Muncii, Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale și în parteneriat cu Ministerul Economiei și Comerțului al RM, a efectuat, în anul 2008, un sondaj cu caracter socio-economic, eșantionul fiind format din 318,3 mii de migranți [3]. Aceștia reprezentau persoane de vârstă cea mai aptă de muncă (media constituind 34 de ani), 2/3 având familii, mai mult de 80% bucurându-se de un copil. Printre migranți predominau bărbații (66%). Femeile au constituit 34%. Toți emigranții au beneficiat de un nivel de instruire destul de ridicat și mai mult de jumătate din ei aveau studii superioare sau secundare specializate, alții au absolvit licee și gimnazii.

O pondere considerabilă a migranților (61,4%) este înregistrată în Rusia. Acest fapt este determinat de transparența mai mare a frontierelor decât în UE precum și de posesia limbii. 29,6% sunt angajați în UE, 10% – în alte țări ale lumii. Deși nivelul instruirii este destul de înalt, 68% din migranți în Rusia sunt angajați în construcții și 14% în comerț. În țările UE, în construcții sunt angajați 28,7% și în gospodăriile casnice – 47,3%.

Dacă analizăm cele 9 grupe care se referă la locul de muncă peste hotare după gradul de importanță a activității, devine clar faptul că migranții din Moldova sunt angajați la un serviciu care nu cere calificare înaltă. De pildă, ponderea bărbaților în grupele 1-4, ce se referă la autoritățile publice, managerii de vârf și de rang mediu, personalul de calificare înaltă și medie etc. este nesemnificativă (1,2 mii ca medie din 205,5 mii înregistrați). Ponderea femeilor în grupele 1-4 este 0, cu excepția grupei 2, care se referă la specialiștii de calificare înaltă. Ponderea celor din urmă constituie o mie de persoane din 107,0 mii investigate.

Cea mai mare parte din bărbați este inclusă în grupa 7 (118,9 mii), ce se referă la muncitorii

the families and relatives who remained home. On the other side, under recession, the global character of migration compels the recipient countries to make the control over migration and the migration policy tougher.

5. The global character of migration, under the internationalization and integration of economic, political and cultural life, as well as the necessity to maintain national sovereignty in all countries of the world, including those of post-soviet space, determine the need in the elaboration of an supranational mechanism related to the regulation of migration in which the general principles and interest of all countries and people and the particular ones would be reflected and combined.

Our analysis of migration processes in the Republic of Moldova shows that the official statistics does not reflect enough the state of migration. Thus, the number of emigrants in different years (2001-2008) constituted 6-7 thousand people and that of immigrants from 1, 2 to 2, 7 thousand people [2, p. 63-64]. In reality, in accordance with expert evaluation of various sources, the emigration of Moldovan population for 2001-2009 constituted 600-700 thousand people.

The National Bureau of Statistics together with the International Labour Organization, the International Center for the Development of Migration Policies and in partnership with the Ministry of Economy and Trade conducted in 2008 a socio-economic investigation of 318, 3 thousand of migrants [3]. These were the people of the main able-bodied age (average was 34 years), 2/3 of them had families, over 80% had only one child. Among migrants male predominated – 66%, female constituting 34%. All emigrants enjoyed high enough level of education: more than a half received high or a specialized secondary education, the rest graduated from a lyceum or a gymnasium.

The considerable share of migrants (61, 4%) work in Russia that is determined by higher than in the EU transparency of frontiers, as well as the knowledge of the language; 29,6% work in the EU and the rest 10% in other countries of the world. Despite the high level of education, 68% of migrants in Russia work in construction and 14% in trade. In the EU countries 28, 7% are engaged in construction and 47, 3% in private house holdings.

If those 9 categories of employment which refer to rate of job significance are analyzed, then it becomes clear that Moldovan migrants are engaged in jobs which do not require high qualifications. Thus, the share of men in the categories 1-4 which refers to public authorities, top and middle managers, highly and medium qualified personnel, supervisors etc. is insignificant (1, 2 thousand averages from the total 205, 5 thousand investigated). The share of women in the categories 1-4 is 0, the category 2 (highly qualified specialists) being an exception. It constitutes one thousand females from 107,0 thousand investigated.

calificați, angajați în companii industriale mari și mici, construcții, transport, telecomunicații, geologie și prospectare geologică. Aceasta este urmată de grupa 9 (54,0 mii), care vizează muncitorii necalificați. Cea mai considerabilă pondere a femeilor este în grupa 5 (32,8 mii), acestea fiind angajate în servicii de menaj și deservire comunală, comerț, iar grupa 9 (57,2 mii) se referă la muncitoarele necalificate [3, p.32-33].

Motivele principale ce contribuie la formarea fluxului emigranționist sunt următoarele: lipsa locurilor de muncă în Moldova (53,3% din respondenți masculini și 48,2% din cei feminini) și nivelul de salarizare scăzut (44,9% din bărbați și 47,5% din femei).

În pofida angajării la o muncă de calificare joasă, care nu prea corespunde nivelului de instruire al migranților moldoveni, remunerarea muncii în țările recipiente este mult mai mare decât în R.Moldova (de 5-7 ori pentru bărbați și de 4-6 ori pentru femei). Salariul primit într-o țară recipientă permite satisfacerea nevoilor de bază, procurarea bunurilor de consum de lungă durată, repararea sau construirea unei case, achitarea studiilor copiilor. O parte din salariu deseori se transferă rudelor. Suma anuală totală din transferurile gastarbaiteților în Republica Moldova constituie 1 mlrd dolari SUA. Aceasta majorează esențial Produsul Național al țării, calculat după coșul de consum.

Cu toate acestea, migranții se ciocnesc cu probleme serioase în țările recipiente, cum ar fi accesul limitat la serviciile medicale (27,1% în Rusia și 34,2% în UE), cunoașterea insuficientă a limbii (65% în UE), dificultățile cu autoritățile locale (de regulă, din cauza reședinței ilegale sau a necorespunderii lucrului nivelului de instruire).

După cum a demonstrat cercetarea autorului, efectuată sub ghidarea și în parteneriat cu prof. I. Hentze (Germania), aceasta cuprinzând cele 7 țări din spațiul european (Germania, Polonia, Cehia, Ucraina, Moldova și Macedonia) [8], cetățenii Republicii Moldova manifestă nevoia de a presta o muncă care include autorealizarea, creativitatea, inovarea și intelectul atât de mult, ca și cetățenii altor țări investigate. 80-90% din respondenții moldoveni au apreciat astfel de muncă drept „importantă” și „foarte importantă”. În realitate, însă, mulți din ei sunt nevoiți să efectueze o muncă de calificare joasă.

O altă problema serioasă, cauzată de migrație, se referă la faptul că țara își pierde resursele umane de cea mai înaltă calificare, care sunt capabile de a crea și a majora Produsul Național. Ca urmare, potențialul tehnologic al țării, precum și cel intelectual și cultural sunt în descreștere. În plus, sporește dependența balanței de plăți a țării de transferurile gastarbaiteților; se deteriozează situația demografică, deoarece cea mai aptă de muncă și de reproducție parte din populație este în exod; se distrug multe familii: sporește numărul divorțurilor, 90 mii de copii stau acasă cu un părinte și 30 mii de copii fără părinți.

Așadar, emigrația din R. Moldova reprezintă

The most significant share of men is in category 7 (118,9 thousand). It refers to qualified workers engaged in industrial enterprises, construction, transport, telecommunications, geology and geological investigations. This category is followed by the category 9 (54, 0 thousand) that refers to the non-qualified workers. The most significant share of women is in category 5 (30,8 thousand engaged in house holding, services, trade) and in category 9 (57,2 thousand non-qualified workers) [3, p.32-33].

The main reasons for outgoing migration flux are: lack of workplaces in Moldova (53,3% of male respondents and 48, 2% of female ones) and the low level of wages (44, 9% of males and 47, 5% of females).

In spite of being engaged in the low-qualified jobs which do not always correspond to the level of education of the migrants, the level of remuneration of the recipient countries is much higher (5-7 times for males and 4-6 times for females). The wage received in a recipient country allows satisfying the basic needs, purchasing long-consumption goods, repairing or constructing a house, paying for education of children. A certain amount of money is often transferred to relatives. The total annual amount of gastarbaiteers' transfers constitutes 1 mlrd USD. It considerably increases the National Product of the country calculated by consumption.

At the same time, the migrants face serious problems in the recipient countries: a hampered access to medical services (27, 1% in Russia and 34, 2% in the EU), lack of language knowledge (65% in the EU), and difficulties with the local authorities (as a rule, it happens because of illegal residence or non-correspondence of job to the level of education).

As our research conducted under the guidance of German Prof. I. Hentze on 7 countries of European space (Germany, Poland, Czech Republic, Ukraine, Moldova and Macedonia) has shown [8], the Moldovan citizens have a high level of need in self-realization, creative, innovatory and intellectual job as the population of the West. 80-90% of Moldovan respondents considered such kind of job “important” and “highly important”. In reality, however, many of them are forced to do low-qualified kinds of job.

Another serious problem caused by migration is that country loses the most qualified personnel able to create and to increase the National Product. As an outcome, the technological potential of the country as well as its educational and cultural levels decrease. Besides, the dependence of Payment Balance on gastarbaiteers' money transfers increases; the demographic situation worsens as the most able-bodied part of population exiles; many families are destroyed: the number of divorces goes up; 90 thousand children remain home with one parent and 30 thousand children without any parent.

un fenomen complex și discrepant, manifestând unele avantaje și deficiențe. Țările recipiente se află și ele sub impactul contradictoriu al migrației internaționale, inclusiv din Republica Moldova.

Referindu-ne la partea pozitivă a fluxului imigraționist în Rusia și UE, menționăm că acesta se compune preponderent dintr-o forță de muncă ieftină și se direcționează spre ramurile din economiile țărilor vizate, în care s-a format o cerere pentru munca grea și de calificare joasă. De exemplu, în UE s-au constituit două piețe de muncă care nu se află în competiție. Prima se referă la locuri de muncă destul de înalt plătite pentru o muncă inovativă, intelectuală, îndeplinită mai ales de cetățenii UE sau, în cazuri rare, de imigranți. A doua ține de locurile de muncă de calificare joasă și este „lăsată” imigranților. Partea recipientă (UE sau Rusia) are o șansă de a-și îmbunătăți situația demografică, deoarece imigranții sunt la vârsta cea mai aptă de muncă și reproducție. Aceasta își poate economisi din cheltuielile pentru instruire, imigranții posedând deja un nivel de instruire, după cum a fost menționat. Imigranții sunt angajați preponderent în producție și servicii. Primindu-și remunerarea, ei contribuie la sporirea cererii de mărfuri și servicii a părții recipiente.

Printre deficiențele fluxului imigraționist pentru partea recipientă menționăm creșterea ofertei de forță de muncă și descreșterea nivelului general de salarizare; integrarea socială a imigranților; problema privind compensările pentru cheltuieli sociale și transferuri; acutizarea conflictelor sociale, la care își aduce aportul și faptul înființării comunităților de imigranți.

Rezumând cele expuse, remarcăm că consecințele socioeconomice ale migrației nu sunt simple atât pentru partea donatoare, cât și cea recipientă. Totodată, în condițiile de globalizare, migrația devine un fenomen și un proces obiectiv și solicitat. Toate țările lumii sunt deja inter-legate în fluxuri migraționiste de diferită intensitate, compoziție și direcție.

Migrația mondială la scală largă confirmă concluzia savanților contemporani cu privire la existența unei rețele migraționiste. Cea din urmă condiționează necesitatea elaborării unui mecanism eficient de gestionare și optimizare a migrației.

Conform investigațiilor Biroului Național de Statistică al RM, un astfel de mecanism n-a fost încă aprobat pentru țara noastră. Ca urmare, caracterul migrației este aleatoriu. Ponderea principală a imigranților (3/4) se înregistrează datorită asistenței rudelor sau prietenilor, 12% – grație stabilirii unei relații directe cu angajatorul, 29% – prin intermediul agențiilor private și nimeni n-a plecat peste hotare datorită Biroului Național de Angajare [3, p.27].

Ideal ar fi dacă mecanismul de gestionare a migrației internaționale ar include atât organizațiile naționale, cât și supranaționale și ar îndeplini următoarele funcții [4, p.82]:

- asigurarea corelării formelor, mijloacelor de

Thus, emigration in Moldova is a complex and contradictory phenomenon which has its advantages and limits. The recipient countries also are under the contradictory impact of international migration, including from Moldova.

Having referred to the positive side of the ingoing migration to Russia and the EU, one can mention an influx of cheap labour force to the branches of those countries which demand for heavy and low-qualified labour. For instance, in the EU there have been formed two labour markets that are not in competition. The first is about innovative, intellectual and high enough paid jobs which are fulfilled mostly by the EU citizens, the emigrants being rarely attracted. The second deals with low-qualified jobs and is left for migrants. A recipient side (the EU or Russia) has a chance to improve its demographic situation as the migrants are able-bodied people. The state can also economize on education as migrants already have a level of education. Besides, the migrants are mostly used in production and services. When they receive salary, they increase demand for food and services in the recipient side.

Among the limits of ingoing migration flux for the recipient side one can mention the increase in labour supply and the decrease in general level of wage; the problem of social integration of migrants; the compensations for social expenses and transfers; sharpening the social conflicts which the establishment of immigrants communities contributes to.

Summitting it up, the socio-economic consequences of immigration are not simple for both the donor side and the recipient one. At the same time, under globalization migration becomes an objective, demanded phenomenon and process. All the territories of the world have already got to be linked by the migrant fluxes of various intensity, direction and quality composition.

The large-scale world migration confirms a conclusion of scientists regarding the existence of migration net. The latter calls forth the elaboration of an effective and efficient mechanism for regulation and optimization of migration.

As the investigations of the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova showed, such mechanism of migration has not been proved for the country yet. As an outcome, the character of migration remains to be stochastic. The main share of migrants (3/4) goes out due to the assistance of relatives and friends, 12% owing to the direct relationship with an employer, 2% by the means of private agencies and no one has gone by the use of National Bureau for Employment [3, p.27].

Ideally, the international migration mechanism should include both national and supranational organizations and should fulfill the functions as follows [4, p.82]:

- to ensure the correspondence of the forms and means of labour force usage to the

- utilizare a forței de muncă cu cererea și oferta pe piața muncii;
- garantarea drepturilor umane de circulație liberă, alegere a reședinței, profesiei, formelor de activitate a muncii etc.;
- echilibrarea intereselor cetățenilor (forța de muncă), antreprenorilor (angajatorii) și statului;
- dezvoltarea caracteristicilor cantitative și calitative ale resurselor de muncă din țară;
- facilitarea atingerii angajării raționale și efective pe piața muncii;
- contribuirea la formarea unui sistem informațional interstatal.

La momentul actual, impactul cel mai semnificativ în domeniu îl are Organizația Internațională pentru migrație și Directoratul ONU pentru Refugiați al Comisarului Suprem, care au elaborat o bază normativă pentru migrația internațională.

Ținând cont de obiectivul strategic al Republicii Moldova, adică de integrarea în UE, e important să luăm în considerare politica comunității europene privind migrația și mecanismul de implementare a acesteia. Politica imigraționistă a UE vizează înființarea unei piețe comune, unul din principiile de bază al căreia ar fi mișcarea liberă a persoanelor. În această bază și în conformitate cu Tratatul de la Maastricht, a fost implementată politica interstatală cu privire la migrație. Fiecare stat din UE, însă, tinde să-și păstreze suveranitatea. Ca urmare, este stabilită o cotă de admitere a migranților, ceea ce a fost reflectat în „Pactul cu privire la migrație” al N. Sarkosee, adoptat de liderii țărilor-membre ale UE în Bruxelles, în octombrie 2008.

Așadar, în politica sa migraționistă Uniunea Europeană se ghidează, pe de-o parte, de principiile generale, supranaționale ale UE (proporționalitate, subsidiaritate, nediscriminare etc.), asigurarea respectului față de aceste principii constituind obiectul de studiu și competența Curții de Justiție a UE, precum și a Comisiei Europene care s-a ocupat de activitatea de monitoring. Pe de altă parte, prezintă o importanță majoră adoptarea unui „Cod pentru migranți” în scopul protejării intereselor migranților străini. Pentru a-l realiza, devine necesară elaborarea unui mecanism de coordonare. Acesta ar asigura suportul țărilor-membre ale UE în implementarea unui „*Cadru general de integrare*”, având următoarele direcții:

- organizarea evenimentelor comune și „modulelor” europene cu scopul facilitării procesului migrațional prin intermediul trainingurilor, studiilor lingvistice etc.;
- participarea imigranților la toate domeniile vieții sociale;
- elaborarea unor indicatori comuni pentru evaluarea realizărilor cu privire la integrare.

În *concluzie*, accentuăm că migrația percepută drept o megatendință reprezintă un proces obiectiv,

demand and supply at labour market;

- to guarantee the human rights to freedom of movement, choice of residence, profession, forms of labour activity etc.;
- to contribute to the balance of interests between citizens (labour force), entrepreneurs (employers) and the whole state;
- to develop quantitative and qualitative characteristics of the country's labour resources;
- to facilitate the attainment of a rational and effective employment;
- to contribute to the interstate information system.

At present, the most significant influence upon migration policy is done by the International Organization for Migration as well as by the UNO Directorate for Refugees which have elaborated a normative base for international migration.

Having bearded in mind the strategic aim of the Republic of Moldova that is integration to the EU, it is important to take into account the EU Policy for Migration and the mechanism for its regulation. The immigration policy of the EU subjects to logic of creation of a common market, one of the basic principles of which is free movement of persons. On this basis and in accordance with the Maastricht Treaty, the interstate policy for migration has been implemented. Each state of the EU, however, aspires for maintaining its sovereignty. In doing so, it establishes quota for foreigners to be admitted. This act has been reflected in the “Pact on Migration” by N. Sarkozee agreed by the EU state leaders in Brussels in October 2008.

Hence, in its Policy for migration the EU is guided, on the one hand, by the EU general, supranational, principles of law (proportionality, subsidiary, non-discrimination etc.), the respect for which has become a subject-matter and competence of the EU Court as well as a monitoring issue for the European Commission. On the other hand, it is highly important to adopt a “Code for Migrants” to defend the interests of foreign migrants. To make it true, a coordinating mechanism has to be elaborated. It will ensure support for the EU state-members in their implementation of “*General framework for Integration*” in the directions as follows:

- organization of joint events and European “modules” for facilitating the process of migration by means of training, language studies etc.;
- participation of immigrants in all domains of social life;
- elaboration of common indicators for evaluation of achievements related to integration.

progresiv și, totodată, complex și contradictoriu. Realizarea scopului strategic al UE, care rezidă în îmbinarea principiilor generale cu interesele particulare, pe de-o parte, și aspirația emigranților spre promovare a intereselor proprii, pe de altă parte, vor determina, în opinia noastră, conținutul și optimizarea în perspectivă ale ulterioarelor inițiative politice și acte juridice la nivel global, regional (UE) și național, contribuind, totodată, la elaborarea unui cadru instituțional necesar.

To *conclude*, migration as a megatrend represents an objective, progressive and, at the same time, complex and discrepant process. The aim of the EU member-states at combining general principles and own interests, as well as the aspiration of emigrants to promote their interests will determine, to our mind, the perspective content and limits of further political initiatives and juridical acts at global, regional (the EU) and national levels, contributing to the elaboration of an institutional framework that is needed.

Bibliografie/Bibliography

1. Hummar T., Brochmann G., Tamas R., Taist Th. (eds.). *International Migration, Immobility and development: Multidisciplinary Perspectives*. New York: Berg Publishers, 1997.
2. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Chișinău, 2009.
3. *Migrația forței de muncă*. Chișinău, 2009.
4. Гаврилова Т. Механизм международной миграции рабочей силы // Вестник Московского университета. Сер.6. Экономика, 2009, № 3.
5. Потемкина О. Иммиграционная политика ЕС: от Амстердама до Лиссабона. МЭМО, 2010, № 4.
6. *The Impact of the Global Economic Crisis Legal Migration to the UE*. Frontex Risk Analysis Unit Report. Warsaw. August 2009.
7. Council Directive 2009/50 EC of 25 May 2009 on the Conditions of Entry and Residence of Third – Country Nationals for the Purposes of Highly Qualified Employment // Official Journal. June 2009.
8. Шишкан Н. *Новая экономика и особенности современного рынка*. Кишинэу, 2008.
9. Шишкан Н. *Современные социально-экономические мегатенденции*. Кишинэу, 2005.

CONCEPTUL TEORETIC AL MECANISMELOR DEZVOLTĂRII ECONOMICE ÎN RELAȚIILE DE PIAȚĂ

Conf. univ. dr. Veronica MOVILEANU, UASM

În articol, se abordează, în mod sistemic și logic, conceptul teoretic al mecanismelor dezvoltării economice în relațiile de piață. Concomitent cu aceasta, se emit unele considerații privind funcționarea mecanismului dezvoltării economice sub aspectul schemei de conducere în economia concurențială.

Cuvinte-cheie: mecanismul dezvoltării economice, schimbarea subiectului și obiectului, mecanismul conducerii, intrări și ieșiri, transformare, informație, subsistem de conducere și condusă, schimbarea în mediul înconjurător, formarea direcționării.

În procesul globalizării și integrării europene, o problemă majoră care preocupă teoria și practica economică este cea a definirii conceptului mecanismelor de funcționare a unităților din diverse ramuri ale economiei naționale. Așadar, mecanismele în diferite ramuri pot fi considerate un sistem de structuri și

THE THEORETICAL CONCEPT OF ECONOMIC DEVELOPMENT MECHANISMS IN MARKET RELATIONS

Assoc. Prof. PhD Veronica MOVILEANU, SAUM

The article presents in a systemic and logic way the theoretical concept of the economic development mechanisms in market relations. At the same time, it makes certain considerations concerning this mechanism functioning and economic development following the aspect of the management scheme in a competitive economy.

Key words: economic development mechanisms, change of subject and object, management mechanism, incomes and outcomes, transformation, information, management and managed subsystem, change in the environment, targeting formation.

In the process of globalization and European integration a major problem to the attention of economic theory and practice is that of defining the concept of operational arrangements of the units in various sectors of national economy. Therefore, mechanisms for different branches can be considered

forme de existență ale unităților de producție, de principii, metode și pârghii de dezvoltare și gestionare ale acestora în relațiile de piață. Prin urmare, elementele mecanismului economic pledează pentru asigurarea unui caracter sistemic al politicii menite să determine întreaga configurație și modul de funcționare a unităților de producție. Reconfigurarea mecanismelor dezvoltării economice în condițiile economiei concurențiale trebuie să aibă drept obiectiv final comercializarea produselor și bunurilor materiale, serviciilor orientate spre consumator.

Din concepția sistemică, reiese că mecanismele dezvoltării economice se pot defini ca un ansamblu de elemente interdependente, organizate și coordonate în funcție de un scop comun. Se poate spune că mecanismele dezvoltării economice constituie un sistem „pilotat” cu metode, tehnici și instrumente manageriale. Noua optică asupra sistemelor de conducere trebuie să înlăture viziunile obișnuite și să asigure realizarea unor metode de reflecție în concordanță cu ultimele noutăți în domeniul managementului științific. Printre cele mai importante principii ale mecanismului economic de gospodărire este însușirea metodologiei de gospodărire judicioasă în relațiile de piață.

Conceptul de „dezvoltare” și „conducere” a dezvoltării ne permite să explicăm adecvat trăsăturile și procesele în sistemele sociotehnice, economice moderne, incluzând și astfel de trăsături relative de piață. Aceasta, la rândul său, implică efectuarea următorului pas în formarea unei noi paradigme a conducerii: discutarea problemei privind mecanismele dezvoltării și conducerii. Aparent, unul dintre primii care a expus conceptul de mecanism, în general, a fost **A. Bogdanov**: „*Mecanismul este o organizare însușită*” [2, p. 17].

În concordanță cu această definiție și dacă înțelegem prin organizare „activitatea asupra activității”, ulterior, în terminologia sistemică, prin mecanism vom subînțelege o schimbare continuă a „intrărilor” și „ieșirilor”, cu ajutorul sistemului cu construcția și algoritmul cunoscute. Acest sistem are o structură și o organizare. Interacțiunile, în el, se supun legilor naturii (sociale, fizice, economice, de drept). Astăzi, omul utilizează o multitudine de mecanisme simple și complexe, dar însuși termenul „mecanism” este foarte cunoscut, deși conținutul lui nu întotdeauna este clar perceput.

În funcție de scop, mecanismele se clasifică în:

- fizico-tehnice, bazate pe legile fizicii și cunoștințele tehnice. Spre exemplu: transformarea unei sarcini a curentului electric în alta cu ajutorul transformatorului; prefacerea energiei termice în energie electrică cu ajutorul turbogeneratorului;
- de piață, bazate pe legile economice. Spre exemplu: mecanismul de formare și constituire a prețului pe baza regulii de

as a system of structures and forms of existence of units of production, principles, methods and leverages of their development and management in market relations. Thus, elements of the economic mechanism advocate to ensure a systemic character of the policy aimed to determine the entire configuration and operation of production units. Reconfiguration mechanisms of economic development in conditions of competition must be the ultimate goal of making products and material goods, consumer-oriented services.

The system design, as results from the mechanisms of economic development, can be defined as a set of interrelated elements organized and coordinated in accordance with the achievement of a common goal. One can say that the mechanisms of economic development are a “pilot” system with methods, techniques and management tools. New optical systems of management should address common visions and ensure the production of cooling methods in accordance with the latest news in the field of scientific management. Among the most important principles of economic management mechanism is acquiring methodology of judicious management in market relations.

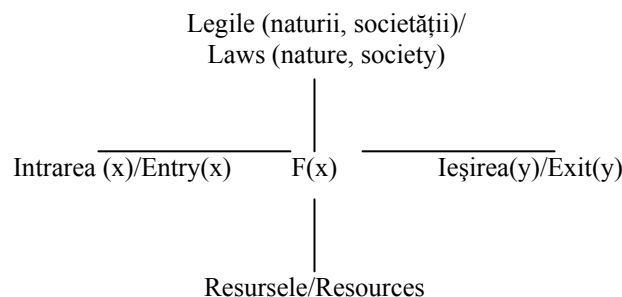
The concept of “development” and “management” of development permits to explain adequately their features and processes in the social, technical and modern economic systems, including also relative market features. This, in turn, entails the next step in the formation of a new paradigm of leadership – in order to discuss the question about development and its management mechanisms. Apparently, one of the first scientists that outlined the concept of mechanism, in general, was **A. Bogdanov** who said: “*the mechanism is an understood organization*” [2, p.17].

In compliance with this definition, and also it we understand the organization as “activity on business activity”, subsequently, in the systemic terminology, we understand the mechanism for continuous change of “entry” and “exit” through the system with known construction and algorithm. This system has a structure, an organization. Interactions in it are subject to the laws of nature (social, physical, economic, legal). Man today uses a myriad of simple and complex mechanisms but the very term “mechanism” is very famous, although its content is not always clearly perceived.

Depending on the purpose, mechanisms are classified into:

- physical, technical, based on the laws of physics and technical knowledge, e.g.: transformation of electricity load from one to another with the help of a transformer, transformation of heat into electricity using turbo generator;
- market, based on economic laws, for example: the mechanism of formation and setting of the price based on the rule of “demand” and

„cerere” și „ofertă”; - de drept, bazate pe legile juridice, actele normative și cele subordonate legii. Spre exemplu: interacțiunea pe piață a diversilor subiecți.	“supply”; – legal, based on laws, norms and regulations, for example, market interaction between different subjects.

Figura 1. Schema funcționării mecanismului de conducere/
Figure 1. Scheme of functioning the leading mechanisms

Dezvoltarea și funcționarea sistemelor sociotehnice, care se organizează sub influența managementului, de obicei, includ în sine mecanismele de toate clasele. Pe nivelele cele mai inferioare, operatorii interacționează cu echipamentul, asigură desfășurarea proceselor tehnologice pe baza mecanismelor fizico-tehnice. Pe nivelele superioare, unde se realizează interacțiunea dintre subiecții atât din interiorul întreprinderii, cât și din mediul înconjurător, se utilizează, într-o măsură mai mare, mecanismele de piață și de drept. În general, unele mecanisme „simple” se unesc în „complexe”. Ultimele includ mecanisme de clase diferite. Spre exemplu, actul transferului de bani dintr-o bancă în alta include mecanisme de drept – „reglementarea schimbului valutar” de piață (cursul de convertire), fizico-tehnice (mijloace utilizate în primirea și transformarea informației).

Mecanismele se mai clasifică, după origine, în naturale și artificiale.

În sistemele autoorganizate, activează mecanismele naturale. Dacă organizarea este cunoscută, atunci există o idee despre aceste mecanisme. Științele reale naturalizate se ocupă de studierea acestei organizări și permit ca cercetarea funcționării mecanismelor să descrie și să utilizeze aceste mecanisme. Mecanismele artificiale prezintă schimbări, care nu contravin legilor naturale, dar reprezintă necesitățile societății umane. Structura mecanismelor artificiale constituie obiectul activității oamenilor sau folosirea analogiei cu mecanismele naturale cunoscute.

Pentru orice mecanism, sunt deosebit de importante condițiile externe: de obicei, ele asigură nu numai eficacitatea funcționării, dar și însăși posibilitatea acesteia. Dacă mediul în care interacționează producătorul mărfii (vânzătorul) și consumatorul acestei producții (cumpărătorul) nu este concurent, atunci mecanismul constituirii prețului pe baza legii de cerere și ofertă nu va funcționa.

Acțiunea mecanismelor de drept, de asemenea, depinde de condițiile externe. Până când societatea nu

Development and functioning of social and technical systems, which is organized under the influence of management, usually comprises the mechanisms for all classes. On the lower levels operators interact with equipment, ensure the processes based on physical and technical mechanisms. On higher levels, where the interaction is between subjects inside the company and environmental subjects, are mostly used market and legal mechanisms. Generally some “simple” mechanisms join in “complex” ones. Latest include mechanisms for different classes. For example, the act of transferring money from one bank to another includes mechanisms as market “currency adjustment” (converting ratio), physical and technical (means used in receiving and processing information).

Mechanisms are also classified by origin: natural and artificial.

In self-organized systems activate natural mechanisms. If the organization is known, then there is the idea of these mechanisms. Naturalized real science deals with studying this organization and functioning of mechanisms to allow research to describe and use these mechanisms. Artificial mechanisms present changes, which do not contradict to natural laws, but have human society needs. The structure is susceptible to artificial mechanisms or people using the analogy to known natural mechanisms.

For any mechanism external conditions are extremely important, usually they provide not only the efficiency of the operation, but the very possibility of its functioning. If the environment in which goods manufacturer (seller) interacts with the consumer (buyer) is not competitive, then the price formation mechanism based on the law of supply and demand will not work.

The action of legal mechanisms also depends on external conditions. Until the society sees their

observă eficacitatea lor, ele nu vor funcționa, deși, deseori, funcționarea mecanismelor de drept provoacă o frică individuală de a pierde libertatea ori viața. Pornind de la o astfel de cunoaștere a mecanismului, vom încerca să ni-l imaginăm pentru apariția dezvoltării.

Nu considerăm că este necesar să afirmăm că sistemul natural autoorganizabil constă în organizarea cunoscută. Totuși, putem să schițăm conturul mecanismului.

Dacă privim așa-numitul mecanism al dezvoltării, atunci peste „intrarea” lui trebuie să intervină schimbările care se petrec în mediul ce înconjoară obiectul care evoluează. La „ieșire”, urmează să se aștepte schimbări ale obiectului autoorganizabil, considerat drept dezvoltare. Din „partea de sus”, în sistem, intervin legile naturale și sociale (precum cele cunoscute, dar și cele necunoscute), dar, „din partea de jos” – resursele (preponderent zăcăminte de energie: aer, apă, biomasă, cele regenerabile și cele neregenerabile).

Conținutul interior al mecanismului este prezentat în figura 2.

effectiveness, they will not work, although the legal mechanisms often provide an individual fear of losing the freedom or life. Given such knowledge of the mechanism, we try to imagine the beginning of its development.

We do not consider it worthwhile to state that self-organized natural system is a known organization. However, we can sketch the outline of the mechanism.

If we regard the so-called Clean Development Mechanism, then over the “entry” must be made certain changes that occur in the environment surrounding the object that evolves. In “exit” are expected changes in self-organized object, described as development. From “the above part” the system is influenced by the social and natural laws (known and unknown ones), but from “the bottom part” – the resources (preeminent energy deposits – air, water, biomass, renewable and non renewable ones).

The content inside the mechanism is shown in figure 2.

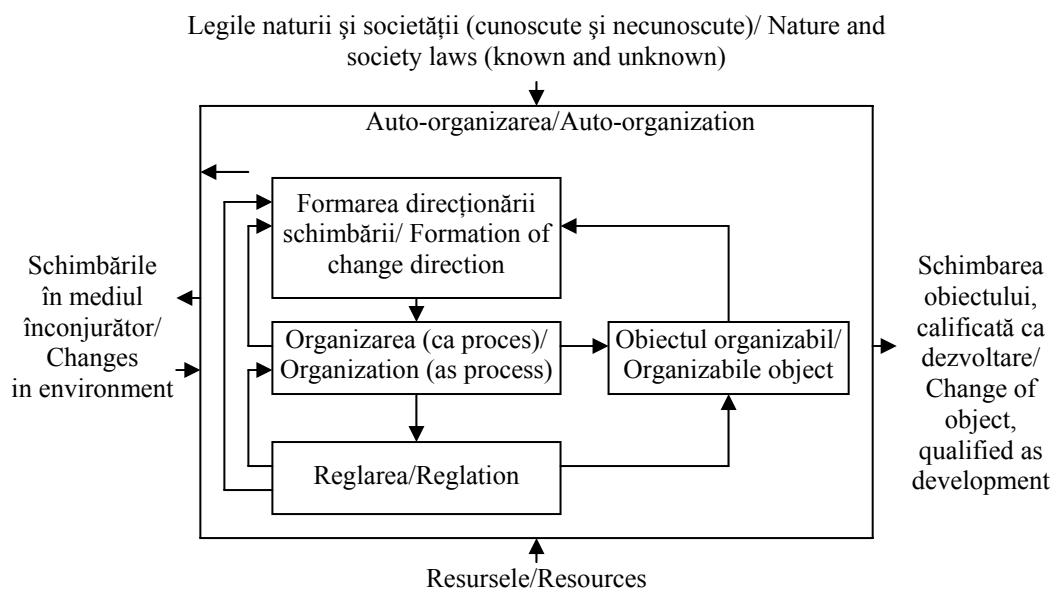

Figura 2. Schema dezvoltării mecanismului/ Figure 2. Scheme of development mechanism

Blocul de constituire a modificării și schimbării evocă intercorelații ale forțelor naturale, care stabilesc direcția schimbării continue a obiectului. Sub acțiunea acestor forțe în blocul organizatoric, în continuare, materia obiectului autoorganizabil inițial și resurselor absorbite se prefac într-o organizare nouă. Procesul dinamic ce apare ca rezultat rămâne în blocul „reglare”. În blocul „organizare”, apare acțiunea (în principal, pozitivă a legăturilor de circulație), în blocul „reglare” – a legăturilor de circulație negativă.

Aceste procese, pentru prima dată, au fost discutate la începutul sec. al XX-lea de către A. Bogdanov, în cartea „Tectologia” – știința generală de organizare, care, pentru descrierea legităților funcționării

The reformation block of the setting and change evokes natural inter-correlations of forces that establish the continues change direction of the object. Under the action of these forces in the organizational unit, the initially self-organized subject matter and absorbed resources are transformed into a new organization. The dynamic process that occurs as a result remains in the block “adjustment”. In block “organization” appears the action (mostly positive) of circulation links in block “adjustment” – circulation of negative links.

These processes were first discussed at the beginning of the 20th century by A. Bogdanov in his book “Tectologia” – general science organization, which for the description of the organization

organizării, a introdus noțiunea de echilibru dinamic, selecția progresivă și conservativă, regulatorul și biregulatorul. Selecția progresivă, care stă la baza apariției, creșterii și dezvoltării sistemului, include mecanismele de selecție pozitivă și negativă.

După Bogdanov, selecția pozitivă în sistem sporește neomogenitatea componentelor și cantitatea legăturilor interne. În așa mod, se mărește complexitatea sistemului și nivelul de autonomie a părților lui. Selecția pozitivă, de obicei, sporește nu numai eficacitatea organizării, dar și rezistența ei. De aceea, este necesară slăbilirea acțiunii lui, care constituie selecția negativă. În cazul selecției negative, crește ordinea și omogenitatea, se ridică nivelul centralizării și coordonării unor acțiuni. Selecția negativă mărește structura și rezistența sistemului, dar, simultan, micșorează eficacitatea lui funcțională. Cu ajutorul termenilor selecția „pozitivă”, „negativă”, A. Bogdanov descrie acțiunea relațiilor de circulație – „pozitive”, „negative”.

Noi ne interesăm de sistemele sociotehnice, ce includ managementul, care înfăptuiește în cadrul lor o activitate ce determină dezvoltarea naturală. Ashby consideră că aceste sisteme nedeterminate pot să fie incluse în cele autoorganizabile. Mecanismul lor de dezvoltare poate să fie prezentat prin analogie cu mecanismele naturale de dezvoltare. Deosebirea de bază în structura internă constă în faptul că blocul formării direcționării, schimbării va fi blocul de stabilire a scopului. Cealaltă structură internă și interacțiunea rămân fără modificări. Totuși, spre deosebire de mecanismele naturale de dezvoltare, mecanismul naturalizat de dezvoltare, prin artificialitatea sa, poate să se bazeze doar pe legile naturale și sociale cunoscute, resursele cunoscute și accesibile, materiale și nemateriale. La intrare în mecanism, intervin modificările aparente în mediul înconjurător, adică schimbările conștientizate ale condițiilor externe (modificarea conjuncturii cererii de consum, a modei). La „ieșire” – schimbările în obiectul organizabil, care permit a vorbi despre o dezvoltare în concordanță cu scopul ales, ce poate să difere pentru fiecare stadiu de dezvoltare (a haosului, ordonării, stabilizării). Schema mecanismului naturalizat de dezvoltare este prezentată în figura 2.

Se observă deosebirea de mecanismul natural de dezvoltare, dar, în același timp, modul de schimbare nu trebuie să se contrapună modului natural de dezvoltare, care este caracteristic autoorganizării. Ne vom referi mai amănunțit la importanța condițiilor externe, inițial, imaginându-ne sistemul socio-tehnic în dezvoltare. Un astfel de sistem este deschis, neechilibrat, consumă resurse din mediu și include rezultatele dezvoltării sale.

Resursele suplimentare necesare pentru dezvoltarea sistemului presupun că anume mediul este în stare să investească în sistemul ce se dezvoltă, dar ultimul, la rândul său, ca un sistem deschis, poate să perceapă aceasta. Astfel, este necesară o componentă investițională a mediului. Aceasta, într-o mare măsură, predetermină și formează direcția dezvoltării. Dacă

functioning rules has introduced the notion of dynamic equilibrium, progressive and conservative selection and bio-regulator. Progressive selection that underlies the emergence of growth and development system includes positive and negative selection mechanisms.

After Bogdanov, positive selection increases the heterogeneity of system components and amount of internal links. In this way, increases the complexity and level of autonomy of its parts. Positive selection usually enhances not only the effectiveness of the organization, but also its weak. It is therefore necessary to weaken its action, which is negative selection. In case of negative selection increases the order and homogeneity, increases the level of centralization and coordination of certain actions. Negative selection increases the system structure and strength, but simultaneously reduces its functional effectiveness. With the terms “positive” and “negative” selection, A. Bogdanov describes the action that link the circulation from “positive” to “negative”.

We are interested in social and technical systems, including management, which performs within an activity that causes a naturalized development. Scientist Ashby believes that these undetermined systems can be included in the self-organizing ones. Their development mechanism may be presented by analogy with the natural mechanisms of development. The basic difference in the internal structure is the fact that the targeting, changing block will be the goal block. The other internal structure and interactions remain unchanged. However, unlike the natural mechanisms of development, the naturalized development mechanism, by its artificiality can only be based on the known natural and social laws, known and accessible resources, tangible and intangible. On the entry into the mechanism intervene the apparent changes in the environment, i.e. conscientious changes of external condition – (change of consumer demand conjuncture, fashion). At the “exit” – the changes in the organized subject which allow us to speak about a development in accordance with the particular purpose may differ for each stage of development (chaos, order, stabilization). The naturalized development mechanism scheme is shown in figure 2.

The difference from the natural mechanisms of development is observed but also the way of change must not be opposed to the natural way of development, which is characteristic to auto-organization. We refer more detailed to the importance of external conditions initially imagining the social and technical development system. Such a system is open, unbalanced, consumes resources from the environment and includes the results its development.

Additional resources, necessary for the system development, presume an environment able to invest in the developing system but the last in its turn, as an open system, can perceive it. Such a structure is necessary environmental investment. To a great extent,

direcția dezvoltării sistemului nu contrazice legile naturii și societății, atunci aceasta este garantul succesului. În caz contrar, schimbările din sistem nu vor constitui dezvoltarea. Evident, dezvoltarea sistemului este posibilă, dacă mediul este în stare să asigure interacțiunea sistemului autoorganizabil cu alte sisteme, necesare pentru dezvoltarea acestuia. De obicei, sistemele acestea exercită, cu privire la sistemul autoorganizabil, funcții de ajutor, asigură accesul la resurse, fapt necesar în procesul de autoorganizare. În mare măsură, prin aceste împrejurări, se determină ritmul dezvoltării. În sfârșit, în mediu, trebuie să existe condiții necesare pentru dezvoltarea sistemelor sociotehnice: idei noi, realizări științifice, ceea ce ne permite să vorbim despre componenta inovatoare a mediului extern. Prezența acestui component formează eficacitatea dezvoltării.

Pentru condițiile externe ale dezvoltării sunt necesare următoarele cinci componente: inovarea, necesitatea, investirea, garanția și organizarea mediului înconjurător, ce determină dezvoltarea, adică direcționarea scopului și modul autoorganizării. Acționarea asupra componentelor menționate ale mediului și, în acest mod, influențarea asupra dezvoltării sistemului constituie sarcina de bază a conducerii dezvoltării. Soluționarea acestor probleme se efectuează prin mecanismul conducerii dezvoltării. Acesta este destinat, în primul rând, pentru influențarea proceselor ce se petrec în blocul „formarea direcționării scopului” mecanismului naturalizat de dezvoltare. Deoarece conducerea dezvoltării este un proces artificial, mecanismul corespunzător lui este, de asemenea, artificial. Din păcate, lipsește un analog natural al acestui mecanism, însă formarea lui este posibilă. La „intrare” în mecanismul de conducere a dezvoltării, trebuie să intervină condițiile aparente și conștientizate, diferențierea dintre modul de dezvoltare dorit și naturalizat; la „ieșire” – hotărârile luate cu privire la formarea modificărilor condițiilor externe, care determină direcționarea scopului dezvoltării.

Din partea de „sus”, în mecanismul de conducere a dezvoltării, intervin legile și interesele societății, pe care acesta este destinat să le asigure. De măsura în care aceste interese cuprind unele sau altele straturi ale societății, depind hotărârile luate la „ieșire”. Din partea de „jos”, în mecanismul de conducere a dezvoltării, intervin resursele, inclusiv cele nemateriale. Aceasta constituie posibilități de a face propagandă, de a influența conștiința socială, de a efectua o activitate legală. În general, aceste resurse sunt numite „resurse politice”. Mărimea acestor resurse este cu atât mai mare, cu cât este mai larg câmpul libertăților politice și sociale. În figura 3, este prezentată schema mecanismului managerial al întreprinderii, care este analogică cu mecanismul dezvoltării. Totodată, abordând practic problema de studiu, menționăm că orice fenomen, activitate și proces pot fi considerate sisteme de un anumit tip, caracterizate prin două categorii de mediu: exterior sistemului, în sensul ariei în care se manifestă

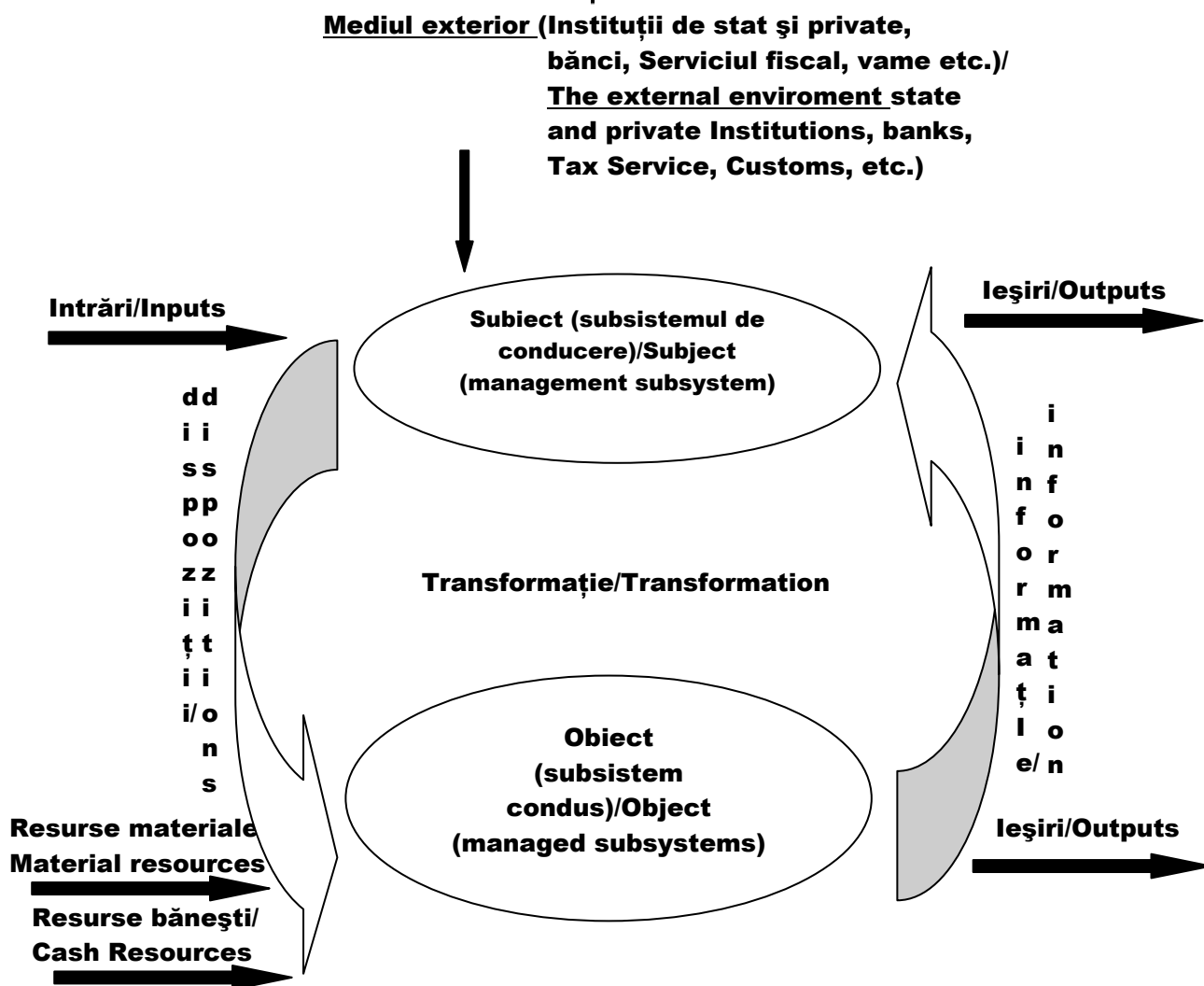
it predetermines and forms the direction of development. If the direction of system development does not contradict the laws of nature and society, then it is the guarantor of success. Otherwise changes will not become a development system. Obviously, that the development is possible if the environment is capable of self-organized system to provide interaction with other systems necessary for its development. Usually these systems, in relation to self-organized system, these carry out a helping function, providing access to resources, which is necessary for self-organization process. In these circumstances, is largely determined, the tempo of development. Finally, the environment must have conditions for the development of social and technical systems: new ideas, scientific merits, which allow us to talk about innovative component of the external environment. The presence of these components makes effective development.

Five components of the external conditions are necessary for development: innovation, need, investment, security and environment that determine the development, i.e. the purpose direction and way of auto-organization. Influencing the environmental components and thus, influencing the system development is the main task of development management. Solving these problems is carried out through the mechanism of development management. This is destined primarily to influence the processes that occur in block “formation of target direction” naturalized development mechanism. Because development management is an artificial process, its mechanism is also artificial. Unfortunately there is no natural analogue of this mechanism. But its formation is possible. At the “entry” of development management mechanism must intervene apparent and awareness conditions of differentiation between the desired way of development patterns and the naturalized. At the “exit” – the decisions made about the formation of external conditions’ changes that determine the direction for development objective.

From the “top part” in the development management mechanism intervene the laws and interests of the society that it is meant to ensure. From what extent these interests include one or another level of society depend the decisions taken at the “exit”. From the “bottom part” in the management development mechanism intervene the resources, including the intangible ones. These are opportunities to make propaganda to influence social consciousness, the belief to carry out a lawful activity. In general, these resources are called “political resources”. The size of these resources is even greater, as broader is the field of political and social freedoms. Figure 3 presents a diagram of the development management mechanism which is analogous to the mechanism of development. Also, practical abordation of the problem shows that any phenomenon, activity and process can be regarded as a system of certain type, characterized by two

sistemul; și interior sistemului, exprimat prin relațiile stabilite dintre elementele componente ale acestuia, considerate, de obicei, mărimi variabile. Prin urmare, în etapa actuală, există necesitatea creării unui nou mecanism managerial, care să țină cont atât de cerințele pieței, cât și de pregătirea cadrelor de manageri cu o mentalitate orientată spre standardele europene.

environmental categories: outside the environment system manifestation and inside the environment, expressed by the relations between its components, considered, usually as variable measures. Therefore, at present there is the need to create a new management mechanism which would take into account both market requirements and the training of managers with a mindset oriented towards European standards.

Figura 3. Sistemul managerial al întreprinderii/Figure 3. Enterprise management system
(Modelat și adaptat de către autor după 4, 6, p. 16)/ (Modeled and adaptated by the author after 4, 6, p. 16)

Comentând figura 3, sistemul de conducere definește acea reuniune de subsisteme, care dirijează sistemul condus. Astfel, performanțele sistemului depind de calitatea sistemului conducător, de capacitatea de eliminare, evitare sau preîntâmpinare a eventualelor perturbații, adică a factorilor ce determină ieșirile să se abată de la valoarea lor inițială. În cazul în care survine o abatere, este necesară luarea unor noi decizii, pentru cercetarea modului de funcționare a sistemului. Prin urmare, transformarea intrărilor în ieșiri este asigurată de

Commenting figure 3, we see that the management system defines the reunion of these subsystems that manage the system. Thus, the system performance depends on the quality of the manager system, the ability to eliminate, avoid or prevent any disturbance, i.e. the factors that determine the output to deviate from their initial value. If a violation occurs, it is necessary to take further decisions to investigate how the system works. Therefore, the transformation of inputs into outputs is ensured by the process, which is

proces, care este partea activă, de exemplu, a sistemului agro-legumicol industrial. Datorită informațiilor transmise prin rețeaua de comunicații, procesul de producție reprezintă o sinteză a deciziilor, care va avea drept efect modificarea intensității și naturii fluxului, creșterea sau diminuarea sa, astfel încât ieșirile din sistem să corespundă scopului fixat.

Concluzii. Studiul teoretic al conceptelor „dezvoltarea și conducerea dezvoltării” ne permite să construim un întreg spectru de mecanisme: ale dezvoltării naturale și artificiale, conducerii dezvoltării (analogică și pentru procesele de haos, ordonării și stabilizării). Evident că, practic, ne interesează procesele de dezvoltare și conducerea dezvoltării în sistemele sociotehnice mari (complexe), care activează în condițiile de piață. În astfel de sisteme, ce consumă o cantitate enormă de resurse (substanța, energia, informația), procesul de autoorganizare este determinat de legile naturale și sociale (ale statului, structurii sociale). Astfel sunt sistemele de transport, sistemele de comunicare, sistemele energetice și altele.

La această categorie de sisteme, putem atribui corporațiile și companiile mari, holdingurile și întreprinderile, de rezultatele activității cărora depind nivelul și calitatea vieții unui număr mare de oameni, starea economică a regiunilor și a țării.

Dezvoltarea în ultimele sisteme, de obicei, este realizată de centrul organizator, situat în interiorul sistemului în dezvoltare, și aceasta se petrece în interesul lui. Sporirea nivelului de organizare, schimbarea structurii are loc datorită interacțiunii elementelor sale componente, pentru că sistemul este deschis – datorită interacțiunii cu mediul extern.

Astăzi, metodologia unei astfel de dezvoltări este destul de bine elaborată de către managementul strategic al mediului extern, care formează condițiile necesare de dezvoltare. Datorită unui caracter operațional închis al sistemelor clasei date, conducerea dezvoltării lor este efectuată datorită exclusiv schimbărilor, trăsăturilor mediului extern. Scopul unei astfel de conduceri este de a introduce corecții modului de dezvoltare, de a modifica direcția și timpul acestuia. Problema de bază o constituie identificarea și combinarea modului de dezvoltare dorit și existent. Aceasta necesită:

- învățarea din start a evoluării modului de dezvoltare existent;
- determinarea unor stări alternativ-atractive ale sistemului în dezvoltare;
- efectuarea alegerii dintre ele a stării dorite;
- căutarea metodelor de evaluare a influenței schimbării mediului extern asupra modului de dezvoltare;
- efectuarea schimbărilor necesare ale mediului.

Pornind de la ideea că sistemul este definit prin relațiile dintre părți, se ajunge la *concluzia* că unele părți pot fi schimbate, ceea ce reprezintă o cale de implementare a noului cu un minim de elemente de noutate, dar cu efecte foarte importante în economia

the active part, for example, of the industrial agro-vegetable system. Due to the information transmitted through the communication network, the production process is a summary of the decisions, that will alter the intensity and nature of the flow, its increase or decrease, so as the output meets the goal set in the system.

Conclusions. Theoretical study of the concepts “development and development management”, allow us to build a whole range of mechanisms: of natural and artificial development, development management (analogue also for chaotic processes, to streamline and stabilization). Obviously, we are interested in development processes and development management in large social and technical systems (complex), which operate in market conditions. In such systems, which consume enormous amount of resources (substance, energy, and information), self-organization process is determined by natural and social laws (of the state, social structure). Such are the transport systems, communication systems, energetic systems and others.

In this category we can assign large companies and corporations, holding companies and businesses, on the results of which depend the level and quality of life of a large number of people, economic status of regions and country.

The development of the latter systems is usually done by organizing center located within the development system, and this happens in the interest of the system. The increase of the organizational level and the structure change occurs due to the interaction of its component elements, because the system is open – due to the interaction with the external environment.

Today such a development methodology is pretty well done by strategic management of the external environment, which forms the necessary conditions for development. Due to the closeness of the operating system, the development management is carried out exclusively due to the changes and features of the external environment. The purpose of such a management is to introduce corrections, to change the direction and tempo of development. The basic problem is how to identify and combine the existing and desired development. This requires:

- to learn from the very beginning the existing way of development;
- determination of attractive and alternative states of the system development;
- making the desired choice of the state;
- search for assessing the methods of influence of external environmental on the way of development;
- make necessary changes to the environment.

Starting from the idea that the system is defined by relations between the parties, we conclude that some parts may be changed, which is implementing a new way with a minimum of new elements, but with very important effects on the competitive economy. We

concrețială. S-au studiat aspectele influenței mediului înconjurător asupra mecanismelor economice de conducere în funcție de variantele posibile ale activității unităților de producție, de comerț și de prestare a serviciilor.

have studied the influence of environmental issues on the management of economic mechanisms related to various activities of production units, trade, services.

Bibliografie/Bibliography

1. Бык Ф. Л., Китушин В. Г., *Механизмы развития и управления им.* М., Менеджмент России и за рубежом, № 4, 2008, с. 3-9.
2. Богданов А. А., *Всеобщая организационная наука* (текстология), В 2-х томах – М. Книга, 1989.
3. Кульман Анри, *Экономические механизмы* – М., 1993. 215 с.
4. Сырбу И. М., *Теория и практика производственного менеджмента.* МЭА, Кишинёв, 2009, 345 с.
5. Timofte E., Popa D., *Eficiența mecanismului economic în sectorul agrar.* Complexul Editorial-Poligrafic al IEFȘ, Chișinău, 2009, 343 p.
6. Feuraș E., *Metodologia cercetării economice.* Ed. ASEM, Chișinău, 2008, 303 p.

CONSTRUIREA MODELULUI COMPETITIVITĂȚII REGIUNII ÎN BAZA EXEMPLULUI UTA GĂGĂUZIA

*Conf. univ. dr. Ala LEVIȚCAIA;
Lect. sup. Vitalie CHIURCCIU,
Universitatea de Stat din Comrat*

Indicatorul competitivității regionale se poate determina ca o capacitate a regiunii de a produce, în condiții de liberă concurență, mărfuri și servicii care satisfac cerințele pieței, realizarea cărora mărește bunăstarea regiunii, a țării și a cetățenilor ei în parte. În calitate de exemplu, este propusă varianta de stabilire a volumului cererii și ofertei regionale, utilizând materialele statistice din Găgăuzia pe anul 2009. Analiza efectuată permite depistarea unui șir de factori sistemici, care pot avea impact pozitiv sau negativ asupra dezvoltării strategice viitoare a economiei regiunii.

În practica mondială, de regulă, se evaluează competitivitatea economiei unei țări. În particular, organizațiile economice internaționale, precum Forul Ecologic Mondial, Banca Mondială, estimează competitivitatea economiei țării după 330 de criterii, evidențiind un set de factori determinativi, precum: potențialul economic; internaționalizarea (gradul de participare la comerțul internațional și fluxurile investiționale); statul (rolul stimulator al lui); finanțele (funcționarea pieței datorită nivelului de concurență și competitivitate a economiei, subiecților economici: cu cât concurența este mai dură și formele ei de manifestare pe piața națională sau internațională sunt mai variate, cu atât este mai ridicat nivelul de

BUILDING A MODEL OF REGIONAL COMPETITIVENESS THROUGH THE EXAMPLE OF GAGAUZ YERI

*Assoc. Prof., PhD Ala LEVIȚCAIA;
Senior Lect. Vitalie CHIURCCIU, Comrat
State University*

The index of regional competitiveness can be defined as the ability of the region to produce goods and services under the conditions of free competition. The goods and services should meet market requirements, implementation of which increases prosperity of the region, country, and of each citizen. As an example, a variant of determination of the regional supply and demand scale using statistical material on Gagauzia in 2009 is suggested. The analysis reveals a number of systemic factors that can positively or negatively affect the future strategic development of the economy of Gagauzia.

In world practice, usually, of a country's economy competitiveness is assessed. In particular, international economic organizations, such as the World Ecologic Forum, the World Bank assess the competitiveness of economy by 330 criteria, highlighting a number of determining factors, such as: the economic potential, internationalization (the degree of participation in international trade and investment flows); the government (the catalytic role of the state), finance (functioning of a market, characterized by the level of competition and competitiveness of economy of business entities: the more intensified is competition and its forms of manifestation, and more diversified at the national or international markets, the higher is the level of competitiveness).

In this regard, we can confidently assert that the

competitivitate).

În acest context, se poate afirma că nivelul principal de asigurare a competitivității este cel macroeconomic, când se determină condițiile de bază ale funcționării întregului sistem economic al statului.

Succesiv acestuia, după importanță, se situează nivelul mediu, unde se formează perspectivele de dezvoltare a regiunii, ramurii sau corporației, adică ceea ce cuprinde o grupă de întreprinderi. La micronivel, competitivitatea parcă își recapătă forma finală, definitivă sub aspectul raportului prețului și calității produsului. Această corelație depinde de condițiile ce s-au format la cele două nivele precedente și de personalul întreprinderii, capacitatea lui de a utiliza atât resursele proprii, cât și prioritățile comparative național-economice și ramurale.

Se poate spune că competitivitatea unui obiect concret este o categorie economică ce permite evaluarea situației obiectului respectiv față de obiectele concurente similare pe piață, exprimată printr-un anumit set de indicatori.

Totodată, indicatorul cel mai obiectiv și complex, ce unește competitivitatea produsului, a producătorului de mărfuri, concurența ramurală și caracterizează situația regiunii pe piața națională, iar apoi a țării pe cea mondială, este **indicele competitivității regionale**. Sub aspect general, aceasta se poate determina drept capacitate a regiunii, în condiții de liberă concurență, de a produce mărfuri și servicii care să satisfacă nevoile pieței, comercializarea cărora sporește bunăstarea regiunii, țării și a cetățenilor ei.

În opinia noastră, cea mai completă ar fi definiția competitivității regionale care include două aspecte de bază: necesitatea de a atinge un nivel înalt de viață al populației și eficiența funcționării mecanismului economic al regiunii. De aceea, în viziunea noastră, prin **competitivitatea regiunii** trebuie subînțelese rolul și locul acesteia în spațiul economic al Republicii Moldova, capacitatea de a asigura un nivel înalt de viață al populației și posibilitatea de a-și realiza potențialul propriu (financiar, de producție, de muncă, inovațional, de resurse și materie primă etc.).

Nivelul de viață al populației, ales de noi în calitate de criteriu de bază al competitivității regionale, în multe depinde de nivelul veniturilor acesteia (salariile, plățile sociale, profitul ș.a.), care se formează pe piața regională a muncii. Dar a judeca despre nivelul real al vieții se poate numai după compararea mărimilor veniturilor cu prețurile pe piață la produse și servicii. Salariul, fiind la rândul său un element al cheltuielilor de producție pentru întreprindere, în mare parte depinde de eficiența funcționării ei (figura 1).

Din figura 1 se vede că categoria inițială pentru analiza competitivității regiunii o constituie piața regională. În acest context, este necesar să examinăm mai detaliat esența, funcțiile, structura acesteia, apoi particularitățile mecanismului de formare a prețurilor în regiune.

superior level of competitiveness is the macroeconomic one which defines the basic conditions for functioning of the entire economic system of a state.

Meso-level is the second important level of competitiveness. It forms the perspectives for regional, industrial, or corporation development, that is, covers a group of companies. At the micro level competitiveness finds its final, completed shape in the form of a balance between price and goods quality. This ratio depends on the conditions that have emerged on the previous two levels, and on the personnel of the enterprise, its ability to use both their resources and comparative national general and field benefits.

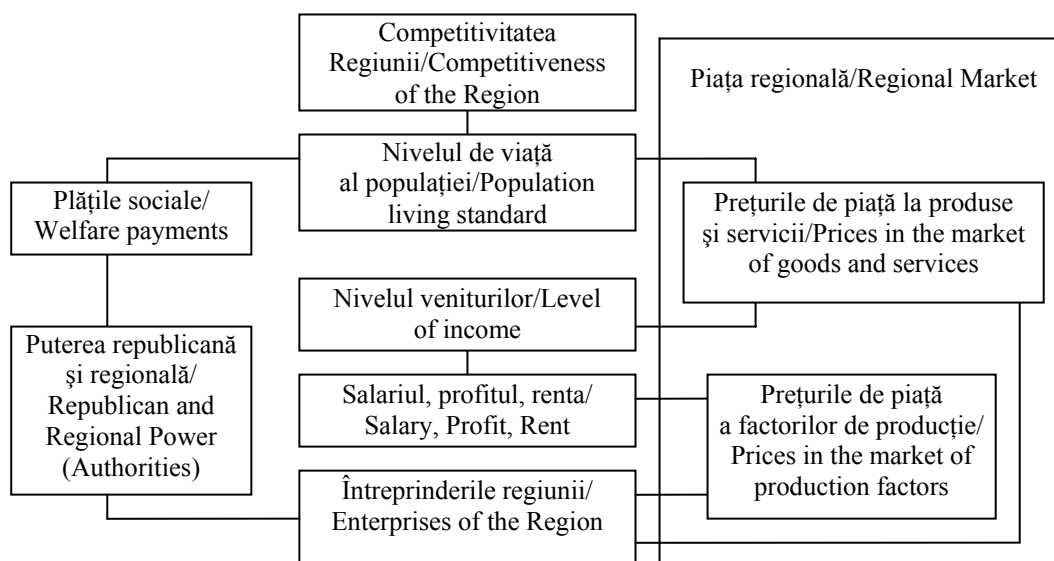
We can say that the competitiveness of a specific object is an economic category, which allows to assess the position of the given object against the similar objects-competitors in the market, expressed through a particular set of indicators.

At the same time, the most objective complex indicator that combines the competitiveness of goods, commodity producer and industrial competitiveness, and characterizes the position of the region in the national market, and then position of the country in the world market, is the **index of regional competitiveness**. In its most general form it can be defined as the ability of a region to produce goods and services under conditions of free competition. The goods and services should meet market requirements, implementation of which increases the prosperity of the region, country, and of its individual citizens.

In our opinion, the most comprehensive definition of the region competitiveness would be the one that includes the two fundamental aspects: the need to achieve high living standards of the population and the effective functioning of the economic mechanism in the region. Therefore, in our opinion, under the **competitiveness of the region** we should understand its role and place in the economic area of RM, the ability to provide high living standards and the opportunity to realize the region's economic potential (financial, industrial, labor, innovative, resource and raw material etc.).

The living standard of the population highlighted above as the main criterion for the region's competitiveness depends on its level of income (wages, welfare payments, profits, etc.) that is formed on the regional labor market. However, judging the real level of life is possible only after comparing the level of income with the prices in the market of goods and services. Wages, being, in turn, a part of production costs for an enterprise, depend largely on the efficiency of its functioning (figure 1).

From the scheme it is evident that the original category for the analysis of competitiveness of the region is the regional market. In this regard, it seems necessary to further consider its nature, functions, structure with further access to the features of the mechanism of the regional pricing.

Figura 1. Interacțiunea competitivității regiunii, mecanismului de formare a prețurilor și a pieței regionale/
Figure 1. Interrelation between the competitiveness of the region, pricing mechanism and regional market

Evaluând economia Găgăuziei, putem menționa următorii parametri economici: în toate sectoarele economice ale regiunii, conform situației din 1 ianuarie 2010, erau înregistrați 6706 de agenți economici, cu un număr de angajați de 37,5 mii de oameni, inclusiv persoane fizice – 4068, juridice – 2109, organizații obștești – 529. Din numărul total de subiecți economici, 129 le reprezintă întreprinderile cu o cotă străină de proprietate.

Salariul mediu lunar în economia Găgăuziei în 2009 a crescut cu 11,7% și a constituit 1906,3 lei și în medie 148 % față de minimumul de trai al populației apte de muncă. Nivelul salariului mediu lunar în economia regiunii, în 2009, a fost mai scăzut decât în R.Moldova cu 30,6% sau cu 842,1 lei. Întreprinderile industriale autohtone, în același an, au fabricat producție, lucrări și servicii în sumă de 524,9 mln. lei (în prețuri curente).

Indicele volumului producției industriale, în raport cu anul 2008 (în prețuri comparative), a constituit 85,2%. În volumul total al producției industriale, fabricate în Republica Moldova în 2009, ponderea Găgăuziei a fost de 2,3% versus 2,6% în 2008. Pe parcursul întregului an 2009 nivelul de producție a fost mai scăzut decât în perioada respectivă a anului precedent și a deviat de la 72,5% în ianuarie până la 90,8% în iunie.

Situația în sectorul industrial al economiei este determinată primordial de activitatea întreprinderilor industriei prelucrătoare, ponderea cărora constituia, în 2009, circa 76% din costul total al producției (în prețuri curente). Volumul producției fabricate de aceste întreprinderi este cu 19,9 % mai mic decât în 2008. Reducerea volumului de producție a fost cauzat de micșorarea lui la întreprinderile de producere a băuturilor spirtoase, conservelor și produselor din carne.

Evaluating the economics of Gagauzia we can distinguish the following economic parameters. In all sectors of Gagauzia as on 01.01.2010, there are registered 6706 business entities with 37.5 thousand employees, including individuals – 4068, legal persons – 2109, NGOs – 529. 129 enterprises out of the total number of business entities have foreign share of ownership.

Average monthly wage in the economy of the autonomy for the year 2009 increased by 11.7% and amounted 1,906.3 lei. Average monthly wage in the economy of the autonomy has averaged 148% of the subsistence minimum for working-age population. Average monthly wage in the economy of Gagauzia in 2009 is lower than in the RM for 30.6% or 842.1 lei. Industrial enterprises of Gagauzia in 2009 produced goods, works and services worth 524.9 million lei (in current prices).

Index of industrial production volume amounted to 85.2% in relation to 2008 (in comparable prices). In the total volume of industrial production of RM the share of Gagauzia was 2.3% in 2009 versus 2.6% in 2008. During 2009 the production level was lower than it was in the corresponding period last year, and ranged from 72.5% in January to 90.8% in June.

The situation in the industrial sector of economy is determined mainly by the activities of processing industry. Its share accounted 76% of the total production value (at current prices) in 2009. The volume of products released by these companies is 19.9% less than in 2008. The reduction in production was due to its decline in the enterprises producing alcoholic beverages, canned food and meat products.

In 2009 the export of goods from Gagauzia was

În 2009, exportul mărfurilor din Găgăuzia se realiza în 43 de țări. Conform Serviciului vamal al R. Moldova, volumul total al producției găgăuze, realizat după hotarele țării, a constituit 816,4 mln. lei, ceea ce este mai puțin decât în 2008 cu 3,9%. În structura exportului RM, cotei Găgăuziei îi revin 5%.

În perioada analizată s-a schimbat și structura livrărilor de export după grupele de țări. Ponderea țărilor CSI constituie 35,3% din vânzări, ceea ce corespunde cu 288 mln. lei. În țările Uniunii Europene volumul vânzărilor a fost de 270 mln. lei sau 33,3% din volumul total al exportului, în alte țări – 258,4 mln. lei (31,7% din vânzări). În volumul total al exportului, 63,7% din vânzări revin cotei a cinci țări: Turcia – 23,1% (188,3 mln. lei), Rusia – 16,7% (136,7 mln. lei), Polonia – 10% (81,9 mln. lei), SUA – 7,8% (63,3 mln. lei), Belarusia – 6,1% (49,7 mln. lei).

Ponderea a patru grupe de produse, exportate peste hotarele țării, a constituit 89,7% din volumul total al exportului, și anume: producția alcoolică – 37,6%, articolele textile – 28,4%, culturile cerealiere – 12,5%, floarea-soarelui – 11,2%.

În ianuarie-decembrie 2009, în Găgăuzia au fost importate mărfuri în sumă de 341,3 mln. lei sau mai puțin decât în 2008 cu 32,2%. Preponderența exportului asupra importului în perioada analizată a cauzat un sold pozitiv al balanței comerciale în mărime de 475,1 mii lei (fără a ține cont de serviciile pentru livrarea gazului și a energiei electrice). Livrările de import din țările UE în 2009 au constituit 89,3 mln. lei sau 26,6% din volumul total al importului.

Din țările CSI au fost importate mărfuri în sumă de – 75,4 mln. lei, ceea ce corespunde cu 22,1% din volumul total al importului. Cei mai mari importatori au fost din următoarele cinci țări: Turcia – 49,6% (169,4 mln. lei), Ucraina – 12,6% (43,6 mln. lei), Rusia – 5,2% (17,7 mln. lei), Italia – 6,3% (21,3 mln. lei), România – 4,8% (16,3 mln. lei). După grupele de produse, în structura livrărilor de import prevalează textilele – 37,8%, lemnul – 8,8%, GSM – 7,9%, utilajul și aparatul – 4,9 %, articolele din cauciuc și masă plastică – 3,6%.

Niște factori aparte, care influențează economia regiunii, constituie procesele demografice și migraționale. În 2009 s-a remarcat o tendință ce se caracteriza prin mărirea numărului decedaților și al nou-născuților. De la începutul anului 2009, în Găgăuzia s-au născut 2259 de oameni, ce corespunde mai mult perioadei similare a anului 2008 cu 17% (329 oameni), iar numărul celor decedați a crescut cu 6,6% (115 oameni) și a constituit 1858 de persoane. Creșterea naturală a populației UTA Găgăuzia în 2009 a fost de 401 de oameni versus 187 în 2008. Conform organelor administrației publice locale, circa 20 de mii de locuitori din regiune se află peste hotare în căutare de lucru. Din numărul total de emigranți, 18 mii lucrează în străinătate mai mult de un an.

Să menționăm doar câteva probleme în sectoarele industrial și agricol ale Găgăuziei:

carried out to 43 countries. According to the Customs Service of the Republic of Moldova the total volume of Gagauzia's goods sold outside the country was 816.4 million lei, which is 3.9% lower than in 2008. Gagauzia's share in the country's exports accounts 5%.

In the analyzed period, the structure of export to the groups of countries has changed. Sales accounted 35.3% to the CIS countries, which corresponded to 288.0 million lei. To the European Union countries the volume of sales was 270.0 million lei or 33.1% of the total exports, and 258.4 million lei (31.7% of sales) to other countries. From the total volume of exports 63.7% of sales share go to the following five countries: Turkey – 23.1% (188.3 million lei), Russia – 16.7% (136.7 million lei), Poland – 10.0% (81.9 million lei), the USA – 7.8% (63.3 million lei), Belarus – 6.1% (49.7 million lei).

The share of the following four groups of goods exported outside the country was 89.7% of the total exports volume: alcohol – 37.6%, textile products – 28.4%, cereals – 12.5%, sunflower – 11.2%.

In January-December 2009 goods worth 341.3 million lei, which is 32.2% less than in 2008, were imported to Gagauzia. The excess of exports over imports in Gagauzia in the analyzed period led to the external trade surplus of 475.1 thousand lei (excluding services for gas and electricity supply). Imports from EU countries in 2009 amounted to 89.3 million lei or 26.6% of total imports.

Goods worth 75.4 million lei were imported from CIS countries, which corresponded to 22.1% of total imports. The share of the 5 largest importer countries was 78.5% of total imports: Turkey – 49.6% (169.4 million lei), Ukraine – 12.6% (43.1 million lei), Russia – 5.2% (17.7 million lei), Italy – 6.3% (21.3 million lei), Romania – 4.8% (16.3 million lei). By commodity groups in the structure of imports the following products are leading: textile products – 37.8%, timber – 8.8%, petroleum products – 7.9%, facilities and equipment – 4.9%, products of rubber and plastic – 3.6%.

The demographic and migration processes are separate factors influencing the economy of autonomy. In 2009 there was a trend characterized by an increase in the number of births and deaths. Since early 2009, 2259 people were born in Gagauzia, which is 17% (329 people) more than in the corresponding period in 2008; the number of deaths increased by 6.6% (115 people) and amounted to 1,858 people. Natural population growth in Gagauzia amounted to 401 in 2009 against 187 in 2008. According to the local public administration authorities about 20.0 thousand inhabitants of Gagauzia are abroad in search of work. 18 thousand people out of the total number of those, who left the country, have been working abroad for more than one year.

Here we are highlighting some of the problems in the industrial and agricultural sectors in Gagauzia:

- nivelul înalt de uzare fizică și morală a fondurilor de producție principale la întreprinderile autohtone;
- insuficiența resurselor financiare la întreprinderile industriale și agrare pentru realizarea programelor de dezvoltare;
- insuficiența cadrelor de înaltă calificare la întreprinderi, ca rezultat – nivelul înalt de migrație și scăzut de remunerare a muncii;
- lipsa certificării producției elaborate după standardele internaționale ISO etc.;
- gradul slab de integrare între ramurile industriale și cele sociale, ce creează baza de materie primă pentru primele;
- nivelul scăzut al managementului la întreprinderi;
- utilizarea ineficientă a resurselor aflate în regiune;
- nivelul insuficient de diversificare a piețelor de desfacere a producției finite la întreprinderile industriale și agrare.

Analiza efectuată permite a depista un set întreg de factori sistemici, care pot avea un impact pozitiv sau negativ asupra dezvoltării strategice viitoare a economiei UTA Găgăuzia. În regiune există un șir de posibilități pentru dezvoltare, dar e important a ști cum să fie ei însușiți mai eficient. Toate acestea ne permit să elaborăm unele recomandări ce poartă un caracter divers.

Examinând un asemenea aspect ca prezența în Găgăuzia a împuternicirilor privind sfera economică, propunem următoarele recomandări:

- excluderea și depășirea conflictului politic de orice gen în relațiile cu organele centrale ale puterii;
- participarea la scară largă a regiunii la toate politicile naționale de dezvoltare;
- extinderea relațiilor inter-regionale și elaborarea unei politici orientate spre integrarea în euroregiune a Găgăuziei;
- refuzul de la principiul ramural în politica economică și aplicarea celui de lichidare a pericolelor sistematice (concurența nelocală, cataclismele climaterice, nedeveloparea infrastructurii).

Evaluând următorul aspect – pozițiile tradițional puternice ale regiunii în sectorul agricol și condițiile de sol și climatice – recomandăm:

- implementarea tehnologiilor moderne de prelucrare a unei producții ecologic pure și dezvoltarea anume a acestei nișe competitive pentru specializarea în agricultură, restabilirea calității solului;
- dezvoltarea prelucrării primare și avansate a materiei prime agricole;
- dezvoltarea capacităților pentru păstrarea și promovarea lanțului logistic în scopul comercializării producției agricole pe parcursul întregului ciclu anual;

- high level of physical and moral deterioration of basic production assets in enterprises of Gagauzia;
- lack of financial resources at industrial and agricultural enterprises for implementation of development programs;
- shortage of highly qualified professional staff in enterprises as a result of high level of migration and low wages;
- lack of certification of products according to international standards ISO, etc.;
- low level of integration between industrial sectors and the sectors that create raw material basis for them;
- low level of management in the enterprises;
- inefficient use of resources available in the region;
- insufficient level of diversification of marketing outlets for finished products among the industrial and agricultural enterprises.

The analysis reveals a number of systemic factors that can positively or negatively affect the future strategic development of the economy of Gagauzia. In Gagauzia there are a number of opportunities for development, but it is important to understand how they can be more effectively implemented. All this gives grounds to develop some recommendations which are of diverse nature.

Considering that Gagauzia has its own authority in the economic sphere, we can distinguish the following recommendations:

- exclusion and overcoming any kind of political conflict with the central government;
- full participation of autonomy in all national development policies;
- expansion of interregional connections and forming-up the policy aimed at the entry of Gagauzia in the Euro-regions;
- abandonment of the sectoral principle in the economic policy and the implementation of the principle of eliminating systemic threats (unfair competition, climatic threats, undeveloped infrastructure), as well as development and implementation of a cluster approach in the economic development.

Assessing the next aspect – traditionally strong position of the region in agriculture and soil and climatic conditions, the following recommendations are given:

- apply modern technologies for the cultivation of environmentally safe products and the development of this particular competitive niche to specialize in agriculture, restore soil quality;
- development of primary and advanced processing of agricultural raw materials;
- development of storage capacities and building a logistic chain in order to sell agricultural products during the year-round cycle;

- renașterea cultivării legumelor pe teren închis pe baza aplicării tehnologiilor intensive;
- restabilirea și lărgirea suprafețelor pentru livezi și vița de vie, cu utilizarea ulterioară a clusterului;
- diversificarea piețelor de desfacere a producției și folosirea completă a regimului de preferințe comerciale individuale pentru Republica Moldova din partea UE și unicul spațiu în cadrul CSI;
- implementarea standardelor internaționale de calitate și securitate alimentară în toate companiile ce lucrează pentru export și se includ într-un singur lanț tehnologic la fabricarea producției finite.

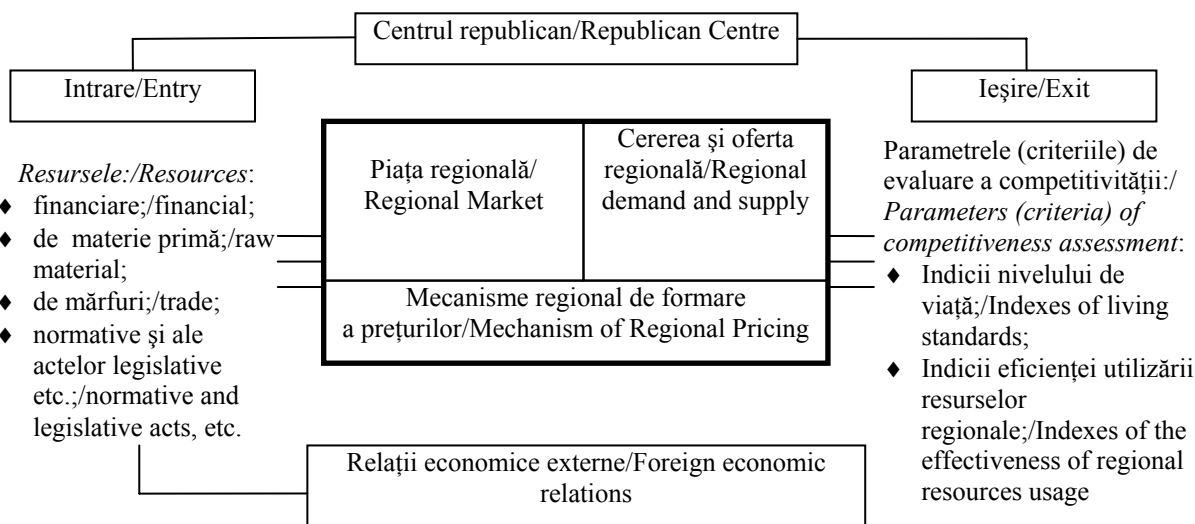
Sub aspect general, prin **modelul competitivității regiunii**, de pe pozițiile realizării potențialului, după părerea noastră, se poate înțelege totalitatea de condiții juridice, economice, sociale, politice; instituțiile, infrastructura, care asigură o largă reproducție a complexului național economic al UTA Găgăuzia în baza funcționării eficiente a unui mecanism de formare a prețurilor și de utilizare a avantajelor pieței regionale actuale (figura 2).

În acest context, în opinia noastră, este rațional a efectua o analiză a modelului economic al competitivității regiunii, utilizând așa categorii ca „cererea regională” și „oferta regională”. Aceasta este condiționat de faptul că este necesar să ne detașăm de diferențele dintre piețele luate aparte și să depistăm elementele principale de funcționare a sistemului economic regional, care determină competitivitatea acestuia.

- the revival of cultivation of vegetables in areas under glass through the use of intensive technologies;
- rehabilitation and expansion of areas for orchards and vineyards with the further application of the cluster approach in the development;
- diversification of market outlets for products and full use of the regime of individual trade preferences for Moldova from the side of EU and a common space within the CIS;
- introduction of international standards of quality and food security in all companies operating in export and participating in a single technological chain for the manufacture of finished products.

In general, **the model of the region's competitiveness** in terms of the potential feasibility, in our opinion, can be understood as a set of legal, economic, social and political conditions, institutions and infrastructure, ensuring the expanded reproduction of national business economy of the region based on the effective functioning of the pricing mechanism and taking advantage of modern regional market (figure 2).

In this connection it is expedient, in our view, to make an analysis of the economic model of the region's competitiveness through such categories as “regional demand” and “regional supply”. This is due to the fact that it is necessary to abstract from differences between individual markets and to identify the main elements of functioning of the regional economic system, which determine its competitiveness.

Figura 2. Modelul teoretic al competitivității regiunii/
Figure 2. Theoretical Model of the Region's Competitiveness

Cererea regională (RD) reprezintă suma tuturor cheltuielilor la produse și servicii finite, fabricate în economia regională. Aceasta reflectă legătura dintre volumul total produs, care este solicitat de agenții economici, și nivelul general al prețurilor. Oferta

Regional demand (RD) is the sum of all spending on final goods and services produced in the regional economy. It reflects the relationship between the volume of total output, which is in demand by economic agents, and the general price level. Regional

regională (RS) indică nivelul volumului real în numerar al producției la fiecare nivel posibil de prețuri. Trebuie să subliniem un șir de deosebiri substanțiale ale categoriilor respective de cererea agregată (AD) și oferta agregată (AS), acceptate unanim în macroeconomie.

Deoarece piața regională este o parte componentă a celei republicane, nivelul de prețuri se află într-o dependență puternică față de starea acesteia și politica economică promovată de către stat. Astfel de elemente structurale ale cererii agregate, precum cea de consum și investițională, în multe sunt determinate de locul regiunii în diviziunea socială a muncii, specializarea și structura ramurală, depărtarea de piețele de materie primă și de desfacere.

Lipsa unui hotar delimitat între perioadele de scurtă și lungă durată, caracteristice analizei ofertei agregate, își găsește expresie în mobilitatea unui set de factori pe piața regională, care determină o perioadă sau alta; în necesitatea schimbării componentei „export brut” în structura cererii agregate și completării ofertei agregate cu date privind importarea și exportarea produselor și resurselor (la analiza cererii și ofertei regionale).

Factorii ce nu țin de prețuri privind cererea și oferta regională (impozitele, tarifele procentuale, subsidiile și creditele preferențiale alocate investitorilor, condițiile pe piețele externe etc.) în majoritate sunt determinați de politica economică a centrului și de puterea regională, de caracterul relațiilor lor reciproce.

În calitate de exemplu, propunem următoarea variantă de stabilire a mărimilor RD și RS, utilizând materiale statistice din Găgăuzia pe anul 2009.

supply (RS) shows the level of current real output for each possible price level. It should be emphasized that there is a number of significant differences between these categories and those, which are generally accepted in macroeconomic aggregate demand (AD) and aggregate supply (AS).

As the regional market is an integral part of the Republican one, the value of the price level is highly dependent on its condition and the state's economic policy. Such structural elements of aggregate demand, as consume and investment are largely determined by the region's place in the social division of labor, its specialization and industry structure, remoteness from resources and sales markets.

Lack of a clear boundary between short and long term periods, typical in the analysis of aggregate supply, is reflected on the regional level in the mobility of a number of factors that determine a particular period. There is a need to replace the “net exports” part in the structure of aggregate demand and to add the data on import and export of products and resources to aggregate supply in the analysis of regional demand and regional supply.

Nonprice factors of regional demand and supply (taxes, interest rates, grants and concessional loans to investors, the conditions in external markets, etc.) are largely determined by economic policy of the center and the regional authority, and by the nature of their relationship.

As an example, the following version of determination of RD and RS with the use of statistics in Gagauzia in 2009 is offered.

Tabelul 1/Table 1

**Indicatorii macroeconomici ai UTA Găgăuzia pe anii 2006-2009/
Macroeconomic indexes in Gagauzia in 2006-2009**

Nr.	Indicii/Indexes	Unit. de măsură/ Unit of measurement	2006	2007	2008	2009
1	Investiții în capitalul de bază/ Investments in fixed assets	Mln. lei	259,8	255,6	391,2	458,2
2	Depozite/Deposits	Mln. lei	272,1	324,2	433,1	439,2
3	Cheltuieli, inclusiv ale/Expenses, including *	Mln. lei	197994,7	220765,9	263141,9	299453,4
	bugetului regional,/ regional budget	Mln. lei	114814,7	127605,6	123516,3	133139,4
	ale bugetului de stat*/ state budget	Mln. lei	83180	93160,3	139625,6	166314
4	Total venituri:/Total income:	Mln. lei	197994,7	220765,9	263141,9	299453,4
	proprii,/Business income	Mln. lei	114814,7	127605,6	123516,3	133139,4
	ale bugetului de stat, inclusiv/ state budget income, including*	Mln. lei	83180	93160,3	139625,6	166314
	transferuri,/transfers	Mln. lei	53487,6	79224,7	112639,1	155288,6
	mijloace obținute/assets received	Mln. lei	24061,9	9458,6	22498,4	6576,7

	transferuri în f/s/transfers to agriculture	Mln. lei	5627,6	4473,8	4484,2	4445,9
	venituri FSPN/income FSPN	Mln. lei	2,9	3,2	3,9	2,8
4	costul ajutorului umanitar/cost of humanitarian aids	Mln. lei	2,8	10,4	0,4	38,6
5	exportul/ export	Mln. lei	830,9	699,8	849,4	816,4
6	volumul de producție:/production volume:					
	producție industrială,/industrial production	Mln. lei	533,7	551,7	581,5	524,9
	agricultură,/agriculture	Mln. lei	569,6	557	777,4	548,6
	lucrări de construcție-montaj/ construction and installation work	Mln. lei	105,2	102,5	216,1	189,1
	servicii cu plată – total,/ paid services, total	Mln. lei	219,9	276,6	338,9	318,3
	inclusiv costul serviciilor./ including the services cost	Mln. lei	36,7	46,2	56,6	53,2
	sectorul org. en detail, total,/ retail t/o org. sector, total	Mln. lei	361,1	492,4	663,3	607,3
	inclusiv volumul serviciilor comerciale/ Including the volume of trade services	Mln. lei	60,3	82,2	110,8	101,4
	volumul lucrărilor de antrepriză, realizate cu puterile proprii./ volume of contract work performed by own forces	Mln. lei	73,8	103,3	117,2	83,1
	venituri din transportarea încărcăturilor./ revenue from freight	Mln. lei	34,9	44,9	48,1	28
	venituri din transportare pasagerilor/ revenue from passenger transportation	Mln. ei	8,3	9,2	11,2	10,5

* Fără evidența serviciilor de deconcentrare, ce activează pe teritoriul regiunii și sunt finanțate din bugetul de stat*/ Excluding deconcentrated services operating on the territory of autonomy and funded by state

Cererea regională va fi: $RD = Cr + Ir + Gr + Xr$.
Cererea de consum (Cr) a constituit 209.655,9 mln.lei. Cererea investițională (Ir) s-a format din investițiile în capitalul de bază în mărime de 458,2 mln.lei și economiile populației în depozite și hârtii de valoare – 439,2 mln.lei, adică $Ir = 897,4$ mln.lei.

Cheltuielile reprezintă 299.453,4 mln.lei:

- ale bugetului real – 133.139,4 mln.lei;
- ale bugetului de stat – 166.314 mln.lei.

Cererea la mărfurile și serviciile exportate din regiune a constituit 816,4 mln.lei. Astfel, cererea regională este:

$RD = 510.823,1$ mln.lei.

Oferta regională (RS) s-a format din volumul de producție al sectoarelor mai mari ale economiei găgăuze:

- Producția industrială – 524,9 mln.lei;
  - Construcțiile – 189,1 lei;
  - Agricultură – 548,6 mln.lei;
  - Produsele și serviciile – 1047,2 mln.lei;
- Total: $RS = 2309,8$ mln.lei.

Din aceste calcule se vede că UTA Găgăuzia a înregistrat un dezechilibru, care constă în prevalarea substanțială a cererii asupra ofertei. Dacă examinăm mai atent componentele cererii și ofertei regionale, atunci vom descoperi un șir de disproporții serioase:

Regional demand: $RD = Cr + Ir + Gr + Xr$

Consumer demand (Cr) was 209655.9 million lei. Investment demand (Ir) was made of investments in fixed assets (458.2 million lei) and population's savings from deposits and securities (439.2 million lei), i.e. $Ir = 897.4$ million lei.

Expenditures: 299453.4 million lei.

- from regional budget – 133,139.4 million lei;
- from State budget – 166,314 million lei;

Demand for goods and services exported from the region: 816.4 million lei.

Thus, the regional demand is:

$RD = 510823.1$ million lei.

Regional offer (RS) is formed out of the volume of production of the largest sectors of economy of Gagauzia:

- Industrial production – 524,9 million lei;
  - Constructions – 189,1 million lei;
  - Agriculture – 548,6 million lei;
  - Goods and services – 1047,2 million lei;
- Total: $RS = 2309,8$ million lei

These calculations show that in Gagauzia there was a certain disbalance, which was characterized by significant excess of demand over supply. If we take a closer look at the components of regional demand and

41% din întreaga cerere regională revin cheltuielilor de consum; producția mărfurilor de larg consum de către întreprinderi a constituit 0,5% din cererea de consum, ceea ce vorbește despre dependența pieței regionale de livrările externe.

În urma analizei cererii și ofertei regionale, se pot trage următoarele concluzii:

1. Elementele principale ale modelului economic al competitivității regiunii sunt strâns legate între ele și interacționează pe piața regională prin intermediul mecanismului formării de prețuri, creând cererea și oferta regională;
2. Echilibrul pieței regionale este destul de instabil. Una din principalele probleme o reprezintă deficitul capitalului financiar (monetar), ce este la dispoziția institutelor financiare și a sectorului real al economiei. Este foarte înalt prețul creditelor, neachitățile din sectorul real, este scăzută cererea solvabilă.
3. Cererea regională eficientă depinde de corelarea prețurilor la produse, salarizarea muncii și ponderea procentuală, ce-și găsește reflectarea în interacțiunea și funcționarea normală a trei tipuri de bază ale pieței regionale: de consum, a muncii și financiare.
4. În condițiile crizei economice, este foarte redus rolul regulator al puterilor republicană și regională, impuse să-și orienteze toate eforturile la susținerea ramurilor vitale necesare ale economiei și sferei sociale a regiunii (pregătirea de semănat, asigurarea cu produse a instituțiilor bugetare medicale, de învățământ etc.).
5. Ca rezultat al interacțiunii cererii și ofertei regionale, se formează veniturile subiecților principali ai pieței regionale, mărimea cărora constituie baza determinării competitivității regiunii.

Regiunile capătă prioritate datorită deosebirilor, nu asemănarilor. În fiecare regiune există o grupă de ramuri concurențiale specifice numai acesteia. Ca urmare, se poate presupune că în acelea regiuni în care structura ramurală a economiei s-a adaptat mai repede la metodele economiei de piață, unde puterea regională susține întreprinderile și promovează o politică economică rațională, factorii de formare a prețurilor asigură echilibrul cererii și ofertei regionale și contribuie la creșterea indicatorilor de competitivitate ai regiunii.

Pornind de la cele expuse mai sus, poate fi propus următorul algoritm de evaluare a competitivității regiunii (figura 3). Drept răspuns la cerințele față de economia regională, legate de gradul înalt de migrare a populației, pot fi propuse următoarele recomandări:

- ridicarea nivelului de remunerare a muncii pe calea reducerii consumurilor administrative și indirecte, asigurării mobilității forței de muncă din raioanele vecine cu Găgăuzia;

regional supply, we will find a number of serious disproportions: 41% of the total regional demand falls on consumer spending; large-scale goods produced by enterprises counted 0.5% of consumer demand, which indicates the heavy dependence of the regional market on external supply.

From the analysis of regional demand and regional supply we can make a number of conclusions:

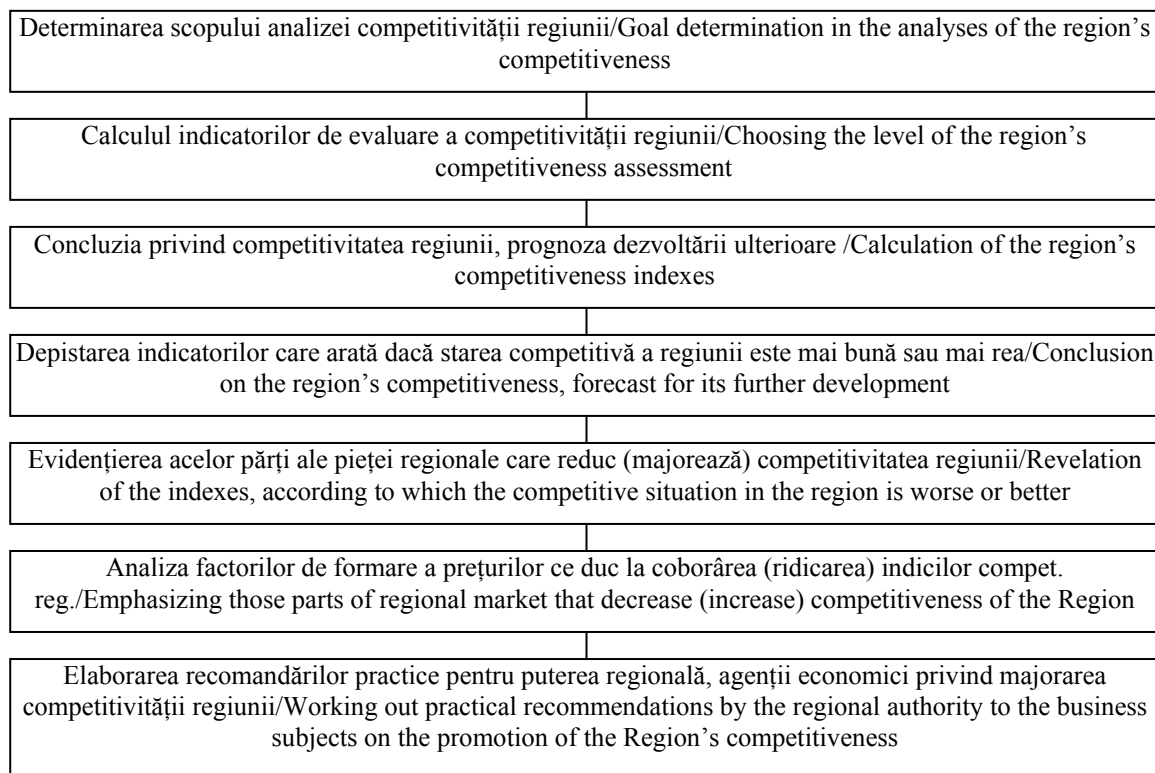
1. The main elements of the economic model of regional competitiveness are closely interrelated and interact in the regional market through the pricing mechanism, forming a regional demand and regional supply.
2. Balance of the regional market is very unstable. One of the main problems is the lack of financial (monetary) capital available to financial institutions and the real sector of economy. There are also excessively high price of loans, nonpayment in the real sector, low effective demand.
3. Effective regional demand depends on the ratio of commodity prices, wages and interest rates, which is reflected in the relationship and the normal functioning of the three main types of regional markets: consumer, labor, and financial.
4. In the conditions of the economic crisis regulatory role of the republican and regional authorities is very low. They are forced to direct all their efforts to maintain the vital sectors of the economy and social sphere of the region (preparation for sowing, the provision of goods to state health care and educational institutions, etc.).
5. As a result, the interaction between regional demand and regional supply generates revenue for the main subjects of the regional market, the value of which is basic in determining the competitiveness of the region.

Regions get advantages from the differences rather than similarities. Each region has its own inherent set of competitive industries. As a result, we can assume that in the regions where the sectoral structure of economy has adapted more quickly to market methods of farming, where the regional government supports the structure-forming enterprises and carries out a sensible economic policy, pricing factors ensure a balance of regional demand and regional supply and contribute to the growth of indicators of regional competitiveness.

Based on the foregoing, the following algorithm for assessing the competitiveness of the region may be offered (figure 3). As a response to the challenges to the regional economy, associated with high level of migration, the following *recommendations may be made:*

- increase the level of wages, by reducing administrative and common costs, ensuring mobility of labor power from neighboring areas with Gagauzia;

- stimularea activității antreprenoriale și simplificarea barierelor administrative cu scopul fondării unor noi companii ale migranților ce se întorc acasă.
- stimulating business activity and simplification of administrative barriers so that the migrants coming back to Gagauzia create new companies.

**Figura 3. Algoritm de evaluare a competitivității regiunii/
Figure 3. The Scheme of the Region's Competitiveness Assessment**

Elaborarea unor politici adecvate la nivelul Găgăuziei va permite maximalizarea indicatorilor economici ce caracterizează dezvoltarea economiei regiunii și minimalizarea riscurilor, ceea ce constituie o componentă-cheie în procesul dezvoltării economice.

Puterea regională, deși nu poate să formeze sau să influențeze structurile instituționale, în ambianța cărora lucrează firmele, totuși, trebuie să creeze condiții care să permită întreprinderilor să atingă avantaje competitive.

Formulation of adequate policies on the level of Gagauzia will maximize the economic indicators that characterize the development of regional economy and minimize risks, which is a key component in the process of strategic development.

Regional government, although it cannot form or influence the institutional structures, which surround the companies, however, should create conditions for enterprises to achieve competitive advantage.

Bibliografie/Bibliography

1. Закон № 438 от 28.12.2006 *О региональном развитии в Республике Молдова*, опубликован 16.02.2007 в «Мониторул Официал» № 021.
2. *Автономно-территориальное образование Гагаузия: Анализ экономического положения и потенциала развития*/ авт. Коллектив: Валериу Прохницки, Анна Попа, Александр Опруненко [и др.] - Ch.: Bons Offices SRL, 2008. – 248 с.
3. *Principalii indicatorii social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii, ediția pentru anul 2009*, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.
4. Гельвановский М.И., Жуковская В.М., Трофимова И.Н., Чертко Н.Т. *Конкурентоспособность России в 90-е годы*. Межстрановой макроэкономический анализ, М. Изд-во ИМЭМО РАН, 2008; – 380 с.

DIRECȚIILE PRIORITARE ALE REGLEMENTĂRII DE STAT ÎN SCOPUL SUSȚINERII DEZVOLTĂRII SECTORULUI AGRICOL AL RM

Drd. Liliana CIMPOIEȘ, UASM

Datorită transformărilor esențiale, care au avut loc la începutul anilor 90 în cadrul economiei naționale, a fost puternic influențat sectorul agricol, caracterizându-se printr-o reducere a eficienței producției agricole, precum și a diminuării cantității ei. Una din posibilele cauze ale acestuia este lipsa unei politici agricole echilibrate și stabile din partea statului. În condițiile actuale ale economiei de piață, agricultura țării nu este în stare să mențină o funcționare normală și să se dezvolte fără implicarea activă a statului. Astfel, este necesară o politică agricolă a statului, orientată spre stabilizarea producției agricole, incluzând așa elemente primordiale ca: reglementarea sistemului de marketing agricol, dezvoltarea pieței de resurse tehnico-materiale, dezvoltarea infrastructurii sociale, susținerea financiară a întreprinderilor agricole, reglementarea prețurilor, stimularea investițională a producătorilor agricoli etc.

Cuvinte-cheie: *reglementare de stat, sector agrar, subvenționare, investiții, impozite, comerț exterior, producție agricolă, întreprindere agricolă.*

Pe parcursul ultimului deceniu au fost întreprinse o serie de reforme în sectorul agricol, fiind realizate transformările social-economice necesare, care au contribuit la schimbarea radicală a condițiilor de gospodărire pentru producătorii agricoli. Cu părere de rău, ca urmare a procesului de tranziție la economia de piață, agricultura a ajuns într-o stare de criză, caracteristică prin diminuarea considerabilă a nivelului producției agricole, distrugerea bazei tehnico-materiale și a sferei sociale în localitățile rurale. În acest context, o importanță majoră o are reglementarea sectorului agricol de către stat.

Strategia reglementării de stat a dezvoltării sectorului agricol se poate realiza doar prin intermediul unor instrumente, metode și planuri de acțiuni concrete, dintre care mai importante sunt:

- **Asigurarea cu cadre calificate a sectorului agricol, precum și susținerea cercetărilor științifice din domeniu.** În prezent, sectorul agricol e caracterizat printr-o lipsă de cadre calificate aproape la toate nivelurile de conducere. Aceasta s-ar putea explica prin situația demografică din țară și, în special, din mediul rural. Majoritatea tinerilor în vârstă de până la 25 de ani nu doresc să rămână în spațiul rural, din cauza nivelului scăzut al salariului lucrătorilor din agricultură față de alte ramuri ale economiei naționale, acesta constituind 1468,9 lei sau 53% față de salariul mediu pe economie. De asemenea, un

PRIORITY DIRECTIONS OF STATE REGULATION FOR SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF MOLDOVA'S AGRICULTURAL SECTOR

PhD candidate Liliana CIMPOIES, UASM

As a result of the significant changes in the national economy at the beginning of 90 s the agricultural sector was strongly influenced through the decrease in efficiency, as well as the reduction of outputs. A possible explanation is the lack of a balanced state agricultural policy. Nowadays, the agricultural sector is not able to function normally and to develop without the active government involvement. Therefore, is needed a state agricultural policy oriented towards the stabilization of agricultural production including such priority elements as: regulation of agricultural marketing system, development of the market of material and technical resources, development of social infrastructure, financial support of farmers, price regulation, investments stimulation of agricultural producers etc.

Key-words: *state regulation, agricultural sector, subsidies, investments, taxes, foreign trade, agricultural production, agricultural enterprises.*

During the last decade were undertaken a number of reforms in the agricultural sector, being realized the needed social and economic changes, which led to significant changes in the farming management for producers. Unfortunately, as a result of the transition to the market economy the agricultural sector is in crisis, being characterized by the decrease of the amount of production, the collapse of technical and material basis and social sphere in rural areas. In this context, a key role has the state regulation of the agricultural sector.

The strategy of the agricultural state regulation can be realized through concrete instruments, methods and action plans, from which the main are:

- **The insurance of the agricultural sector with qualified personnel, as well as, the support of scientific research.** Nowadays, the agricultural sector is characterized by a lack of qualified specialists at all management levels. This could be explained by the demographic situation in the country and particularly in the rural areas. The majority of young people until 25 do not want to remain in the rural space because of the low wages for employees in agriculture compared to other branches of the economy, which is 1468,9 lei or 53% of average salary on economy. Another reason is the

aspect important este și nedeveloparea infrastructurii rurale de care depinde, în mare măsură, creșterea eficienței sectorului agricol și reducerea sărăciei din mediul rural.

Într-o situație grea se află și asigurarea cu cadre calificate a întreprinderilor din sectorul agricol. Din cauza retribuției scăzute a muncii lucrătorilor din agricultură, majoritatea tinerilor din spațiul rural preferă studiarea altor specialități decât cele agricole, ceea ce îngreunează asigurarea cu cadre a întreprinderilor agricole. De asemenea, într-o situație destul de dificilă se află și cercetările științifice din domeniul agricol.

underdevelopment of rural infrastructure which influences the efficiency of the agricultural sector and the poverty alleviation in rural areas.

In a more difficult situation is the insurance of qualified personnel of the agricultural enterprises and because of a low wage young people prefer studying different major than agricultural. Also, in a difficult situation are the scientific researches in agriculture.

Tabelul 1/Table 1

**Volumul alocațiilor bugetare pentru finanțarea cercetărilor științifice din sectorul agricol, mii lei/
The amount of budget allocations for financing the scientific researches in agriculture, thousands lei**

Denumirea instituției/Name of institution	Anii/Years				
	2006	2007	2008	2009	2010
Universitatea Argară/ Agricultural University	595	577,4	2032	1759	2199
Institutul de Pedologie și Agrochimie „N. Dimo”/Institute of Pedology and Agrochemistry “N. Dimo”	1465	2575,1	4660,1	3545,4	3277
Institutul științifico-practic de Horticultură/ Horticulture Research Institute	4005,8	5648,9	13467,4	13525,9	14375,1
Institutul de Zootehnie și Medicină Veterinară/Institute of Animal Husbandry and Veterinary Medicine	1180	1699,6	3759,6	3382,5	4239,4
Centrul științifico-practic „Porumbeni”/Practical Scientific Center „Porumbeni”	1569,1	2424,5	8941,2	6110,8	5663,3
Institutul de Cercetări pentru culturile de câmp „Selectia”/Research institute of Field Crops „Selectia”	600	1608,2	7929,0	5419,1	5586,6
Stația Științifico-Practică în Piscicultură/ Fisheries research and practice Center	-	-	-	-	675
Institutul de tehnică agricolă „Mecargo”/Agricultural technical institute „Mecargo”	1355	1827,6	3837	3434,1	3046,5
Total/Total	10769,9	16361,3	44626,3	37176,8	39062,9
Proiecte în cadrul programelor/Projects in the programs					
Proiecte din cadrul programelor de stat/Projects under the state programs	-	4876,1	-	-	-
Proiecte independente pentru tinerii savanți/Independent projects for young researchers	-	295	-	-	-
Proiecte de transfer tehnologic/Technology transfer projects	-	6198	-	-	-
Total/Total		26			
Total sectorul agricol/ Total in agriculture	10769,9	27730,4	44626,3	37176,8	39062,9

Sursa/Source: elaborate de autor/elaborated by the author

Până în anul 1990 au fost înființate multe instituții de cercetare științifică în domeniul agricol, ceea ce contribuia la implementarea rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul procesului de producție a întreprinderilor agricole. Pe parcursul ultimelor două decenii, a avut loc o diminuare a numărului cercetătorilor științifici din agricultură cu 40%. În prezent, în R.Moldova, în domeniul agricol activează peste 300 de cercetători științifici în 8 instituții de cercetări științifice. Din păcate, majoritatea acestora sunt de o vârstă înaintată, ceea ce nu permite instituțiilor respective să aibă acces la inovațiile din domeniu, atât locale, cât și internaționale. În RM cea mai importantă

Until the 90s were created many agricultural research institutions, contributing to the implementation of held researches results in the production process of enterprises. During the last 20 years has decreased the number of researchers with about 40%. Nowadays, in Moldova are carrying out research activities in agriculture over 300 researchers at 8 research institutions. Unfortunately, the majority of them are old and do not allow the institutions to have access at other industry innovations, both local and international. In Moldova the main agricultural institution is the State Agricultural University which

instituție de învățământ superior din domeniu, este Universitatea Agrară de Stat, care pregătește specialiști pentru un număr mare de domenii, inclusiv financiare și manageriale, precum și cele tehnice și de producere. De asemenea, Universitatea este responsabilă și de perfecționarea cadrelor din domeniu, pentru care au fost alocate mijloace financiare din bugetul statului – de la 663,2 mii lei, în 2007, la 402 mii lei, în 2010.

Astfel, sunt necesare întreprinderea unor măsuri (tehnologice, informaționale etc.), precum și funcționarea structurilor adecvate pentru informarea producătorilor agricoli despre experiențele științifice și rezultatele cercetărilor efectuate în domeniu. Pentru soluționarea problemei asigurării cu cadre calificate și a cercetărilor științifice din sectorul agricol, este absolut necesar de a urmări îndeplinirea programelor existente de dezvoltare a infrastructurii rurale, majorarea resurselor financiare alocate pentru realizarea lor; perfecționarea sistemului de pregătire și perfecționare a cadrelor în domeniul agrar.

• **Sprrijinul tehnico – material**

Pentru desfășurarea normală a procesului de producție în agricultură, este importantă asigurarea acestora cu resursele materiale necesare, și anume dotarea întreprinderilor cu tehnică agricolă, care este factorul principal al creșterii productivității muncii.

Deci o importanță considerabilă o are starea parcului de mașini și tractoare al întreprinderilor agricole.

prepares a large number of qualified personnel for agricultural areas in various fields as: financial, management, technological, production. As well, the University is responsible for the training staff in the field. For this purpose had been allocated budgetary financial meanings from 663,2 thousands lei in 2007 to 402 thousands lei in 2010.

Therefore, is needed to undertake a number of actions (technological, informational et al.) and to form the concrete structures for the information of the agricultural producers about the scientific experiences and the results of the held researches. As well, for the above mentioned problems is needed to monitor the implementation of the existent programs for the development of rural infrastructure, to increase the amount of financial meanings allocated for this purpose, to improve the teaching and training system of personnel in agriculture.

• **The technical and material support.**

The production process in agriculture is very important to be insured with the required material resources, and particularly with technique, which is an important factor for increasing the manpower.

In this context, a major priority represents the situation of the machinery stations.

Tabelul 2/Table 2

**Nivelul asigurării cu resurse tehnice a întreprinderilor/
The level of insurance of enterprises with technical resources**

Indicatorii/Indicators	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tractoare/Tractors	39500	40400	40454	40700	40800	42600
Combine/ Processors	3852	3828	4170	4170	4170	4748
Pluguri/Ploughs	13888	14307	14900	14900	14980	15000
Semănători/Seeders	9354	9445	10150	10150	10200	10250
Cultivatoare/Cultivators	13860	12209	13560	13560	13600	13600
Revin tractoare la 1000 ha teren arabil, unități/ Tractors per 1000 hectare arable land, units	21,4	22,03	22,2	22,3	22,4	23,4
Revine teren arabil la un tractor, ha/Arable land per tractor, hectares	46,7	45,3	44,9	44,75	44,6	42,7
Revine teren agricol la un tractor, ha/Agricultural land per tractor, hectares	64,0	62,3	62,1	61,5	61,3	58,7
Revin combine la 1000 ha teren arabil, unități/Combines per 1000 hectares of arable land, units	2,08	2,08	2,29	2,28	2,29	2,6
Revine teren arabil la o combină, ha/Arable land per combine, hectares	479,07	478,9	436,4	436,8	436,5	383,3

Sursa/Source: elaborat de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică/ elaborated by the author based on the data from the National Bureau of Statistics

O problemă nu mai puțin importantă este uzura parcului de mașini și tractoare. Dacă înainte de 1990 parcul tehnic se reînnoia cu 15-30%, în prezent, ritmul de reutilare a tehnicii este mult mai scăzut decât cel al scoaterii din uz a ei. Circa 20% din numărul total de tractoare sunt uzate și nu

Also, an important issue is the wear of machinery station. If until the 90s the station were renewed with about 15-30%, nowadays the rate of renewing is lower than the rate of removal from use of the technique. About 20% of the tractors are fully

mai pot fi reparate, cele în funcțiune sunt uzate la un nivel de cca 60-70%, iar jumătate din mașinile agricole – exploatate mai mult de 15 ani [1]. Uzura avansată a tehnicii solicită cheltuieli mari pentru reparația curentă și capitală, ceea ce nu poate să nu influențeze în mod negativ prețul de cost al produsului final.

Pentru procurarea tehnicii noi, pot fi utilizate plățile directe, creditele bancare pe termen lung, sursele proprii, leasingul, granturile etc. În prezent, o variantă avantajoasă pentru producătorii agricoli este procurarea tehnicii necesare prin intermediul leasingului.

Luând în considerație starea actuală a sectorului agricol, este necesară implicarea statului în procurarea tehnicii agricole, deci leasingul trebuie considerat și o formă de sprijin din partea statului pentru producătorii agricoli. Astfel, producătorii agricoli autohtoni, marea majoritatea a cărora au statutul de persoană juridică, colaborează cu proiectul moldo-nipon 2KR, care oferă o schemă avantajoasă de procurare a combinelor și tractoarelor în leasing. Schemele de leasing ale producătorilor de tehnică agricolă, împreună cu băncile comerciale care le oferă, nu sunt considerate atractive pentru persoanele juridice din cauza termenului scurt al contractelor (cca de 2-3 ani), precum și ratelor dobânzii înalte (cca 15%). Proiectul 2KR a fost lansat în 2001, reprezentând un grant tehnic și având drept scop eficientizarea procesului de recoltare, efectuarea calitativă a arăturii și reducerea consumului de combustibil.

Bugetul proiectului 2KR pentru procurarea tehnicii agricole constituie 18,2 milioane lei și include opt etape de finanțare. Toată tehnica, conform proiectului 2KR, a fost vândută în credit pe 4 ani producătorilor agricoli locali, care au depus la timp cerere la biroul de implementare a proiectului și au fost selectați pe bază de concurs.

depreciated and cannot be repaired, those functional are depreciated at the level of 60-70%, and half of the machinery is operated over 15 years [1]. The high depreciation of the machinery requires high reparation costs which affect negatively the costs of production.

For purchasing new technical resources can be utilized direct payments, long term bank credits, own resources, leasing, grants etc. Nowadays leasing is largely utilised by the farmers for buying new machinery.

In the current situation of the agricultural sector is needed the governmental intervention for purchasing agricultural machinery, therefore the leasing being also a way of supporting the farmers by the state. In Moldova the agricultural producers cooperate with the Moldovan-Japanese project 2KR, which offers an advantageous scheme for purchasing combines and tractors in leasing. The leasing schemes offered by the commercial banks are not attractive for farmers because of the short term contracts (2-3 years) and high interest rates (about 15%).

The 2KR project had been launched in 2001 and represents a technical grant, with the main goal to increase the efficiency of harvesting process, the quality of ploughing and to reduce the fuel consumption.

The budget of 2KR project for purchasing agricultural technique is 18,2 millions lei and includes eight rounds of financing. All the technique according to the 2 KR was sold out in credit of 4 years to local farmers which had made a request on time, being selected on competition basis.

Tabelul 3/ Table 3

**Tehnica agricolă, vândută producătorilor agricoli prin intermediul proiectului 2KR/
Machinery sold out to agricultural producers through project 2KR**

Tehnica agricolă/ Agricultural technique	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Combine/Combines</i>	21	23	32	4	46	9	43	59	44
<i>Tractoare/Tractors</i>	42	172	310	492	294	405	332	518	198
<i>Agregate/Aggregates</i>	42	21	30	21	222	11	56	137	70
<i>Echipamente de irigare/ Irrigation equipments</i>	-	-	-	20	34	130	21	107	62
Total	105	216	372	537	596	555	452	821	374

Sursa/Source: elaborat de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică/elaborated by the author based on the data from the National Bureau of Statistics

Una din direcțiile principale de orientare a activității statului în sfera sprijinului tehnico-material a agriculturii este crearea condițiilor și participarea statului la organizarea parcurilor de mașini și tractoare, procurarea tehnicii noi și mai eficiente pentru întreprinderi aceasta fiind unul din elementele de bază ale dezvoltării sectorului agricol al țării.

For the technical material support of the agricultural sector the government should participate in the opening of new machinery stations, purchasing of new and efficient technique for the enterprises, being the basis for the developing of the country's agriculture.

• **Reglementarea fiscală și stimularea activității externe a statului**

Un instrument important al reglementării de stat este anume reglementarea fiscală. Pentru sectorul agricol, o importanță particulară o are funcția de reglementare a impozitelor. În agricultură, extragerea impozitelor și plăților este nesemnificativă, aceasta constituind circa 6% din totalul veniturilor fiscale în economie. Cea mai mare parte a veniturilor fiscale în bugetul de stat revine TVA (71%) și accizelor (18%).

• **Taxation regulation and the stimulation of country's foreign trade.**

An important instrument of governmental regulation is taxation. For the agricultural sector a particular importance has the function of taxes regulation. The taxes and payments are not significant in agriculture, only 6% from the taxation incomes. The largest share from taxes in the governmental budget is from VAT (71%) and excises (18%).

Tabelul 4/Table 4

**Volumul și structura veniturilor fiscale în anul 2009/
The amount and structure of taxation incomes in 2009**

Tipuri de impozite, taxe și plăți/Types of taxes and payments	Total pe economie/ Total in the economy	Inclusiv agricultura/ including agriculture	Sectorul agricol în % față de totalul pe economie/ The share of agriculture in the economy, %
Venituri fiscale în bugetul de stat al RM, total/Taxation incomes in Moldova's state budget, total	14461604	741316	5,12
Inclusiv/Including:			
Impozitul pe venit/Income tax	110196,0	28165	25,5
TVA/VAT	11084900	435842	3,93
Accize/Excises	1765000	-	-
Alte plăți și taxe/Other payments and taxes	1501508	277309	18,46

Sursa/Source: elaborat de autor/elaborated by the author

Din aceste considerente, impozitele în sectorul agricol ar trebui să aibă o funcție de reglementare, deoarece, în prezent, pentru dezvoltarea agriculturii, este necesar să se urmărească atât micșorarea poverii fiscale, atragerea investițiilor, cât și reglementarea activității de import-export. Astfel, în anul 2009, au fost scutite persoanele juridice, gospodăriile țărănești și întreprinzătorii individuali de plata impozitului pe venit [3].

O parte importantă a reglementării de stat este și **reglementarea activității externe**, efectuată prin intermediul tarifelor și taxelor vamale. Importanța acestei reglementări rezidă nu doar în asigurarea securității alimentare a țării, dar aceasta constituie și o sursă importantă de venit pentru bugetul de stat.

În R.Moldova nu este utilizată reglementarea propriu-zisă a exporturilor agro-alimentare, fapt care ar conduce și la majorarea importurilor. Totuși, până în prezent balanța comercială agricolă este pozitivă, volumul exporturilor depășește cel al importurilor, astfel cel mai scăzut nivel fiind înregistrat în anul 1999 de 38021,2 mii dolari SUA pentru importuri și 297305 pentru exporturi.

Republica Moldova a aderat în 2001 la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), ceea ce impune respectarea regimului comercial și normele stabilite de această organizație. Astfel, pentru Moldova s-au solicitat unele concesiuni privind accesul pe piața bunurilor și consolidarea tarifelor vamale, precum și angajamente în domeniul sprijinului intern al agriculturii. Pentru comerțul cu produsele agro-alimentare, o importanță deosebită, în cadrul OMC, o are *Acordul pentru Agricultură*, care presupune

Therefore, taxation in agriculture should have a regulation function, because for the development of the sector is needed a decrease of taxes, attraction of investments and regulation of trade activities. Thus, for stimulating farmers in 2009 were exempted all legal entities, farmers, individual entrepreneurs from paying income taxes [3].

A great part of state regulation is the **regulation of external activity**, through tariffs and custom duties. This allows not only insuring the country's food security but being also an important source of income for the state budget.

In Moldova is not utilized the regulation of agri-food exports itself, which would lead to the increase of exports. So far, the agri-food balance is still positive, the amount of exports being higher than imports, the lowest level being achieved in 1999 when the imports were equal to 38021,2 thousands US dollars and 297305 thousands for exports.

Moldova joined the WTO in 2001, which impose the trade regime rules and norms of this organization. Thus, for Moldova were asked some concessions towards the access on the market goods and the strengthening of customs duties, as well as commitments in the area of local support for agriculture. For the agri-food trade in WTO a main importance is the Agreement for Agriculture, which includes agri-food policy reforms to market

reformarea politicilor agro-alimentare privind piața și îmbunătățirea prin aceasta a prognozării și sistematizării importurilor și exporturilor produselor între țările-membre. Calitatea de membru include și suportul financiar pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agricol, fapt care ar evita posibilele distorsiuni în cadrul activității comerciale. De asemenea, țările în curs de dezvoltare, precum RM nu sunt obligate să micșoreze volumul subvențiilor acordate fermierilor sau micșorarea unor tarife, fiindu-le acordat timp mai îndelungat de adaptare în comparație cu alte țări-membre mai dezvoltate economic [2]. Comerțul în R.Moldova mai este reglementat și prin beneficierea, din 2006, de sistemul generalizat de preferințe GSP+, precum și semnarea, în 2008, a Preferințelor Comerciale Autonome (ATP). RM mai are acorduri de comerț liber cu CSI și Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est.

Concluzii

În calitate de direcții prioritare ale perfecționării reglementării de stat a sectorului agricol *se propune*:

- asigurarea cu cadre calificate a sectorului agricol și susținerea cercetărilor științifice din domeniu;
- sprijinul tehnico-material;
- reglementarea fiscală și suportul activității externe.

În mod particular, pentru soluționarea problemelor acute în asigurarea cu cadre calificare a agriculturii, este necesară susținerea financiară a diferitelor programe de dezvoltare a localităților rurale, împreună cu elaborarea și controlul utilizării raționale a mijloacelor bugetare acordate; finanțarea unor programe de elaborare a tehnicilor și tehnologiilor performante pe bază investițională; îmbunătățirea sistemului de pregătire și perfecționare a cadrelor pentru complexul agro-industrial; crearea unui sistem de consultanță agricolă cu preponderență în instituțiile de învățământ superior din domeniu cu finanțarea din bugetul de stat.

Luând în considerare starea actuală a sectorului agricol din țară, este necesară susținerea de mai departe a statului pentru procurarea de către întreprinderile agrare a tehnicii agricole pe bază de leasing și facilitarea procedurii de procurare a acesteia.

Politica agrară a țării ar trebui orientată spre susținerea producătorilor agricoli prin implementarea subvenționării exporturilor agrare, aceasta fiind o modalitate bună de a majora exporturile agricole, precum și accesul către noi piețe de desfacere.

and the improvement through this of the imports and exports forecasting and systematizing among member countries. The status member includes also financial support for durable development of the agricultural sector, which would avoid certain distortions in trade. As well, developing countries are not obliged to decrease the amount of farmers subsidies or tariffs, benefiting of more time for adapting compared to other developed countries [2]. Moldova's trade is also regulated by being included from 2006 in the generalized system of preferences GSP+, and by signing in 2008 the Autonomous Trade Preferences (ATP). Moldova also has free trade agreements with CIS countries and in the Stability Pact for Southern-Eastern Europe.

Conclusions

As priority directions for improving the state regulation of the agricultural sector *we mention*:

- the insurance of the sector with qualified personnel and the support of the research in the area;
- the technical and material support;
- taxation regulation and the support of foreign trade.

For insuring the sector with qualified labour force is needed the financial support of different programs for the development of the rural areas, the elaboration and monitoring the use of allocated financial resources; financing new programs for new advanced techniques and technologies on investment basis; improving the existing training systems and qualification of labor force for agro-industrial complex by creating an agricultural consulting system mainly in the universities from the field with budgetary financing.

Nowadays, the agricultural sector needs further support from the government in purchasing agricultural machinery in leasing and the facilitation of the purchasing procedure.

The country's agricultural policy for supporting farmers should include exports subsidies for increasing agri-food exports and the access towards new markets.

Bibliografie/Bibliography

1. Чимпоеш Д., Шульце Э. *Экономическое состояние сельскохозяйственных предприятий Республики Молдова*. Discussion paper 91, IAMO, Halle 2006, 95 p.
2. Perju I., Chivriga V., Fala A. *Impactul viitorului acord de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană asupra sectorului agroalimentar din Republica Moldova*. Chișinău IDIS Viitorul, 2010. 64 p.
3. Sutton W., Tillier S. *Priorități de politici pentru dezvoltarea agriculturii*. Volumul II: Cheltuieli publice. Raport Nr. 36366 – MD al Băncii Mondiale, 2006. 56 p.
4. Wesley E., Peterson F. *A billion dollars a day: the economics and politics of agricultural subsidies*. Willey-Blackwell 2009. 292 p.

VALORIFICAREA POTENȚIALULUI TURISTIC AL SATULUI MOLDOVENESC

**Drd. UASM, prof., magistrul în economie
Angela BOTEZATU,
Colegiul Financiar-Bancar**

Valorificarea patrimoniului turistic al unei țări, regiuni sau zone geografice etc. implică în prealabil asigurarea unor condiții minime pentru deplasarea, sejurul și petrecerea agreabilă a timpului de către turiști. În esență, îmbinarea acestor elemente minime are ca rezultat polarizarea fluxurilor turistice spre acele destinații care oferă vizitatorilor cea mai mare satisfacție într-o călătorie de vacanță. Acest articol tratează atât particularitățile satelor moldovenești ca atracții turistice, cât și valorificarea ofertei turistice în cadrul turismului rural.

**„Pe vale, pe culme/Stau satele mele
Aproape de codru, /Aproape de stele...”
(Grigore Vieru, „Satele Moldovei”)**

Turismul în mediul rural este, în ultimul timp, unul dintre genurile de activitate foarte profitabilă. Afacerile turistice rurale pot fi extinse și pe *exemplul satului moldovenesc, pentru că:*

- majoritatea resurselor turistice se găsesc pe teritoriile satelor sau în apropiere (de exemplu, Complexul Orheiul Vechi, Peștera Răpoșailor, Grotele de la Ofatinți, rezervația peisagistică Trebujeni etc.);
- satul este locul unde s-au conservat tradițiile populare;
- comunitatea sătească este foarte ospitalieră.

Însă, în același context, putem menționa că nu orice localitate (sat) poate fi și turistică, ea trebuie să fie reprezentativă și să îndeplinească anumite *criterii minime, necesare pentru a fi introdusă în circuitul turistic și declarată obiect turistic:*

1. Să dețină un potențial turistic deosebit.
2. Să existe acces rutier pe tot parcursul anului, bine întreținut.
3. Să fie asigurată cu energie electrică, apă, canalizare.
4. Spații de cazare clasificate în corespundere cu normele metodologice de clasificare a structurilor de primire turistică din Republica Moldova (hotel, motel, vilă, camping, bungalow, sat de vacanță, pensiune turistică, apartament și cameră de închiriat în locuințele familiale sau în clădiri cu altă destinație etc.).
5. Unitate de poștă și telecomunicații.
6. Asistență medicală sub forma unui post de prim ajutor.
7. Panouri cu trasee turistice marcate de interes local, pentru facilitarea drumețiilor.

TOURISM POTENTIAL OF MOLDOVAN VILLAGE

**PhD candidate SAUM, ME
Angela BOTEZATU,
Financial-Banking College**

Tourism heritage of a country, geographical region or area, previously involved assurance of minimum requirements for travel, stay and spend enjoyable time for tourists. In essence, the combination of these elements results in polarization over the tourist flows to those destinations offering visitors the most satisfaction in a holiday trip. This article discusses the features of Moldovan villages as tourist attractions, as well as tourism recovery in the tourist areas.

Tourism in rural areas is one of the most profitable types of activity. Rural tourism businesses can be extended on a Moldovan village example, because:

- most of the touristic resources are in the villages or nearby (ex. the Orheiul Vechi Complex, Karst Cave, Ofatinți Grottoes, Landscape Reserve Trebujeni etc.).
- the village is the place where folk traditions have been preserved;
- the village community is very hospitable;

However, in the same context, it must be emphasized that not any village is a touristic village; it must be representative and must meet certain minimum *criteria needed to be introduced in the tourism and declared touristic village:*

1. To have a great tourism potential.
2. Access road to be well-maintained throughout the year.
3. Electricity and water supply, sewerage.
4. Classified accommodation structures, in accordance with norms of classification of tourist accommodation structures in the Republic of Moldova (hotel, motel, villa, camping, bungalow, holiday village, boarding house, apartment and room for rent in family homes or other buildings destination etc.).
5. Telecommunications and post office.
6. Medical care in the form of a first-aid station.
7. Notice board indicating the tourist routes of local interest, to facilitate hiking.
8. The possibility of organizing leisure activities on an individual or collective basis: fishing, hunting, horse rides, etc.
9. Commercial spaces for food, vegetables, fruits, objects of sport-tourism. etc.

Tourism development in rural areas has several *advantages that may be mentioned, as follows:*

- Tourist attractions are found occurring

8. Posibilitatea organizării unor forme de agrement și petrecere individuală sau colectivă a timpului liber: pescuit, vânătoare, plimbări ecvestre etc.
9. Spații comerciale pentru produse alimentare, legume, fructe, obiecte de sport-turism etc.

Dezvoltarea turismului în mediul rural are mai multe *avantaje care pot fi menționate, după cum urmează:*

- Sunt identificate drept obiecte de interes turistic de proveniență naturală sau cultural-istorică, atractive pentru vizite, care stimulează sosirea persoanelor din alte regiuni ale țării sau de peste hotarele ei. Dintre acestea menționăm: Rezervația peisagistică „Suta de Movile”, care este localizată în apropierea vărsării Ciuhurului în Prut și se întinde de lângă satul Braniste, Râșcani, până alături de localitatea Cobani, Glodeni; Rezervația peisagistică „Saharna”, de lângă satul cu același nume; Râpele de la Văleni, din preajma satului Văleni, raionul Cahul, care dețin cele mai vechi depuneri continentale ce țin de Pliocenul mediu (circa 3-5 milioane de ani în urmă); Mănăstirile Căpriană, Hârjăuca, Japca și alte obiective turistice de o importanță majoră.
- Prin turism este valorificat tezaurul cultural tradițional: folclorul, obiceiurile, ritualurile locale, evenimentele semnificative în viața comunității. Sărbătorile de iarnă ca Hăitul și Colindatul, Capra; Drăgaica (un ritual de origine agrară, practicat la 24 iunie în unele regiuni rurale); Hramul satului (o sărbătoare foarte veche pe care mulți săteni o venerază); Sfintele sărbători de Paști; Sărbătoarea vinului, festivalurile folclorice sau Mărțișorul, care sunt adevărate evenimente de atracție turistică rurală.
- Sunt puse în aplicare proiecte de conservare, restaurare, restabilire a monumentelor și anumitor teritorii locale și de amenajare a acestora cu dotări specifice turistice pentru recreație, agrement, practicarea sporturilor, curelor terapeutice. Drept exemplu poate servi satul de vacanță „Satul Moldovenesc” situat la 30 km de Chișinău, aflat în una din văile satului Hârtopul Mare, raionul Criuleni.
- Sunt formate anumite calități omenești frumoase: ospitalitatea, bunăvoința, prietenia, stima reciprocă, respectul față de valorile sacre, care creează un climat psihologic benefic în comunitatea respectivă și determină o atitudine corectă între oameni.
- Sunt create noi locuri de muncă prin comercializarea spațiilor de locuit din curtea țărănească, produselor preparate din materie primă naturală, ecologic pură; prestarea serviciilor de transport și de însoțire, producerea obiectelor de artizanat și a altor bunuri necesare persoanelor care călătoresc.
- Prin dezvoltarea turismului rural prin prisma satului moldovenesc poate fi promovată imaginea

naturally or cultural-historical appealing to visitors, boosting the arrival of people from other parts of the country or abroad. Among them: Landscape Reserve "One hundred Mounds", which is located near the spills of Ciuhur in Prut and lies near the village Braniste, Rîșcani until village Coban, Glodeni; Reserve Landscape "Saharna" near the village with the same name; Gullies around the village Valeni, Cahul, holding the oldest continental deposits related to environmental Pliocene (about 3-5 million years ago), Monasteries Capriana, Hirjauca, Japca and other important sights.

- Through tourism is valued the traditional cultural heritage: folklore, customs, local rituals, significant events of the community. Winter Holidays like Hăitul and Colinda, Capra; Dragaica (agrarian ritual, practiced in some rural areas, in June 24) Day of the village (a very old holiday that many villagers worship), the Ester Holiday, the Festival of Wine, folk festivals or Martisorul are true events of rural tourist attraction.
- There are implemented preserving projects, restoration, restoration of monuments and certain local areas and improvement of their specific tourist facilities for recreation, entertainment, sports, therapeutic courses. An example is the holiday village "Satul Moldovenesc" located at 30 km from Chisinau, situated in a village in the valleys Hirtopul Mare, Criuleni.
- Here are formed some beautiful human qualities: hospitality, kindness, friendship, mutual esteem and respect for sacred values, which creates a good psychological climate that benefits for community and leads to a correct attitude among people.
- New jobs are created by selling farm residential premises, products made from natural raw material, ecologically pure, transport and accompanying services, production of handicrafts and other goods required for persons traveling.
- The development of rural tourism through the Moldovan village can be promoted Moldova's image abroad.

Among the main tourist destinations linked to the natural resources of the village are:

- **forms of relief**, having as support a complex geological structure, stepped in elevation to enrich the landscape of rural tourism and create opportunities for rest and recreation;

Republicii Moldova peste hotarele țării.

Printre principalele resurse turistice legate de cadrul natural al satului sunt:

- **formele de relief**, având drept suport o structură geologică complexă, dispusă în trepte de altitudine, îmbogățesc aspectul peisagistic al unor localități rurale și creează oportunități pentru turismul de odihnă și recreere;
- **traseele principalelor cursuri de ape (râuri și râulețe)**, însoțite de cele mai multe ori de drumuri forestiere, deosebit de pitorești, sunt locuri de petrecere a weekend-ului la iarbă;
- **fondul forestier** bogat, reprezentat prin păduri, creează un mediu ambiant atractiv, curat, recomandat pentru vacanțe active; există multiple posibilități de valorificare economică și, implicit, turistică a acestei resurse naturale;
- **flora** pajiștilor și a fânețelor, de o diversitate impresionantă, în funcție de altitudine, îmbogățesc peisajul cadrului natural cu specii floristice multicolore;
- **elementele climatice** ale multor zone ale republicii, fără valori extreme, sunt favorabile practicării turismului în tot timpul anului, pentru repunere în formă a organismului după stres;
- **fondul de vânătoare și de pescuit sportiv**,
- **arii protejate de către stat și parcuri** (rezervația „Prutul de Jos”, „Pădurea Domnească”, parcul Cuhurești, parcul din satul Ivancea, parcul Țaul);

În funcție de specificul localității rurale, de produsul turistic oferit, satele turistice pot fi clasificate în: *sate turistice etnografico-folclorice, sate turistice de creație artistică și artizanală; sate turistice climaterice și peisagistice, sate turistice viti-pomicole.*

Satul moldovenesc este o parte integrantă a potențialului turistic rural autohton, iar acesta din urmă se dezvoltă rapid în ultimii ani, în fiecare an apar noi și noi gospodării agroturistice (conform datelor Agenției Turismului din Republica Moldova). Complexele turistice rurale sunt, în principiu, gospodării organizate pe baza unor case sătești obișnuite. Casa poate fi veche, însă mușafirilor li se oferă toate comoditățile: duș, grup sanitar, încălzire, mobilă confortabilă. Toate eforturile gazdelor sunt îndreptate spre a familiariza oaspeții cu viața poporului moldovean, astfel încât aceștia să trăiască la sat, și în același timp, să nu simtă disconfort. Dintre pensiunile agroturistice dezvoltate în mediul rural în ultimii ani putem menționa: Casa din Luncă, care este pensiunea familiei Benzin și care se află în satul Trebujeni, raionul Orhei; Hanul lui Hanganu, pensiunea familiei Hanganu din satul Lalova, amplasată în preajma complexelor rupestre Țăpova și Saharna; Casa Părintească, gospodăria Tatiane Popa, situată în localitatea Palanca, raionul Călărași, într-un mediu sacru, în preajma a patru mănăstiri, amplasate în spațiu sub forma unei cruci și care recent (13 ianuarie 2011) a organizat pentru turiști Sărbătoarea „Malanca de la Palanca” cu un program de tradiții populare de iarnă; Pensiunea „La Popas”, situată în satul Butuceni, pe teritoriul complexului

- **the main routes of water courses** (rivers and rivulets), often accompanied by forest roads, very scenic, are places to spend the weekend at the grass;
- **rich forest**, background represented by forests, creates an attractive, clean, environment, suitable for active holidays, there are many opportunities for economic recovery of the tourist natural resources;
- **meadow and grassland flora**, with an impressive diversity, according to altitude, rich the natural landscape with colorful flora species;
- **climate elements of many regions of the republic**, without extreme values, there are favorable to practice tourism throughout the year in order to overpass stress;
- **fishing and hunting background**;
- **state protected areas and parks** (reservation "Bottom Prut River", "Manor Forest", Cuhuresti Park, Ivancea Park, Taul Park);

Depending on the specific of rural locality, according to the tourism product offered, tourist villages can be classified into: *ethno-folk tourist villages, artistic and craft tourist villages, climatic and landscape tourist villages, fruit and wine-growing tourist villages.*

Moldovan village is an integral part of the tourism potential of local areas, and the latter is growing rapidly in recent years, every year there are more and more households according to the Tourism Agency. Rural tourism complexes are mainly represented by households run on the basis of ordinary peasant houses. The house may be old, but guests are sure to enjoy all the necessary conveniences: shower, sanitary appliances, heating, comfortable furniture. All efforts are directed towards the hosts to familiarize guests with the Moldovan people's lives, so they live in villages and at the same time not feel discomfort. Among the agrotouristic boarding houses developed in rural areas in recent years, we can mention: Casa din Luncă which is the Benzens' farm, in the village Trebujeni Orhei; Hanul lui Hanganu, the Hanganu's guesthouse, situated near to the cliff monasteries of Tipova and Saharna: Parents House, Tatiana Popa's parents' household, is situated in the village of Palanca, Calarasi, in sacral place of 4 cloisters forming a cross and recently (in January 13, 2011) organized for tourists the Holiday "Malanca de la Palanca", with a popular winter tradition program; the boarding house "La Popas" located in the village Butuceni, on the territory of Orheiul Vechi Cultural Complex, "Pension Viisoara" located in the village with the same name, Glodeni and other pensions that can offer

cultural-istoric „Orheiul Vechi”; Pensiunea „Vișoara”, situată în comuna cu același nume din raionul Glodeni, precum și alte pensiuni care pot oferi turiștilor vacanțe de neuitat într-un mediu rural pitoresc.

Evaluarea mediului de afaceri, în contextul dezvoltării turismului rural autohton, cu valorificarea potențialului satului moldovenesc poate fi tratată prin prisma matricii SWOT.

tourists unforgettable holidays in a picturesque countryside.

To assess the business environment in the development of indigenous potential of rural tourism of Moldovan village should be developed by SWOT matrix.

Tabelul 1/ Table 1

Analiza SWOT privind evaluarea mediului de afaceri al turismului rural/SWOT analysis on the evaluation of rural tourism businesses

Puncte forte/Strengths	Puncte slabe/Weaknesses
1. Crearea Agenției Turismului./Establishing the Tourism Agency.	1. Infrastructură slab dezvoltată./Underdeveloped infrastructure.
2. Elaborarea Strategiei de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003-2015 și a programului „Satul moldovenesc” (2005-2015)./ Development of Strategy of sustainable tourism development in the Republic of Moldova in the years 2003-2015 and the Program "Moldovan Village" (2005-2015).	2. Spațiile, utilajele, comunicațiile în multe pensiuni agroturistice, baze de odihnă nu întotdeauna corespund cerințelor internaționale exigente./Premises, equipment, communications in many rural locations, boarding houses not always meet the requirements of international standards.
3. Atragerea turiștilor prin facilitarea modului de perfectare a vizei (anularea chiar) pentru cetățenii din mai multe țări europene și nu numai./Attracting tourists by way of issuing visa facilitation (even cancellation) for citizens of several European countries and beyond.	3. Căile de acces spre unele zone turistice sunt impracticabile în zilele cu condiții meteo nefavorabile./Access roads are impassable to some tourism areas in the days of bad weather.
4. Predominarea agriculturii ca sector primar al economiei, care permite dezvoltarea turismului rural, agricol și a ecoturismului./The predominance of agriculture as a primary sector of economy that allows the development of rural tourism, agriculture and ecotourism.	4. Prețurile pentru unele produse/servicii din mediul rural sunt uneori exagerate./Prices for some products/services in rural areas are sometimes exaggerated.
5. Oferirea în alimentația turiștilor a produselor recoltate sau preparate în gospodăriile țărănești./Providing to the feeding of tourists, products harvested or prepared in the farmhouse.	5. Calitatea servirii lasă de dorit./Serving quality is poor.
6. Crearea primelor gospodării turistice./Creating the first tourist households.	6. Calificarea insuficientă a persoanelor ce activează în domeniu (bariere de comunicare într-o limbă de circulație internațională)./Lack of knowledge of the locals in tourism field (barriers in communication in a foreign language).
7. Antrenarea turiștilor în diverse activități (pescuit, vânătoare, culesul fructelor)./Involving tourists in various activities (fishing, hunting, gathering of fruits).	7. Insuficiența de ghizi calificați./The shortage of qualified guides.
8. Ospitalitatea și generozitatea oamenilor de la sate./ 8. The hospitality and generosity of people from villages.	8. Produsul turistic național necompetitiv sub aspectul calitate-preț./Uncompetitive national tourist product in terms quality-price.
	9. Imperfecțiunea sistemului informațional privind potențialul de dezvoltare a turismului rural./Imperfect information system for rural tourism development potential.
Oportunități/Opportunities	Riscuri/Threats
1. Promovarea imaginii țării în exterior./Promoting the country's image abroad.	1. Instabilitatea politică și economică, care afectează și industria turismului./Political and economic

	instability which affects inclusively tourism industry.
2. Atragerea investițiilor financiare importante în dezvoltarea industriei turismului./Attracting significant financial investment in developing tourism industry.	2. Calamitățile naturale (inundații, secete, alunecări de teren), care pot știrbi din farmecul rezervațiilor peisagistice, precum și distruge potențialul turistic rural antropoc./Natural disasters (floods, droughts, landslides) that may break the charm of landscape reserves, as well as destruction of rural tourism potential man-made.
3. Participarea la organizarea diverselor expoziții de turism internațional./Participation in organizing various international tourism exhibitions.	3. Reducerea numărului de turiști la nivel mondial./Reducing the number of tourists worldwide.
4. Promovarea unor meșteșuguri, tradiții, experiențe în arta covoarelor, în cea viti-vinicolă./Sharing of crafts, traditions, experiences, the art of carpets, the wine-growing art.	4. Tendința turiștilor interni de a-și petrece vacanțele, concediile peste hotarele țării, în contextul liberalizării regimului de vize./The trend of domestic tourists to spend holidays, vacation abroad, in the context of liberalization of visa regime.
5. Crearea de noi itinerare turistice atractive pentru turiști./The creation of new attractive tourist itineraries for tourists.	5. Devalorizarea treptată a mediului antropoc și cultural./ Gradual devaluation of the anthropic and cultural environment.
6. Perfecționarea cadrelor din industria turismului./Improving the tourism industry staff.	6. Distrugerea mediului natural./Destruction of the natural environment.
7. Perioada de recuperare a investițiilor în această sferă este mică./Recovery period of investment in this area is short.	
8. Ameliorarea disponibilităților privind baza tehnico-materială pentru prestație./Improving availability of material and technical basis for benefit.	
9. Antrenarea persoanelor de la sate în activități generatoare de venit./Involving people from villages in activities income generating.	
10. Promovarea turismului durabil ca direcție de eradicare a sărăciei./Promoting sustainable tourism as the direction of the eradication of poverty.	

Sursa: elaborat de către autor/

Source: elaborated by the author

Această analiză ne permite să conștientizăm riscurile, dar și oportunitățile de valorificare a potențialului turistic rural în vederea optimizării cadrului său de dezvoltare.

This analysis will allow us to realize the risks and potential opportunities for improvement of rural tourism in order to optimize its development framework.

Bibliografie/Bibliography

1. *Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003-2015.*
2. Bolocan D., *Geografia turismului.* – Chișinău: Editura Universul, 2010.
3. Dinu M., *Geografia turismului.* – București: Editura Didactică și pedagogică, 2002.
4. Miron V., *Turismul rural în Moldova, îndrumar pentru autoritățile publice locale.* – Chișinău: Editura Știința, 2002.
5. Lazăr S., *Turismul rural – o șansă pentru revitalizarea satului și a țării,* Revista FinConsultant, nr.5, 2007

PROBLEME ACTUALE ALE PIEȚEI ÎNTREPRINDERILOR DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

*Drd. Elena ORGAN;
Conf. univ. dr. Oxana SAVCIUC, ASEM*

Piața întreprinderilor de alimentație publică din Republica Moldova, actualmente, se află în dezvoltare, fapt care a condiționat stabilitatea ritmului de creștere a volumului de vânzări din ultimii ani. Conform datelor Biroului Național de Statistică al RM, rezultatele activității economice ale întreprinderilor de alimentație publică sunt încă nesemnificative, ceea ce demonstrează faptul că piața nu a atins gradul de saturație și dispune de perspective pe termen lung. Rezumând situația pieței de restaurație din Moldova, putem afirma existența unui spațiu vast pentru intrarea noilor jucători, însă obținerea succesului într-o luptă concurențială, în mare măsură, depinde de locul amplasării, politica de prețuri, conceptul întreprinderii și capacitatea de a soluționa șirul mare de probleme ce intervin în fiecare etapă a activității ei. În acest articol, am încercat să evidențiem cele mai importante probleme care apar în activitatea unităților de alimentație publică din R.Moldova. Rezolvarea acestora nu numai că ar favoriza calitatea serviciilor prestate, dar ar spori și dezvoltarea ramurii, în general.

De-a lungul ultimilor ani, creșterea rapidă a numărului de întreprinderi de alimentație publică (AP) din Republica Moldova a oferit consumatorilor o sursă adecvată de alimente gustoase, la prețuri rezonabile, care prezintă o alternativă a preparării bucatelor în condiții casnice. Pe de altă parte, industria restaurantelor continuă să dispună de perspective favorabile pe termen lung, fiind susținută, în parte, de schimbările demografice benefice și obiceiurile alimentare de consum ale populației, de echilibrul stabil dintre cerere și ofertă, precum și de calitatea înaltă a serviciilor. Printre factorii-cheie care condiționează această creștere putem enumera: majorarea capacității de cumpărare a populației, tendința spre un stil de viață mai energetic, creșterea cheltuielilor pentru divertisment, precum și accesibilitatea serviciilor.

Dacă prin anii 80 ai secolului trecut numărul întreprinderilor de AP a fost relativ mic, atunci după anii 90 numărul acestora a crescut considerabil. În marile orașe și localități rurale, pe artere intens circulate au apărut o mulțime de unități de cele mai diverse tipuri: baruri, cafenele, restaurante, bodegi, chioșcuri ș.a. Entuziaștii pentru început au fost mulțumiți de câștigurile realizate, care se situau în mod evident peste media veniturilor – destul de reduse ale angajaților acestui sector. Marea majoritate a întreprinzătorilor au folosit forțele de muncă din familie, fără ca acestea să aibă calitatea de angajați și fără o calificare de profil corespunzătoare. Greutățile

CURRENT PROBLEMS OF PUBLIC FOOD ENTERPRISES MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*PhD candidate Elena ORGAN;
Assoc. Prof., PhD Oxana SAVCIUC, AESM*

Public food enterprises market in Moldova is currently in development, which has conditioned setting the pace of growth of sales volume in recent years. According to the data of National Bureau of Statistics of Moldova, results of economic activity of public food enterprises are still insignificant, which proves that the market hasn't reached saturation level and has long-term perspective.

Summarizing the situation on the restoration market in Moldova, we can say that the existence of a wide space for entry on the market of new players, but achieving success in a competitive struggle largely depends on the location, price policy, the concept of enterprise and ability to solve a string of problems that arise at each stage of enterprise activity. In this article we tried to emphasize the basic problems that arise in the work of local food public units in the Republic of Moldova. Solving them we would not only promote the quality of services, but we would also enhance the development of the sector in general.

Over the recent years, the rapidly growing number of public food enterprises (PF), provided consumers with an adequate source of affordable, tasty food, presenting an alternative to preparing meals in home conditions. On the other hand, restaurant industry continues to have favourable long term prospects, being supported in part by favourable demographic changes and food consumption habits of the population, by a balance between supply and demand and by high-quality services.

Among the key factors which determine this increase we can list: the increase of purchasing capacity of population, population trend toward more vigorous lifestyle, increased spending for entertainment and the accessibility of services.

If by the 80s the number of PF enterprises was relatively small, then, after the 90s their number increased significantly. In big cities and villages, on high traffic arteries a lot of units of varied types appeared: bars, cafes, restaurants, pubs, kiosks and others. Enthusiasts were initially pleased by the made gains, which were clearly above the average income – relatively small for this sector's employees. The vast majority of entrepreneurs have used family labor, which do not have corresponding qualification in the field. Start difficulties were evident: inadequate

începutului au fost evidente: echipamente în dotare insuficiente și depășite din punct de vedere tehnologic, oferte de produse limitate, serviciile, sub aspect calitativ foarte modeste, necorespunzătoare prețurilor plătite de clienți, acumulări pentru investiții neînsemnate sau pierderi, ceea ce a făcut ca aceste unități să nu fie profitabile.

Realitățile descrise mai sus nu pot fi generalizate. Din unitățile nou-create, aproximativ 20-25% au fost înființate de specialiști în domeniu, după modelul și concepția unităților cu profil similar ale țărilor occidentale. Cu siguranță, afacerea micului întreprinzător, pornit pe drumul greu al organizării activității de alimentație publică, nu poate fi comparată cu restaurantele prestigioase înființate de specialiști.

Caracteristicile particulare ale pieței de AP condiționează un șir de probleme, cu necesitatea rezolvării cărora se confruntă fiecare întreprinzător din această ramură. În linii mari, *pentru piața de restaurație din Moldova sunt caracteristice următoarele probleme:*

- Concurența
- Arenda
- Problema normelor de proiectare
- Sortimentul larg de mărfuri, produse și servicii
- Viteza de rulaj înaltă a capitalului circulant
- Existența condițiilor prielnice pentru delapidări
- Structura complexă a cheltuielilor
- Influența puternică a factorilor externi
- Asigurarea cu cadre calificate
- Legile și actele normative
- Necorespunderea raportului preț-calitate în comparație cu indicatorii mondiali.

În continuare ne propunem o tratare mai detaliată a acestora.

Concurența. Creșterea numărului întreprinderilor de AP a condiționat înăsprirea concurenței, fapt care a impus întreprinzătorii de azi să apeleze la elaborarea unor noi politici de management și marketing. Pe de altă parte, pentru antreprenorii activi și energici, majorarea numărului unităților de AP nu a fost o problemă atât de gravă. Preferințele consumatorilor diferă, iar conceptul unităților de AP, în majoritatea cazurilor, este diferit.

Arenda. O altă problemă cu care se ciocnesc unii din întreprinzătorii de azi este cea a arendei. Majoritatea întreprinderilor de alimentație publică din Republica Moldova sunt amplasate în spații arendate. Majorarea taxelor pentru arendă are loc din an în an, ceea ce condiționează creșterea cheltuielilor administrative, iar, ca rezultat, micșorarea profitului. Odată cu construcția în capitală a centrelor comerciale mari, s-a majorat și numărul întreprinzătorilor doritori de a amplasa, în cadrul acestora, unități de alimentație publică. Evident este faptul că toate aceste întreprinderi sunt situate în spații arendate. Specialiștii mondiali din domeniul restaurației, însă, consideră ineficientă amplasarea restaurantelor și cafenelelor în cadrul centrelor comerciale la etajele 2 și 3, unde acestea se găsesc de cele mai dese ori. În

equipment and outdated equipment in terms of technology, limited product offerings, very modest in terms of quality services paid with inadequate prices by customers, insignificant investment accumulation or loss, what made these units unprofitable.

The realities described above can not be generalized. From newly created units, approximately 20-25% have been set up by specialists, by model and design of units with similar profile from Western countries. Certainly, the small entrepreneur who started the hard way of organizing the PF business, could not be compared with restaurants created by prestigious specialists.

The particular characteristics of PF market makes a number of problems and with the need of their solving is faced by every entrepreneur in this sector. In general, for the restoration market in Moldova are typical the following problems:

- Competition;
- Rent;
- The problem of design rules;
- Wide assortment of goods, products and services;
- High turnover rate of capital;
- The existence of favorable conditions for embezzlement;
- Complex structure of expenditure;
- Strong influence of external factors;
- Problems with professionals insurance;
- Problems related to laws and regulations;
- The failure of price-quality ratio in comparison with global indicators.

Further, we propose their detailed treatment.

Competition. The increase of public food enterprises conditioned a tightening competition, which imposed the current entrepreneurs to seek new management policy and marketing. On the other hand, for active and energetic entrepreneurs, the increase of catering enterprises number was not such a serious problem. Consumer preferences differ, and catering units concept, in most cases is different.

Rent. Another problem that knocked some of today's entrepreneurs is the problem of the rent. Most of public food enterprises in the Republic of Moldova are located in rented spaces. The increase of fees for rent takes place from year to year, which makes the increase of administrative expenses and the resulting decrease in profit. With the construction of large shopping centres in the city, increased the number of entrepreneurs, willing to locate within them, public food units. Obviously, all these companies are located in rented spaces. But world experts in the field of restoration consider the location of restaurants and Cafes inefficient in the shopping centre on floors 2 and 3, where they are most often located. In accordance with the recommendations of specialists, to ensure a maximum number of customers per day, the enterprise needs to be located on the first floor, having input not

conformitate cu recomandările specialiștilor, pentru a asigura un număr maximal de consumatori pe zi, este necesar ca întreprinderea să fie amplasată la parter, având intrare nu numai în interiorul centrului comercial, dar și din afară, ceea ce ar permite atragerea unui număr maxim de consumatori [1].

Normele de proiectare. O problemă actuală pentru întreprinderile de AP din R.Moldova poate fi considerată încălcarea normelor de proiectare. Conform normelor stabilite, încăperile de producere a preparatelor finite, pentru depozitarea materiei prime și încăperile pentru personal, trebuie să constituie cca 60% din toată suprafața întreprinderii, respectiv încăperile pentru consumatori – cca 40% [2]. Evident este faptul că construcția unităților de alimentație publică în conformitate cu cerințele în vigoare, cel puțin, nu va fi rentabilă, iar în majoritatea cazurilor – imposibilă. Astfel, majoritatea întreprinzătorilor din acest sector apelează la modele europene, care, deși nu sunt legalizate, se practică pe larg în Moldova. Modelul european prevede micșorarea spațiilor productive ale întreprinderii și majorarea celor comerciale, proces care devine realizabil prin utilizarea utilajului performant (dimensiuni de gabarit minime, productivitate maximă), folosirea pe larg a semifabricatelor pentru producerea preparatelor finite și stabilirea cerințelor extrem de stricte în ceea ce privește igiena și sanitară la întreprindere. Dar nici acest standard nu este convenabil pentru întreprinderile noastre. Luând în considerație lipsa producătorilor autohtoni de semifabricate din legume, un număr redus de producători de semifabricate din carne, precum prețurile înalte la utilajul performant, devine dificilă respectarea cerințele europene.

Un alt moment de menționat este componența încăperilor întreprinderilor de AP, care nu este în majoritatea cazurilor respectată. E vorba, în special, de încăperile de depozitare și de producere. Datorită faptului că majoritatea unităților sunt amplasate în spații arendate, în care după proiect nu a fost prevăzută aceasta, e evident că spațiile de producere a preparatelor finite și de depozitare a materiei prime ocupă o suprafață mică, factor care condiționează încălcarea normelor sanitaro-igienice de păstrare și prelucrare a materiei prime [2].

Analizând în paralel normele existente și realitatea, observăm o serie de contradicții. *Normele existente nu pot fi aplicate pentru întreprinderile de alimentație publică de azi din următoarele motive:*

- Prețurile înalte pentru arendă, fapt care condiționează antreprenorii să acorde spațiilor productive suprafețe reduse;
- Investițiile necesare pentru construcția sau reconstrucția clădirilor, în conformitate cu normele în vigoare, vor fi recuperate în timp lung sau nerecuperate de loc;
- Rotația unui loc în sală, conform normativelor în vigoare, nu corespunde cu realitatea de azi. De exemplu, potrivit normelor existente, într-un restaurant cu 100 de locuri, cu un program de lucru între orele

only within the shopping centre, but also from outside, what would attract a maximum number of consumers [1].

Design rules. A current problem for public food enterprises in Moldova can be considered the violation of design rules. According to established rules, the rooms for the final preparations production, raw material storage and staff rooms should be about 60% of the total area of the enterprise, also spaces for consumers – about 40% [2]. Obvious is the fact, that the construction of public food establishments in accordance with the requirements in effect at least will not be profitable, and in most cases – impossible. Thus, most entrepreneurs in this sector appeal to European models, which, although are not certified, are widely practiced in the Republic of Moldova. The European model provides decreasing the productive space and increasing the commercial one, process that is achieved by using advanced equipment (minimum dimensions, maximum output), large use of blanks for the manufacturing of finished products and setting extremely stringent requirements in terms of hygiene and sanitary at the company. But even this standard is not suitable for enterprises of Moldova. Taking into account the lack of local producers of semi-finished from vegetables, a small number of semi-finished meat producers, as prices for high-tech equipment, it becomes difficult to meet European requirements.

Another moment worth mentioning is the composition of public food spaces, which is not observed in most cases. It's about storage and production rooms. Because the majority of public food enterprises are located in rented spaces, in which by the project was not foreseen this type of business location, it's obvious that spaces of production of finished preparations and storage of raw materials occupies a small area, factor that makes the violation of sanitary-hygienic norms of storage of raw materials and its processing [2].

Taking alongside the existing rules and the reality, we can observe a series of contradictions. *The existing rules can not be applied to today's catering enterprises from the following reasons:*

- High prices for rent, which make the entrepreneurs to offer limited space for productive area;
- Investment required for the construction or reconstruction of buildings in accordance with the rules in force, will be recovered in a long time or will not be recovered at all;
- Rotation of a place in the hall under the regulations in force, does not correspond to reality today. For example under existing rules, in a restaurant of 100 seats, with the program between 12.00 – 24.00, for one day should come 550 people, it is obvious that this is an unreal figure for restaurants in Moldova.

12⁰⁰-24⁰⁰, timp de o zi ar trebui să vină 550 de persoane; evident că această cifră pentru restaurantele din Moldova este ireală.

Diversitatea sortimentală. Diversitatea sortimentală creează dificultăți în ceea ce ține de implementarea managementului efectiv. Nomenclatorul fiecărei întreprinderi de AP include o gamă vastă de preparate și mărfuri care se schimbă destul de des. Aceasta necesită supraveghere continuă. Ca rezultat se creează o saturație enormă de informații, ce complică efectuarea procesului de management.

Viteza de rulaj înaltă a capitalului circulant. De la prima vedere această caracteristică este mai degrabă pozitivă pentru o întreprindere, fiind mai mult un factor favorabil decât o problemă. Însă, aceasta creează un șir de dificultăți, necesitatea rezolvării cărora complică desfășurarea procesului managerial al întreprinderii. Astfel, printre probleme ce pot interveni pot fi enumerate: majorarea saturației informative a procesului managerial, deoarece schimbările au loc destul de des; atractivitatea înaltă a afacerii pentru investitori, ca rezultat – înăsprirea concurenței; o atenție sporită din partea organelor de supraveghere și control, fiindcă procesele ce au loc în cadrul afacerii sunt legate de sănătatea umană ș.a. [3].

Condițiile prielnice pentru delapidări. Este una din cele mai semnificative probleme, apariția căreia este determinată de un șir de factori, cum sunt: accesul personalului la banii cheș, proces care nu poate fi supravegheat la maxim; accesul personalului la materii prime; imposibilitatea efectuării evidenței contabile exacte etc. Împreună, toți acești factori creează un mediu favorabil pentru efectuarea proceselor de vânzare a produselor proprii și de furt de către personalul întreprinderii.

Structura complexă a cheltuielilor. Specificul afacerii determină dependența sezonieră a profitabilității acesteia; dependența rotației unui loc în sală în funcție de ziua săptămânii, ora zilei ș.a. Totodată, salariile, аренда și serviciile comunale necesită a fi plătite lunar. În plus, există dificultăți la calcularea costului de producție a produselor, mărfurilor și serviciilor. Toți acești factori determină complexitatea structurii cheltuielilor, precum și o cotă înaltă a cheltuielilor permanente [3].

Asigurarea cu cadre calificate. Asigurarea întreprinderii cu forță de muncă calificată rămâne a fi una din cele mai principale probleme a pieței de restaurație. Cadre, practic, nu există, personalul, de regulă, este necalificat, fără studii în domeniul necesar și cunoaște tainele profesiei nemijlocit prin practică. Un alt moment negativ ce ține de instruirea personalului la întreprindere este faptul că inițierea personalului nou-venit, de cele mai multe ori, este efectuată de persoane cu stagiu care, de regulă, învață nu cum e corect (de servit masa, de preparat bucate etc.), dar cum e mai ușor de furat și de mințit consumatorii și proprietarul. Oferta de lucru în sfera de restaurație, de multe ori, întrece cererea; mai mult ca atât, cererea există pentru segmentul lucrătorilor de rând (chelneri, bucătari ș.a.). Nivelul salarial scăzut, problema

Diversity assortment. The diversity assortment creates difficulties in the implementation of effective management. The nomenclature of each public food enterprises includes a wide range of cuisines and goods change quite often. This requires continuous monitoring. As a result, it creates a huge saturation of information, which complicates performance management process.

High turnover rate of capital. From first glance this is rather a positive feature for an enterprise, being more a favourable factor than a problem. However, this creates a number of difficulties, and their solving complicates the process of enterprise management. Thus, through problems that may occur can be listed: increasing of the saturation of information management process, because the changes appear quite often; highly attractive business for investors, as a result of the tightening of competition; a bigger attention from supervisors and control bodies because the processes that are taking place in business are related to human health etc. [3]

Favourable conditions for embezzlement. It is one of the most significant problems, occurrence of which is determined by a number of factors, including: staff access to cash money, process that could not be maximum monitored; staff access to raw materials; impossibility of making accurate accounting records etc. Together all these factors create a favourable environment for carrying out the process of selling their products and theft by staff undertaking.

Complex structure of expenditure. The specific of the business determines a seasonal dependence of its profitability; dependence of job rotation in the room by day of week, time etc. Moreover salaries, rent and utilities need to be paid monthly. In addition, there are difficulties in calculating the cost of production of products, goods and services. All these factors determine the complexity of the structure of expenditure and a high rate of permanent spending [3].

Qualified staff insurance. The company's insurance with skilled labour remains one of the main problems of the market restaurants. Qualified staff practically does not exist, staff is usually unskilled in the field, without necessary studies and finds out the secrets of the profession directly through practice. Another negative point related to personnel training at the enterprise is that personnel training of the newcomer is often performed by people with training, which usually do not learn how it's correct (dining, food preparation, etc.) but how it's easier to steal and deceive consumers and the owner. Work offer in the restoration field often surpasses the demand; moreover, demand is for the segment of ordinary workers (waiters, cooks etc.). Down salary level, problem of motivation, lack of skilled personnel in the field, creates difficulties in ensuring the public food enterprises with workforce [3].

motivării, lipsa cadrelor cu calificare în domeniu generează dificultăți în privința asigurării întreprinderilor de AP cu forță de muncă [3].

Raportul preț-calitate în comparație cu indicatorii mondiali. Această particularitate a pieței întreprinderilor de AP din Moldova în curând se va schimba în direcția indicatorilor mondiali, fiind influențată de un șir de factori, cum sunt: acutizarea concurenței, dezvoltarea franchisingului, majorarea capacității de cumpărare a populației, cerințele tot mai exigente a cumpărătorului de azi ș.a. În prezent, situația însă lasă de dorit, calitatea serviciilor prestate și a produselor oferite de întreprinderile de AP din țară, de cele mai multe ori, nu corespunde politicilor de preț practicate.

Actele normative și legile. Încălcarea normelor de sanitarie și igienă, precum și a altor normative și legi reprezintă cea mai mare problemă a unităților de AP. De regulă, încălcările apar de la bun început, în etapa proiectării. Însă, după proiectare și construcția întreprinderii, urmează o activitate complexă ce include în sine o multitudine de procese, ce complică și mai mult respectarea normelor și legilor în vigoare. În continuare vor fi discutate unele încălcări, cel mai frecvent întâlnite în procesul activității întreprinderilor de AP din Moldova:

- Conform standardelor în vigoare, diversitatea sortimentală a fiecărei întreprinderi de AP trebuie să fie stabilită în funcție de tipul și categoria ei [4]. De cele mai multe ori, acest standard nu este respectat, astfel în meniul unei cafenele putem găsi preparate complexe, caracteristice pentru restaurant sau într-un restaurant – preparate caracteristice pentru cafenea. Un factor decisiv deseori îl joacă concurența, adică întreprinderile amplasate în vecinătate. Astfel, o bună parte a întreprinzătorilor, văzând că una din întreprinderile vecine se bucură de popularitate, imediat încearcă să încadreze în meniul întreprinderii sale unele din preparatele concurentului, fără a ține cont de faptul că conceptul, tipul și categoria unităților sunt diferite.
- Potrivit standardelor în vigoare, sortimentul preparatelor și băuturilor trebuie să fie prezentat în meniu, indicându-se gramajul și prețul, iar ordinea preparatelor și băuturilor se stabilește în funcție de tipul întreprinderii [3]. Deseori, la unitățile de AP, ordinea prezentării preparatelor în meniu nu corespunde cu standardele în vigoare. O altă problemă este gramajul porțiilor [4]. În unele cazuri acesta nu este indicat.
- Conform normelor în vigoare, sortimentul producției culinare trebuie să fie preparat în conformitate cu documentația tehnologică actuală [3]. Întreprinderile de AP, de asemenea, au dreptul de a elabora preparate de firmă proprii, dar cu condiția că acestea vor fi

Price-quality ratio in comparison with global indicators. This feature of public food market enterprises in Moldova, will be changed sooner in the direction of world indicators, being influenced by a number of factors such as: tightening competition, franchising development, the increase of purchasing capacity of population, increasingly demanding requirements of today's buyer etc. At present, however, the situation leaves much to be desired, quality services and products offered by public food enterprises in the country most times does not match the price policy.

Normative acts and laws. Violation of sanitation and hygiene norms and other regulations and laws is the biggest problem of public food units. Typically, violations appear at the outset, from the design stage. But after design and construction of company, follows a complex activity that includes the majority of processes that complicates the standards and rules in force. Next will be discussed some violations, the most commonly encountered in the activity process of enterprises from public food field in Moldova:

- According to current standards of assortment diversity of each public food enterprise, should be determined by the type and category of business [4]. Most times this standard is not met, so, in a Cafe menu we can find complex preparations, characteristic for the restaurant or in a restaurant – Cafe preparations characteristic. A decisive factor often is the competition, companies located in the neighbourhood. So, many of entrepreneurs who saw that one of the neighbouring businesses is popular, immediately tries to fit in his menu some of his business competitor preparations, notwithstanding the fact that the concept, type and category of units would be different.
- Under existing standards, the range of preparations and beverages must be presented in the menu indicating the basis weight and price, and the order of preparations and beverages is determined by the type of enterprise [3]. Often, at the public food enterprises' menu, preparations order and presentation do not correspond with the standards in force. Another problem is the weight of portions [4]. In some cases it is not indicated.
- Under the current rules, assortment of culinary production must be prepared in accordance with the technological effect. The public food enterprises also have the right to develop their private preparations, but on condition that they will be coordinated with standardization bodies. For these company's preparations it is

coordonate cu organele de standardizare. Pentru preparatele respective este necesar de elaborat rețete și instrucțiuni tehnologice, ceea ce, de fapt, nu se întâmplă [4].

- Evidența documentației normativ-tehnice la unitățile de AP prezintă o problemă semnificativă. În majoritatea cazurilor, nu sunt respectate cerințele stației sanitaro-epidemiologice în ceea ce privește evidența livrării și păstrării materiei prime, a dezinfectării inventarului și încăperilor, broșura producției finite ș.a. Aceste încălcări influențează calitatea producției finite, care în consecință poate afecta grav sănătatea umană.
- În conformitate cu normele în vigoare, fiecare agent economic, care își extinde activitatea în domeniul alimentației publice, este obligat să încheie un contract cu un laborator acreditat în vederea efectuării analizelor de laborator ale preparatelor finite și materiei prime ce se livrează. Conform acestui contract, investigațiile de laborator trebuie să fie efectuate lunar, dar acest normativ este rar îndeplinit în practică [4].
- În corespundere cu normele de proiectare, la întreprinderile de AP trebuie să fie un coridor cu ieșire separată, destinat eliminării deșeurilor [2]. Această condiție nu este respectată; mai mult ca atât, putem menționa și lipsa, la majoritatea întreprinderilor, a unui contract special pentru evacuarea deșeurilor.
- Conform legislației în vigoare, întreprinderile de AP nu au dreptul de a stabili o sumă minimală a comenzii, de a propune consumatorilor un sortiment strict obligatoriu procurării și de a stabili o rată procentuală pentru deservire [5]. Încălcarea acestor normative, în prezent, are loc mai rar, însă mai poate fi întâlnită în unele baruri de noapte și disco-baruri.

Deficiențele enumerate mai sus se întâlnesc în activitatea întreprinderilor de AP cel mai frecvent. În mod sigur, această listă ar putea fi extinsă, iar cele mai grave încălcări sunt cele ce țin de sanitarie și igienă la întreprinderi, căci anume acestea pot avea consecințe grave pentru sănătatea oamenilor.

Pornind de la realitățile din ultimii doi ani, criza economică a influențat piața întreprinderilor de AP din R. Moldova, având influențe atât negative, cât și pozitive. Cheltuielile unităților de AP nu s-au micșorat, iar fluxul consumatorilor a scăzut. În plus, diversitatea sortimentală a întreprinderilor din această sferă constă din aproximativ 50% din mărfuri și materii prime importate, costul cărora s-a majorat odată cu creșterea cursului valutar pentru euro și dolar. Acest fapt a condiționat majorarea interesului întreprinzătorilor pentru produse și materii prime autohtone. Aici se conturează un factor pozitiv, care va

necessary to develop recipes and technological instructions, which is not really happening [4].

- The evidence of legal and technical documentation at public food enterprises presents a significant problem. In most cases the requirements of Sanitary Epidemiology Station are not met in relation to supply and maintain records of raw materials, track inventory and disinfection of spaces, brace finished products etc. These violations affect the quality of finished products, which, in result, can seriously affect human health.
- In accordance with the rules in force, each economic agent who extends his business in the field of public food, is forced to sign a contract with an accredited laboratory, to carry out laboratory analysis of finished preparations and raw materials which are delivered. Under this contract, laboratory investigations should be performed monthly, but the law is rarely achieved in practice [4].
- In accordance with the design of public food enterprises should be provided a separate exit corridor for waste disposal [2]. This condition isn't also met, moreover, we can mention at most enterprises the lack of the particular contract for waste disposal.
- Under the legislation, the public food enterprises have the right to set minimum order amount, to give consumers choice to strictly compulsory purchase and determine the percentage rate for maintenance [5]. Violations of these regulations currently occurs infrequently, but can be encountered in some nightclubs and disco bars.

Violations listed above are those that are encountered in public food enterprises activity the most commonly. Clearly this list could be extended, and the most serious violations are those related to sanitation and hygiene businesses, because namely they can have serious consequences for human health.

Starting from the realities of the past two years, the economic crisis has influenced the market of public food enterprises, having both negative and positive influences. Public food enterprises' costs have not diminished, and the flow of consumers decreased. Additionally, the diversity of enterprises in this sphere assortment consists of approximately 50% of imported goods and raw materials, cost of which increased with increasing exchange rate for the euro and dollar. This fact conditioned an increase of entrepreneurs' interest to local products and raw materials. Here, it is creating a positive factor that will allow local producers to

permite producătorilor autohtoni de a majora volumul de vânzări.

Problema cadrelor rămâne a fi una importantă pentru piața de restaurație. Cu toate că majoritatea întreprinderilor, în scopul reducerii cheltuielilor pentru salarii, au practicat politici de reducere a cadrelor, totuși există un deficit al personalul calificat în domeniu.

Un alt fenomen ce ține de criza economică și care a influențat puternic piața de restaurație ține de faptul că o parte din întreprinzători au fost nevoiți să închidă sau să reducă din activități, iar întreprinderile neautomatizate au revenit la ideea de optimizare a proceselor de producere și de servire, fapt care ar acorda posibilitatea de a micșora nivelul pierderilor și al cheltuielilor.

Cu siguranță, deficiențe și probleme în activitatea unităților de AP apar continuu, pentru că acesta este un domeniu în dezvoltare. Nu putem afirma că totalitatea acestor probleme apar numai datorită implementării unor sisteme de management ineficiente, incompetenței întreprinzătorilor și a personalului angajat. Un rol semnificativ îl joacă și statul, situația social-economică, lipsa legilor și normativelor convenabile și bine conturate, a programelor de instruire și informare a întreprinzătorilor, lipsa unui control strict din partea organelor de supraveghere ș.a.

O unitate de AP, condusă de o echipă de profesioniști, își dorește, firește, atragerea unui număr cât mai mare de clienți, care să consume, dacă e posibil, în mod regulat, o masă sau chiar mai multe într-un local. Atragerea clienților, dar mai ales fidelizarea lor, constituie obiectul politicii de marketing a restaurantului. Dar poate cea mai eficientă tactică de marketing – crearea unei imagini atractive – a unei unități de alimentație publică, este asigurată de serviciile prestate și calitatea preparatelor oferite. Pentru a realiza acest obiectiv major, însă, este necesar de a înlătura multitudinea problemelor ce intervin în activitatea lor zi cu zi.

increase sales volume.

The problem of qualified staff remains important for the restoration market. Although most enterprises, in order to reduce costs for salaries, practiced the policy of reducing staff, there is however, a shortage of qualified staff in the field. Another phenomenon related to the economic crisis which has influenced the market of restaurants, is the fact that some entrepreneurs have been forced to close or reduce their activities, and non-automated enterprises, returned to the idea of optimizing production processes and service, fact which would provide the opportunity to reduce the losses and expenses.

Certainly, deficiencies and problems in public food units' activities occur continuously, because it's a developing area. We can not say that all these problems arise only because of the ineffective implementation of management systems, entrepreneurs and staff incompetence. A significant role plays the state and socio-economic situation, lack of suitable laws and regulations well outlined, lack of training and information programs for the entrepreneurs, lack of tight control from supervision bodies etc.

A public food unit, led by a team of professionals, obviously wants to attract a greater number of customers to consume, if possible regularly, a meal or even more in this place. Attracting customers, especially their loyalty, is the subject of the restaurant marketing policy. But perhaps the most effective marketing tactic - creating an attractive image - of a public food unit, provided with the services and quality of preparations offered. But to achieve this major objective, it is necessary to remove the many problems that occur in their day to day activity.

Bibliografie/Bibliography

1. Климова, Е. *Рестораны, столовые, кафе, бары. Проблемы и нарушения* [электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.mossanexpert.ru>
2. Строительные нормы и правила, «Предприятия общественного питания», СНиП-2-Л8-71
3. Hotărârea Guvernului „Despre prestarea serviciilor de alimentație publică” № 1209 din 8 noiembrie 2007.
4. Гриник, Т. «Бухгалтерская кухня» общественного питания / Т. Гриник, Н. Хэбэщеску. // Contabilitate și audit. – 2010. - №7. – С.55-64.
5. Гриник, Т. «Бухгалтерская кухня» общественного питания / Т. Гриник, Н. Хэбэщеску. // Contabilitate și audit. – 2010. - №8. – С.47-65.

ANALIZA MEDIULUI CONCURENȚIAL AL REPUBLICII MOLDOVA. STUDIU DE CAZ

*Conf. univ. dr. Larisa DODU-GUGEA;
Drd. Alexandru SALTER, ASEM*

Pârghia principală de reglementare a mediului concurențial este politica concurențială. Scopul economic al politicii concurențiale este tridimensional: eficiența economică, bunăstarea consumatorilor și concurența inter-firme. Rezultatele cercetărilor ANPC permit afirmarea faptului că, pentru a crea condiții optime de dezvoltare a mediului concurențial, este necesară adoptarea unei politici concurențiale flexibile, care ar ține cont atât de prosperitatea consumatorilor, cât și de eficiența economică a firmelor.

Una din direcțiile de bază ale activității **Agenciei Naționale de Protecție a Concurenței (ANPC)** constă în promovarea politicii statului în domeniul protecției concurenței, prevenirea, limitarea și reprimarea activității anticoncurență, controlul de stat asupra respectării legislației cu privire la protecția concurenței și la publicitate. Pentru a avea posibilitatea să prevină și să limiteze activitățile anticoncurență, ANPC cercetează mediul concurențial național, ca să aibă o imagine clară despre situația concurențială pe diferite piețe și să utilizeze rezultatele acestor cercetări în procesul de investigare a cazurilor.

În vederea aprecierii mediului concurențial, a fost inițiată investigația la o serie de piețe, printre care: agroalimentară, a serviciilor logistice, a produselor petroliere, a prestării serviciilor de telefonie fixă, piața gazelor naturale, a serviciilor de asigurare, imobiliară, piața turismului viti-vinicol, a serviciilor de pază, produselor cosmetice și de parfumerie etc.

În baza cercetărilor efectuate, se analizează și se apreciază mediul concurențial, se determină cota și se stabilesc agenții economici care dețin o situație dominantă pe piețele respective; conform teoriei lui Porter, a barierelor de intrare a potențialilor participanți, relațiile dintre furnizori și consumatori și alte momente în vederea preîntâmpinării și reprimării acțiunilor anticoncurențiale și creării unui spațiu concurențial eficient.

Una din realizările cele mai importante, ca rezultat al cercetării mediului concurențial național, constă în *determinarea agenților cu poziție dominantă:*

a) în domeniul telecomunicațiilor:

- SA „Moldtelecom” – pe piața prestării serviciilor de telefonie fixă locală, interurbană, internațională;
- SA „Orange Moldova”, IM „Moldcell” și SA „Moldtelecom” – pe piața accesului la rețeaua proprie de telefonie mobilă în vederea terminării

ANALYSIS OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA. CASE STUDY

*Assoc. Prof. PhD Larisa DODU-GUGEA;
PhD candidate Alexandru SALTER,
AESM*

The primary regulatory modality of the competitive environment is competition policy. The economic objective of competition policy is three dimensional: economic efficiency, consumer welfare and inter-firm competition. NACP research results allow to affirm that to create optimal conditions for the development of competitive environment, is necessary to adopt a flexible competition policy, which would take into account both consumer welfare and economic efficiency of firms.

One of the main directions of the **National Agency for Competition Protection (NACP)** activity is the state policy of promotion of competition protection, prevention, containment and suppression anti-competitive activities, the state control over the legislation observance on protection of competition and advertising. National competitive environment is investigated by NACP to have the possibility to prevent and limit the anti-competitive activities, to have a clear picture of the competitive situation in different markets and use the results of researches in the investigation of cases.

The investigation was initiated in order to assess the competitive environment at a number of markets as: food market, logistics market, oil market, fixed telephony market, gas market, insurance market, property market, tourism market, wine market, security services, cosmetics and perfumery market, etc.

Based on the investigations is analyzed and assessed the competitive environment, is determined the share and the establishment of the traders who hold a dominant position in the relevant markets, are examined the barriers to entry of potential participants by Porter's theory, relationships between suppliers and consumers and other particularities, for prosecution anti-competitive actions and creating an effective competition space.

One of the most important achievements as a result of national competitive environment research is the establishment of the dominant agents:

a) Telecommunications:

- SA “Moldtelecom” – market provision of local long-distance, international telephone service;

apelului;

- IM „Sun Communications” SRL – pe piața serviciilor de televiziune cu emisie prin cablu.

b) în domeniul transporturilor: IS „Aeroportul Internațional Chișinău” – pe piața serviciilor aeroportuare;

c) în domeniul energetic: SA „Termocom”, SA „Cet-Nord”, mun. Bălți, IM „Termogaz Bălți”, mun. Bălți, SA „Comgaz-Plus”, or. Ungheni – pe piața serviciilor de producere și furnizare a energiei termice;

d) în domeniul apei: ANPC a determinat poziția dominantă a 33 de agenți economici pe piața serviciilor de alimentare cu apă și 32 de agenți economici pe piața serviciilor de evacuare și epurare a apei uzate;

e) în domeniul electricității: ICS „Red Union Fenosa” SA; „Red Nord” SA; „Red Nord Vest” SA dețin o poziție dominantă pe piața de distribuție a energiei electrice și de furnizare a acesteia la tarife reglementate;

f) în asigurări: „Grawe Asigurare de Viață” SA – pe piața produsului „asigurare de viață”.

Exclusiv faptul că cercetările inițiate au ajuns în etapa finală, deja sunt disponibile unele concluzii, care permit a avea o imagine despre situația concurențială pe piețele respective.

1. Analiza piețelor autorizate (în cadrul studiului pieței agroalimentare)

În cadrul acestei investigații a fost supusă analizei situația comercializării cărnii proaspete prin intermediul piețelor specializate din mun. Chișinău. Astfel, rezultatele obținute până la etapa actuală ne permit să formulăm următoarele **concluzii**:

- Agenții activității economice care lucrează în halele specializate ale piețelor autorizate *beneficiază neîntemeiat de un regim facilitat* în raport cu alți agenți economici.
- Lipsa documentelor de proveniență a mărfii și a celor ce confirmă transmiterea dreptului de proprietate, existența certificatului veterinar care conține doar numele persoanei care aduce marfa la piață de cele mai multe ori este una și aceeași persoană.
- Limitarea accesului pe piață a producătorilor de carne. Astfel, 77% din locurile existente pentru comercializarea cărnii în piețele specializate se află în gestiunea agenților activității economice, precum întreprinderi individuale și societăți cu răspundere limitată, 23% rămân locuri libere. Pe parcursul efectuării controalelor în piețele specializate în comercializarea cărnii nu s-a depistat furnizarea cărnii de către producător.
- Inexistența unui mecanism de formare a prețurilor la carne, ceea ce poate permite majorarea nejustificată a prețurilor. Imposibilitatea verificării formării prețurilor la carne din cauza lipsei unei evidențe documentare referitor la parcursul mărfii de la producător până la comercializarea către consumatorul final, lipsa mașinilor de casă și

- SA “Orange Moldova”, JV “Moldcell and SA “Moldtelecom” – market access to its mobile call network;

- IM Sun Communications LLC – market for cable television broadcasting.

b) Transport: SE “Chisinau International Airport” – airport services market;

c) Energy: “Termocom”, JSC “CHP Nord”, Balti, JV “TERMOGAZ Balti, Balti, SA Comgaz-Plus”, or. Ungheni – on the market for thermal energy generation and supply;

d) Water: NACP has determined the economic dominance on the market for 33 economic agents in the field of water supply and 32 businesses on the market for wastewater disposal and treatment.

e) Electricity: ICS “Red Union Fenosa” SA, “Northern Red” SA, “Northwest Red” SA have dominant position in the market for electricity distribution and supply of electricity at regulated rates;

f) Insurance, “Grawe Life Insurance” JSC – life insurance product market.

Despite the fact that the investigations undertaken have not reached the final stage, some conclusions are already available that allow to have an insight into the competitive situation on the markets.

1. Market Analysis (within the food market study)

In this case study subject to analysis was the marketing of fresh meat markets from Chisinau. Thus, the results obtained allow us to do the following **conclusions**:

- Agents working in the licensed specialized markets are *facilitated compared to other traders*.
- Lack of documentation of the origin of the goods and the documents which confirm the transfer of ownership, the existence of the veterinary certificate that contains only the name of the person who brings the goods to market, often being the same person.
- Limitations on market access for meat producers. Thus, 77% of existing places for selling meat of the specialized markets are managed by business entities such as sole proprietorships and limited liability companies, 23% free seats. During the checks in meat specialized markets, the supply of meat was not effected by the manufacturer.
- Lack of a pricing mechanism for meat, which may allow unjustified price increase. Failure to verify the formation of prices for meat due to lack of documentary evidence relating to the goods from the producer to final consumer marketing, lack

control la comercianții de carne din halele specializate permite acestora stabilirea prețurilor la carne fără calcule argumentate economic.

Analizând segmentul comercializării cărnii în piețele specializate, se poate constata că aceste piețe autorizate contribuie la formarea de acțiuni concurrentiale neloiale, reflectate prin obținerea de avantaje neîntemeiate în activitatea de întreprinzător de către agenții activității comerciale care comercializează carne în piețele specializate în raport cu cetățenii, întreprinderile agricole, firmele agricole care vând nemijlocit surplusuri, precum și cu alți agenți economici care activează pe piața de comercializare a cărnii.

2. Piața gazelor naturale

Activitățile desfășurate pe piața dată sunt reglementate. Licențele pentru genurile de activitate sunt eliberate de ANRE. Structura pieței de prestare a serviciilor licențiate pe piața gazelor naturale indică instalarea unei concurențe imperfecte, piața având un caracter de oligopol, ceea ce denotă prezența unui număr mic de agenți economici, printre care unul cu putere mare, SA „Moldovagaz”, ce ocupă și menține stabil poziția de lider al pieței respective pe teritoriul Republicii Moldova și exercită influență decisivă asupra condițiilor de prestare a *serviciilor licențiate pe piața gazelor naturale*:

- cota deținută de SA „Moldovagaz” în societățile aflate în structura sa corporativă constituie 100% din CS (cu excepția SRL „Taraclia-Gaz” – 50%);
- administrează procedura de transportare a gazelor naturale pe teritoriul republicii prin intermediul SRL „Moldovatrangaz”. Această companie este unica care deține licența de transport a gazelor naturale și acordă în exclusivitate servicii de transport a acestora în republică;
- rețelele de gaze, indiferent din ce surse financiare au fost construite (din contul persoanelor juridice și/sau fizice), se transmit, în bază de contract, întreprinderilor de gaze ale SA „Moldovagaz” la deservire tehnică;
- cota (după cifra de afaceri) agenților economici ce intră în structura corporativă a SA „Moldovagaz” constituie, pentru ultimii ani, mai mult de 90%.

În concluzia cercetărilor efectuate, se poate menționa existența *barierelor la intrarea potențialilor operatori pe piața dată*:

- obținerea licenței de activitate pe piața gazelor naturale de către agentul economic, care necesită dispunerea de mijloace tehnice, astfel creându-se bariere de intrare pe piață a altor agenți economici;
- necesitatea unor investiții de capital importante, volumul mare al investițiilor primare și termenele de recuperare a acestora;
- fiecare agent economic activează pe un teritoriu determinat de către ANRE.

Pe piața serviciilor de furnizare a gazelor naturale,

of cash registers and control of meat traders in specialized halls allow them to make free pricing calculations economically unmotivated.

Analyzing the marketing segment specialized in meat can be seen that these markets allowed the formation of unfair competition actions, reflected by unjustified gains in entrepreneurship activity by commercial agents specialized in selling meat in relationship with citizens, agricultural businesses, agricultural firms selling surpluses as well as other economic agents operating in the meat trade market.

2. Natural gas market

The activities on this market are regulated. Licenses for activities are issued by NAER. The market structure of licensed services on the gas market indicates imperfect competition, being an oligopolistic market, which indicates the presence of a small number of operators including one with great power, being “Moldovagaz”, occupying and maintaining stable leadership on the natural gas market in the Republic of Moldova and exercising influence over conditions of *licensed service on natural gas market*:

- the share of Moldovagaz within the companies in its corporate structure is 100% of CS (except LLC “Taraclia” – Gas – 50%);
- manages the transportation of natural gas within the republic through LLC “Moldovatrangaz”. This is the only company licensed to transport natural gas and provide services exclusively to transport natural gas in the country;
- gas networks, regardless of what financial resources they were constructed (at the expense of businesses and/or individuals), are transmitted on a contract basis to gas companies of SA Moldovagaz for technical maintenance;
- the share (by turnover) of economic agents entering the corporate structure of SA “Moldovagaz” for recent years is more than 90%.

The investigations conclude that there may be *barriers to entry for potential entrants on this market*:

- obtaining business license on the market of natural gas for operators require placement of technical means, thus creating barriers to enter the market for other economic agents;
- the need for significant capital investment, large primary investment and time for their recovery;
- each trader operates on a territory given by NAER

The market of natural gas supply at regulated tariffs and distribution of natural gas on the territory

la tarife reglementate și distribuire a gazelor naturale pe teritoriul unde se prestează serviciile respective în baza licenței, au fost stabiliți, în baza deciziei ANPC, 25 de agenți economici dominanți.

3. Piața telefoniei fixe

Examinând piața serviciilor de telefonie fixă din Republica Moldova, ANPC a constatat: existența și posibilitatea utilizării telefoniei fixe pentru consumatori pe întreg teritoriul R. Moldova rămâne să fie importantă și nesubstituită, în complexitatea ofertei, de un alt produs, fără a ține cont de dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor privind asigurarea posibilităților alternative de efectuare a convorbirilor la distanță.

Barierile de intrare pe piața de telefonie fixă se analizează din punctul de vedere al posibilității agenților economici de a deveni participanți în cadrul acestei piețe. Prezența barierelor este confirmată de faptul rarelor apariții pe piață a vânzătorilor noi în decursul perioadei analizate. În Republica Moldova, numărul întreprinderilor raportoare crește anual cu circa 3 mii, dar în domeniul serviciilor de telefonie fixă numărul acestora se modifică foarte lent, barierele fiind de ordin administrativ sau economic. Limitările administrative sunt impuse de organele de stat de toate nivelurile și legate în special de necesitatea licențierii acestui gen de activitate. În urma studiului efectuat s-a constatat că numărul licențelor acordate crește, dar real activează un număr foarte limitat de agenți economici, participanții pe piață fiind relativ stabili.

În anul 2006, pe piața prestării serviciilor de telefonie fixă locală, interurbană, internațională activau 8 agenți economici: SA „Moldtelecom”, IS „Calea ferată a Moldovei”, SA „Riscom”, SA „Arax-Impex”, SA „Sicres”, SRL „Telcom Technologies”, SRL „Starnet”, SA „Telemidia Group”.

SA „MOLDTELECOM” se detașează cu o cotă considerabilă pe piața telefoniei fixe, iar ceilalți operatori, care înregistrează venituri suficient de mari pentru agenții economici ce activează în economia țării, dețin în același rând cote neconsiderabile în raport cu aceasta, fiind lipsiți de posibilitatea influențării comportamentului pe piața telefoniei fixe și, în același timp, fiind constrânși să accepte regulile de joc impuse de puterea economică SA „MOLDTELECOM”.

În urma examinării situației pe această piață, au fost sesizate unele încălcări ale SA „MOLDTELECOM” în ceea ce privește impunerea unor bariere ce împiedică pătrunderea pe piață a unor alți agenți economici, precum și renunțarea neîntemeiată la încheierea de contracte cu unii cumpărători, atunci când există posibilitatea producerii sau livrării mărfurilor respective.

În acest sens, prin Hotărârea nr. DCF-7 a ANPC din 26 iulie 2007, SA „MOLDTELECOM” a fost desemnată dominantă pe piața prestării serviciilor de telefonie fixă locală, interurbană, internațională.

4. Piața produselor petroliere

Această piață este reglementată printr-o multitudine de acte normative, care stabilesc principalele condiții de activitate în domeniul dat, iar organul principal de

where the license providing those services have been established with dominant position in the decision NACP, 25 traders.

3. Fixed telephony market

Examining the fixed telephony market of Moldova, the NACP found: the existence and the use of fixed telephony customers throughout the Republic of Moldova that remains to be central in complexity and unsubstituted with another product, in spite of the rapid development of technologies related to ensuring alternative possibilities of making distance calls.

Entry barriers on the fixed telephony market are analyzed in terms of economic possibility of becoming participants in this market. The introduction of new vendors confirms the presence of entry barriers during the analyzed period. In Moldova the number of reporting firms increases annually by about 3000, but the number of fixed telephone services changes very slowly, due to administrative or economic barriers. Administrative limitations are imposed by the state bodies at all levels and especially related to licensing this type of activity. Following the study we can state that there is an increasing number of licenses granted, but there is actually a very limited number of active traders, market participants being relatively stable.

In 2006 the market for local fixed telephony service, long-distance international operators had 8 economic agents: SA “Moldtelecom”, SE “Railway of Moldova”, “Riscom”, “Arax-Impex”, “Sicres”, LLC “Telcom Technologies”, LLC “Starnet”, “Telemidia Group”.

MOLDTELECOM detaches with a significant share on the fixed telephony market, and other operators, which record large enough revenues for operators working in the national economy, all have the same rates as compared with it, they are unable to influence the behavior of the fixed telephony market and, being forced to accept the rules imposed by the economic power SA MOLDTELECOM.

Having examined the situation on this market, some violations by MOLDTELECOM have been noted regarding the imposition of market barriers preventing entry of other operators, and waiving for not proving conclusion of contracts with some buyers, when there is the possibility of such goods or delivery.

In this respect, by the Decision nr.DCF-7 of NACP on July 26, 2007, “MOLDTELECOM” was designated as dominant on the market of local, long-distance, international telephone service.

4. Petroleum Market

This market is regulated by a multitude of regulations, which establish the basic working conditions in this area and the main regulatory body is the National Agency for Energy Regulation (NAER), which authorizes the economic activity through licenses and sets training methodology and

reglementare este Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE), care autorizează desfășurarea activității de agenții economici prin eliberarea licențelor și stabilește metodologia de formare și aplicare a prețurilor la produsele petroliere.

De asemenea, conform art. 13 al Legii nr. 461-XV din 30.07.2001 privind piața produselor petroliere, în scopul asigurării securității energetice a țării, Guvernul stabilește pentru importatorii de produse petroliere principalele condiții speciale de activitate pe piața acestora (existența depozitelor petroliere proprii și arendate, volumul lor minim necesar, cuantumul capitalului propriu).

Pe piața produselor petroliere, conform datelor oferite de ANRE, la 1 iulie 2008 activau 183 titulari de licență, care dețineau 502 stații de alimentare cu benzină și motorină și 245 stații de alimentare cu gaze lichefiate, dintre care 90 practică comercializarea cu amănuntul a benzinei și motorinei, 21 – importul și comercializarea cu ridicata a benzinei și motorinei, iar restul – importul și comercializarea gazului lichefiat. Cei mai mari importatori de benzină sunt Lukoil-Moldova, Petrom-Moldova și Tirex-Petrol, care dețin împreună o cotă de 80,5%. Și la importul de motorină aceste companii dețin poziții de lider, însumând împreună o cotă de piață de 75,5%.

La comercializarea cu amănuntul ICS „Lukoil Moldova” SRL este lider detașat atât la benzină, cât și la motorină, fiind determinat dominant pe piața produsului „Combustibil pentru aeronave (jet fuel)” prin Hotărârea nr. DCF-73/128 din 10.10.2008, emisă de Consiliul Administrativ al ANPC.

Dacă ne referim la numărul de benzinării, lider este „Petrom Moldova”, cu 101 stații de alimentare cu benzină și motorină, ceea ce reprezintă 21% din numărul total de stații, „Lukoil Moldova” deține 83 benzinării, iar „Tirex Petrol” – 76 stații.

Pe ambele segmente ale pieței produselor petroliere, atât la comercializarea cu amănuntul, cât și la comercializarea cu ridicata, analiza indicatorilor de concentrare (CR-4 și IHH) reflectă o concentrare excesivă a pieței, ceea ce este un impediment pentru apariția noilor companii pe piață.

5. Piața serviciilor logistice

ANPC a inițiat o investigație pe piața serviciilor logistice și a constatat că, în conformitate cu art. 2 al Regulamentului de prestare a serviciilor de transport și expediție, aceasta include „deservirea de transport și expediție ca activitate de producție”, care constă în „organizarea transportării mărfurilor, asigurarea expedierii și primirii lor, executarea sau organizarea executării altor operațiuni aferente tuturor etapelor de transportare”.

Această piață nu este reglementată, însă există anumite bariere de ordin economic, informațional și organizațional, care împiedică accesul liber. Drept bariere economice se poate considera nivelul ridicat al capitalului inițial necesar pentru desfășurarea acestor activități, insuficiența cadrelor ce au calificare înaltă, pierderile datorită insuficienței garniturilor de tren.

Barierele informaționale decurg din insuficiența

application of petroleum products prices.

Also, according to art.13 of Law no. 461-XV of 30.07.2001 on the petroleum market, in order to ensure energy security of the country, the Government establishes the main importers of petroleum products operating on particular conditions (petroleum deposits of their own and rented, minimum volume, the equity amount).

Petroleum market, according to data provided by NAER, on July 1, 2008 has 183 license holders which have 502 petrol stations and 245 liquefied gas filling stations, of which 90 practice retail of petrol and diesel, 21 – import and wholesale of gasoline and diesel and the rest of the import and sell of liquefied gas. The largest importers are Lukoil-Moldova, Petrom-Moldova and Tirex-Petrol, which together hold an 80.5% share. These companies have leading positions on imports of gasoline, with a market share of 75.5%.

Lukoil Moldova LLC is a retail leader for deployed both gasoline and diesel, being also dominant on the jet fuel market according to Decision of 10.10.2008 No.DCF-73/128 issued by the Administrative Council NACP.

When referring to the number of gas stations, “Petrom of Moldova” is the leader, with 101 filling stations with gasoline and diesel, which represents 21% of the total number of stations, “Lukoil Moldova” has 83 stations and “Tirex Petrol” – 76 stations.

On both segments of the petroleum products market, both at retail and at wholesale, the analysis of concentration index (CR-4 and HHI) reflects an excessive concentration of market, which is an impediment to the emergence of new companies on the market.

5. Logistics market

NACP initiated an investigation on logistics market and found that in accordance with article of the 2 Regulation of transport and dispatch services it includes “transportation and dispatch service with manufacturing activity”, which consists of “organizing the transport of goods, ensuring the dispatch and receipt, execution or other enforcement organization related to all phases of transportation operations”.

This market is not regulated, but there are economic, organizational and informational barriers, which prevent free access to this market. As economic barriers can be considered the high level of initial capital required for these activities, shortage of highly skilled professionals losses due to insufficient trainsets.

Informational barriers result from insufficient information about the specific of the shipping and transportation market, the low level of informational communication between participants in the process of transportation etc.

informației despre specificul pieței de expediție și transport, nivelul redus al comunicațiilor informaționale între participanții la procesul de transport etc.

Piața „serviciilor de expediție și transport” și „alte activități de expediție și transport” în Republica Moldova este încă la stadiul incipient de formare, fiind caracterizată ca vulnerabilă și riscantă pentru cei care prestează aceste tipuri de servicii.

Conform datelor oferite de Biroul Național de Statistică, în anul 2007 au activat circa 300 de companii ce și-au desfășurat activitatea în domeniul „servicii de expediție și transport” și „alte activități de expediție și transport”, volumul vânzărilor pe această piață constituind 2388067870 lei. Patru companii dețin cca 30% din piața respectivă.

Datorită existenței unui număr mare de companii ce activează pe această piață, indicatorii de concentrare (CR-4 și coeficientul IHH) prezintă un grad scăzut de concentrare, această situație fiind normală pentru piețele care se află în dinamică și creștere.

6. Piața produselor cosmetice și de parfumerie

ANPC a inițiat investigarea pieței de produse cosmetice și parfumerie în baza cererii cu nr. de intrare 701 din 08.04.2008, depusă de către SRL „MARIGOLD”, și ca rezultat al cercetării a constatat că această piață nu este reglementată, existând anumite bariere administrative care împiedică accesul liber al tuturor agenților economici care doresc să desfășoare genul de activitate respectiv.

Astfel, în conformitate cu art. 8 al Legii nr. 451-XV din 30.07.2001 privind licențierea unor genuri de activitate, importul și/sau producerea articolelor de parfumerie și cosmetică se practică în baza licențelor eliberate de Camera de Licențiere. De asemenea, prin Hotărârea Guvernului nr. 1469 din 30.12.2004 privind aprobarea Nomenclatorului produselor din domeniul reglementat, supuse certificării conformității obligatorii, produsele de parfumerie și cosmetice (pentru întreținerea și îngrijirea pielii (altele decât medicamentele)) sunt supuse certificării din partea Departamentului de Standardizare și Metrologie.

În Republica Moldova, piața de produse cosmetice este structurată în:

- piața producătorilor autohtoni de articole de parfumerie și produse cosmetice;
- piața companiilor ce comercializează articole de parfumerie și produse cosmetice.

Cele mai mari companii ce comercializează produse cosmetice pe piața R. Moldova dețin împreună o cotă de 74,95% pe piață. Concurența pe segmentul de comercializare al acestei pieței este foarte intensă, fiecare companie adoptând diferite strategii de marketing pentru a atrage cât mai mulți clienți și a spori volumul vânzărilor.

Calculând indicatorii de concentrare a acestui segment de piață (indicatorul de concentrare CR-4 și coeficientul Herfindahl-Hirschman (HHI)), s-a constatat că piața de comercializare a produselor cosmetice și parfumerie este caracterizată printr-un grad moderat de concentrare, ceea ce nu afectează negativ mediul concurențial.

Pe piața producătorilor autohtoni concurența este

The market of dispatch and transportation services and “other activities of dispatch and transport” in Moldova is still at an early stage, characterized as vulnerable and risky for those who provide these types of services.

According to data provided by National Bureau of Statistics, in 2007 about 300 companies have worked in the field of “dispatch and transportation services” and “other dispatch and transportation services”, sales volume in this market accounted 2,388,067,870 lei. Four companies account for 30% of the respective market.

Due to a large number of companies in this market, the concentration index (CR-4 and the coefficient HHI) indicates a low concentration, this being normal for markets in dynamics and growth.

6. Cosmetics and perfumery market

NACP has initiated the investigation of cosmetics and perfumery market under demand entry no.701 of 08.04.2008 filed by the Company “MARIGOLD” and as a result of the investigation found that this market is not regulated and there are certain administrative barriers that prevent free access of all economic agents who wish to pursue this activity.

Thus, in accordance with art. 8 of Law no. 451-XV of 30.07.2001 on the licensing of certain activities, import and/or production of perfumery and cosmetic is practiced based on licenses issued by the Chamber of Licensing. Also, by Government Decision no. 1469 from 30.12.2004 on approval of products classification, subject to mandatory conformity certification, perfumery and cosmetics (skin care and maintenance (other than medicine)) are subject to certification from the Department of Standardization and Metrology.

In Moldova, the cosmetics market is divided into:

- the market for domestic producers of articles of perfumery and cosmetics;
- business market selling perfumery and cosmetic products.

The biggest selling cosmetic companies on the Moldovan market together hold a 74.95% market share. Competition in this marketing segment is very intense, every company adopting different marketing strategies to attract more customers and increase sales volume.

Calculating concentration indicators of this market segment (concentration indicator CR-4 and Herfindahl-Hirschman Index (HHI)) revealed that the retail market for cosmetics and perfumery products is characterized by a moderate degree of concentration, which does not affect negatively the competitive environment.

Market competition on domestic producers is much smaller, which is represented by four companies.

mult mai restrânsă, aceasta fiind reprezentată de 4 companii. !

Tabelul 1/ Table 1

Cota de piață a principalelor companii autohtone p piața produselor cosmetice și de parfumerie/Market share of major domestic companies in cosmetics and perfumery market

Nr.	Denumirea companiei/Company Name	Cota de piață, %/Market share,%
1.	VIORICA COSMETIC	58,50
2.	MARIGOLD	29,73
3.	INTERAROMA	9,72
4.	COM V&V	2,05

Sursa: Raport privind activitatea ANPC în 2007-2008, www.anpc.md, p.37/

Source: Report on NAPC activity in 2007-2008, www.anpc.md, p.37

Datorită numărului mic de agenți economici ce desfășoară activitate pe acest segment al pieței, indicatorii de concentrare (CR-4 și HHI) înregistrează valori care reflectă un grad excesiv de concentrare a segmentului dat de piață, ceea ce limitează posibilitatea de apariție a noilor companii pe piața autohtonă.

Due to a small number of businesses that operate on this market segment concentration indicators (CR-4 and HHI) record values that reflect an excessive degree of concentration of market segment, thus limiting the potential of new companies in the market.

Bibliografie/ Bibliography

1. Ilie Gavrilă, Tatiana Gavrilă „Competitivitate și mediu concurențial”, Editura Economică, București, 2009
2. I. Ignat – *Concurența. Economie Politică*, vol. I Editura Porto – Franco – Galați, 1991
3. Moșteanu Tatiana, „Concurența: abordări teoretice și practice”, Editura Economică, București, 2000, p.38
4. Raportul Biroului Național de Statistică al R. Moldova, 2009
5. Raport privind activitatea ANPC în 2007-2008

ÎNCLINAȚIILE CĂTRE PROFESII – FACTOR DE MOTIVARE

INCLINATIONS TOWARDS PROFESSION - FACTOR OF MOTIVATION

*Conf. univ. dr. Svetlana BÎRSAN;
Lect. sup. univ., master Elvira JOROVLEA,
ASEM*

*Assoc. Prof. PhD Svetlana BIRSAN;
Senior Lect. MA Elvira JOROVLEA, AESM*

Răspunsul la întrebarea „Ce îl determină pe om să muncească?” pare a fi, relativ, simplu: nevoile. Astfel unul dintre criteriile care are un impact favorabil asupra descifrării necesităților pe care le are personalul unei organizații, în ce ordine se cer ele satisfăcute și care ar fi metodele, efectele din punctul de vedere al organizației și al individului, este determinarea mediului de motivație. Motivația poate explica atât diferențele de comportament ale indivizilor, cât și direcția comportamentală. Sarcina managerului este de a identifica și intensifica motivele salariaților, de a le dirija către o muncă performantă, utilizând stimulente adecvate, căci printr-o motivație corect realizată se obțin performanțele dorite și de individ, și de organizație.

The answer to the question “what makes a man to work?”: seems to be relatively simple: the need. Thus, one of the criteria that has a positive impact on the staff needs of an organization the order of their satisfaction and methods, the effects in terms of organization and individual, is to determination of environmental motivation. The motivation may explain differences in behavior of both individuals and direction of behavior. The manager’s task is to identify and activate the employees’ motives, to manage them performant work, using appropriate incentives, as a properly performed motivation achieves desired performance both for the individual and the organization.

În general, noțiunea de motivare, introdusă în psihologie la începutul sec. XX, desemnează aspectul energetic, dinamic al comportamentului uman, „o stare de

The term motivation introduced in psychology at the beginning of XX century designates the energetic and dynamic aspect of human behavior, “a state of dissociation and tension that puts the body in motion until

disociație și de tensiune, care pune organismul în mișcare până ce ajunge la reducerea tensiunii și regăsirea integrității sale”(Хилл, Наполеон. «Закон успеха – думай и богатей»). Persoana se consideră îndeajuns motivată, când se simte împăcată atât cu sine, cât și cu cei din jur – talentul ne arată CE POATE SĂ FACĂ un angajat, pe când motivația CE VA FACE.

Motivul oficial, invocat de angajații care schimbă serviciile, este creșterea salarială. În același timp, neoficial, ei se plâng colegilor că, pe lângă salariul mic, în comparație cu efortul depus și cu timpul de muncă alocat, mai este și lipsa perspectivelor de dezvoltare, nerespectarea promisiunilor de carieră și de remunerare, făcute de către managementul firmei, stilul dictatorial al administrației. Deci, deși motivarea financiară nu e de neglijat, aceasta nu este suficientă pentru a reține angajatul la locul de muncă.

„Munca îl imobilează pe om” – spune un vechi proverb; și „Omul sfințește locul” – ne învață altul. În ambele cazuri se cultivă dragostea față de muncă, față de o ocupație. Făcând ce-i place, omul nu simte oboseală apăsătoare, ci, din contra, are o dorință tot mai mare de a-și continua activitatea. Acest lucru este valabil atât pentru lucru-serviciu, cât și pentru lucru-relaxare.

În SUA, Luiziana, un grup de specialiști au organizat o colonie pentru oamenii ce vor să se odihnească lucrând ceva pe placul lor, desigur, fără răsplată bănească. Odată în colonie a venit un suedez și s-a cerut la tipografie. Era businessman și a ales un lucru corespunzător, după părerea lui. Dar, la scurt timp, s-a plâns că munca nu-i aduce satisfacție și a fost transferat la una dintre ferme. Nici aici n-a dus-o mult și a fost mutat iar și iar de la un serviciu la altul, până n-a mai rămas nimic de ales. Dezamăgit, era gata să plece, când cineva i-a propus ceva cu totul neașteptat – să care cărămizile de lângă cuptor în curte și să le clădească. A început să lucreze. Au trecut o zi, două, suedezul nu se plângea, din contra, se arăta mulțumit. Omului de afaceri i-a plăcut căratul cărămizilor, muncă ce nu presupunea responsabilități, gândire, analiză, era ceea ce coincidea cu natura caracterului său – cea de realist. Anume o așa activitate l-a ajutat să se destindă, să se relaxeze și să se întoarcă la serviciul său de bază, bine odihnit, cu puteri noi. Răsplata pentru aceasta a fost că omul a rămas mulțumit și împlinit sufletește.

Un alt exemplu clasic, ce ține de determinarea mediului de motivație, este Franc Aljeron Kaupervud, eroul lui Teodor Dreiser din „Trilogia dorinței”: „Avea natură, – după cum se exprimă autorul, – de întreprinzător. Fără studii speciale, doar din explicațiile tatălui său, a deprins firul sistemului financiar al SUA – ce este o bancă a statului și prin ce se deosebește ea de cea națională, care sunt angajamentele maklerilor, ce sunt hârtiile de valoare și de ce cursul lor mereu e în fluctuație, care este esența banilor ca monedă de schimb și de ce orice preț se stabilește în funcție de prețul aurului etc. Pentru epoca sa, el s-a dovedit a fi un „vunderkind” în afacerile financiare și a devenit unul dintre cei mai puternici, mai bogați și mai influenți finanțiști ai timpului. Tot ce a realizat s-a bazat pe talentul înnăscut, natura iscoditoare, cu înclinații de cercetător și dorința de a

it reaches a lower level of tension and of integrity (Hill, Napoleon. Law of Success – Think and Get Rich). A person is considered sufficiently motivated, when he feels at peace with itself and with the others: – talent shows us WHAT CAN AN EMPLOYEE DO, while motivation WHAT HE WILL DO.

The official reason cited by employees who change jobs is payment increase. At the same time, unofficially, they complain to colleagues that in addition to low wages, compared to the effort and time spent at work, there is lack of development prospects, career and pay promises failure made by the company's management, the dictatorial style of management.

“Work ennobles the man” says an old proverb, and “The man sanctifies the place”, we learn from another. In both cases is promoted love for work, towards an occupation. By doing what he likes, the man does not feel heavy fatigue, but on the contrary, has a growing passion to continue. This is true both for work, and for work-relaxation.

In the USA, Luiziana, a group of specialists organized a colony for people who want to rest while working a little, of course, without reward. Once a Swedish came in the colony and asked to be shown the press. He was a businessman and has chosen a corresponding work in his view. But shortly, he complained that the work does not bring satisfaction and he was transferred to a farm. Even here he didn't stay too long and moved to another job, until nothing left to choose from. Disappointed, he was ready to leave, when someone offered him something completely unexpected – to carry the bricks from the oven in the yard to build them. He began to work. A day, two past, the Swede was not complaining, on the contrary, he was content. The businessman liked to carry the bricks, a that work does not require responsibility, thinking, analysis, it coincided with the nature of his character – of being a realist. This activity helped him to relax and return his basic work, well rested, with new forces. The reward for this was that the man was satisfied and spiritually fulfilled.

Another classic example of the determination of motivation environment is Franc Aljeron Kaupervud the hero of Theodore Dreiser's. “The trilogy of wishes”. As the author states, he was an entrepreneurial person. Without special training, only out of his father's explanations, he learned the financial system of the USA, – which is the bank of state and how it differs from the National Bank, which are the the markers liabilities, what are securities and why their course is always in fluctuation, which is the essence of money as currency exchange and that any price is established depending on gold price. For his age, he proved to be a great man in financial affairs and became one of the most powerful, richest and most influential financiers of his time. All he achieved was based on innate talent and his inquisitive researcher nature and the desire to do what he likes. And he liked to be rich. This incentive brought him moral satisfaction, and assured his life.

face ce-i place. Iar lui îi plăcea să fie bogat. Acest imbold i-a adus și satisfacție morală și i-a asigurat existența”.

Locul de muncă, ocupația trebuie să-i garanteze persoanei **asigurarea existenței și satisfacție sufletească, morală**. Iată două aspecte de care trebuie să se țină cont în momentul angajării la serviciu și în procesul de reținere a angajaților. Aceasta este combinația pentru o motivare convingătoare în atragerea și menținerea personalului și, mai ales, a unui talentat. Un adevărat talent, profund și multilateral, înțelege și apreciază aceste calități ale funcției sau postului. Aceasta se întâmplă atunci când vorbim despre talente. În cazul muncii, ca împlinire pe plan profesional, nu este neapărat nevoie să te faci om cunoscut pe tot globul, să primești premii internaționale și să fii deschizător de drumuri. Este exemplul unui macaragiu foarte mândru de profesia sa, care toată viața a muncit pentru a-și asigura existența și, cu toate că asta n-a fost hobby-ul său, totuși, el este mulțumit de ceea ce a lăsat în urmă – construcții gigantice în multe colțuri ale lumii, fie că ele sunt în forma unor zgârie-nori sau autostrăzi moderne suprapuse, cu pasaje ametoitoare care stârnesc admirația.

Conform teoriei alegerii profesionale a lui Jonh Holland, există șase tipuri de structuri cu înclinații speciale către profesii diferite:

- **realist**, ce implică activități de lucru cu echipamente speciale;
- **cerchetător**, ce preferă activități pe bază de observație, analiză, evaluare;
- **artistic**, ce preferă activități bazate pe nonconformism, creativitate, imaginație;
- **social**, ce preferă activități pe bază de lucru cu oamenii, de suport și consiliere;
- **întreprinzător**, ce preferă activități bazate pe influențare, persuasiune și conducere;
- **convențional**, ce preferă activități pe bază de lucru cu cifre și documente, mediu de muncă îngrijit, detaliat, bazat pe instrucțiuni clare.

Majoritatea oamenilor reprezintă o combinație a mai multor tipologii. Reieșind din această enumerare, managerii trebuie să dețină instrumente de evaluare, analiză și decizie, pentru a determina ce post, funcție, ocupație i se potrivește angajatului în vederea obținerii rezultatelor optime. În acest context, includem și motivarea corectă, și atitudinea față de persoane.

Așadar, munca îl va înnobila pe om și omul va sfinți locul, dacă munca și locul sunt făcute unul pentru altul, dacă sunt complementare unul pentru celălalt. Iată provocarea adevărată pentru managerii responsabili de asigurarea cu cadre potrivite, necesare pentru întreprindere. Iată drumul pe care trebuie să-l urmeze managerul de succes în obținerea de performanțe: să aibă „*omul potrivit la locul potrivit*”.

The working place, the occupation must **ensure the existence and of and moral satisfaction** to the person. There are two aspects that must be taken into account at employment and in the process of employee retention. This is the combination of a convincing motivation for attracting and retaining staff and, especially, of talented one. A true, deep and detailed talent, understands and appreciates these qualities of the job or function. This happens when we talk about talents. In case work is professional fulfillment it is not necessarily to become a known man around the world, to receive international awards and be a pioneer. This is the example of a crane – man, very proud of his profession, who has worked all his life to ensure his existence and although it was not his hobby, nevertheless, he is happy with what he left behind – giant constructions in many parts of the world, whether they are modern skyscrapers or highways overlaid with breathtaking passages that arouse admiration.

According to Jonh Holland's theory of professional choice there are six types of structures that are specific to different professions inclinations:

- **realistic**, involves working activities with special equipment;
- **researcher**, prefers activities based on observation, analysis, evaluation;
- **artistic**, prefers activities based on nonconformity, creativity, imagination;
- **social**, prefers activities based on working with people, support and advice;
- **entrepreneur**, prefers activities based on influence, persuasion, and leadership;
- **conventional**, prefers activities based on working with figures and documents, clean working environment, detailed, based on clear instructions.

Most people are a combination of several types. Proceeding from this list, managers need to have assessment, analysis and decision tools to determine what job, function or occupation fits the employee for optimal results. In this context we include also fair motivation and attitude towards persons.

So, work elevates the man and the man sanctifies, the place; if work and place are made for each other, if they are complementary to each other. This is the real challenge for managers, who are responsible to ensure the company with appropriate staff. This is the way for a successful manager to follow in obtaining performance – to have “*The right man at the right place*”.

Bibliografie/Bibliography

1. Драйзер, Теодор. *Трилогия желания*. – Москва, «Правда», 1968.
2. DEX, on-line.
3. Dicționar economic, on-line.
4. Хилл, Наполеон. Закон успеха – думай и богатей. – Екатеринбург: Издательство «Литур», 2002. – 640 стр.

STRATEGII ȘI POLITICI DE DEZVOLTARE A MEDIULUI DE AFACERI ÎN RELAȚIILE DE PIAȚĂ

*Prof. univ. dr. hab. Ion SÎRBU;
Drd. Sergiu DUȚĂ, ASEM*

În articolul dat, sunt expuse concepțiile strategiilor și politicilor de dezvoltare a mediului de afaceri sub aspectul genezei gândirii manageriale, teoriei cunoașterii în domeniul administrării afacerilor. O deosebită atenție revine formării unui întreprinzător nou, adecvat standardelor europene în condițiile economice concurențiale. În acest cadru de probleme, se afirmă că afacerile din întreprinderile mici și mijlocii oferă și în județul Vaslui, România, satisfacții celui care are șansa de a se confirma economic.

Cuvinte-cheie: dezvoltarea mediului de afacerii (DMA), întreprinderile mici și mijlocii (IMM), geneza gândirii manageriale, strategii și politici de management în afaceri, teoria cunoașterii mediului de afaceri, Uniunea Europeană (UE).

Teoriile lui F.Taylor au avut o contribuție majoră în dezvoltarea managementului științific și în istoria managementului modern. Abordările sistemice ale studierii resurselor umane au devenit părți integrante ale managementului afacerilor.

Geneza gândirii manageriale reiese din activitatea creativă în comun a oamenilor, ce necesită interacțiune permanentă atât între ei, cât și cu conducătorii. Prin urmare, coordonarea acțiunilor și dirijarea lor constituie autoritatea administratorului în educația spirituală a personalității pe baze științifice în formarea mediului de afaceri. Conștiința economică nu numai că reflectă procesul de producție, dar și îl schimbă activ și adecvat cerințelor economiei de piață. Așadar, în relațiile reciproce dintre obiectul și subiectul gândirii economice, se deschide forța creativă și cea de conducere a resurselor umane în procesul dezvoltării mediului de afaceri.

Construirea unui concept dinamic de gândire economică și managerială în mediul de afaceri are importanță teoretică, întrucât tipurile de gândire economică sunt numeroase – ele pot fi științifice și practice, particulare și generale, revoluționare și evoluționare.

Contribuțiile teoretice și aportul practic în formarea gândirii manageriale și economice în mediul de afaceri au fost efectuate de P. Drucker, G. Ford, H. Mintzberg, R. L. Mathis, M. Mescon, O. Cozlova, G. Popov, O. Nicolescu, I. Verboncu, C. Russu etc. Școala de gândire a oportunităților de afaceri se concentrează asupra inițierii și derulării afacerilor, unde cheia succesului în afaceri o constituie dezvoltarea unei idei viabile de afaceri la momentul oportun pentru o nișă de piață adecvată. Elementele esențiale în acest proces sunt

DEVELOPMENT OF BUSINESS ENVIRONMENT STRATEGIES AND POLICIES IN MARKET RELATIONS

*Univ. Prof. Dr. Hab. Ion SIRBU;
PhD candidate Sergiu DUTA, AESM*

In this article are exposed the strategies and policies of development of business environment in term of genesis of managerial thinking and the theory of knowledge in business management. A special attention is given to the formation of a new entrepreneur appropriate to the European standards in terms of economic competition. In this framework of problems is stated that business in small and medium – sized companies offer, even in Vaslui, Romania, rewards of having the chance to confirm economically.

Key-words: development of business environment (DBE), small and medium –sized enterprises (SMEs), the genesis of management thinking, policies and strategies in business management, business knowledge theory, the European Union (EU).

F. Taylor's theories were a major contribution to development in the history of scientific and modern management. Systemic approaches of human resources study have become integral parts of business.

The genesis of management thinking comes from people's common creative work that requires constant interaction, both among themselves and with the leaders. Therefore, the coordination and control of the actions are the manager's authority in the spiritual education of personality scientifically based in the creation of the business environment. Economic consciousness not only reflects the production process but also changes it according to the market demands. So, in the relations between the object and the subject of economic thinking opens the creative force and the one of the human resources management in the process of the business environment development.

Building a dynamic concept of economic thinking and management in business has theoretical importance because there are many types of economic thinking and they can be scientific and practical, specific and general, revolutionary and evolutionary.

The theoretical and practical contribution in the formation of the economic and management thought in the business environment have been made by P. Drucker, G. Ford, H. Mintzberg, R. L. Mathis, M. Mescon, O. Cozlova, G. Popov, O. Nicolescu, I. Verboncu, C. Russu, etc. The school of business opportunities thought focuses on the initiation and conduct of business, where the key to success in business is the development of a viable business idea at the right time for a suitable market niche. The essential

creativitatea și conștientizarea pieței.

Așadar, pentru economia contemporană a României și județului Vaslui în parte, aspectele principale asupra cărora se insistă sunt căutarea surselor ideilor de business, dezvoltarea conceptelor de afaceri adecvate cerințelor standardelor europene, implementarea oportunităților.

Peter Drucker este de părerea că managementul este funcția esențială a timpurilor noastre, elaborând cinci principii fundamentale: stabilirea obiectivelor firmei, organizarea producției și a muncii, motivarea și comunicarea, stabilirea metodelor de măsurare a performanțelor, dezvoltarea capacității și competențelor oamenilor. În concepția sa, P. Drucker, consideră că obiectivele trebuie să îndeplinească următoarele condiții: operaționale și motivante, să permită concentrarea resurselor și eforturilor, să fie multiple din punctul de vedere al marketingului, inovației, echipamentelor, productivității, responsabilității sociale, profitului.

Succesul în teoria cunoașterii mediului de afaceri întotdeauna depinde de avantajul în alte domenii legate de conducere și pe măsură ce se dezvoltă aceste domenii alte științei și cercetările în domeniul administrării afacerilor, teoreticienii și practicienii descopereau tot mai mult despre factorii ce influențează asupra succesului întreprinderii.

Particularitățile social-psihologice ale personalității determină și obligațiunile îndreptate spre îndeplinirea funcțiilor concrete în măsură convenită, legate de condițiile de producție, de adaptarea acestora la relațiile de piață. Potențialul uman se află în corelație reciprocă cu restructurarea întreprinderilor, formarea noilor structuri organizațional-juridice, orientarea lor spre economia de piață, schimbările modului de viață, a mentalității resurselor umane, aprofundarea gândirii economice în administrarea afacerilor (de exemplu, în județul Vaslui).

Resursele umane ar putea fi definite drept o totalitate de capacități ale populației pentru desfășurarea activității de muncă, determinată atât de gradul de dezvoltare fizic și intelectual, cât și de bagajul de cunoștințe necesare creativității omului.

Un rol în dezvoltarea și certificarea competențelor profesionale din domeniul resurselor umane îl are, de asemenea, și R. Mathis.

Investiția de capital uman determină rolul de cea mai mare importanță al învățământului, care se lămurește atât prin dimensiunile și importanța factorului uman, cât și prin transmiterea din generație în generație a experienței acumulate, îndeplinind funcția de întreținere a stocului de cunoștințe și dezvoltare a cunoașterii și activității creative a resurselor umane în ansamblu.

Condițiile noi de activitate permit tratarea statică a resurselor umane, cu accent pe aptitudini de muncă, trecând la cea în dinamică, în prezent actuală și importantă atât sub aspect metodologic, cât și cel al soluționării problemelor aplicative. Necesitatea ei rezidă în faptul că, în procesul managerial, resursele umane

elements in this process are creativity and market awareness.

So, for the contemporary economy of Romania and specially for Vaslui County, the main issues on which they insist are seeking sources of business ideas, developing business concepts suited to the requirements of European standards and implementing opportunities.

Peter Drucker considers that management is the essential function of our times, working out five fundamental principles: setting company objectives, production and labor organization, motivation and communication, establishing methods of measuring performance, capacity building and human performance. P. Drucker believes that the objectives must meet the following criteria: operational and motivating, to allow concentration of resources and efforts, to be multiple in terms of marketing, innovation, equipment, productivity, social responsibility and profit.

The success in the theory of knowledge of business environment always depends on the advantages in other areas related to management and with the development of these areas of science and research in business management, theorists and practitioners discovered more about the factors that influence the success of the enterprise.

The social and psychological peculiarities of personality determine the obligations directed toward concrete functions to the proper position on requirements for production and their adaptation to market relations. The human capital is the mutual correlation with the corporate restructuring, formation of new structures, their orientation towards a market economy, lifestyle changes, the human mentality, deepening the economic thought in the business administration (e.g. in Vaslui County).

The human resources could be defined as a totality of population's capacities for an working activity due to both physical and intellectual development and by the knowledge necessary for human creativity.

R. Mathis, also, has a role in the development and certification of professional skills of human resources.

The human capital investment is of utmost importance for education which is explained both by its size and importance of human factor and the transmission of experience from generation to generation, having the function of maintaining the stock of knowledge and knowledge development of human resources and creative activity in general.

The new business conditions allow the treatment of human resources in the static way with emphasis on work skills in a dynamic one, which in the present are actual and important both methodologically and in aspect of problem solving applications. Its necessity arises from that in the managerial process the human resources should be perceived not as a

trebuie concepute nu ca o constant, ci ca un component aflat în continuă evoluție, cu contribuții directe asupra succesului activității întreprinderii.

Aspectul energetic al muncii apare ca element nou și trebuie corelat cu cel informațional, precum energia, pe care o presupune forța de muncă, este informată și informatizată, încât, în evaluarea energiei umane, aspectul cantitativ trebuie asociat cu cel calitativ, de ordin informațional, în mediul de afaceri. Prin urmare, este timpul ca autoritățile statului să devină pe deplin conștiente de avantajele conjuncturale ce se profilează la orizont și să adopte legile, măsurile organizaționale necesare pentru revigorarea și reorientarea potențialului uman spre cerințele economiei contemporane.

Iată de ce formarea unei mentalități deschide către economia de piață în rândurile populației, orientarea resurselor umane spre utilizarea lor eficientă în relațiile economice de piață are însemnătate pentru economia națională.

Economia județului Vaslui este un sistem unic, compus din complexe ce includ diverse ramuri de dezvoltare a economiei naționale. Legătură organică dintre mecanismul de funcționare a ramurilor economice ale județului se face concomitent cu reforma economică și se manifestă prin sistemul de management.

Economia unei țări se caracterizează prin interdependențele între agenții economici instituționali, sociali, ale căror natură și densitate își pun amprenta asupra sistemului productiv. Astfel, conform nivelului de percepere a producției, sistemul productiv cuprinde totalitatea activităților economice, comerciale sau necomerciale, a agenților economici care transformă resursele limitate de care dispun în bunuri și servicii pentru piață în vederea obținerii de profit.

Gestiunea contextului managerial în care se înscrie strategia este, fără îndoială, una din fazele cele mai critice la care trebuie să facă față statul. Cea mai bună strategie, în plan teoretic, va eșua, dacă suporturile organizaționale ale planurilor operaționale, ale controlului și stimulării oamenilor sunt neadaptate caracteristicilor, acțiunilor ce trebuie întreprinse în direcția economiei de piață.

Având în vedere că procesele economice, politice și organizaționale sunt complementare și necesare în procesul de formulare a deciziei strategice, economicul trezește politicul, amândouă fiind încadrate și conduse de procesul organizațional. Influența factorului politic asupra strategiilor economice se apreciază prin faptul că legislația devine un rezultat al negocierilor instituționale prin intermediul cărora ele se înfăptuiesc.

Întrucât în conștiința națională s-a înrădăcinat adânc organizarea sub forma comunităților locale, se cer elaborate acte normative care ar reinvia forma dată de organizare și ar consolida factorul economic, politic și juridic într-un sistem de management strategic în mediul afacerilor.

Relansarea competitivității agenților economici, conform standardelor internaționale, prin investiții în

constant, but as an evolving component with direct contributions on the company's activity success.

The energy aspects of labor as a new element appears to be correlated with the information, like the energy, which involves labor, that is computerized and informed so as, in assessing the human energy, the quantitative aspect should be associated with the informational qualitative one in the business environment. Therefore, it's the time for the authorities to become fully aware of the conjectural advantages that appear to the horizon and adopt laws, and necessary organizational measures for the reviving and orienting of human potential to the requirements of modern economy.

That is why, the formation of an open mentality to the market economy among the population, the orientation of the human resources to their efficient use in the economic market relations is important for the national economy.

The Vaslui County's economy is composed of a single complex system that includes various development branches of national economy. The organic link between the functional mechanism of County's economic branches is concomitant with the economic reform and is manifested through the managerial system.

The economy of a country is characterized by the institutional and social interdependence between the economic agents, whose nature and density marks the productive system. Thus, according to perceived level of production, the productive system encompasses all economic activities, commercial or non-commercial, of economic agents that transform the available limited resources into goods and services for the market, in order to obtain a profit.

The administration of the managerial context, in which the strategy is a part, is undoubtedly one of the most critical phases which the state must face. The best strategy, theoretically, will fail if the organizational supports of the operational plans, of the control and of a human animation are inadequate with characteristics, actions that should be taken in the direction of market economy.

Considering that the economic, political and organizational processes are complimentary and necessary in the formulation of strategic decision, the economics wakes the politics, both being involved and managed in the organizational process. The influence of the political factor on economic strategies is assessed by the fact that the legislation is a result of institutional negotiations through which they are made.

Since in the national consciousness was deeply rooted the organization as local communities, it is required to elaborate acts that will revive this form of organization and will reinforce the economic, political and legal factor under a strategic management system in the business environment.

capitalul uman, formarea profesională continuă, reciclarea și perfecționarea cadrelor devine un imperativ al economiei contemporane.

Importanța întreprinderilor mici și mijlocii pentru economia globală și cea națională pornește de la date statistice concrete, unde anual sunt înființate aproximativ 1,3 milioane de întreprinderi noi în ultimii 10 ani. Întreprinderile mici și mijlocii au asigurat 36 milioane de locuri de muncă, având o rată de creștere anuală de 17,7%. Cât privește densitatea sectorului IMM în Uniunea Europeană – 52 întreprinderi/1000 locuitori, în România – 26, județul Vaslui – 18 și, pentru comparație, în Republica Moldova – 13. Mai multe regii autonome au fost transformate în societăți comerciale pentru lărgirea posibilităților de finanțare în perspectivă, inclusiv prin cotarea la bursă a acțiunilor.

Potrivit prevederilor, trebuie întreprinse măsuri în vederea creării unei veritabile piețe unice on-line, bazate pe internet în bandă largă, pentru că beneficiile economiei digitale să fie folosite la potențialul lor maxim. Inițiativele din cadrul acestei priorități vor aparține atât Uniunii, cât și statelor-membre și regiunilor.

În România, cadrul strategic este definit de Programul de Guvernare al Guvernului României, care cuprinde obiective specifice mediului de afaceri, urmărite prin mai multe direcții de acțiune. Se are în vedere crearea unui mediu de afaceri care să stimuleze competitivitatea firmelor și dezvoltarea de abilități și competențe antreprenoriale ridicate, capabile să facă concurență atât pe piață unică europeană, cât și în exteriorul UE.

Sectorul IMM-urilor a fost și rămâne unul pe larg discutat în întreaga comunitate globală, deoarece acesta are o eficacitate și importanță majoră. Progresul izvorât din inovații apărute în urma concurenței aprige – toate acestea sunt elemente importante din acest sector.

La baza Strategiei Guvernamentale pentru dezvoltarea mediului de afaceri au stat șase principii:

1. Participării și transparenței.
2. Continuității și coordonării.
3. Răspunderii.
4. Subsidiarității.
5. Bunei guvernări.
6. Cooperării și coerenței.

STRATEGIA dezvoltării mediului afacerilor (DMA) vizează configurarea unui mediu de afaceri deschis, transparent și atractiv, caracterizat de predictibilitate și de un cadru normativ clar, stabil și coerent, susținut de un cadru instituțional adecvat, în concordanță cu practică altor state-membre ale Uniunii Europene.

Obiectivul General al Strategiei DMA îl reprezintă dezvoltarea unui mediu de afaceri bazat pe competitivitate și spirit antreprenorial, pentru a față concurenței pe piața internă și în exteriorul UE.

De asemenea, sunt avute în vedere trei priorități strategice orizontale:

- I. Simplificarea cadrului de reglementare și

The reviving of the economic agents competitiveness according to international standards, by investing in human capital, professional development, recycling and staff training is an imperative of the contemporary economy.

The importance of small and medium enterprises to global and national economy, based on actual statistical data which are set annually approximately 1.3 million new enterprises in the past 10 years. The SMEs have provided 36 million job places with an annual growth rate of 17.7%. As the density of SMEs in the European Union is 52 companies per 1000 inhabitants, in Romania – 26, Vaslui – 18 and for comparison in Moldova are only 13. Several were converted into autonomous companies to broaden the perspective of funding opportunities, including the listing of shares.

According to the stipulations should be taken actions to create a genuine single on-line market based on broadband internet, because the benefits of the digital economy to be used to their full potential. The initiatives under this priority will belong to both the Union and the Member States and regions.

In Romania the strategic framework is defined by the Governance Programme of Romanian Government, which includes specific business objectives, pursued through several courses of action. It envisages creating a business environment that fosters the competitiveness of firms and developing entrepreneurial skills and high competent, able to make the European single market competition both on and outside the EU.

The sector of SMEs was and remains one widely discussed throughout the global community because it has an effective and a major importance. The progress arose from innovations arising from fierce competition – all these are important elements of the SME sector.

On the base of Governmental Strategy for business environment development stood six principles:

1. Participation and transparency.
2. Continuity and coordination.
3. Liability.
4. Subsidiary.
5. Good governance.
6. Cooperation and coherence.

The STRATEGY of development of business environment (DBE) aimed a configuration of an opened, transparent and attractive business environment, characterized by predictability and a clear regulatory framework, stable and coherent, supported by an appropriate institutional framework in line with practice in other EU Member States.

The general objective of DBE is the development of a business environment based on competitiveness and entrepreneurship, to face the concurrence on internal market of European Union and in the exterior of the EU.

- consolidarea cadrului instituțional.
- II. Sprijinirea dezvoltării spiritului antreprenorial, inclusiv în rândul femeilor.
- III. dezvoltarea mecanismelor de guvernare pentru mediul de afaceri.

Aceste priorități orizontale se regăsesc, în diferite proporții, în toate măsurile propuse.

Pentru selectarea celor mai potrivite măsuri, au fost folosite cinci criterii de alegere a lor:

1. Costuri minime pentru bugetul de stat pe perioada de implementare și de operare a lor.
2. Evitarea modificării substanțiale a legislației, cu excepția situațiilor în care este absolut necesar.
3. Utilizarea la maxim a resurselor oferite de Fondurile Structurale.
4. Încurajarea investițiilor străine și naționale în prima perioadă a strategiei (2010-2012).
5. Reducerea barierelor informaționale și creșterea nivelului de informare al participanților la mediul de afaceri.

Pe termen mediu, criza curentă va avea un impact semnificativ asupra mediului de afaceri din România. Climatul businessului va fi caracterizat prin precauție sporită, lichiditate mai mică, fluxuri reduse de capital străin, reglementări mai stricte și acțiuni de minimizare a riscului, ceea ce va diminua capitalul investit.

Implicațiile crizei economice în strategia mediului de afaceri sunt importante. Astfel, se impune ca strategia DMA să cuprindă măsuri care se implementează cu costuri minime, să ajute la refacerea fluxurilor de capital străin, să reducă costurile de tranzacționare, să îmbunătățească comportamentul responsabil în afaceri și să faciliteze firmelor naționale parcurgerea cu bine a perioadei de criză. Strategia DMA este corelată cu strategiile și politicile existente în UE și România. Cele mai importante elemente strategice și corelații sunt expuse în continuare. Scopul declarat al Strategiei Lisabona a fost acela de a revigora politicile comunitare, pe fondul a două provocări majore care afectau economia și societatea: globalizarea și dezvoltarea cu repeziciune a societății informaționale. Obiectivul Strategiei Lisabona își propune transformarea Uniunii într-un spațiu mai atractiv pentru investiții și muncă, promovarea cunoașterii și inovării și creșterii de locuri de muncă mai numeroase și mai bune. Studiile arată că în fața inițiativei întreprinzătorilor particulari din județul Vaslui din România stau o serie de piedici (bariere), *pe care le putem grupa în două categorii:*

- 1) Bariere care determină ca afacerile să se orienteze spre comerț, și nu spre producție. Din această grupă fac parte: lipsa de capital; dobânzile mari, practicate de bănci; greutatea în obținerea creditelor bancare; regimul de impozitare neadecvat; sistemul de taxe vamale; lipsa de acces la spații, utilaje, mijloace de transport.
- 2) Probleme cu caracter general, care acționează

Also are envisaged three horizontal strategic priorities:

- I. Simplification of the regulatory framework and strengthening in the institutional framework.
- II. The support of the entrepreneurship development, including women.
- III. The development of governance mechanisms for the business environment.

These horizontal priorities are found, in different proportions, in all proposed measures.

To select the most appropriate measures have been used five criteria for selecting them:

1. Minimal cost for the state budget during the implementation and operation of the measures.
2. Avoiding substantial change in the law, except when absolutely necessary.
3. Maximum use of resources provided by the Structural Funds.
4. Encouraging foreign investment and national strategy in the first period (2010-2012).
5. Reduction of information barriers and the increase of informational level of the business environment participants.

In the medium term, the current crisis will have a significant impact on the business environment in Romania. The business climate will be characterized by greater caution, reduced liquidity, reduced flows of foreign capital, more stringent regulations and actions to minimize the risk, which will reduce the invested capital.

The implications of the economic crisis on business strategy are important. Thus, the strategy requires DBE to include measures to be implemented at minimal cost, to help restore the flow of foreign capital, to reduce the transaction costs, to improve the responsible business conduct and to facilitate to pass well the crisis period of national firms. DBE strategy is linked to existing strategies and policies in the EU and Romania. The most important strategic elements and correlations are given below. Lisbon Strategy's stated aim was to revive the EU policies, the Fund has two major challenges affecting society and economy: the globalization and the rapidly developing information society. The objective of the Lisbon Strategy aims are to transform the Union into a more attractive place to invest and work, promoting knowledge and innovation and growth of better jobs and better. Studies show that the initiative of private entrepreneurs in Romania, Vaslui are a number of *obstacles (barriers), they can be grouped into two categories:*

- 1) Barriers that cause businesses to move towards trade and not for production. This group includes: the lack of capital, high interest rates of banks practice, difficulties in obtaining bank loans, inadequate taxation regime, the customs

indiferent de domeniul în care vrem să inițiem afacerea. Aici intră lipsa de capital, teama de risc, lipsa unor cunoștințe în domeniul inițierii afacerii, inclusiv manageriale.

În ambele grupe de obstacole apare lipsa de capital. Întreprinzătorul de succes știe că, în reușita unei afaceri, banii sunt un element important, dar nu determinant. Creativitatea și inteligența lui pot învinge lipsa de capital. Un sondaj întreprins asupra unor întreprinzători din județul Vaslui, România privind motivarea inițierii unei afaceri arată că la întrebarea „*Ce v-a determinat să vă lansați într-o afacere?*”, mulți dintre respondenți au invocat următoarele motivații: pentru a sta pe picioarele proprii, pentru a veni în contract cu mulți oameni, pentru a fi independent etc.

Analiza răspunsurilor la interviuri și chestionare a permis evidențierea componentelor care, pentru persoanele investigate, au contribuit într-o măsură semnificativă la motivarea inițierii unei afaceri. Printre acestea, pe primul loc s-a situat, cel puțin pentru eșantionul întreprinzătorilor investigați, posibilitatea de câștig mare. Dar, în afara acestei motivații a câștigului, răspunsurile relevă că și muncă în sine motivează, deoarece prin ea se realizează ceva pozitiv, recunoscut și apreciat de semenii lor.

Pentru mulți întreprinzători, posibilitatea de a câștiga bani mulți constituie un motiv important pentru a porni o afacere, dar îmbogățirea rapidă nu constituie singurul motiv. Omul nu vrea numai să existe și să aibă asigurat viitorul, el mai vrea să fie luat în seamă de cei din jur. Pentru mulți oameni succesul profesional se află în fruntea importanței valorilor.

În literatura de specialitate pe probleme ale întreprinderilor mici și mijlocii sunt prezentate drept motivații pentru pornirea unei afaceri: mândria de a obține produse deosebite, obținerea de autoritate, putere, libertate, flexibilitatea în mișcare, posibilitatea de a sta pe propriile picioare, de a veni în contract cu clienții, câștigul, recunoașterea, securitate, starea dobândită.

Încercând să sintetizeze motivațiile care pot determina inițierea unei afaceri, acestea ar putea fi grupate în trei categorii: puterea, independența oferită și dorința de câștig. Ele apar la toți întreprinzătorii, dar nu în formă pură, ci în diferite proporții, una dintre categorii deținând, de obicei, o pondere mai mare.

Considerăm, însă, că mai există un motiv care determină oamenii să inițieze o afacere, și anume pornirea naturală spre creație; sentimentul de mândrie, cunoscut de oricine, de a fi realizat ceva.

În acest cadru de probleme, putem afirma că afacerile din întreprinderile mici și mijlocii oferă și în țara noastră satisfacții celui care are șansa de a se afirma economic. În România există multe persoane angrenate în afaceri mici și mijlocii.

În general se dorește să fim independenți, dar această dorință nu ne transformă pe toți în întreprinzători. Un om de afaceri își poate realiza visul de a avea succes, putere, bani, dar își poate avea și averea irosită. Cine sunt

duty system, lack of access to facilities, equipment and means of transport.

- 2) General issues, that act regardless of the field where we want to start the business. This includes lack of capital, fear of risk, lack of knowledge in business initiation and the lack of managerial knowledge.

In both groups of obstacles is a lack of capital.

A successful entrepreneur knows that in the business success, money are an important factor, but not determined. The creativity and the intelligence can overcome the lack of capital. A performed survey on some entrepreneurs from Vaslui, Romania, about motivation on business initiation, showed that on the question “*What prompted you to start a business?*”, many respondents cited the following reasons: to stand on its own resources, to come in contract with many people, to be independent, etc.

The analysis of responses of interviews and questionnaires revealed the components of investigated persons, have contributed greatly to the initiation of a business motivation. Among these components, the first place was located, at least for the sample entrepreneurs investigated, the possibility of big winning. But outside the motivations of the gain, the responses reveal that the work motivates also, because through it is done something positive, recognized and appreciated by their peers.

For many entrepreneurs the opportunity to earn more money is an important reason to start a business but the rapid enrichment is not the only reason. The man not only wants to exist and to have ensured the future, he wants to be heeded by others. For most people the success is at the forefront of the importance of professional values.

In specialty literature the problems of small and medium businesses are presented as reasons for starting a business: the pride to get great products, thinking of authority, power, freedom, flexibility in movement, can stand on its own feet, possibility of come to deal with customers, gain, recognition, security and the gained situation.

Trying to summarize the reasons to start a business, they could be grouped into three categories: the power, the offered independence and the desire to gain. They appear to all entrepreneurs, but not in so pure form but in different proportions, usually one of the categories accounting for a larger share.

However, we consider that there is another reason that causes people to start a business, this is the natural feeling to create. The feeling of pride, known by everyone, to make something.

In this framework of problems we can say that the business in the small and medium-sized companies offer, even in our country, the satisfaction of one who has the chance to assert them economically. In Romania are many people involved in small and medium businesses.

acești întreprinzători și ce-i face pe ei să muncească din greu și se riște atât de mult, fără să aibă garanția succesului?

Se cunoaște că psihologii au elaborate teste care încearcă să stabilească dacă o persoană are sau nu aptitudini de întreprinzător. Testele își au rolul lor, dar nu este absolut necesar ca un individ să posede toate trăsăturile indicate de acestea, pentru a avea succes în business. Analiza arată că cele mai multe persoane pornesc într-o afacere fără a-și testa aptitudinile de potențial întreprinzător, bazându-se pe experiență și motivație reușită.

Sectorul afacerilor mici și mijlocii este prezent în toate țările dezvoltate, ocupând o pondere însemnată în economia acestora. În țări ale Uniunii Europene, cca 90% din întreprinderi au de la 1 la 9 angajați, cca 8% au între 10-50 angajați și 1% peste 500 de angajați. Și în Statele Unite ale Americii, micii întreprinzători dețin o pondere de peste 90% în domeniul economic. În România, inițierea afacerilor a fost facilitată de o mulțime de reglementări specifice privind organizarea și desfășurarea unor activități economice pe baza liberei inițiative. În domeniul productiv sunt semnalate mai puține inițiative, cu toate că există *factori economici în dezvoltarea inițiativei particulare, dintre care menționăm:*

- 1) Prezența forței de muncă bine calificate și cu mentalitate creativă.
- 2) Existența resurselor naturale.
- 3) Folosirea incompletă a patrimoniului regiilor autonome și a societăților comerciale.
- 4) Existența unui cadru legislativ, care să permită înființarea întreprinderilor mici și mijlocii.
- 5) Utilizarea incompletă a suprafețelor de producție din mai multe unități economice.
- 6) Folosirea rațională a echipamentelor de producție.

Din diverse analize efectuate am constat că întreprinzătorii particulari din județul Vaslui, România s-au bucurat de prea puțin sprijin concret, fiind necesară elaborarea de către stat a unei strategii de stimulare eficientă demarării și dezvoltării unor întreprinderi mici și mijlocii.

Dacă dorim creștere economică și bunăstare, trebuie stimulată inițiativa micilor întreprinzători, pentru că ei creează noi locuri de muncă prin investirea capitalului în activitățile productive și servicii.

Studiile efectuate în cadrul firmelor mici și mijlocii arată că, dacă o persoană are abilități de mic întreprinzător și o anumită experiență în domeniu, afacerea sa poate să nu reușească din cauza unor factori independenți de el, dintre care cei mai întâlniți sunt: lipsa unui plan strategic pentru afacere, lipsa de capital, ciclul afacerii, inflația și dobânzile, reglementările guvernamentale, incompetența în management, investițiile prea mari în mijloace fixe, planificarea necorespunzătoare, extinderea neplanificată, lipsa unui inventar periodic, atitudinile neadecvate ale

In general, it is desired to be independent, but this desire does not turn us all into entrepreneurs. A business man can realize his dream of success, power, money and wealth but it can be wasted. Who are these entrepreneurs and what makes them work hard and risking so much, without the guarantee of success?

It is known that psychologists have developed tests which attempt to determine whether a person has or not entrepreneurial skills. The tests have their role to play, but not absolutely necessary for an individual to possess all the features listed by him to be successful in business. The analysis shows that most people start a business without trying their entrepreneurial potential, based on successful experience and motivation.

Small and medium business sector is present in all developed countries, occupying a significant share of their economy. In European Union countries, approx. 90% of enterprises have from 1 to 9 employees, approx. 8% have between 10-50 employees and 1% over 500 employees. And in the United States of America, small businesses have a share of over 90% in economics. In Romania, the initiation of business has been facilitated by a specific set of regulations on organization and conduct of economic activities based on free enterprise. In the production field are reported less initiatives although there are *economic factors to the development of private initiative, of which we mention:*

- 1) The presence of well-qualified workforce and creative thinking.
- 2) The existence of natural resources.
- 3) Using the incomplete autonomous patrimony and businesses.
- 4) The existence of a legal framework enabling the establishment of small and medium enterprises.
- 5) Use of incomplete production areas in several business units.
- 6) Rational use of production equipment.

From different analyses comes out that private entrepreneurs in Romania, Vaslui enjoyed little specific support, being necessary for the state to develop an effective stimulative strategy for starting and developing small and medium enterprises.

If we want economic growth and welfare, we have to stimulate small business initiative, because they create new jobs by investing in productive activities and services.

The studies made in small and medium-sized companies showed that if a person has skills and experience in the field, the business may fail due to factors unrelated to him, among the most common are: the lack of a strategic business plan, lack of capital, business cycle, inflation and interest rates, government regulations, incompetent management, excessive investment in fixed assets, inadequate planning, unplanned expansion, lack of a regular inventory, inappropriate attitudes of the entrepreneur.

întreprinzătorului.

Fiecare întreprinzător are modul său specific de a iniția și dezvolta o afacere, de a forma consumatorul. Întreprinzătorii de succes sunt pătrunși de ideea oportunității unei afaceri. Businessul ne oferă oportunitatea de a face ce-ți place:

- A manifesta spiritul creator.
- A utiliza întregul potențial economic și tehnic.
- A obține profit.

În *concluzie* se poate evidenția că dezvoltarea mediului de afaceri are nevoie de investiții capitale în toate ramurile economiei.

Conceptul strategiei manageriale în mediul de afaceri se află la confluența managementului resurselor umane și a managementului strategic. În această perspectivă complexă se configurează atât resursele antreprenoriale, cât și scopurile acțiunii manageriale în spațiul administrativ al județului Vaslui.

Menținerea businessului în timp de criză se evidențiază prin faptul că fiecare întreprinzător are modul său specific de a iniția și dezvolta o afacere și cu scopul de a forma consumatorul ca client permanent.

Cercetările efectuate asupra IMM-urilor din județul Vaslui, România au confirmat că strategiile de afaceri stabilite la nivelul întreprinderilor sunt componente ale strategiei firmelor care le cuprinde. Se poate sublinia că fiecare din strategiile din cadrul unei firme este adecvată unei anumite situații specifice afacerii și are o sferă de cuprindere mai restrânsă decât strategia firmei.

Este necesară formarea întreprinzătorilor cu o nouă mentalitate creativă, bazată pe inovații, inițiere în afacerile întreprinderilor mici și mijlocii.

Each entrepreneur has its own way to start and grow a business, to form the consumer. Successful entrepreneurs are imbued with the idea of a business opportunity. Business gives us the opportunity to do what we like:

- To show a creative spirit.
- To use all technical and economic potential.
- To have profit.

In *conclusion* we can show that the business development needs capital investments in all sectors of the economy.

The concept of managerial strategy in the business environment is in confluence of human resource management and the strategic management. In this complex perspective configure both the entrepreneurial resources and the managerial action goals in the administrative area of Vaslui County from Romania.

Keeping business in times of crisis is highlighted by the fact that every business has its own way to start and grow and with the goal to make the consumer as the permanent client.

The researches on SMEs from Vaslui County, Romania showed that business strategies set at the companies level are parts of companies' strategies that comprise them. It may be added that each business strategy within a company is suitable for a certain specific business situation and have a narrower scope than business strategy.

The creation of entrepreneurs with new creative mentality based on innovations, the introduction to small and medium businesses are very important for the development of the business environment.

Bibliografie/Bibliography

1. Taylor FW. *The principles of Management*, New York, Harper AND Brothers, 1991.
2. Drucker P. *La practique de la direction des antreorises*. Les Editione d'Organization, Paris, 1957.
3. Popescu B. *Tipuri de strategii de comunicare în afaceri*. Tribuna Economică nr.15,2010, p.52-53.
4. Petrescu B. *Menținerea afacerilor în timp de criză*. Tribuna Economică nr.19, 2010, p.18-20.
5. Bugaian L. și colectiv de autori. *Antreprenoriat: inițierea afacerilor*. UTM, Chișinău, 2010, 350p.
6. Stihl L. *Managmentul riscurilor în afaceri*. Ed. ASEM, Chișinău, 2010, 224p.
7. Sîrbu I., Georgescu N. *Managementul întreprinderii*. Ed. Alma-mater, Sibiu, 2003, 176 p.
8. Gorobievski S. *Antreprenoriatul – aspecte fundamentale manageriale*. Chișinău, U.T.M., 2009, 327 p.

EVALUAREA PERSONALULUI: REZULTATELE MONITORINGULUI PROCESULUI ESTIMATIV LA ÎNTRINDERILE DIN RM

*Drd. Maria CARABET, Universitatea de Stat
din Comrat*

În ultimul timp, una dintre temele cele mai discutate o constituie cadrele, iar aceasta confirmă faptul că antreprenorii au început să conștientizeze că anume potențialul uman, și nu utilajul și rezervele de producție, reprezintă piatra unghiulară a competitivității, creșterii economice și eficienței în condițiile actuale ale economiei.

În prezent, în cercurile de afaceri, la diferite conferințe, mese rotunde etc., tot mai mult se discută despre resursele umane, și aceasta constituie un indicator al faptului că întreprinzătorii au început tot mai clar să conștientizeze că anume cadrele, și nu dotarea tehnică și forțele de producție reprezintă forța motrice a concurenței, creșterii economice și eficacității în condițiile economice contemporane.

Perfecționarea practicii de selectare și dislocare a cadrelor, stimularea muncii lor, promovarea angajaților, ridicarea calificării lor sunt legate de evaluarea obiectivă, constituită pe bază științifică, a lucrătorilor.

Evaluarea angajatului reprezintă o procedură, efectuată cu scopul stabilirii gradului de corespondere a calităților sale personale, a rezultatelor calitative și cantitative, unor anumite cerințe [1].

O problemă serioasă o constituie lipsa recunoașterii de către majoritatea antreprenorilor a necesității evaluării personalului drept unul din criteriile principale de ridicare a productivității muncii. Mărturie a devenit cercetarea la care au participat 65 de întreprinderi, cu diferite forme de proprietate, din regiunea de sud a Republicii Moldova (tabelul 1).

Conform datelor din tabelul 1, la investigare au luat parte 27 de întreprinderi, cu un număr mediu de 15 angajați (în continuare, întreprinderi din grupa 1), toate fiind din sectorul privat. De asemenea, a fost chestionată conducerea a 38 de întreprinderi, având un număr de lucrători de peste 15 persoane (întreprinderile din grupa 2). Trebuie menționat că în 7 din acestea cofondator este statul.

Angajarea lucrătorilor nu este o procedură simplă. Importanța selectării angajaților este determinată de dorința patronului de a găsi pe cel mai potrivit lucrător, în care se poate investi capital cu destulă garanție.

Cercetarea efectuată a demonstrat că la întreprinderile din grupele 1 și 2, prin intermediul anchetării, are loc angajarea doar în două din ele, ceea ce

PERSONNEL ASSESSMENT: RESULTS OF ASSESSMENT PROCESS MONITORING AT ENTERPRISES OF RM

*PhD candidate Maria KARABET, Comrat
State University*

Recently, personnel have become one of the most discussed issues. And this is an index of the fact, that entrepreneurs have clearly realized, that namely human resources, and not equipment or industrial reserves, are a keystone of competitiveness, economic growth and efficiency in the modern conditions of ownership.

Lately, in business circles at various conferences and during round tables the most discussed topic is, of course, staff. And this is an index of the fact, that entrepreneurs have clearly realized, that namely human resources, and not equipment or industrial reserves, are a keystone of competitiveness, economic growth and efficiency in the modern conditions of ownership.

Improvements in the practice of staff selection and distribution, stimulation of their labor, promotion of workers, increasing their qualification, is due to objective and scientific basis built business evaluation of employees.

Evaluation of an employee represents a procedure conducted with the purpose of revelation of the degree of correspondence of worker's personal qualities, quantitative and qualitative results of his activity to certain requirements. [1]

The lack of understanding by the majority of entrepreneurs the importance of personnel assessment, as one of the major criteria for labor capacity increase, is a serious problem. And the evidence of that is a survey, in which 65 enterprises of various ownership forms from the South Region of the Republic of Moldova took part (table 1).

According to table 1 data, 27 enterprises with average number of employees up to 15 people (further "1st group enterprise") and all belonging to private sector participated in the survey. And also administration of 38 enterprises with average number of employees over 15 people (further "2nd group enterprises") was questioned. It is worth to note, that in 7 of them Government was a co-founder.

Hiring workers is not just a procedure of enrollment. The importance of staff selection is determined by employer's wish to find the most appropriate worker, who would be a guaranteed capital investment.

The survey results showed, that from the enterprises of the 1st and 2nd groups, two of them employ workers through questionnaire forms, which

constituie 3,08% din ponderea în totalul firmelor participante . De subliniat că anchetarea caracterizează omul cel mai mult de pe poziția calităților lui personale, iar despre cele profesionale oferă o informație destul de modestă.

constitutes 3,08% of the total amount of the participated companies. It is important to emphasize, that questionnaires characterize a person from the position of his personal qualities, and provide very poor information about his professional skills.

Tabelul 1/ Table 1

Rezultatele monitoringului procesului evaluativ la întreprinderile din RM/ Results of the monitoring of assessment process at the enterprises of the RM

	Întreprinderile participante, nr. / Number of Participated Enterprises		Ponderea întreprinderilor, %/ Percentage of the Participated Enterprises (%)		Abateri/ Deviation	
	Cu numărul mediu de angajați 1-15 oameni/ With average number of employees from 1 to 15 people	Cu numărul mediu de angajați de peste 15 oameni/ With average number of employees over 15 people	Cu numărul mediu de angajați 1-15 oameni/ With average number of employees from 1 to 15 people	Cu numărul mediu de angajați de peste 15 oameni/ With average number of employees over 15 people	În suma totală, nr./ Absolute amount, number	Ponderea în %/ Percentage, %
În total au participat/ Participated in total	27	38	41,52	58,48	11	16,96
Este statul co-fondator/If the government is a cofounder	-	7	-	10,77	7	10,77
Angajarea personalului prin anchetare/ Hiring staff through questionnaires	2	2	3,08	3,08	-	-
Angajarea personalului prin convorbire/ Hiring staff through interviews	23	30	35,39	46,15	7	10,76
Angajarea personalului după nivelul de instruire/ Hiring staff according to the level of education	7	18	10,77	27,69	11	16,92
Angajarea personalului prin testare/ Hiring staff through testing	-	1	-	1,54	1	1,54
Se efectuează evaluarea activității angajaților/ Assessment of workers' activity	9	23	13,85	35,39	14	21,54
Nu se efectuează evaluarea activității angajaților/ No assessment of workers' activity	18	15	27,69	23,08	-3	-4,61
Periodicitatea realizării evaluării, mai puțin de un an/ Frequency of assessment is less than 1 year	2	4	3,08	6,15	2	3,07
Periodicitatea realizării evaluării, un an și mai mult/ Frequency of assessment is 1 year or more	7	19	10,77	29,23	12	18,46

Utilizarea cursurilor de ridicare a calificării/ Using improving skills courses	10	24	15,38	36,92	14	21,54
Evaluarea rezultatelor după ridicarea calificării/ Assessments of improved skills after the courses	7	18	10,77	27,69	11	16,92
Cointeresarea firmei în implementarea sistemului de evaluare a personalului/ Enterprises interested in introducing the personnel assessment system	20	24	30,77	36,92	4	6,15

Pe nivelul instruirii pun accent 7 întreprinderi din grupa 1 și 18 din grupa 2. În opinia autorului, această metodă de aplicare, de asemenea nu reflectă în măsură suficientă toate calitățile profesionale ale angajatului, iar despre calitățile personale nu dă nicio informație.

Cea mai mare pondere o oferă metoda *convorbirii*. În grupa 1 de aceasta se folosesc 35,39% din totalul participanților, iar în grupa 2 – 46,15%. Convorbirea este orientată spre colectarea informației despre experiența, nivelul de cunoștințe și evaluarea calităților profesionale importante ale pretendentului. Interviuul la angajare permite să se obțină o informație profundă despre candidat, raportarea căruia la alte metode de evaluare face posibilă primirea unor date precise și de pronosticare. La utilizarea acestei metode, un aspect foarte important îl constituie competența celui care duce convorbirea/intervievează.

Cea mai mică pondere aparține metodei de *testare*, care permite a evalua iscusința de a efectua o anumită activitate. De regulă, sunt folosite teste similare cu munca pe care candidatul va trebui să o îndeplinească. Dintre 65 de întreprinderi investigate numai o întreprindere utilizează această metodă. De menționat că metoda dată este mai costisitoare.

Privind *evaluarea nemijlocită a muncii*, situația lasă de dorit. La întreprinderile din grupa 1 evaluarea muncii o efectuează doar 23 de întreprinderi, 19 din care o dată în an și mai rar. Astfel, nu efectuează evaluarea în genere 33 de întreprinderi, adică mai mult de jumătate din cele investigate.

O importanță mare în promovarea unei politici de cadre eficiente o ocupă un așa factor ca *instruirea profesională*. Atingerea nivelului internațional de competitivitate mărește complexitatea de a face business și înaintează noi cerințe față de angajații de toate nivelele, ceea ce cauzează nevoia de instruire și dezvoltare a potențialului de cadre.

Totuși, în urma rezultatelor cercetării, s-a evidențiat că întreprinderile din grupa 1 în activitatea lor se folosesc de diferite cursuri de ridicare a

7 enterprises of the 1st group and 18 enterprises of the 2nd group make accent on the *level of education*. This method of employment, according to the author's opinion, does not fully reflect all the professional skills of an employee, and does not provide any information of his personal qualities.

Interview method has the highest percentage. This method is used by 35,39% of questioned enterprises from the 1st group, and 46,15% from the 2nd group. Interview is intended to gather information about experience, level of knowledge and assessment of professional skills of a candidate. Job related interviews are able to provide profound information about the candidate. And in combination with other methods of assessment this method can give precise and forecasting information. The competence of the interviewing person is a very important aspect.

The lowest percentage belongs to the *testing method*, which allows us to assess the ability to perform certain activities. Employers tend to use tests in a way similar to the work that the candidate will perform. Only 1 enterprise out of 65 questioned uses this method. It should be noted that this technique is more expensive.

Speaking about the *evaluation of labor* itself, the situation leaves much to be desired. Nine companies of group 1 do assess work performed by employees, with the frequency of this evaluation more than once a year at 7 of them. In enterprises of group 2 assessment is carried out only by 23 companies. 19 of them do it once a year or more. Thus, 33 companies, more than half of those surveyed, do not evaluate at all.

Such factor as *professional training* represents a great importance in implementing effective personnel policy. Achievement of international level of competitiveness increases the complexity of doing business and places new demands on employees at all levels, which certainly is a need for training and development of personnel's potential.

Although, from the results of the survey it became apparent, that Group 1 enterprises use improving skills courses very seldom in their activity.

calificării foarte rar (10 întreprinderi), iar impactul acestei instruirii este evaluat numai la 7 din ele. Întreprinderile din grupa 2 utilizează cursurile mai des, numărul lor ajungând la 24, dar evaluează rezultatele respective doar 18 din acestea.

Din 65 de conducători chestionați numai 44 (20 din grupa 1 și 24 din grupa 2) consideră că sistemul de estimare a evaluării este necesar la întreprindere și ei sunt interesați în implementarea acestuia. Ceilalți antreprenori socotesc că această direcție nu este atât de importantă pentru dezvoltarea activității companiei lor, deoarece îi aranjează evaluarea care se face. Trebuie să menționăm că nici la una dintre întreprinderi cercetătorul n-a întâlnit un sistem complex de evaluare, care ar reprezenta un tablou mai complet al corespunderii angajatului funcției ocupate.

Nu întâmplător autorul a împărțit întreprinderile participante în întreprinderi cu numărul mediu de angajați până la 15 persoane și în cele cu peste 15 persoane. Dacă în companie lucrează nu mai mult de 10 oameni, atunci un conducător bun are posibilitate fizică de a controla munca fiecărui din ei, de a cunoaște părțile lui tari și slabe. Dacă el este un conducător prosper, businessul lui se dezvoltă, deci și numărul mediu de angajați crește. Se schimbă structura companiei, majoritatea lucrătorilor deja nu se subordonează nemijlocit primului conducător și nu interacționează cu el direct.

Odată cu creșterea ulterioară a companiei, deja nu numai primul conducător, dar și locțiitorii lui treptat pierd contactele de lucru directe cu masa de bază a colaboratorilor.

Conducerea companiei pierde posibilitatea de a evalua veridic calitățile de lucru și personale ale angajaților, corespunderea lor posturilor pe baza observațiilor personale; în aceste condiții importanța sistemului de evaluare în companie crește substanțial.

Evaluarea, îndeosebi cea obiectivă, motivează lucrătorii să muncească și mai rezultativ. Prezența unui program adecvat și transparența rezultatelor realizării lui dezvoltă inițiativa și condiționează sentimentul responsabilității, stimulează tendința de a lucra mai bine.

Se poate trage din timp concluzii despre dezvoltarea întreprinderilor, conducătorii cărora nu conștientizează că o echipă puternică, chiar și cu o insuficiență de resurse și condiții externe defavorabile, va putea obține succes; cea slabă, însă, chiar și în condiții relativ favorabile, de regulă, pierde în lupta concurențială.

There were 10 such companies, and only 7 of them assessed the results of the training. Group 2 enterprises use courses more often, as they count 24, but only 18 assess the results.

Only 44 managers (20 in Group 1 and 24 in Group 2) out of 65 surveyed consider that assessment of assessment system is necessary at an enterprise, and they are interested in its introduction. The rest of entrepreneurs either consider this direction not that much important for development of their companies or they are satisfied with the assessment which is done. It should be noted, that there was no enterprise, where the researcher would register a complex assessment, which would give the most complete picture of correspondence of an employee to his position.

Not incidentally the author divided the participated enterprises into the companies with average number of employees up to 15 people, and those with average number of employees over 15 people.

If not more than 10 employees work at a company, then a good manager has physical opportunity to control each of them, and to know their strengths and weaknesses. If he is a successful leader, his business develops, and, consequently, average number of employees grows. Structure of the company changes, and many employees are not subordinated to the first manager anymore, and do not interact with him directly.

With further growth of the company it is not only the first manager, but also his deputies, who gradually lose direct working contacts with the main mass of the personnel. The administration of the company loses the ability to reliably assess business and personal qualities of the staff, and their correspondence to their positions on the basis of personal observations. In these conditions the importance of the assessment system in the company increases significantly.

Assessment, especially if it is objective, motivates employees to work more efficiently. The presence of the existing program and publicity of the results of its implementation develop initiative and evoke a sense of responsibility, stimulate the desire to work better.

You can advance to draw conclusions about the development of enterprises, whose leaders do not realize, that a strong team even with lack of resources and unfavorable external conditions, will be able to succeed. A weak one, even in relatively favorable conditions, usually loses in the competition.

Bibliografie/Bibliography

Управление персоналом предприятия: Учебное пособие/Под ред., П.В. Шеметова. – М.: ИНФРА-; Новосибирск:НГАЭиУ,1999,-312 с.

DESCENTRALIZAREA FINANCIARĂ: ARGUMENTE ȘI IMPLICAȚII MACROFISCALE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

*Prof. univ. int. dr. hab. Angela SECRIERU;
Drd. Eugenia CIUMAC, ASEM*

Sfârșitul ultimului deceniu al secolului XX a marcat unele încercări, diferite după gradele de succes, de implementare a programelor de descentralizare fiscală și evoluție a puterii fiscale spre nivelurile inferioare ale guvernării publice atât în țările din OCDE, cât și în alte țări. În diferite țări, descentralizarea fiscală este motivată de variante, raționamente și consecințe derivate din punctul de vedere al stabilității macroeconomice și creșterii economice. Prezenta publicație argumentează necesitatea și oportunitatea descentralizării financiare în cazul Republicii Moldova.

Localizarea (descentralizarea procesului decizional la nivelul local) poate fi promovată prin diverse îmbinări ale inițiativelor de descentralizare politică, administrativă și fiscală: (i) descentralizarea politică sau democratică; (ii) descentralizarea administrativă; (iii) descentralizarea fiscală; (iv) deconcentrarea administrativă; (v) delegarea administrativă.

Cel puțin, următoarele argumente susțin demersul de descentralizare financiară în Republica Moldova:

1. Atunci când gradul descentralizării fiscale este considerat scăzut, autoritățile centrale ar trebui să evalueze, în colaborare cu autoritățile locale (APL), mijloacele de creștere a proporției veniturilor fiscale proprii ale acestora și veniturile locale transferate printr-o lege permanentă, fără a crește neapărat presiunea fiscală totală [1].

Pentru a determina acest grad, pot fi folosiți următorii parametri:

- raportul dintre veniturile fiscale (VF) ale APL și veniturile fiscale guvernamentale totale;
- raportul dintre veniturile fiscale locale și totalul resurselor locale;
- raportul dintre veniturile fiscale și transferurile de la stat și alte autorități publice;
- raportul dintre veniturile locale proprii și PIB;
- raportul dintre resursele maxime și resursele minime pe care autoritățile le pot genera prin modificarea ratelor de impozitare locale în cadrul aranjamentelor

FINANCIAL DECENTRALIZATION: ARGUMENTS AND MACROFINANCIAL IMPLICATIONS FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*Univ. Prof. Dr. Hab. Angela SECRIERU;
PhD candidate Eugenia CIUMAC, AESM*

The end of the last decade of the XX century was a witness of some attempts differing by degree of success in implementation of fiscal decentralization programs and devolution of fiscal power toward lower levels of public management in both OECD countries, and other states. In different countries, fiscal decentralization is motivated by different reasons and consequences derived from the point of view of macro-economic stability and economic growth. Present publication substantiates the necessity and expediency of financial decentralization for the case of the Republic of Moldova.

Localization (decentralization of decision making process at local level) can be promoted through various improvements of initiatives for political, administrative and fiscal decentralization: (i) political or democratic decentralization; (ii) administrative decentralization; (iii) fiscal decentralization; (iv) administrative deconcentration; (v) administrative delegation. The approach of financial decentralization in the Republic of Moldova is supported by the following arguments:

1. When the degree of fiscal decentralization is considered to be low, central authorities should consider, in collaboration with local authorities, means for increasing the proportion of own fiscal incomes of ATU's (administrative and territorial units) and local incomes transferred under permanent law without unnecessary growth of the total fiscal pressure [1].

The following parameters can be used for determination of this degree:

- relationship between fiscal incomes (FI) of ATU's and total government fiscal incomes;
- relationship between local fiscal incomes and total local resources;
- relationship between fiscal incomes and transfers from the State and other public authorities;
- relationship between own local incomes and GDP (gross domestic product);
- relationship between maximal and minimal resources that can be generated by authorities through modification of tax rates

permise de lege.

Analiza evoluției acestor indicatori pentru cazul Republicii Moldova (fig. 1) demonstrează creșterea continuă a gradului de centralizare fiscală. Această tendință impune formularea concluziei că în condițiile în care gradul de descentralizare fiscală cunoaște o reducere pronunțată, autoritățile publice centrale, în colaborare cu autoritățile APL, trebuie să pună la punct măsuri corective care să extindă descentralizarea fiscală.

within arrangements permitted by law.

Analysis of evolution of these indicators for the case of the Republic of Moldova (figure 1) demonstrates continuing growth of the degree of fiscal centralization. This trend requires conclusion to be made that in conditions when pronounced decrease of the fiscal decentralization is observed, central public authorities in collaboration with ATU's authorities shall devise corrective measures in order to increase expand fiscal decentralization.

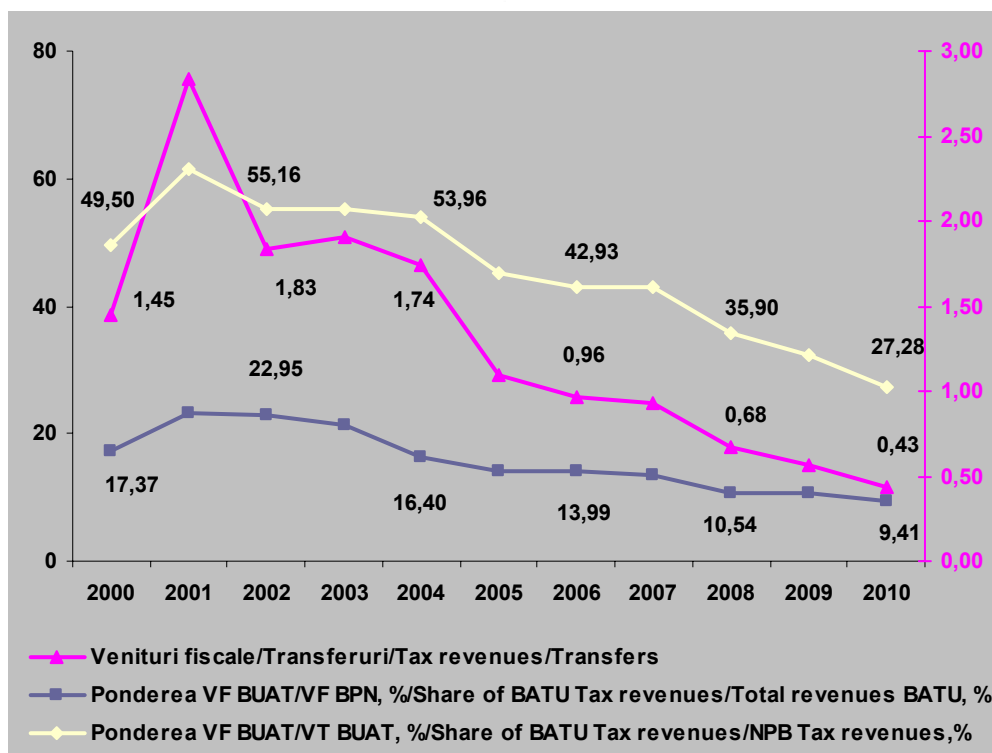

Figura 1. Gradul de descentralizare fiscală în Republica Moldova/
Figure 1. Degree of fiscal decentralization in the Republic of Moldova

Sursa: elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor/

Source: elaborated under data of the Ministry of Finance

2. O descentralizare fiscală bine concepută, inclusiv repartizarea responsabilităților de cheltuieli, alocarea surselor de venituri pentru guvernele naționale, transferurile fiscale interguvernamentale și politicile locale de îndatorare, poate sprijini reducerea sărăciei. În același timp, un program de descentralizare prost conceput poate fi dăunător pentru obiectivul de combatere a sărăciei. Literatura de specialitate care abordează problematica federalismului fiscal susține că multe, dacă nu majoritatea serviciilor publice, strâns asociate cu reducerea sărăciei, sunt considerate a fi cel mai bine promovate de către guvernele locale.

Studiile de incidență (care examinează cine beneficiază de serviciile publice) demonstrează că anumite sectoare, cum ar fi educația și unele servicii

2. Well designed fiscal decentralization, including distribution of spending responsibilities, allocation of income sources to sub-national authorities, fiscal intergovernmental transfers and local debt policies can assist reduction of poverty. At the same time, an ill-conceived decentralization program can be harmful for the purpose of fighting against poverty. Special literature concerning problems of federalism confirms that many, if not the majority of public services closely associated with reduction of poverty are considered to be supplied in best manner by local authorities.

Incidence studies (examining those who are benefiting from public services) demonstrate that certain sectors such as education and some public services of health protection are among domains being

publice de sănătate, sunt printre domeniile cele mai indicate în combaterea sărăciei [7]. Cu toate acestea, două lucruri tind să varieze foarte mult în politicile de descentralizare fiscală în diferite țări:

Primul este reprezentat de gradul de responsabilitate locală pentru sectoarele sociale (educație, sănătate, asistență socială). Dacă livrările sectorului social nu sunt devolute în proporție extinsă la nivelul local, este foarte puțin probabil ca descentralizarea fiscală să poată avea un impact semnificativ asupra reducerii sărăciei.

Al doilea este că legătura dintre disponibilitatea resurselor locale și efectele furnizării serviciilor nu este neapărat uniformă în funcție de regiuni și guvernele locale [5]. Acest lucru se explică prin faptul că unele guverne locale utilizează resursele aflate la dispoziția lor mai eficient decât altele, subliniind, astfel, importanța participării și responsabilității locale în asigurarea bunurilor și serviciilor publice pentru săraci [3].

În contextul unei economii cu resurse limitate, cum este cea a Republicii Moldova, eradicarea sărăciei necesită programe de cheltuieli publice pentru a furniza servicii publice și cvasi-publice, pe de o parte, și transferuri direct orientate spre cei săraci, pe de altă parte. Executarea programelor de cheltuieli, care să consolideze creșterea, atât eficiența alocativă, cât și eficiența tehnică a cheltuielilor publice este importantă.

Astfel, alocarea eficientă a cheltuielilor publice în sensul furnizării cost-eficiente a serviciilor publice și livrării adaptate a acestor servicii la preferințele diversificate ale diferitelor secțiuni de populație sunt componente importante ale unei strategii efective de reducere a sărăciei.

În cele din urmă, pentru a fi cost-eficiente, este necesar ca politicile puse în aplicare pentru a asigura drepturile de consum ale săracilor să fie bine țintite.

3. În condițiile în care guvernul central nu este în măsură, din motive obiective și subiective, să extindă mărimea cheltuielilor publice pentru a presta servicii publice diversificate, calitative și la costuri raționale în corespundere cu cerințele pieței devine necesară și indicată extinderea în Republica Moldova a proceselor de localizare, inclusiv prin descentralizarea fiscală și atragerea sectorului privat la prestarea serviciilor publice (incl. PPP). Un aspect important al alocării cheltuielilor publice este *flexibilitatea*. Guvernele, în scopul protejării împotriva șocurilor, trebuie să dispună de suficientă flexibilitate în deciziile lor alocative anuale. Dacă unele poziții de cheltuieli sunt protejate (nediscreționare¹) și dacă ponderea cheltuielilor nediscreționare în totalul cheltuielilor este ridicată, ajustarea în perioade adverse poate deveni dificilă sau poate reduce disproporțional

most suitable for fighting against poverty [7]. However, two things tend to vary very much on policies of fiscal decentralization in different countries.

First is represented by the degree of local responsibility for social sectors (education, health protection, social assistance). If supplies of social sector are not devolved in large proportion to the local level, it is very improbable for fiscal decentralization to have significant impact on reduction of poverty.

Second consists in that the relationship between availability of local resources and effects of the supply of services is not necessarily uniform in function of regions and local authorities [5]. This is explained by the fact that some local authorities utilize resources being in their disposition more efficiently than others, thus, underlining the importance of local participation and local responsibility in provision of goods and public services for poor people [3].

In the context of some economies with limited resources like the Republic of Moldova, eradication of poverty requires programs of public expenditures in order to supply public and quasi-public services, on the one hand, and provide direct transfers oriented toward poor people, on the other hand. In execution of cost programs consolidating the growth, both efficiency of allocation and technical efficiency of public expenditures is of importance.

Thus, efficient allocation of public expenditures in the sense of both cost-efficient rendering of public services and supply of these services, adapted to diverse preferences of different sections of population is an important component of efficient strategy for reduction of poverty.

Therefore, for policies applied in order to ensure consumer rights of poor people to be cost efficient, they must be targeted ones.

3. In conditions when central government is not able, by objective and subjective reasons, to increase amount of public expenditures in order to provide diversified, qualitative public services at reasonable prices in accordance with market requirements, it becomes necessary and expedient to extend in the Republic of Moldova localization processes, including through fiscal decentralization and attraction of private sector to provision of public services (including PPP – public-private partnership). An important aspect of allocation of public expenditures is *flexibility*. For protection against shocks, governments should have at their disposal sufficient flexibility in their annual decisions on allocations. If some cost positions are protected (non-discretionary²) and if the share of non-discretionary expenditures in total expenditures is an increased one, adjustment in adverse periods may become difficult or may reduce disproportionately non-protected expenditures, which are important for the long-term growth. In the

¹ Cheltuielile nediscreționare cuprind cheltuielile de personal și plățile de dobânzi

² Non-discretionary expenditures contain personnel costs and interest payments

cheltuielile neprotejate, care sunt importante pentru creșterea pe termen lung. În R. Moldova ponderea cheltuielilor nediscreționare în totalul cheltuielilor publice este de cca 60% (figura 2).

Republic of Moldova, share of non-discretionary expenditures in total public expenditures amounts approximately to 60% (figure 2).

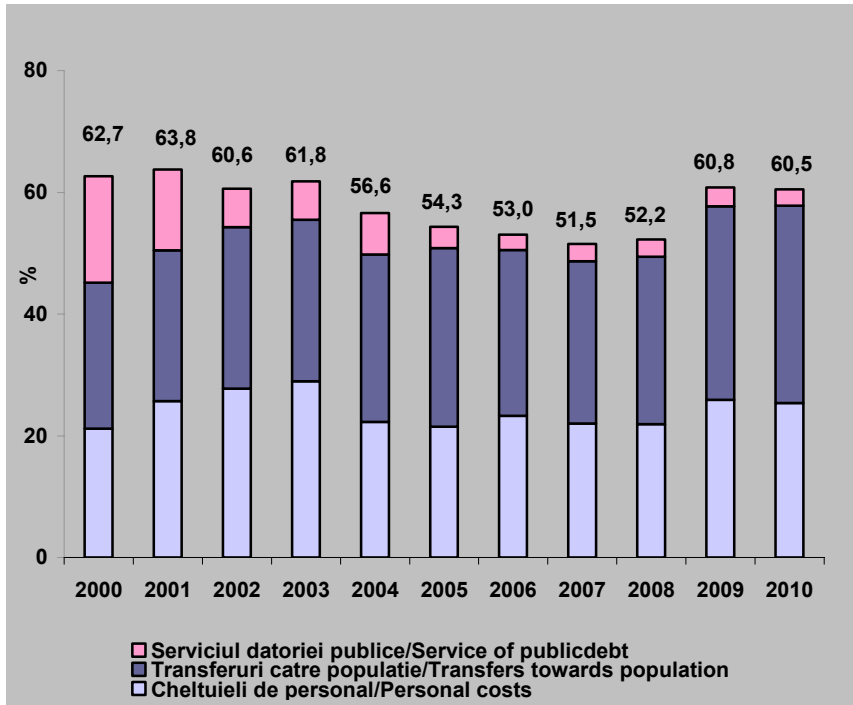

Figura 2. Evoluția cheltuielilor nediscreționare, în % din totalul cheltuielilor publice/
Figure 2. Non-discretionary development expenditure in % of total public expenditure

*Sursa: elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor/
Source: elaborated under data of the Ministry of Finance*

4. Descentralizarea financiară, prin aranjamente asimetrice, cu condiția că este reușită proiectată și implementată, poate reprezenta un instrument util în asigurarea autonomiei teritoriale pentru grupurile etnice minoritare. Totodată, studiile care abordează această problemă nu întotdeauna identifică consecințele pozitive ale descentralizării financiare în soluționarea conflictelor interetnice [10].

Proiectarea aranjamentelor fiscale interguvernamentale este unul din domeniile cele mai complexe ale finanțelor publice, din moment ce cuprinde o serie de probleme de politică și presupune consolidare instituțională, necesitând o coordonare și secvențiere atentă și fiind, în același timp, influențată puternic de factori istorici, politici, sociali și economici.

Interrelațiile dintre descentralizarea fiscală și dezvoltarea macroeconomică este o problemă foarte complexă și merită o atenție deosebită în contextul țărilor în dezvoltare. Există o recunoaștere crescândă din partea specialiștilor în elaborarea politicilor publice a faptului că descentralizarea fiscală, fără ca administrațiile publice locale să respecte disciplina fiscală, iar oferta de descentralizare să nu conțină

4. Financial decentralization through asymmetric agreements provided it is designed and implemented successfully may represent a suitable tool in the provision of territorial autonomy for the groups of ethnic minorities. At the same time, studies addressing this problem not always identify positive consequences of financial decentralization in solution of inter-ethnic conflicts [10].

Elaboration of inter-governmental fiscal agreements is one of the most complex domains of public finances since it contains a series of political problems and provides institutional consolidation requiring coordination and attentive sequencing and being affected strongly at the same time by historical, political, social and economic factors.

Interrelations between fiscal decentralization and macro-economic development is a very complex problem, being worthy of special attention in the context of developing countries. From the side of experts in elaboration of public policies, there is a growing recognition of the fact that fiscal decentralization without fiscal discipline complied with by local public administrations (LPA), while proposal

stimulente de prudență în îndatorare și managementul cheltuielilor, poate agrava dezechilibrele fiscale și, prin aceasta, afecta stabilitatea macroeconomică generală. Impunerea unor constrângeri stringente asupra îndatorării sub-naționale și monitorizarea eficientă a pozițiilor fiscale locale reprezintă elemente adiționale importante în descentralizarea fiscală. Descentralizarea fiscală reușită depinde, de asemenea, de măsura disponibilității experienței la nivelul local și de abilitatea guvernelor locale de a gestiona un volum sporit de resurse și de a asigura un management eficient al cheltuielilor. În plus, reorientarea surselor de venit trebuie să fie în corespundere cu redistribuirea proporțională a funcțiilor legate de cheltuieli spre autoritățile publice locale și cu eforturile de încurajare a mobilizării veniturilor la nivelele inferioare ale guvernării.

Ritmul descentralizării financiare trebuie să fie cât mai mult posibil legat de capacitatea APL de a realiza eficient funcțiile care le-au fost atribuite. *Aceasta implică ca devoluția crescândă a funcțiilor de cheltuieli:*

- să fie condiționată de conformarea APL la setul minim de cerințe ale managementului financiar public;
- să fie realizată cu viteză diferită odată ce capacitatea diferă printre APL (aranjamente asimetrice).

Impactul operațiunilor fiscale subnaționale asupra disciplinei financiare nu depinde numai de ponderea acestor operațiuni în totalul cheltuielilor și veniturilor, dar și de modalitatea în care acestea sunt finanțate. În acest context, se evidențiază rolul pe care îl joacă transferurile de la guvernul central în conturarea stimulentele la nivel subnațional.

Această problemă este foarte relevantă, odată ce, practic, în toate țările, ponderea cheltuielilor subnaționale este mai mare comparativ cu cea a veniturilor în bugetul guvernului central, transferurile de la guvernul central fiind necesare pentru a acoperi dezechilibrele fiscale verticale. Figura 3 demonstrează existența în Republica Moldova a unor dezechilibre fiscale verticale pronunțate. În plus, în 2010 observăm că față de anii incluși în analiză (2000-2010) dezechibrul fiscal vertical s-a extins.

Impactul asupra disciplinei fiscale și calitatea politicii fiscale sunt principalele probleme cu care se confruntă țările care consideră reformele de descentralizare fiscală. O condiție necesară, dar nu și suficientă pentru disciplina fiscală este corespunderea ex ante a responsabilităților de cheltuieli cu resursele globale la fiecare nivel de guvernare. Prin urmare, o secvențiere adecvată a descentralizării impune ca devoluția responsabilităților de cheltuieli pentru guvernele subnaționale să fie strâns coordonată cu alocarea corespunzătoare a surselor de venituri proprii și a transferurilor de la centru. O serie de motive explică această afirmație. În primul rând, nivelul necesar de resurse subnaționale trebuie să fie definit în raport cu estimarea globală a nevoilor de cheltuieli

of decentralization contains no precaution incentives with regard to undertaking and management of expenditures, may aggravate fiscal imbalances and, thus, affect macro-economic stability in general. Imposition of strict constraints on sub-national obligations and efficient monitoring of local fiscal positions represents additional important elements in fiscal decentralization. At the same time, fiscal decentralization depends on the degree of availability of experience at the local level and ability of local administrations to control increased volume of resources and ensure the efficient management of expenditures. In addition, reorientation of income sources should be in conformity with proportional redistribution of cost-related functions to local public authorities and efforts in support of the income mobilization at lower managerial levels.

The rate of financial decentralization should be related as much as possible with LPA's capacity to execute efficiently functions assigned to them. *This implies that growing devolution of cost functions:*

- shall be conditioned by the compliance with minimal set of requirements to public financial management from the part of LPA's;
- shall be implemented with different rate due to different capacity among LPA's (asymmetric agreements).

The impact of sub-national fiscal operations on financial discipline depends not only on the specific weight of these operations in total expenditures and incomes, but on the mode of their funding, as well. In this context, the role played by transfers from central government for contouring of incentives at sub-national level is revealed.

This problem is very relevant, since, practically in all countries, the weight of sub-national expenditures in the central government budget are larger than of incomes and, therefore, transfers from central government are required in order to cover vertical fiscal imbalances. Figure 3 demonstrates some pronounced vertical fiscal imbalances existing in the Republic of Moldova. In addition, in 2010, increasing of vertical fiscal imbalance for the years included in analysis (2000 - 2010) is observed.

Impact on fiscal discipline and quality of fiscal policy are the main problems that face countries considering reforms of fiscal decentralization. For fiscal discipline, assumed correspondence of responsibilities for expenditures with global resources at every managerial level is a necessary, but not a sufficient condition. Therefore, adequate sequencing of decentralization requires that devolution of responsibilities for expenditures to words sub-national authorities to be strictly coordinated with respective allocation of sources of own incomes and transfers from the center. This affirmation is explained by a number of reasons. Firstly, necessary level of sub-national resources shall be defined in connection with global

subnaționale. În al doilea rând, mixul adecvat de impozite, taxe și transferuri poate fi proiectat cel mai reușit odată ce responsabilitățile de cheltuieli sunt definite. În cele din urmă, fără ca alocarea veniturilor și transferurilor să fie adecvat clarificată, este dificil să se impună în mod eficient constrângeri bugetare dure asupra guvernelor subnaționale. Cu toate acestea, presiunile politice și, uneori, cele economice împiedică frecvent un asemenea proces care, prin definiție, trebuie să fie ordonat.

estimation of needs in sub-national expenditures. Secondly, adequate mix of taxes, duties and transfers can be designed in a most successful way once responsibilities for expenditures are defined. Ultimately, without allocation of incomes and transfers being adequately clarified, it is difficult to efficiently impose tough budgetary constraints on sub-national authorities. However, political pressures and sometimes economic ones, prevent frequently such a process, which through definition must be brought into order.

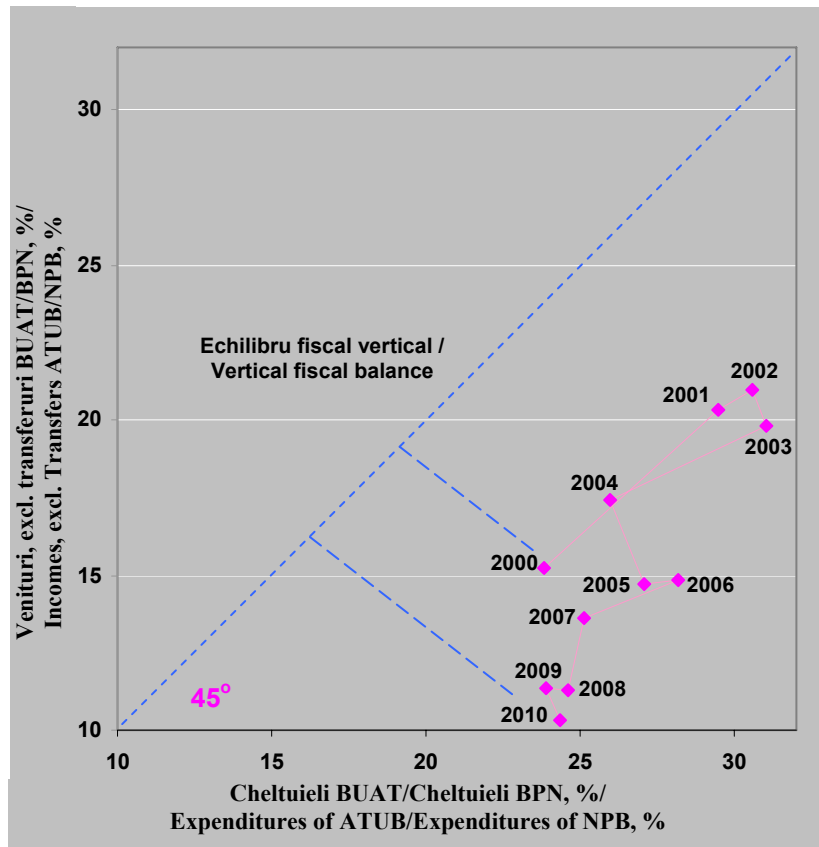

Figura 3. Ponderea veniturilor și a cheltuielilor BUAT în BPN, %, 2000-2010/ Figure 3. Specific weight of incomes AND expenditures of ATU budgets in national public budget, %, 2000 - 2010

Devoluția resurselor este adesea urmată în mod necompensat de o realocare a responsabilităților de cheltuieli. Această constatare reiese din experiența din Columbia (anii 1990), Indonezia (anii 2000), Nigeria (în ultimii ani), iar, în prezent, se poate întâmpla în Republica Democratică Congo (RDC) și Kosovo, odată ce aceste țări au declanșat reforme în domeniul descentralizării. În astfel de cazuri, dacă în faza inițială, „slăbiciunile” administrative pot limita capacitatea guvernelor subnaționale de a cheltui resursele descentralizate (exemplul Indoneziei), între timp disponibilitatea în creștere a veniturilor tinde să promoveze (și adesea în mod ineficient) cheltuieli suplimentare. Ca rezultat, deficitele emergente la nivelul guvernului central pot să nu fie compensate de

Devolution of resources is followed often in an uncompensated manner through reallocation of responsibilities for expenditures. This assertion follows from the experience of Columbia (1990), Indonesia (2000), Nigeria (for the last years), while, presently, it may be the case in the Democratic Republic of Congo (DRC) and Kosovo, since these countries have initiated reforms in the field of decentralization. In such cases, if administrative “weaknesses” in initial phase can limit capacity of sub-national authorities to spend timely decentralized resources (Indonesia as an example), increasing availability of incomes tends to promote (often in an inefficient manner) additional expenditures. As a result, deficits emerging at the level of central government may be not compensated at sub-

excedentele de la nivelul sub-național, ceea ce provoacă în timp deteriorarea pozițiilor bugetare și de îndatorare a guvernului central (sau la creșteri suplimentare a presiunii fiscale globale).

În alte cazuri (de exemplu, economiile în tranziție la începutul anilor 90) stresul fiscal la nivelul administrației centrale a condiționat ca aceasta din urmă să transmită nivelului subnațional responsabilități de cheltuieli, fără a aloca resurse corespunzătoare. În aceste condiții, guvernele subnaționale au trebuit să recurgă la împrumuturi nesustenabile (sau la acumularea de arierate) și/sau calitatea serviciilor descentralizate s-a deteriorat brusc. Exemplul Republicii Moldova nu este o excepție de la această constatare. Proiectarea, implementarea și aplicarea de politici care să asigure constrângeri bugetare severe sunt, totuși, sarcini provocatoare. Fără ca „constrângerile bugetare dure” să fie în mod eficient impuse guvernelor subnaționale, corespunderea *ex ante* a responsabilităților de cheltuieli cu resursele disponibile nu asigură menținerea adecvată *ex post* a disciplinei fiscale. În absența unei astfel de constrângeri, guvernele subnaționale pot cheltui în exces și/sau diminua efortul lor de a genera venituri, ceea ce, în cele din urmă, rezultă în presiuni fiscale pentru guvernul general. Din aceste motive, proiectarea reformelor de descentralizare fiscală în R. Moldova necesită un pachet consistent și bine coordonat de măsuri.

Țările, de obicei, manifestă o tendință de schimbare „izolată” a unor aspecte specifice ale sistemului lor de relații fiscale interguvernamentale (de exemplu, modificarea mandatelor de cheltuieli; introducerea unor noi scheme de partajare a veniturilor sau schimbarea sistemului de transferuri). În cazul în care nu au fost evaluate și concepute ca parte a unui cadru comprehensiv cuprinzător, aceste schimbări „izolate” pot crea, în cele din urmă, incoerențe și dezechilibre între nivelurile de guvernare, subminând eficiența politicii fiscale.

În țările în care există prea multe entități subnaționale (sau prea mici pentru a fi viabile), problemele legate de alocarea cheltuielilor, taxelor și impozitelor nu pot fi abordate în mod corespunzător în absența unor forme de reorganizare teritorială, prin care guvernele subnaționale sunt raționalizate, iar rolul lor reorientat. Acest lucru a fost observat, de exemplu, în Liberia și Macedonia.

După o perioadă de indisciplină financiară (aprilie 2008 – mai 2010), în ultimele luni ale lui 2010 se observă o îmbunătățire în managementul financiar public la nivel local (indicatorii de credibilitate a bugetelor locale), o evoluție favorabilă pentru descentralizarea financiară. Menținerea disciplinei financiare stricte se referă la controlul eficace al totalurilor bugetului prin stabilirea unor plafoane pentru veniturile și cheltuielile impuse atât nivelului de ansamblu, cât și entităților individuale care colectează și cheltuiesc mijloacele financiare publice. Un sistem bugetar eficace este acela care are totaluri disciplinate

national level, which will cause with time deterioration of budgetary positions and obligations for the central government (or additional growth of global fiscal pressure).

In other cases (economies in transition at the beginning of 90s, for example), fiscal stress at the level of central administration has caused it to transmit subsequently responsibilities for expenditures to sub-national level without allocation of respective resources. In these conditions, sub-national authorities had to recourse to unsustainable loans (or to overdue accumulation) and/or quality of decentralized services has been deteriorated sharply. Example of the Republic of Moldova is not an exclusion from this statement. However, elaboration, implementation and application of policies providing severe budgetary constraints are challenging jobs. Without “tough budgetary constraints” imposed in an efficient manner on sub-national authorities, assumed correspondence of responsibilities for expenditures with available resources does not ensure adequate *actual* maintenance of fiscal discipline. In absence of such constraints, sub-national authorities can spend in excess and/or impair their efforts to generate incomes, which eventually results in fiscal pressures for general government. By this reason, elaboration of reforms of fiscal decentralization in the Republic of Moldova requires a package of consistent and good coordinated measures.

Usually, countries manifest the trend of “isolated” changing of some specific aspects of their system of intergovernmental fiscal relations (for example, modification of powers for expenditures; introduction of some scheme for income dividing or changing the system of transfers). In cases when these “isolated” changes are not evaluated and conceived as a part of broad comprehensive framework, they may create eventually incoherencies and imbalances among managerial levels undermining efficiency of the fiscal policy.

In countries where exist a lot of sub-national entities (or too little of them are viable), problems related with allocation of expenditures, duties and taxes cannot be resolved in a respective manner in absence of some forms of territorial reorganization, sub-national authorities are improved by with reorientation of their role. This was observed, for example, in Liberia and Macedonia.

Following a period of lack of financial discipline (April 2008 – May 2010), in the last months of 2010, improvement in public financial management at the local level (credibility indices of local budgets) and favorable evolution for financial decentralization is observed. Maintenance of a strict financial discipline refers to effective control of the budget in whole through setting up of some limits for incomes and expenditures imposed both at a level as a whole and on individual entities, which collect and spend public financial means. An effective budgetary

(spre deosebire de ajustările periodice).

Disciplina financiară poate fi evaluată cu ajutorul indicatorilor care estimează credibilitatea bugetului local sau performanțele produse de sistemul de gestiune a finanțelor publice locale [4].

Credibilitatea bugetului local, însemnând că bugetul local este realist și este executat după cum este planificat, a fost evaluată cu ajutorul următorilor trei indicatori:

1. Cheltuielile reale totale în comparație cu bugetul local inițial aprobat
2. Veniturile reale totale în comparație cu bugetul local inițial aprobat
3. Soldul și monitorizarea restanțelor la efectuarea plăților

Cheltuielile reale totale în comparație cu bugetul local inițial aprobat

Descrierea indicatorului. Acest indicator reflectă o comparație între cheltuielile totale efective și cele incluse în bugetul inițial aprobat.

system is the one, with is disciplined totals (unlike these with periodic adjustments).

Financial discipline can be evaluated by means of indices estimating credibility of local budget or performances of the local public finance management system [4].

Credibility of local budget meaning that local budget is realistic and is executed as planned, was evaluated by means of the following four indices:

1. Total actual expenditures as compared with initially approved local budget
2. Total actual incomes as compared with initially approved local budget
3. Balance and monitoring of indebtednesses in performance of payments

Total actual expenditures as compared with initially approved local budget

Index description. This index reflects comparison between total actual expenditures and expenditures included in the initially approved budget.

Scorul/ Score	Criteriile minime/ Minimal criteria
A	(i) nu mai mult decât într-un an din ultimii trei, cheltuielile efective au deviat de cele incluse în bugetul inițial aprobat cu o sumă echivalentă nu mai mare decât 5%/(i) not more than within a year of the last three ones, effective expenditures have deviated from ones included in the initially approved budget by equivalent sum not exceeding 5%
B	(i) nu mai mult decât într-un an din ultimii trei cheltuielile efective au deviat de cele incluse în bugetul inițial aprobat cu o sumă echivalentă nu mai mare decât 10%/(i) not more than within a year of the last three ones, effective expenditures have deviated from ones included in the initially approved budget by equivalent sum not exceeding 10%
C	(i) nu mai mult decât într-un an din ultimii trei cheltuielile efective au deviat de cele incluse în bugetul inițial aprobat cu o sumă echivalentă nu mai mare decât 15%/(i) not more than within a year of the last three ones, effective expenditures have deviated from ones included in the initially approved budget by equivalent sum not exceeding 15%
D	(i) nu mai mult decât într-un an din ultimii trei cheltuielile efective au deviat de cele incluse în bugetul inițial aprobat cu o sumă echivalentă mai mare decât 15%/(i) not more than within a year of the last three ones, effective expenditures have deviated from ones included in the initially approved budget by equivalent sum exceeding 15%

Din tabelul 1 deducem că cheltuielile bugetului unității administrativ-teritoriale (BUAT) au deviat cu peste 5%, dar până la 10% în 3 ani consecutivi (2007-2009).

It follows from table 1 that expenditures of ATU budgets have deviated for 3 consecutive years (2007-2009) by more than 5%, but up to 10%.

Tabelul 1/ Table 1
Cheltuielile BUAT pentru perioada 2006-2009/ ATUB expenditures for the period of 2006-2009

Anul/Year	Cheltuieli planificate/ Planned expenditures	Cheltuieli reale/ Actual expenditures	Deviere +/- Deviation +/-	Deviere, %/ Deviation, %
	<i>1</i>	<i>2</i>	$3 = 2 - 1$	$4 = \frac{3 \times 100\%}{1}$
2006	5300,8	5063,0	-237,8	-4,48
2007	5958,6	5627,1	-331,5	-5,56
2008	6808,6	6432,0	-376,6	-5,53
2009	6911,0	6530,8	-380,2	-5,50

Sursa: elaborat după informația Ministerului Finanțelor al R.Moldova/

Source: elaborated under data of the Ministry of Finance R. Moldova

Veniturile reale totale în comparație cu bugetul local inițial aprobat

Descrierea indicatorului. O comparație a sumei veniturilor efective și sumei veniturilor bugetate caracterizează calitatea procesului de prognozare. Se va lucra doar cu veniturile proprii ale bugetelor UAT.

Total actual incomes as compared with initially approved local budget

Index description. A comparison of the sum of effective incomes and the sum of budgetary incomes features the quality of prediction process. It operates with own incomes of ATU.

Scorul/ Score	Criteriile minime/Minimal criteria
A	nivelul de colectare a veniturilor la bugetul UAT este mai mic decât 97% din suma inițial bugetată în nu mai mult decât un an din ultimii trei ani/ not more than within a year of the last three ones, the level of income collection to the ATU budget is less than 97% of the initial budgetary sum
B	nivelul de colectare a veniturilor la bugetul UAT este mai mic decât 94% din suma inițial bugetată în nu mai mult decât un an din ultimii trei ani/ not more than within a year of the last three ones, the level of income collection to the ATU budget is less than 94% of the initial budgetary sum
C	nivelul de colectare a veniturilor la bugetul UAT este mai mic decât 92% din suma inițial bugetată în nu mai mult decât un an din ultimii trei ani/ not more than within a year of the last three ones, the level of income collection to the ATU budget is less than 92% of the initial budgetary sum
D	nivelul de colectare a veniturilor la bugetul UAT este mai mic decât 90% din suma inițial bugetată în doi sau ultimii trei ani/ not more than within a year of the last three ones, the level of income collection to the ATU budget is less than 90% of the initial budgetary sum

Din datele tabelului 2 urmează că, în perioada 2006-2008, la nivelul bugetelor agregate ale UAT cerințele unei bune practici de gestiune a FPL sunt respectate. Totodată, în 2009, situația financiară a UAT s-a înrăutățit, devierea fiind de -1.3%, înscriindu-se, însă, în limita asociată cu scorul A.

From data in table 2, it follows that for the period of 2006-2008, requirements to good practices of LPF (local public finances) management were met at the level of aggregate ATU budgets. At the same time, in 2009, financial situation with ATU's became worse with deviation of -1.3% that falls, however, within the limit associated with score A.

Tabelul 2/ Table 2

**Veniturile globale ale BUAT pentru perioada 2006-2009/
Global incomes of ATU budgets for the period of 2006-2009**

Anul/Year	Venituri globale bugetizate/ Global budgetary incomes	Venituri realizate/ Realized incomes	Deviere +/-/ Deviation +/-	Deviere, %/ Deviation, %
	<i>1</i>	<i>2</i>	$3 = 2 - 1$	$4 = \frac{3 \times 100\%}{1}$
2006	4673,9	4796,0	122,1	2,6
2007	5495,8	5648,5	152,7	2,8
2008	6106,4	6128,9	22,5	0,4
2009	6368,2	6285,9	-82,3	-1,3

Sursa: elaborat după informația Ministerului Finanțelor /

Source: elaborated under data of the Ministry of Finance R. Moldova

În continuare, vom realiza aceeași analiză, considerând, însă, veniturile BUAT fără granturi și transferuri.

Further on, let's perform the same analysis considering, however, ATU's incomes without grants and transfers.

În mare parte, concluziile sunt cele formulate anterior pentru cazul veniturilor globale ale BUAT, scăderea în veniturile fără transferuri și granturi fiind, însă, în 2009 mai mare (-2.7%) decât în veniturile globale (-1.3%, tabelul 2).

In large extent, conclusions are the same as ones stated above for global incomes of ATU's budgets; in 2009, the reduction of incomes without transfers and grants was larger (-2.7%) as compared with global incomes (-1.3%, table 2).

Calitatea previziunilor în cazul transferurilor interbugetare poate și ea fi apreciată cu scorul A (tabelul 4).

In the case of interbudgetary transfers, the forecast quality can be estimated under the score A (table 4).

Tabelul 3/Table 3

Veniturile BUAT fără granturi și transferuri pentru perioada 2006-2009/
Incomes in ATU's budgets without grants and transfers for the period of 2006-2009

Anul/Year	Venituri bugetizate/ Budgetary incomes	Venituri realizate/ Realized incomes	Deviere +/- Deviation +/-	Deviere, %/ Deviation, %
	1	2	3 = 2 - 1	4 = $\frac{3 \times 100\%}{1}$
2006	2503,1	2625,8	122,7	4,9
2007	2880,2	3036,8	156,6	5,4
2008	2838,8	2874,5	35,7	1,3
2009	2745,5	2670,1	-75,4	-2,7

Sursa: elaborat după informația Ministerului Finanțelor /
Source: elaborated under data of the Ministry of Finance R. Moldova

Tabelul 4/ Table 4

Veniturile BUAT sub forma transferurilor pentru perioada 2006-2009/
Incomes of the ATU's budgets in the form of transfers for the period of 2006-2009

Anul/Year	Transferuri bugetizate/ Budgetary transfers	Transferuri realizate/ Realized transfers	Deviere +/- Deviation +/-	Deviere, %/ Deviation, %
	1	2	3 = 2 - 1	4 = $\frac{3 \times 100\%}{1}$
2006	2170,2	2169,6	-0,6	-0,03
2007	2611,0	2609,9	-1,1	-0,04
2008	3267,4	3254,3	-13,1	-0,4
2009	3622,7	3615,8	-6,9	-0,2

Sursa: elaborat după informația Ministerului Finanțelor /
Source: elaborated under data of the Ministry of Finance R. Moldova

Soldul și monitorizarea restanțelor la efectuarea plăților // Balance and monitoring of indebtednesses in performance of payments

Descrierea indicatorului. Arieratele la efectuarea plăților reprezintă obligațiile APL pentru care plățile angajaților, furnizorilor, creditorilor etc. sunt în întârziere (peste 30 zile în Republica Moldova).
Index description. Arrears in performance of payments represent LPA (local public authorities) obligations with delayed (for more than 30 days in the Republic of Moldova) payments to employees, suppliers, creditors, etc.

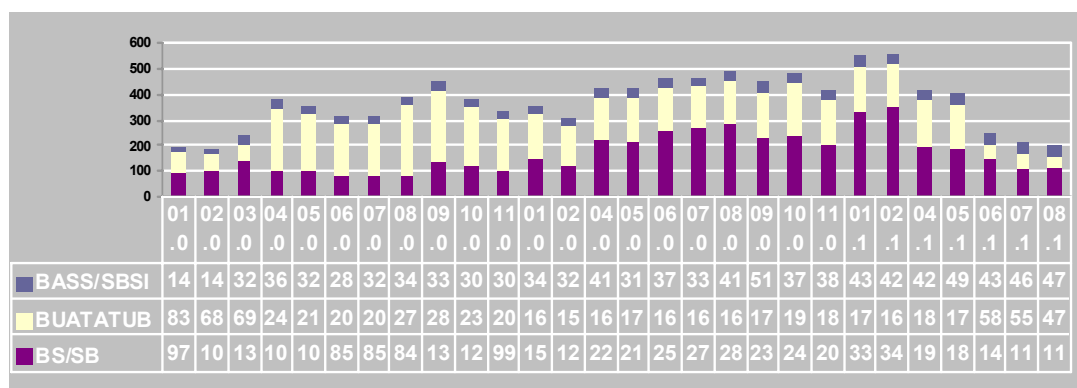

Figura 4. Evoluția arieratelor bugetului de stat, bugetului unităților administrativ-teritoriale și BASS, ianuarie 2008 – august 2010, mil. lei / Figure 4. Evolution of arrears of the state budget, budget of administrative - territorial units and the state social budget of insurance, January 2008 – August 2010, mln lei

Sursa: elaborată în baza informației privind datorile creditoare (arieratele interne) ale bugetului public național, Ministerul Finanțelor/Source: elaborated based on data of creditor indebtedness (internal arrears) of the National Public Budget, the Ministry of Finance

Notă: Primăria m. Chișinău în baza Memorandumului de înțelegere cu privire la măsurile de ameliorare a situației din sectorul termo-energetic din 1 iunie 2010, încheiat cu "Termocom" SA, a reșalonat până la 31.12.2010 datoria în sumă din 80.4 mil. lei./Note: Basing on the Memorandum of understanding on measures for improvement of situation in thermo-energetic sector concluded on June 1, 2010 with "Termocom" SA, the Mayoralty of m. Chisinau has rescheduled the debt in amount of 80.4 mil. lei up to 31.12.2010.

Acest indicator evaluează următorii *parametri*:

- (i) Suma restanțelor la efectuarea plăților (exprimată ca procent din totalul cheltuielilor publice locale reale pentru exercițiul bugetar corespunzător) și toate schimbările recente ale sumei totale.
- (ii) Disponibilitatea datelor pentru monitorizarea sumei restanțelor la efectuarea plăților.

This index evaluates the following *parameters*:

- (i) Sum of debts in performance of payments (expressed in per cent of the total actual local public expenditures for execution of correspondent budget) and all recent changes of total sum.
- (ii) Availability of data for monitoring the sum of debts in performance of payments.

Scorul/ Score	Criterii minime/ Minimal criteria
A	(i) suma restanțelor la plăți este neînsemnată (mai puțin de 2% din cheltuielile publice locale)/sum of debts for payments is insignificant (less than 2% of local public expenditures) (ii) date fiabile și complete privind sumele restanțelor sunt generate prin proceduri ordinare cel puțin la sfârșitul fiecărui an fiscal (inclusiv descrierea profilului vechimii restanțelor)/ trustworthy and complete data on the sum of debts are generated under ordinary procedure at least at the end of every fiscal year (including description of the ageing profile of debts)
B	(i) suma restanțelor la plăți constituie de la 2 până la 10% din cheltuielile publice locale, datele atestând că suma restanțelor s-a redus considerabil în ultimii 2 ani/sum of debts for payments constitutes 2 to 10% of local public expenditures; data confirms that the sum of debts was reduced considerably for the last 2 years (ii) datele privind sumele restanțelor sunt generate în fiecare an, dar pot fi incomplete pentru un număr mic de categorii de cheltuieli identificate sau pentru anumite instituții bugetare/data on the sum of debts are generated every year, but can be incomplete for small number of identified categories of expenditures or for certain budgetary institutions
C	(i) suma restanțelor la plăți constituie de la 2 până la 10% din cheltuielile publice locale, datele neatestând că suma restanțelor s-a redus considerabil în ultimii 2 ani/sum of debts for payments constitutes 2 to 10% of local public expenditures; data does not confirm that the sum of debts was reduced considerably for the last 2 years (ii) datele privind sumele restanțelor au fost generate, cel puțin, o dată pe parcursul ultimilor 2 ani printr-o procedură exhaustivă și punctuală/data on the sum of debts were generated at least once for the last 2 years through exhaustive and punctual procedure
D	(i) suma restanțelor la plăți depășește 10% din cheltuielile publice locale/sum of debts for payments exceeds 10% of local public expenditures (ii) nu există date fiabile privind restanțele la plăți pentru ultimii 2 ani/ there are no trustworthy data on debts for payments for the last 2 years

Datele prezentate în tabelul 2 arată că, începând cu iunie 2010, situația arieratelor la BUAT s-a ameliorat: parțial această stare de lucruri poate fi explicată prin Memorandumul de înțelegere cu privire la măsurile de ameliorare a situației din sectorul termo-energetic, încheiat la 1.06.10 între primăria m. Chișinău și „Termocom” SA.

Pentru comparație: ponderea arieratelor BUAT în totalul cheltuielilor BL a fost de 16.8% în ianuarie-februarie 2010 (scorul D), pentru ca în ianuarie-septembrie 2010 să fie de 0.9% (scorul A).

În urma analizelor efectuate, formulăm următoarele **recomandări** care, în opinia noastră, ar forma premise pentru un proces reușit de descentralizare financiară în Republica Moldova:

- Potențialul economic și financiar diferit al UAT din Republica Moldova argumentează necesitatea proiectării și promovării aranjamentelor asimetrice în procesul de descentralizare financiară. Extinderea devoluției funcțiilor de cheltuieli și surselor

From data presented in figure 4, it follows that beginning with June 2010, situation with arrears in ATU's budgets was improved; partially, this state of things can be explained by Memorandum of understanding on measures for improvement of situation in thermo-energetic sector concluded on 1.06.10 between mayoralty of m. Chisinau and "Termocom" S.A.

For comparison: in January-February 2010 specific weight of ATUB arrears in total LB (local budget) expenditures was equal to 16.8% (score D), while in January-September 2010 - to 0.9% (score A).

By the results of the performed analyses, let's state following **recommendations**, which, in our opinion, could form the background for a successful process of financial decentralization in the Republic of Moldova:

- Different economic and financial potential of ATU's in the Republic of Moldova substantiates the necessity for elaboration and promotion of asymmetric agreements in the process of financial decentralization. Expansion

- de venit trebuie să fie condiționată de conformarea APL la setul minim de cerințe ale managementului financiar public (credibilitatea BL; exhaustivitatea și transparența BL; bugetarea în corespundere cu politicile/strategiile de dezvoltare locală/regională; previzibilitatea și controlul execuției BL; contabilitatea, înregistrarea informației și raportarea financiară în cadrul procesului bugetar la nivel de UAT; controlul și auditul extern);
- Asigurarea condițiilor pentru respectarea disciplinei financiare de către APL din R.Moldova prin elaborarea și impunerea unui set de reguli fiscale, derivate din experiența internațională (de exemplu, OCDE, FMI etc.): cerințe față de echilibrul bugetar, constrângeri asupra acumulării de datorii, limitări asupra abilității de a crește cheltuielile sau presiunea fiscală; cerințe de responsabilizare, transparență, raportare și monitorizare, posibile sancțiuni etc.;
  - Aplicarea periodică, în cazul bugetelor locale, pentru a evalua și monitoriza calitatea și performanța acestora, cel puțin la nivel de raion, a Cadrului de evaluare a performanței gestiunii finanțelor publice [4], adaptat la particularitățile procesului local de bugetare (la nivel central în două rânduri, 2006 și 2008, metodologia respectivă a fost aplicată);
  - Pentru a fi bine proiectată și promovată, descentralizarea financiară necesită existența unei baze informaționale extinse, cel puțin, privitor la dezvoltarea economică și socială a UAT. În acest sens, devine imperativă dezvoltarea statisticii naționale, pentru ca aceasta să poată furniza indicatori și informații oportune și credibile legate de UAT;
  - Dezvoltarea serviciului de audit intern în APL.
- of devolution of spending functions and sources of income should be conditioned by the minimal set of requirements to public financial management (LB creditability; LB comprehensiveness and transparency; budgeting in accordance with policies/strategies of local/regional development; predictability and control over LB execution; accountancy, recording of data and financial reporting within the frames of budgetary process at the ATU level; external control and audit) to be complied with by LPA's.
- Provision of conditions for observing the financial discipline by LPA's of the Republic of Moldova through elaboration and imposition of a set of fiscal rules derived from international experience (for example, OECD, IMF, etc.): requirements to budgetary balance; constraints for accumulation of debts; limitation of ability to build up expenditures or fiscal pressure; requirements to responsibility, transparency, reporting and monitoring, possible sanctions, etc.
  - Evaluation and monitoring of quality and performance of local budgets at least at the level of the district, periodical application of the Framework for evaluation of performance of the public finance management [4] adapted to features of the local budgeting (at the central level, respective methodology was applied in two stages - in 2006 and 2008).
  - For financial decentralization to be better elaborated and promoted, it requires existence of broad database at least on the economic and social development of ATU's. In this sense, development of national statistics becomes imperative, since it can provide expedient and trustworthy indicators and information related with ATU's.
  - Development of the internal audit service within LPA's.

Bibliografie/Bibliography

1. *Recommendation Rec(2005)1 of the Committee of Ministers to member states on the financial resources of local and regional authorities.*
2. Carta Europeană a autonomiei locale.
3. *Fiscal Decentralization and Poverty Reduction: A Primer.* UNDP, 2005.
4. *Framework for evaluation of performance of the public finance management* elaborated by partners in the Program „Cheltuielile publice și responsabilitatea financiară/Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA)” in collaboration with the Group for public finance management of the Development Support Committee, OCDE.
5. Hoffman B., Guerra S. C., *Fiscal Disparities in East Asia: How Large and do They Matter?* In East Asia Decentralizes: Making Local Government Work. International Bank for Reconstruction and Development and World Bank, Washington, DC., 2004.
6. *Macro Policy Lessons for a Sound Design of Fiscal Decentralization*, IMF, prepared by Fiscal Affairs Department, 2009.

7. Martinez-Vazquez, J., *The Impact of Budgets on the Poor: Tax and Benefit*. International Studies Program Working Paper Series 01-10, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University, Atlanta, 2001.
8. Oates W.E., *Fiscal Federalism*, Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1972.
9. Shah A., *The Reform of Intergovernmental Fiscal Relations in Developing and Emerging Market Economies*, Policy and Research Series No. 23, World Bank, Washington D.C., 1994.
10. Tranchant J. P., *Does Fiscal Decentralization Dampen All Ethnic Conflicts? The heterogeneous Impact of Fiscal Decentralization on Local Minorities and Local Majorities*, Munich Personal.

ECHILIBRUL TREZORERIAL PRIN PRISMA ECHILIBRULUI MONETAR

**Prof. univ. dr. hab. Tatiana MANOLE, UTM
Drd. Sofia ANGHEL, ASEM**

În acest articol se face o analiză amplă a sistemului bancar al Republicii Moldova. Sunt menționate funcțiile băncii centrale (numită oficial Banca Națională a Moldovei) și relațiile interbancare. Se specifică obiectivul principal al BNM și anume asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Sunt prezentate ratele anuale ale inflației pe parcursul anilor 1995-2010, se face o analiză profundă a instrumentelor politicii monetare promovate de Banca Națională a Moldovei, cum ar fi: politica ratelor, operațiunile de piață deschisă, credite și depozite overnight utilizate de către bancă drept instrumente de politică monetară, rezerva obligatorie și alte instrumente monetare. Toate aceste instrumente, utilizate de către BNM, au drept scop „sterilizarea temporară a lichidității excesive” și, prin urmare, reducerea inflației.

Politica monetară este parte componentă a politicii financiare a statului. Prin politica monetară înțelegem un ansamblu de măsuri promovate de Banca Națională a Moldovei, care au drept obiectiv menținerea masei monetare la nivelul necesităților economiei naționale, reducerea șomajului și a inflației, asigurarea stabilității prețurilor și a monedei naționale în raport cu valutele forte de pe piața valutară națională și internațională, stabilitatea pieței financiare – toate urmărind scopul general de creștere economică.

Politica financiară a statului, ca parte componentă a politicii economice generale, are două laturi: pe de o parte, politica bugetar-fiscală, pe de altă parte, politica monetară. Politica bugetar-fiscală are instrumentele sale specifice de influență asupra domeniului economico-social prin pârghiile economico-financiare de influență, care sunt: impozitele, taxele, prețurile, tarifele, cheltuielile publice etc.

TREASURY BALANCE THROUGH MONETARY BALANCE

**Dr. Hab. Univ. Prof. Tatiana MANOLE,
PhD candidate Sofia ANGHEL, AESM**

In this article is given a profound analysis of the banking system of the Republic of Moldova. Are given functions of the central bank (officially called the national Bank of Moldova) and interchange relationships. Is given the primary objective of the National Bank of Moldova and namely to ensure and maintain price stability. The article also gives the annual inflation rates during 1995-2010. A profound analysis is done in this article on the monetary policy instruments promoted by the NBM, such as: policy rates, open market operations, overnight loan and deposit used by the NBM as of monetary policy instruments, compulsory reserve rate and other monetary instruments. All these monetary policy instruments used by the aim the „temporary sterilization of excessive liquidity” and consequently inflation reduction.

Monetary policy is part of the state financial policy. By monetary policy we understand an overall of measures promoted by the National Bank of Moldova aimed at keeping money supply at the level of national economy's needs, reducing unemployment and inflation, price and national currency stability against foreign currencies in the national and international foreign exchange market, financial market stability – all aimed at the general goal of economic growth.

The government financial policy as part of overall economic policy has two sides: on the one hand, the fiscal policy, on the other hand, monetary policy. Fiscal policy has its own specific influence tools on the socio-economic field by financial and economic levers of influence which are: taxes, fees, prices, tariffs, public spending etc.

Politica monetară se referă la modul cum Banca Centrală (în cazul Republicii Moldova – Banca Națională a Moldovei) acționează pentru asigurarea echilibrului dintre cerere și ofertă pe piața monetară, prin manevrarea ofertei de monedă și a ratei dobânzii. Desigur că asemenea mutații în perimetrul politicii monetare influențează activ evoluția PIB, dinamica prețurilor, gradul de ocupare a forței de muncă, echilibrul financiar și echilibrul extern.

Materializarea politicii monetare trebuie să aibă drept premise fundamentale atât faptul că nevoile economiei reale sunt exprimate prin intermediul băncilor comerciale, cât și realitatea că cerințele finanțelor publice sunt reflectate de situația și acțiunile trezoreriei statului.

Modificările în politica monetară influențează, în mod sensibil, evoluția parametrilor de bază ai stabilității macroeconomice, inclusiv a echilibrului financiar. Astfel, sporirea masei monetare într-o economie se caracterizează prin subutilizarea forței de muncă, conduce la creșterea volumului producției de bunuri și servicii datorită stimulării expansiunii economice, inclusiv a investițiilor – factor sensibil la majorarea creditelor disponibile în condiții de dobândă mai redusă. Dacă în economie cererea privată $C + I + (X - IM)$ este slabă, nefiind de natură să stimuleze creșterea ofertei, atunci se impune intervenția statului în sensul sporirii cheltuielilor publice (G). Finanțarea acestora se influențează prin intermediul acoperirii deficitului bugetar din volumul suplimentar de credite disponibile pe piață, ca efect al expansiunii politicii monetare. În acest caz, se impune, însă, prudența din partea Băncii Centrale pentru ca injecția de lichiditate monetară în sistemul bancar să fie făcută pe măsura absorbției sale de către economie și în raport cu evoluția vitezei de circulație a banilor, pentru că, în condițiile apariției unui exces de masă monetară, apar efecte negative, cum ar fi creșterea prețurilor și înrăutățirea soldului contului curent al balanței de plăți. În aceste condiții, va fi nevoie de sterilizarea masei monetare, procedură decisă de Banca Centrală.

Banca Centrală poate lua o anumită atitudine: **fie o politică monetară expansionistă, fie o politică monetară restrictivă**, după caz, privind politica monetară¹.

În urma promovării unei politici monetare expansioniste, sunt posibile două situații alternative:

Pe de o parte, apare efectul multiplicativ de creștere a PIB, apar noi locuri de muncă, se reduce șomajul conjunctural. *Pe de altă parte*, cresc prețurile, apar procese inflaționiste. Guvernul ajunge la dilema:

Monetary policy refers to how the Central Bank (in the case of the Republic of Moldova – the National Bank of Moldova) acts in order to ensure balance between supply and demand in the money market, manipulating the money supply and the interest rates. Of course, such changes within the monetary policy actively influence the evolution of GDP, price growth, employment labor force, financial stability and external equilibrium.

The materialization of monetary policy should have as fundamental premises both the fact that real economy needs are expressed through commercial banks and the reality that the requirements of public finances are reflected by the situation and the state treasury shares.

Changes in monetary policy influence significantly the evolution of the basic parameters of macroeconomic stability, including of the financial balance. Thus, increasing the money supply in an economy characterized by underutilization of labor force, leads to increased output of goods and services due to stimulating economic growth, including investments – a sensitive factor in the increase of available funds under conditions of lower rate. If private demand $C + I + (X - IM)$ is weak in the economy, having no incentive to increase supply, then government intervention is required in order to increase public spending (G). Its funding is influenced by the covering of the budget deficit out of the additional volume of loans available on the market as a result of monetary policy expansion. In this case, prudence is required from the Central Bank to inject liquidity into the banking system. This should be made on the extent of its absorption by the economy and from changes in the velocity of money, because, in the case of money supply excess, negative effects occur, such as rising prices and deteriorating of the current account of the balance of payments. In these circumstances it will be necessary monetary sterilization, a procedure decided by the Central Bank.

The Central Bank may take a certain attitude either: **an expansionary monetary policy or a restrictive monetary policy** as appropriate regarding the monetary policy².

After promoting an expansionary monetary policy, two alternative scenarios are possible:

On the one hand, there is a multiplicative effect of GDP growth, new jobs, reduces cyclical unemployment. *On the other hand*, prices increase, inflationary processes occur. The Government reaches

¹ Politica monetară expansionistă, promovată de Banca Centrală ca rezultat al emisiei de monedă (ori prin politica taxei scontului, a ratei de refinanțare), va reduce rata dobânzilor bancare. În consecință, vor crește investițiile și consumul.

² An expansionary monetary policy pursued by the Central Bank as a result of emission of currency (or by fee discount policy, the refinancing rate) will reduce the bank interest rate. In consequence will increase investments and consumption.

inflație/șomaj. Prin urmare, politica monetară „a banilor ieftini”, dusă de Banca Centrală, are limitele ei.

Politica expansionistă (reducerea impozitelor și contribuțiilor în scopul creșterii și a ocupării) duce la creșterea inflației și a activismului economic. Șomajul scade și economia se deplasează din poziția **A** în poziția **B**.

După o anumită perioadă, cetățenii vor începe să simtă inflația. Încep să crească prețurile și, ca urmare, crește cerința de majorare a salariilor. Atunci curba Phillips se deplasează în sus în poziția **2** și economia nimereste în punctul **C** – cu o inflație mai înaltă (135). Întreprinderile și lucrătorii angajați se deprind să țină cont de inflație. Când s-au deprins mai bine, patronii adoptă decizii cumpătate privind producția și activitatea ca și până la inflație, iar economia revine la nivelul inițial al șomajului, numai că la un nivel mai înalt al inflației. Ea se află în punctul **D**. Acest nivel al șomajului **A** se numește „**natural**”. Curba Phillips, care unește poziția inițială **A** și ultima poziție **D** (adică pe o perioadă lungă de timp) primește poziția de linie verticală. Aceasta înseamnă că politica de expansiune nu poate reduce șomajul mai jos de nivelul „natural” decât doar întâmplător.

Părintele spiritual al acestei direcții este Milton Friedman. Încă în anii '60 ai secolului XX el a criticat concluziile analizei curbei Phillips, și anume: cu ajutorul politicii de stimulare a cererii se poate „cumpăra” un nivel permanent scăzut al șomajului în schimbul unei ridicări concomitente a ritmului inflației.

Friedman afirmă că pe o perioadă lungă de timp nu există o astfel de compensare (dependență). Cauza constă în faptul că lucrătorii angajați, fiind loviți de inflație, vor cere majorarea salariilor. Pe ei îi va interesa salariul real, nu cel nominal. Astfel, politica expansionistă, care duce la creșterea inflației, va ameliora doar temporar situația privind ocuparea forței de muncă. Când lucrătorii vor conștientiza că majorarea salariilor include doar creșterea inflaționistă, desigur, vor cere o nouă majorare a salariului, pentru a compensa reducerea capacității lui de cumpărare. Și întreprinderile, când vor conștientiza că creșterea cererii este doar un indiciu al inflației, dar nu o creștere reală a capacității de cumpărare, vor reduce producția și cererea forței de muncă.

Așadar, politica de expansiune generează un proces de autocreștere a inflației în urma așteptării inflației în viitor și de reîntoarcere treptată a șomajului la nivelul pe care M. Friedman îl numește „**natural**”, dar cu un nivel mai înalt al inflației. Acest nivel al șomajului „natural”, în condițiile conjuncturii „normale”, se prezintă ca un ansamblu al șomajului structural și fricțional.

Dacă guvernul încearcă să reducă șomajul mai jos de acest nivel, de exemplu, cu ajutorul **politicii de creștere a cererii**, va crește inflația. Creșterea **deficitului bugetar** duce la mărirea masei monetare, iar peste o anumită perioadă – și spre inflație. Politica

the dilemma: *inflation / unemployment*.

Therefore, the “**cheap money**” policy pursued by the Central Bank has its limits.

Expansionary policy (reducing taxes and contributions for growth and employment) leads to higher inflation and economic activity. Unemployment decreases and the economy moves from position **A** to position **B**.

After a certain period, citizens will begin to feel the inflation. Prices start to rise and thus, arises the requirement to increase wages. Then the Phillips curve moves up in position **2** and the economy gets to point **C** - with a higher inflation (135). Businesses and employees learn to take account of inflation. When they adjust better, employers take sensible decisions on production and the occupation as before inflation and the economy **returns** to its initial level of unemployment, only at a higher level of inflation. It is at the point **D**. This level of unemployment is called “**natural**”. Phillips curve joining the initial position **A** and final position **D** (i.e. Phillips curve for long term) receives the vertical position. This means that the expansion policy can not reduce unemployment below the “natural” level, unless by chance.

The spiritual father of this direction is Milton Friedman. Since the 60s of the 20th century he criticized the Phillips curve analysis conclusions, namely: using demand stimulating policy can be “acquired” a permanent low level of unemployment, in exchange for a simultaneous increase of inflation rate.

Friedman argued that in long term there is no such compensation (dependence). The cause is that the employees being hit by inflation will demand wage increase. They will be interested in the actual salary, rather than the nominal one. Thus, expansionary policy, which leads to higher inflation, will only temporarily improve the employment situation. When workers realize that wage increase will only cover inflationary growth, of course, will require a further increase of wages to compensate the reduction of purchasing capacity. And when businesses realize that demand is just an indicator of inflation, but not a true increase in purchasing power, will reduce production and labor force demand.

Therefore, the expansionary policy creates a process of self-inflation having future inflation expectations and the gradual return of unemployment to the level that M. Friedman calls “natural”, but with a higher level of inflation. The “**natural**” level of unemployment under “normal” conjuncture conditions is presented as a mix of structural and frictional unemployment.

If the Government tries to reduce unemployment below this level, for example, by **policy to increase demand** inflation will also increase. Increasing the **budget deficit** leads to increase of money supply, and over a certain period – to inflation. The expansionary policy will reduce unemployment just at the beginning

expansionistă numai la început va reduce șomajul, iar peste puțin timp va începe să crească inflația. Aceasta înseamnă că nu există corelații trainice de lungă durată între inflație și șomaj.

În urma analizei, putem concluda că stimularea cererii, după recomandările keynesiste, nu permite reducerea șomajului pe o perioadă lungă. Expansiunea are un efect numai pe termen scurt în sfera ocupației, dar și cu un preț de ridicare continuă a ritmului inflației.

În anii '70 tot mai mulți economiști au manifestat o atitudine sceptică față de posibilitățile politicii expansioniste keynesiste, îndeosebi în privința soluționării problemei șomajului.

În conformitate cu recomandările monetariștilor, inflația poate fi eliminată numai prin **politica monetară restrictivă (numită și politică de monedă rară)**. Ideea constă în aceea că **reducerea cheltuielilor publice (bugetare) trebuie să reducă deficitul bugetar și, astfel, va limita creșterea masei monetare. În urma acestui fenomen se va reduce inflația. Însă reducerea nivelului general al cererii va duce, în același timp, la creșterea șomajului.**

but will shortly begin to increase inflation. This means that there are no long lasting correlations between inflation and unemployment.

Following the analysis, we can conclude that the Keynesian recommendations to stimulate demand do not reduce unemployment over a long period. Expansion has a short term effect within occupation, but with the price of continuing rise of inflation rate.

In the 70s, more and more economists have expressed a skeptical attitude towards the possibilities of Keynesian expansionary policy, especially in solving the unemployment problem.

In accordance with the monetarists' recommendations, inflation can only be eliminated by **restrictive monetary policy (also called contractionary or tighter monetary policy)**. The idea consists in the fact that **the reduction in public expenditure (budget) should reduce the budget deficit and thereby limit the growth of money supply. Following this trend will reduce inflation. But reducing the overall level of demand will at the same time increase unemployment.**

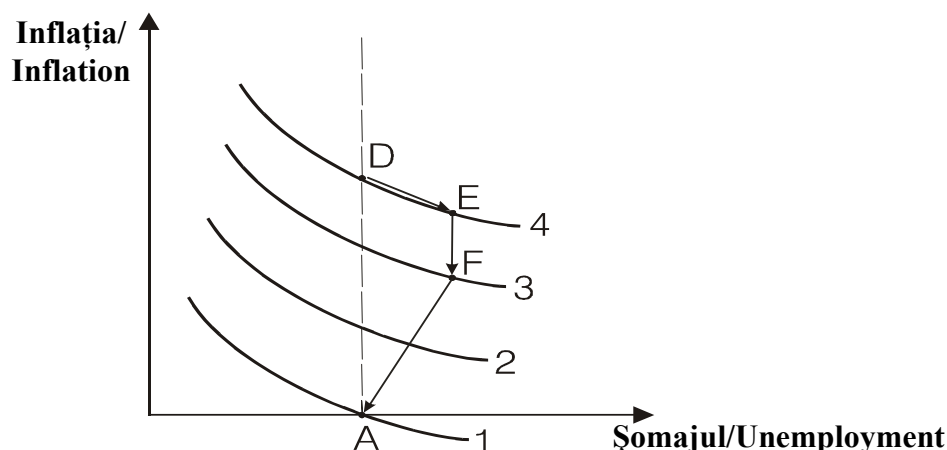

Figura 1. Discreția preîntâmpinarea stagflației/ Figure 1. Preventing stagflation

Economia atinge punctul E. Cu timpul inflația redusă va diminua așteptările creșterii prețurilor în viitor. La această situație curba Phillips se mișcă în jos, inflația se reduce și economia atinge punctul F. Când lucrătorii angajați și întreprinderile se adaptează la un nivel de inflație mai scăzut, ei vor lua exact aceleași decizii practice ca și în situația inițială (**poziția D**), adică de până la începutul **politicii discreționiste** (de frânare). Aceasta înseamnă că șomajul din nou se reduce. Economia vine în punctul A cu o inflație mai joasă și cu același nivel de șomaj ca și în poziția inițială.

Această formulă a fost urmată de multe țări din Europa în anii '80. Ca rezultat, inflația s-a redus efectiv, dar șomajul a atins nivelul record. S-a întâmpinat astfel, încât atunci când șomajul a atins un nivel mare, era foarte complicat să fie readus la nivelul inițial. În anii '80 Europa se afla în situația corespunzătoare punctului F (vezi figura 1). Această

The economy reaches point E. In time low inflation will reduce future expectations of price increases. In this case Phillips curve moves down, inflation reduces and the economy reaches point F. When the employees and companies adjust to a lower level of inflation, they will take exactly the same practical decisions as in the original situation (**position D**), i.e. before the beginning of a **braking policy**. This means that unemployment is reduced again. Economy comes to point A with a lower level of inflation and same level of unemployment as in the original position.

This formula has been followed by many European countries in the 80s. As a result, inflation was effectively reduced, but unemployment has reached record levels. It happened so that when unemployment reached a higher level, it was very difficult to be restored to its original level. During the

situație reflectă efectul **strategiei discreționiste: ea dă rezultate incontestabile în lupta cu inflația, dar întrebarea este „cu ce preț?”**

Astfel, vechile divergențe dintre keynesieni, care sunt mai puțin înclinați să se bazeze pe mecanismul pieței, și economiștii de orientare clasicistă și monetaristă, care au o mai mare încredere în economia de piață, se mențin până în zilele noastre. Primii consideră că există posibilitatea de intervenție a statului cu ajutorul politicii economice, în timp ce adepții celei de-a doua orientări sunt mai „liberali” – ei doresc cât mai puțină intervenție din partea statului, pentru a ține sub control masa monetară. În locul politicilor intervenționiste asupra cererii ei recomandă **reguli monetare care pot duce la stabilizarea economiei**. Republica Moldova merge, în temei, pe calea monetaristă în scopul stabilizării și relansării economiei.

Keynes afirmă că guvernul dispune de două instrumente majore pentru a influența procesele economice. Primul instrument este **o politică fiscală expansionistă**, care include o scădere deliberată a ratei impozitelor și taxelor sau o creștere a plăților transferabile, cum ar fi ajutoare de șomaj sau sociale, pentru a încuraja creșterea consumului sau investițiile. De asemenea, tot în cadrul acestei politici, guvernul poate crește propriile sale cheltuieli cu bunuri și servicii.

Un al doilea instrument este **o politică monetară expansionistă**, adică o creștere deliberată a ofertei de bani, ceea ce reduce rata dobânzii și încurajează agenții economici, consumatorii, producătorii sau guvernul să ia cu împrumut bani și să majoreze, astfel, cheltuielile lor cu bunurile și serviciile procurate. Prin politica cheltuielilor publice, guvernul decide să influențeze creșterea PIB. În acest caz, statul mărește consumul, reducând impozitele, venitul disponibil crește. Creșterea consumului, la rândul său, mărește cererea internă de mărfuri și servicii. Creșterea cererii de consum stimulează producătorii să lărgescă producția și să angajeze mai mulți lucrători. Șomajul se va reduce, PIB va crește. Creșterea cererii pe piață va conduce la ridicarea prețurilor. Va crește cererea de valută. Ca urmare, economia se va confrunta cu un efect inflaționist. Pe de altă parte, guvernul a redus impozitele pentru a stimula consumul, dar statul are nevoie de resurse financiare pentru investire.

Producătorii (firmele) privați, încurajați de creșterea cererii, au și ei nevoie de investiții. Ce se întâmplă pe piața capitalului? Desigur, crește rata dobânzii. Cresc datoriile publice ale statului pentru acoperirea necesităților de resurse bănești. Scad investițiile private ca rezultat al creșterii ratei dobânzii. Guvernul se va afla în fața dilemei: ce să accepte? O inflație mai mare și un șomaj mai mic, ori un șomaj mai mare și o inflație mai mică? Astfel, investițiile private (sectorul privat) limitează, de fapt, efectul stimulat asupra PIB și se reproduce așa-numitul „efect de izgonire financiară”. În viitor,

80s Europe was in a position of point F. This situation reflects the effect of **discretionist strategy: it gives incontestable results in the fight against inflation, but the question is “with what price?”** (see figure 1)

Thus, the old differences between Keynesians, who are less inclined to rely on market mechanism and classical and monetarist economists, who have greater confidence in market economy, are maintained until today. The first consider that there is the possibility of state intervention with economic policy, while the followers of the second principle are more "liberal" – they want as little state intervention as possible to control money supply. Instead of interventionist policies on demand they recommend **monetary rules that can lead to stabilization of economy**. The Republic of Moldova is, basically, on the monetarist way aiming the economic stabilization and revival.

Keynes argues that the government has two major instruments to influence economic processes. The first instrument is **an expansionary fiscal policy**, which includes a deliberate reduction of tax rates or increase in the transfer payments such as unemployment benefits or public assistance to encourage increased consumption or investments. Within this policy the government may also increase its own spending on goods and services.

The second instrument is **an expansionary monetary policy**, i.e. a deliberate increase of money supply, which reduces the interest rates and encourages businesses, consumers, producers and government - to borrow money and thus, to increase their expenditures with the purchased goods and services. By the public expenditure policy the government decides to affect GDP growth. In this case the state increases consumption and reducing the taxes the disposable income grows. Increased consumption, in its turn, increases domestic demand for goods and services. Increased consumer demand stimulates producers to expand production and hire more workers. Unemployment will reduce. GDP will increase. Increasing market demand will lead to rising of prices. The demand for foreign currency will increase. As a result, the economy will face an inflationary effect. On the other hand, the government has reduced taxes to stimulate consumption, but it needs financial resources for investment.

Private producers (firms), encouraged by increasing demand, also need investments. What happens on the capital market? Of course, the interest rate increases. The state debt also increases to cover the needs for cash resources. Private investments decrease as a result of higher interest rates. The government will face the dilemma: what to accept? Higher inflation and lower unemployment or higher unemployment and lower inflation? Thus, private investments (private sector) limit, in fact, the stimulating effect on GDP, and occurs the so-called “the effect of financial evacuation”. In the future, the government will have to

governul va trebui să modifice politica bugetară. Economia trebuie să ajungă în stare de echilibru.

Keynes arată că politicile guvernamentale contractive (de austeritate) reduc cererea agregată și aprofundează decalajul recesionist, sporind șomajul și făcând revenirea la echilibru mult mai dificilă. Școala economică keynesistă cuprinde pe unii dintre cei mai cunoscuți economiști ai zilelor noastre: Paul Samuelson, Franco Modigliani și Jean Tobin, laureați ai Premiului Nobel, Arthur Okun, Walter Heller și alții. Școala keynesistă este, așadar, promotoarea ideii că **governul, prin influențarea cererii agregate, poate asigura utilizarea completă a forței de muncă fără inflație**. Această idee, însă, s-a dovedit a fi eronată.

Economiștii, precum Milton Friedman (laureat al Premiului Nobel), Karl Brunner și alții, au arătat că politicile intervenționiste keynesiene de eliminare a șomajului sunt mai degrabă dăunătoare decât folositoare (135). Să examinăm în continuare afirmațiile monetariștilor privind problema șomajului și inflației. Principala teză a monetariștilor este aceea că inflația este, în esență, **un fenomen monetar propagat printr-o creștere monetară excesivă**. Ei acceptă faptul că pe termen scurt poate exista o balanță între inflație și șomaj, dar arată că odată ce oamenii și-au adoptat complet așteptărilor lor inflaționiste, această balanță dispare, șomajul stabilindu-se la valoarea lui naturală (curba Phillips pe termen lung este verticală (figura 2).

adjust fiscal policy. The economy should reach equilibrium.

Keynes shows that government contractionary policies (of austerity) reduce the aggregate demand and the recession gap widens, increasing unemployment and making it more difficult to return to equilibrium.

Keynesian economic school includes some of the most famous economists of our time: Paul Samuelson, Franco Modigliani and James Tobin, Nobel laureates, Arthur Okun, Walter Heller and others. It is the promoter of the idea that **the government, by influencing the aggregate demand, can provide full use of labor force without inflation**. This idea, however, proved incorrect.

Economists like Milton Friedman (Nobel laureate), Karl Brunner and others have shown that Keynesian interventionist policies to eliminate unemployment are more harmful than useful (135). Let us further examine the statements of monetarists on the problem of unemployment and inflation. The main thesis of monetarists is that **inflation is essentially a monetary phenomenon propagated by excessive monetary growth**. They accept that there may be a short-term balance between inflation and unemployment, but show that once people have fully adjusted their inflation expectations, this balance disappears and unemployment sets at its natural value (the Phillips curve in long-term is vertical) (figure 2).

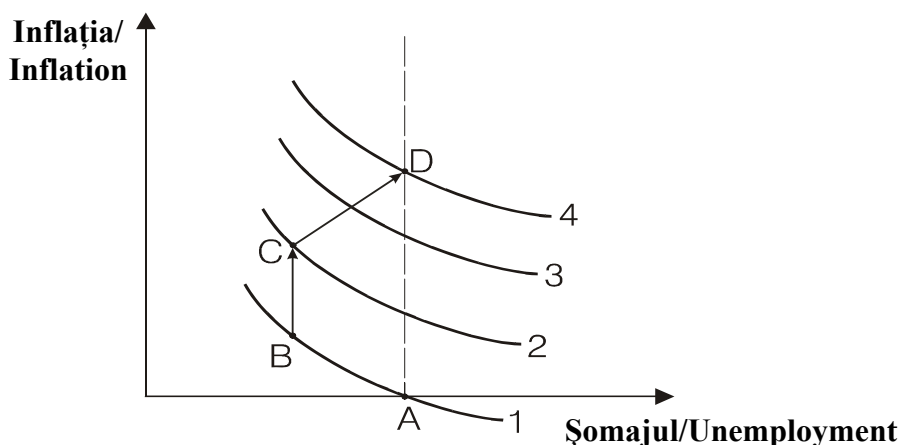

Figura 2. Curba verticală a lui Phillips/ Figure 2. Vertical curve of Phillips

O politică monetară restrictivă, de reducere a ofertei monetare, concomitent cu creșterea ratei dobânzii, are efecte favorabile asupra inflației, dar și consecințe nefavorabile asupra economiei reale, care se contractă sub impactul scumpirii creditului și al reducerii investițiilor. Deoarece atât politică bugetar-fiscală, cât și cea monetară acționează asupra cererii agregate, economiștii sunt divizați atunci când își propun să recomande care dintre cele două politici trebuie să fie preponderentă.

Monetariștii utilizează ecuația schimbului (modelul Fisher), pentru a proiecta evoluțiile macroeconomice:

A restrictive monetary policy, of money supply reduction, simultaneously increasing the interest rates, has favorable effects on inflation but adverse consequences on the real economy that is shrinking under the impact of higher credits and reduced investments. Due to the fact that fiscal and monetary policies influence the aggregate demand, economists are divided when it comes to recommend which of the two policies should be predominant.

Monetarists use the exchange equation (Fisher model) to design macroeconomic developments:

$$M \times V = P \times Y \text{ (PIB)},$$

în care:

M = masa monetară;

V = viteza de circulație a banilor;

P = nivelul general al prețurilor;

Y = volumul producției.

Dacă în cadrul teoriei keynesiste banii afectează economia prin intermediul ratei dobânzii, care, la rândul său, influențează, în primul rând, investițiile, consumul privat și cheltuielile publice, pentru monetariști orizontul de acțiune al banilor asupra economiei este mai amplu. Astfel, pe lângă rata dobânzii, aceștia iau în calcul masa monetară și viteza de circulație a banilor drept factori determinanți ai evoluției veniturilor și prețurilor în economie.

Revenind la chestiunea privind preponderența politicii bugetar-fiscale sau a celei monetare în cadrul strategiilor de macrostabilizare economică, e de menționat că cei mai mulți economiști sunt de acord că ambele politici au un impact semnificativ asupra cererii agregate. Totuși, keynesiștii înclină spre a acorda întâietate politicii bugetar-fiscale, pe când monetariștii se bazează în mod prioritar pe virtuțile politicii monetare.

Teoria și practica economică demonstrează că acțiunile politicii financiare (exercitate, spre exemplu, în sensul modificării cheltuielilor publice sau a consumului individual) influențează mai rapid și mai oportun cererea agregată comparativ cu politica monetară. Aceasta din urmă, la rândul său, se dovedește a fi mai eficace în ceea ce privește operaționalizarea, deoarece conducerea autorității monetare poate să intervină mult mai rapid asupra economiei decât o poate face guvernul. Astfel, factorii de decizie ai Băncii Centrale se întâlnesc frecvent și pot adopta oricând măsurile impuse de starea economiei, acțiunile decise de autoritatea monetară intrând imediat în funcțiune. Spre deosebire de banca de emisie, autoritatea guvernamentală nu poate schimba politica fiscală decât pe baza unor legi aprobate de organul legislativ (Parlament) – proces care, de obicei durează mai multe luni; totodată, politica bugetară nu poate fi modificată decât prin legea bugetară, care se aprobă anual, putându-se amenda – de obicei, o singură dată – pe parcursul execuției. Practica internațională indică că pe parcursul anului bugetul poate fi rectificat nu mai mult de 25%.

Eficiența politicii monetare în efortul de stabilizare macroeconomică și impactul său asupra echilibrului financiar depind, în mod direct, de situația și evoluția ofertei agregate, raportat la schimbările intervenite, prin intermediul pârgurilor monetare, în dinamica cererii agregate.¹

Este semnificativ faptul că sistemul bancar al Republicii Moldova s-a consolidat pe parcursul a 19 de ani, transformându-se într-un sistem stabil și solid. Acest merit este al Băncii Naționale a Moldovei, care în cursul acestei perioade a promovat politica monetară și

$$M \times V = P \times Y \text{ (GDP)}$$

where:

M = money supply;

V = velocity of money;

P = general price level;

Y = volume of production.

If in Keynesian theory money affects the economy through interest rate, which in turn influences, first, investments, private consumption and public spending, for monetarists the horizon of money influence on economy is broader. Thus, in addition to interest rates, they take into account the money supply and velocity of money as determinant factors of income and prices evolution in the economy.

Returning to the issue of dominance of budgetary and fiscal policy or monetary policy in the economic macro-stabilization policies, it should be mentioned that most economists agree that both policies have a significant impact on aggregate demand. However, Keynesians tend to give priority to budgetary and fiscal policy, while monetarists rely primarily on the virtues of monetary policy.

Economic theory and practice show that financial policy measures (e.g. exercised, in order to amend the public spending and individual consumption) affect faster and more appropriate aggregate demand than monetary policy. The latter, in its turn, proves more effective in the aspect of operationalization, because the management of the monetary authority may intervene on the economy more quickly than government can. Thus, the Central Bank decision makers meet frequently and can anytime adopt measures imposed by state of the economy, the actions decided by the monetary authority entering into operation immediately. Unlike the emission bank, the government can not change tax policy unless on the basis of laws approved by the legislature (Parliament) – a process which usually lasts several months; while fiscal policy may be modified only by the budget law which are approved annually, being amended – usually only once - during the execution. International practice shows that during fiscal year the budget can not be corrected more than 25%.

The effectiveness of monetary policy in the effort of macroeconomic stabilization and its impact on financial stability, directly depend on the situation and evolution in aggregate supply, related to the changes, through monetary levers, in the aggregate demand dynamics.²

It is significant that the Moldovan banking system has strengthened over 19 years, transforming into a stable and solid one. This merit belongs to the NBM, which has promoted during this period the monetary and foreign exchange policy of the Republic

¹ „Finanțele publice”, Iulian Văcărel, 2002, p. 637-638.

² „Finance Publice”, Iulian Vacarel, 2002 p. 637-638

valutară a R. Moldova.

În anul 2010 s-au împlinit 19 ani de la fondarea BNM, care a fost aprobat prin decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 122 din 4 iunie 1991 „Cu privire la Banca Națională a Moldovei”. În cele aproape două decenii de activitate s-a modificat legislația privind întregul sistem bancar din Moldova.

Un eveniment de mare importanță l-a constituit introducerea, la 29 noiembrie 1993, a monedei naționale – leul moldovenesc, fapt ce a permis asigurarea independenței monetar-financiare a statului și promovarea unei politici economice eficiente în Republica Moldova.

Odată cu schimbările structurale ce au avut loc în economia națională, a crescut și rolul BNM și al băncilor comerciale. Prin „Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei”, adoptată de Parlamentul RM la 21 iulie 1995, obiectivul principal al BNM a devenit realizarea și menținerea stabilității monedei naționale prin stabilirea condițiilor piețelor monetare, de credit și valutare.

Concomitent cu adoptarea acestei legi, a fost adoptată „Legea instituțiilor financiare”, intrată în vigoare la 01 ianuarie 1996. Această din urmă lege a conferit un nou statut BNM, ea devenind o persoană juridică publică autonomă și responsabilă față de Parlamentul R. Moldova. Prin „Legea instituțiilor financiare” a fost pus fundamentul privind funcționarea durabilă a sistemului bancar în Moldova.

Odată cu schimbările tendințelor globale în activitatea băncilor centrale, a apărut necesitatea operării modificărilor și în activitatea BNM. Astfel, la 30 iunie 2006, Parlamentul RM a aprobat modificările la „Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei”, prin care a fost prevăzut un nou obiectiv fundamental – asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Banca Națională a Moldovei promovează o politică monetară și valutară adecvată situației economice, orientată spre realizarea și menținerea stabilității monedei naționale prin crearea condițiilor pe piețele monetară, de credit și valutară, bazate pe principiile funcționării economiei de piață. În anul 2007, BNM promovează o politică monetară și valutară, orientată spre atingerea obiectivului mai sus menționat. În anul 2008, politica monetară și valutară a BNM a fost orientată spre crearea temeliei pentru atingerea stabilității macroeconomice.

Bazându-se pe obiectivul fundamental „asigurarea și menținerea stabilității prețurilor”, politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei este orientată spre menținerea indicatorului inflației la nivelul scăzut la fel și al inflației. În activitatea sa BNM are un șir de atribuții de bază:

- stabilește și promovează politica monetară și valutară în stat;
- acționează ca bancher și agent fiscal al statului;
- activează ca organ unic de emisiune a

of Moldova.

In 2010 the National Bank of Moldova reached its 19th anniversary of founding, which was approved by Presidential Decree no. 122 of June 4, 1991 “On the National Bank of Moldova”. During 19 years the entire legislation on banking system in Moldova has changed.

A major event was the introduction on November 29, 1993 of the national currency – MDL, which has helped to ensure the state monetary and financial independence and promote effective economic policies in the Republic of Moldova.

With the structural changes that took place in the national economy grew the role of the NBM and commercial banks.

According to the Law on National Bank of Moldova, adopted by the Parliament of the Republic of Moldova on July 21, 1995, the Bank’s main objective has become the stability and maintenance of currency stability by setting out conditions for money, credit and currency markets.

Along with the Law on the NBM (1995), was adopted the Law on “Financial Institutions”, which came into force on January 1, 1996. The latter law has given a new status to the National Bank; it became an autonomous public legal entity responsible to the Parliament of Moldova. The Law on Financial Institutions² has been the foundation for the sustainable functioning of the banking system in Moldova.

With the global changing trends in the activity of central banks, there were needed changes in the activity of the National Bank of Moldova. Thus, on June 30, 2006, the Parliament approved amendments to the Law on the NBM, which provided a new fundamental objective – ensuring and maintaining price stability.

The National Bank of Moldova promotes appropriate to the economic situation monetary and foreign exchange policies oriented towards achieving and maintaining currency stability by creating credit and foreign exchange conditions on the money markets, based on market economy principles. During the 2007 the National Bank of Moldova promotes monetary and foreign exchange policy aimed at achieving its primary objective – to achieve and maintain price stability. In 2008, the monetary and foreign exchange policy of the National Bank of Moldova was oriented towards the grounds for achieving macroeconomic stability.

Given the fundamental objective of “ensuring and maintaining price stability”, monetary and foreign exchange policy of the National Bank of Moldova is oriented towards maintaining low inflation indicator as well as inflation. *The activity of the NBM has a number of functions:*

- formulate and promote state monetary and foreign exchange policy;
- act as banker and fiscal agent of the state;
- act as the sole issuer of national currency;

- monedei naționale;
- autorizează, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare;
- păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului;
- supraveghează sistemul de plăți în republică și facilitează funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare;
- întocmește balanța de plăți a statului;
- efectuează reglementarea valutară pe teritoriul R. Moldova;
- stabilește, prin consultări cu Guvernul, regimul cursului de schimb al monedei naționale etc.

Așadar, în Republica Moldova politica monetară și valutară este elaborată în conformitate cu Legea „Cu privire la Banca Națională a Moldovei” nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 și are drept scop revizuirea și evaluarea politicii monetare și valutare, precum și stabilirea obiectivelor principale ale politicii monetare și valutare.

După cum am menționat deja, politica monetară este, întâi de toate, o componentă a politicii financiare a statului. **Prin definiție, politica monetară reprezintă un ansamblu de măsuri promovate de BNM în scopul stabilizării monedei naționale, reducerii inflației și menținerii stabilității prețurilor, scăderii șomajului, majorării investițiilor, creșterii și dezvoltării economiei.**

Pentru realizarea acestor obiective importante, BNM are la dispoziție mai multe instrumente de politică monetară, aprobate de știința financiară și practica bancară. Acestea au o importanță incontestabilă pentru reglarea masei monetare. Scopul utilizării instrumentului respectiv constă în gestionarea ofertei de bani în circulație, influențarea volumului de lichiditate din sistemul bancar. Gestionarea masei monetare în circulație influențează direct prețurile și inflația.

Republica Moldova s-a confruntat cu o inflație destul de semnificativă. Dinamica ratelor anuale ale inflației este prezentată în tabelul 1.

- license, supervise and regulate the activity of financial institutions;
- hold and manage foreign exchange reserves of the state;
- supervise the payments system of the country and facilitate the effective functioning of the interbank payment system;
- settle the balance of payments of the state;
- carry out foreign exchange regulation on the territory of Moldova;
- establish through consultations with the Government, the foreign exchange regime of the national currency etc.

Therefore, the monetary and foreign exchange policy in the Republic of Moldova is developed in accordance with the Law “On National Bank of Moldova” nr. 548-XIII of July 21, 1995 and aims at reviewing and assessing monetary and foreign exchange policy and the determining the main objectives of monetary and foreign exchange policy.

As already mentioned, the monetary policy is, first of all, a component of the financial policy of the state. **By definition, monetary policy is a set of measures promoted by the NBM in order to stabilize the national currency, reduce inflation and maintain price stability, reduce unemployment, increase investments, contribute to economic growth and development.**

In order to achieve these important objectives, the NBM uses monetary policy instruments, approved by financial science and banking practice. These instruments have an undeniable importance for the regulation of money supply. The purpose of using this instrument is to manage the money supply in circulation, to influence the liquidity in the banking system. Managing money supply in circulation directly affects prices and inflation.

The Republic of Moldova has experienced a pretty significant inflation. In table 1 we present the dynamics of annual rates of inflation.

Tabelul 1/Table 1

**Dinamica ratelor anuale ale inflației în Republica Moldova în anii 2005-2010/
Dynamics of annual rates of inflation in the Republic of Moldova during 2005-2010**

Anii/ Years	Rata anuală a inflației/Annual inflation rate, %
2005	11,9 %
2006	12,7 %
2007	12,3 %
2008	12,7 %
2009	- 1,6 %
2010	2 % (8,0 %)

Sursa: Banca Națională a Moldovei. www.bnm.md. E-mail: official@bnm.md./

Source: National Bank of Moldova, www.bnm.md. E-mail: official@bnm.md.

Din datele tabelului de mai sus observăm că, în anii 2005-2008, rata anuală a inflației a evoluat între circa 11,9% și 12,7%. Către anul 2009 rata inflației s-a redus față de anul 2008. În anul 2010 această rată a atins 2,0%, dar a fost planificată mult mai înaltă. Readucerea inflației într-un trend descendent a fost posibilă ca urmare a aplicării unor măsuri comune de către Banca Națională și Guvernul Republicii Moldova, și anume: înăsprirea politicii monetare și a politicii bugetar-fiscale, precum și asigurarea activității pieței bazate pe principiile concurenței libere.

Cresterea inflației a fost determinată de:

- 1) Factorul monetar.
- 2) Factorii nemonetari.
- 3) Așteptările inflaționiste persistente.

E de menționat că în perioada 2005-2009, conform indicatorilor monetari din tabelul 2, s-au majorat:

- masa monetară M1 a crescut de 2,01 ori;
- masa monetară M2 a crescut de 3,69 ori;
- masa monetară M3 a crescut de 2,70 ori;

The data in the table above show us that during 2005-2008 the annual rate of inflation has evolved between about 11.9%, 12.7%. By 2009 inflation rate was reduced compared to 2008. In 2010 this rate has reached 2.0% but was planned a higher one. Bringing inflation on a downward trend was possible due to the implementation of joint measures by the National Bank and the Government, namely tightening monetary, tax and budgetary policy as well as insuring a market activity based on free competition principles.

The increase in inflation was due to:

- 1) the monetary factor.
- 2) non-monetary factors.
- 3) persistent inflationary expectations.

It should be mentioned that during 2005 - 2009 according to the monetary indicators in the table below increased:

- money supply M1 increased by 2.01 times;
- money supply M2 increased by 3.69 times;
- money supply M3 increased by 2.70 times;

Tabelul 2/Table 2

**Agregatele monetare la situația din ianuarie pe anii 2005-2009/
Monetary aggregates as of January for 2005-2009**

	M3							
	M2			Depozite la termen/Deposits	Instrumentele pieței monetare/Money market instruments	Total/Total	Depozite în valută străină/Deposits in foreign currency	Total/Total
	M1	Depozite la vedere/Sight deposits	Total/Total					
Bani în circulație/Money in circulation	Depozite la vedere/Sight deposits	Total/Total	Depozite la termen/Deposits	Instrumentele pieței monetare/Money market instruments	Total/Total	Depozite în valută străină/Deposits in foreign currency	Total/Total	
2005	3485.9	1790.8	5276.7	2695.0	0.5	7972.2	3629.2	11601.4
2006	4403.0	2431.4	6834.3	3911.5	0.1	10745.9	4901.8	15647.7
2007	4726.0	3067.1	7793.2	4444.1	18.7	12256.0	7333.9	19589.9
2008	6281.6	4016.9	10298.4	8047.3	2.6	18348.3	9472.6	27820.9
2009	6781.7	3825.3	10607.0	9932.3	14.3	20553.7	9827.0	30380.7

Sursa/Source: Banca Națională a Moldovei/National Bank of Moldova, www.bnm.md, e-mail: official@bnm.md, Ministerul Finanțelor/ Ministry of Finance www.mf.gov.

Politica monetară promovată de BNM a contribuit la reducerea inflației, menținându-se pe parcursul anului 2009 la nivelul mediu de circa 9% (vezi tabelul 3)

Monetary policy promoted by the NBM has helped to reduce inflation, maintaining during 2009 to average level of about 9%. (see table 3)

Tabelul 3/Table 3

Structura masei monetare în Republica Moldova/ Structure of money supply

Indicatori/Indicators	
1.	Rezervele obligatorii ale băncilor comerciale în BNM/Reserves of commercial banks in the NBM
2.	Rezervele băncilor comerciale pe conturi corespondente în BNM/Required reserves of commercial banks on correspondent accounts in the NBM
3.	M 0 - bani lichizi în circulație/M 0 - cash in circulation
4.	Depozite la vedere/Deposit account
5.	Mijloace de finanțare a investițiilor capitale/Means of financing capital investments
6.	Mijloace în decontări/ Settlement means
7.	M 1 = 3 + 4 + 5 + 6
8.	Depozite la termen ale populației/Term deposits of the population
9.	M 2 = M 1 + 8

10.	Hârtii de valoare (valori mobiliare)/ <i>Securities</i>
11.	$M_3 = M_2 + 10$
12.	Mijloace în valută/ <i>Currency</i>
13.	$M_4 = M_3 + 12$
14.	Credite acordate Guvernului/ <i>Credits extended to Government</i>
15.	Credite acordate băncilor comerciale/ <i>Credits extended to commercial banks</i>

În practica bancară a Republicii Moldova se utilizează agregatele monetare M1; M2 și M3. Regimul de politică monetară existent, și anume *regimul de țintire a agregatelor monetare în Republica Moldova nu permite, în condițiile actuale, atingerea pe deplin a obiectivului fundamental din următoarele considerente:*

- legătura dintre evoluția agregatelor monetare și rata inflației în cazul R. Moldova este mai puțin previzibilă, dinamica corelației acestora diminuându-se din an în an;
- instrumentele de politică monetară existente nu asigură pe deplin gestiunea eficientă a ofertei de bani (fapt ce decurge din instabilitatea multiplicatorului monetar și modificarea cererii structurale de monedă), care să garanteze stabilitatea prețurilor;
- necesitatea calibrării politicii monetare în funcție de evoluția ratei inflației, și nu de o țintă intermediară;
- riscurile asociate utilizării cursului de schimb drept ancoră nominală în contextul unei economii deschise și liberalizării în continuare a contului de capital.

Ținând cont de argumentele enumerate mai sus, Banca Națională a Moldovei consideră că regimul adecvat de politică monetară, care permite asigurarea obiectivului fundamental este regimul axat pe atingerea obiectivelor specifice privind inflația, luând în considerare un număr de variabile relevante, inclusiv agregatele monetare, ratele dobânzilor și cursul de schimb, care influențează indirect politica monetară pe termen scurt. În acest context, se poate menționa că acest regim are mai multe *avantaje față de celelalte regimuri ale politicii monetare, dat fiind faptul că permite:*

- asigurarea și menținerea stabilității prețurilor la costuri moderate;
- ancorarea mai eficientă a anticipărilor inflaționiste;
- responsabilitatea sporită a BNM față de îndeplinirea obiectivului fundamental;
- gradul mai înalt de comunicare și transparență a măsurilor de politică monetară.

Pe lângă avantajele enumerate mai sus, regimul țintirii directe a inflației este un regim mai flexibil și operațional chiar în cazul instabilității relației dintre agregatele monetare și inflație. Totodată, în procesul decizional privind utilizarea instrumentelor și măsurilor de politică monetară, în scopul asigurării și menținerii stabilității prețurilor, BNM va monitoriza continuu dinamica agregatelor monetare.

In Moldova's banking practice are used monetary aggregates M1, M2 and M3. The existing monetary policy regime, i.e. the targeting *regime of monetary aggregates in the Republic of Moldova in the current circumstances does not fully allow achieving the fundamental objective of the following reasons:*

- the link between monetary aggregates and inflation rate in the Republic of Moldova is less predictable, their dynamic correlation is diminishing from year to year;
- the existing monetary policy instruments do not fully ensure efficient management of money supply (which derives from the instability of the monetary issuer and structural changes in money demand) in order to ensure price stability;
- the need for calibration of monetary policy depending on the evolution of inflation rate, and not on an intermediate target;
- risks associated with using the exchange rate as a nominal anchor in the context of an open economy and further liberalization of capital account.

Given the above arguments, the National Bank of Moldova considers that appropriate monetary policy regime that enables the fundamental objective is a regime focused on achieving specific objectives on inflation, taking into account a number of relevant variables, including monetary aggregates, interest rates and exchange rate, which indirectly influence the short-term monetary policy. In this context we can mention that this regime has several *advantages over other monetary policy regimes, given that it allows:*

- ensuring and maintaining price stability at moderate cost;
- more efficient anchoring of inflation expectations;
- increased responsibility of the NBM to meet fundamental target;
- higher degree of communication and transparency of monetary policy.

In addition to the above benefits, direct targeting regime of inflation is a more flexible and operational regime even in case of unstable relationship between monetary aggregates and inflation. However, in the decision making process regarding the use of monetary policy instruments and measures, in order to ensure and maintain price stability, the NBM will continuously supervise the dynamics of monetary aggregates.

It is worth mentioning that in order to balance

E de menționat că BNM, în scopul stabilității echilibrului dintre cererea și oferta de pe piața valutară, utilizează **tranzacțiile swap valutar** cu băncile ca instrument al politicii monetare și valutare. BNM poate să nu efectueze tranzacții swap valutar în cazul în care cererea și oferta pe piața valutară se poate echilibra fără intervențiile din partea ei, precum și când situația pe piața monetară și/sau valutară nu se corelează cu obiectivele politicii promovate de bancă.

Pentru a înțelege mai bine tranzacțiile swap valutar dintre BNM și alte bănci, să expunem câteva noțiuni expuse în „Regulamentul cu privire la tranzacțiile swap valutar dintre Banca Națională a Moldovei și bănci”:

- **tranzacție swap valutar** – tranzacție valutară care cuprinde simultan două operațiuni de schimb valutar ale BNM cu aceeași bancă, și anume *operațiunea de cumpărare (vânzare) la vedere (tranzacția spot)* de către BNM și concomitent operațiunea de vânzare (cumpărare) la termen (tranzacția forward) de către BNM a sumelor identice ale unei valute străine contra monedei naționale cu diferite date ale valutei și cu aplicarea cursurilor valutare *spot* și *forward* (diferența fiind exprimată în puncte swap), care sunt determinate la data încheierii tranzacției swap valutar;
- **curs valutar forward** – rata de schimb a valutei străine (de regulă, a unei unități) în raport cu moneda națională stabilită în conformitate cu Regulamentul pentru *operațiunile la termen*, la care valuta străină este revândută sau răscumpărată la scadența unei tranzacții swap valutar;
- **curs valutar spot** – cursul de cumpărare sau vânzare a valutei străine (de regulă, a unei unități) contra monedei naționale, stabilit pentru *operațiunea la vedere* din cadrul tranzacției swap valutar.

Tranzacțiile swap valutar de *vânzare/cumpărare* se efectuează de către Banca Națională a Moldovei cu alte bănci în scopul satisfacerii *necesităților băncilor în lichidități în valută străină*. Tranzacțiile swap valutar de *cumpărare/vânzare* se efectuează de către Banca Națională a Moldovei cu băncile în scopul *absorbției de pe piața internă a excedentului de lichidități în valută străină*.

Aceste tranzacții sunt asemănătoare cu instrumentul de politică monetară, utilizat de BNM privind operațiunile pe piața deschisă – „*open market*”. În cazul dat, pe piața internă se vând sau se cumpără valori mobiliare de stat (HVS), pentru a *steriliza excesul de monedă națională* pe piața monetară internă sau a „*arunca*” în circulație necesarul de monedă națională, pentru a satisface necesitățile economiei naționale. Astfel, tranzacțiile swap valutar în calitate de instrument de politică monetară contribuie la menținerea echilibrului masei monetare, la respectarea legii privind egalitatea banilor în circulație.

În *concluzie* putem menționa că atât Guvernul, care promovează politica bugetar-fiscală, cât și Banca Centrală

the equilibrium between demand and supply on the foreign exchange market, the NBM uses **swap transactions** with banks as an instrument of monetary and foreign exchange policy. The NBM may not transact in foreign exchange swaps in case the foreign exchange supply and demand can be balanced without the intervention of the National Bank of Moldova and when the money and/or foreign exchange market situation does not correlate with the policy objectives promoted by the NBM.

To better understand the currency swap transactions between the NBM and banks we will introduce the reader to some concepts outlined in the “Regulation on foreign exchange swap transactions between the NBM and banks”:

- **foreign exchange swap transaction** – a transaction that includes two simultaneous foreign exchange transactions of the NBM with the same bank, namely the *spot and the forward transaction* of identical amounts of currency against the national currency with different currency data and using *spot and forward exchange rates* (the difference being expressed in swap points) which are determined at the date of foreign exchange swap transaction.
- **forward exchange rate** – exchange rate (usually of a unit) compared with the national currency determined in accordance with the Regulation on *forward transactions*, at which foreign currency is resold or redeemed at maturity of a foreign exchange swap transaction;
- **spot exchange rate** – the purchase or sale rate of foreign currency (usually of a unit) against the national currency specified for the *spot transaction* of the foreign exchange swap.

Foreign exchange swap transactions of *sale/purchase* are performed by the National Bank of Moldova with banks to *meet liquidity needs of banks in foreign currency*. Foreign exchange swap transactions of *sale/purchase* are performed by the National Bank of Moldova with banks to *absorb the excess on domestic market of liquidity in foreign currency*.

These foreign exchange swap transactions are similar to monetary policy instrument used by BNM on *open market* operations. In this case on the internal market are bought or sold government securities (GS) to *sterilize the excess of domestic currency* on the money market or “to throw” in circulation the necessary national currency to meet the needs of national economy. Thus, foreign exchange swap transactions as an instrument of monetary policy maintain the monetary supply equilibrium; respect the law on equality of money in circulation.

In *conclusion*, we note that both the Government, which promotes the budgetary and fiscal policy and Central Bank (the National Bank of

(Banca Națională a Moldovei), care promovează politica monetară și valutară, prin interacțiune contribuie la un echilibru financiar necesar pentru menținerea inflației și a șomajului la un nivel minim. Acest echilibru monetar se reflectă prin Trezoreria Publică – casierul național al țării.

Moldova), which promotes monetary and foreign exchange policy contribute to financial balance needed to keep inflation and unemployment to a minimum level. This monetary balance is reflected by the Public Treasury – National Treasurer of the country.

Bibliografie/Bibliography

1. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 122 din 4 iunie 1991 „Cu privire la Banca Națională a Moldovei”.
2. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21 iulie 1995.
3. Legea instituțiilor financiare, intrată în vigoare la 01 ianuarie 1996.
4. Finanțele publice, Iulian Văcărel, 2002, p. 637-638.
5. Politica monetară-valutară a BNM pentru anul 2009.
6. Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (2009-2011). Chișinău, 2008.
7. Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (2011-2013). Anexa nr. 4 la Procesul verbal nr. 1 al Ședinței Grupului Coordonator din 18 martie 2010. Chișinău, 2010.

EVALUAREA ȘI FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ PROCESUL DE ESTIMARE A ACTIVITĂȚII BĂNCILOR COMERCIALE

*Conf. univ. dr. Eugenia BUȘMACHIU;
Drd. Nadejda BORTA, ASEM*

Activitatea bancară se caracterizează prin aspecte diferite în comparație cu celelalte instituții financiare și, respectiv, necesită o abordare diferită, în special când este vorba despre determinarea valorii. În cadrul procesului de estimare, apar un șir de factori care influențează rezultatul final al modelelor de evaluare financiară: abilitatea managementului bancar de a gestiona corect activitatea băncii, reglementarea și performanțele bancare, situația pe piața financiară, stabilitatea economiei etc. Acești factori diferă în funcție de metoda de evaluare utilizată și necesită o analiză mai detaliată.

Băncile comerciale sunt adesea considerate de către investitorii financiari drept mai puțin volatile decât societățile nefinanciare datorită nivelului înalt al reglementării și supravegherii bancare, veniturilor constante, dividendelor favorabile. Însă, în ultima perioadă, activitatea bancară soldează rezultate tot mai diferite. Aceasta se explică, în mare măsură, prin majorarea ponderii creditelor neperformante în totalul portofoliului de credite al băncilor, prin modificarea calității activelor bancare, politicii managementului bancar, ceea ce impune autoritățile bancare să determine factorii care influențează mersul normal al activității băncilor.

Evaluarea performanțelor bancare poate fi efectuată de către diferiți subiecți din sectorul financiar din mai multe considerente:

1. De către autoritățile bancare cu drept de supraveghere, pentru a depista băncile cu

VALUATION AND FACTORS THAT AFFECT VALUATION PROCESS IN BANKING ACTIVITY

*Assoc. Prof. PhD Eugenia BUSMACHIU;
PhD candidate Nadejda BORTA, ASEM*

Banking activity is characterized to be more different in comparison with the activity of other financial institutions and requires a special treatment, especially when we talk about valuation. In the process of bank valuation a number of factors appear to influence the final result of financial valuation models: the ability of bank management to properly manage the bank's activity, regulation and banking performance, financial market situation, economic stability, etc. These factors differ depending on the valuation method used and require a more detailed analysis.

Banks are often considered to be less volatile than corporates because of high level of supervisory and regulation activity of banks authorities, constant incomes and high dividends. But nowadays banks achieve increasingly different results. This can be explained by rising the share of nonperforming loans in the total bank loan portfolio, by assets quality and bank management modification. In such a way, bank authorities are likely to be determined to look for finding factors that influence the normal course of bank activity.

Valuation of bank profitability assessment can be made by different players from the financial sector for several reasons:

1. By bank authorities, in order to determine banks with financial difficulties and find ways to improve financial situation and thus

- probleme financiare și a găsi metode de îmbunătățire a situației.
2. De către analiștii financiari, de rapoartele cărora se conduc investitorii pentru eventualele investiții în stocul acțiunilor bancare.
  3. De către deținătorii de acțiuni, pentru a stabili momentul când va fi rentabil de vândut/cumpărat stocul diferitelor bănci.

Copeland, Koller și Murrin, definesc evaluarea activității unei bănci drept un proces destul de dificil. Dacă analizăm subiecții care efectuează evaluarea, atunci analiștii financiari din exterior întâlnesc unele dificultăți în determinarea riscurilor exacte cu care se confruntă băncile comerciale și cum acționează ele asupra profitului viitor, calitatea creditelor, evoluția zilnică a cursului de schimb. În cazul în care informația din raportul privind rezultatele financiare se prezintă în totalul activității băncii și nu separat pe fiecare unitate, este foarte dificil a determina care filială asigură nivelul înalt al profitabilității și care conduce la risipirea lui. Concluzionând acest fapt, menționăm ca pentru determinarea profitabilității și riscului la care se supune o bancă, datele din bilanțul contabil nu sunt suficiente. Dificultățile analiștilor financiari din interiorul băncii, adică cei care au acces la toată informația, constau în determinarea exactă a prețului transferului mijloacelor bănești în interiorul băncii de la o unitate la alta.

Deși scopul fiecărei instituții financiare este de a obține profit, procesul de evaluare are loc în mod diferit față de entitățile private. În cadrul finanțelor întreprinderii, specificarea unui model de evaluare pentru o anumită firmă, are un caracter ordinar. Este importantă aplicarea modelului care accentuează anume acele caracteristici specifice industriei de activitate a firmei, la baza căreia este capitalul întreprinderii.

Diferența dintre industria bancară și cea corporativă constă în faptul că, în primul caz, serviciile băncii nu sunt bunuri fizice concrete și nu pot fi stocate. Datorită lipsei existenței fizice a serviciilor prestate de bănci, acestea sunt nevoite să dețină un nivel anumit al suficienței capitalului. În cazul băncilor comerciale, *ideea de utilizare a unui model de evaluare unic nu poate fi de conceput din mai multe motive, și anume:*

- Datorită rolului central pe care îl are în economie, sistemul bancar este considerat o industrie greu de reglementat, care conține o serie de cerințe, așa ca limitele la intrarea pe piață, asigurarea depozitelor, suficiența rezervelor, structura capitalului. Înșă, din moment ce cadrul de reglementare bancar este bine stabilit, regulamentele sunt considerate și reprezintă o influență prevăzută și calculată la formarea modelului de evaluare.

Reglementarea și supravegherea bancară are, întâi de toate, scopul de a asigura durabilitatea și sustenabilitatea sistemului bancar. Prin măsurile de reglementare și supraveghere, autoritățile bancare reduc asumarea riscului excesiv și minimizează posibilitatea apariției situației de insolvabilitate.

avoid a bank failure.

2. By financial analysts, their financial reports being as a guide for investors interested in purchasing bank assets.
3. By shareholders, to determine the profitable moment to sell/buy stock of various banks.

Copeland, Koller and Murrin, define bank valuation activity as a quite difficult process. Making an evaluator's activity analyses, we can say that external financial analysts meet some difficulties in determining the precise risks that face commercial banks and how they influence future profits, credit quality and daily changes in exchange rates. If the data from income statement is presented on total bank activity not separately on each unit, it is very difficult to determine which branch provides high level of profitability and which one leads to wasting it. Note that a bank's balance sheet data is not sufficient to determine profitability and risk of banking activity. Analysts within the bank or those who have large access to all information, face difficulties in determining transfer funds price within the bank from one unit to another.

Although the purpose of individual financial institutions is to make profit, the evaluation process occurs in a different manner from private entities. In the framework of corporate finance, specifying a valuation model for a given company has a regular character. It is as important to apply the model that emphasizes industry-specific features that are usual to company's activity, equity capital being a crucial valuation item.

The difference between banking and corporate industry is that first, the bank's services are not tangible assets and can not be stored. Due to lack of physical existence of the goods and services offered by banks, they are forced to hold a certain capital adequacy level. *The idea of using a single valuation model in the framework of commercial bank activity can not be conceived for several reasons and the most important being:*

- Banking system, due to the central role they have in the economy, is considered to be a hard regulated industry that contains a series of requirements, such as limits on entry, deposit insurance, reserve adequacy, capital structure. But since the banking regulatory framework is well established, the regulations are considered and provide huge influence in valuation model establishment.

Banking regulation and supervision is encharged to ensure durability and sustainability of the banking system. Through regulatory and supervisory measures, banking authorities reduce excessive risk taking and minimize the possibility of insolvency.

- Banca operează în baza bilanțului contabil, având drept scop obținerea profitului nu numai de pe urma împrumuturilor acordate, dar și din contul măririi capitalului. Această dualitate a fost explicată abia la sfârșitul secolului XIX de către economistul MacLeod, care spune: „Bancherul este un comerciant a cărui activitate constă în procurarea banilor și obligațiunilor prin formarea altor obligațiuni”¹. Din punctul de vedere al contabilității financiare, banca, deținând o pondere relativ mică a activelor fixe, înregistrează la un nivel mic al levierului operațional și un nivel mare al levierului financiar, care cauzează o volatilitate înaltă a profiturilor.
- Băncile comerciale sunt expuse falimentului ca rezultat al riscului creditar, însă, în contradicție cu alte firme, ele singure sunt în căutarea acestui risc, ca parte componentă a modelului activității sale.
- Profitul și valoarea băncii sunt dependente de riscul ratei dobânzii. De exemplu, profitul unei bănci este determinat de diferența dintre activele și pasivele băncii, având la bază diferența de maturitate a activelor și scadența pasivelor. Această situație poate avea atât un impact pozitiv, cât și negativ asupra rezultatelor financiare ale băncii. Ratele bancare se ajustează într-un ritm destul de lent la ratele de pe piață. Ritmul de ajustare la rata de piață este diferit atunci când ratele sunt în creștere și când sunt în scădere. Din această diferență rezultă o marjă (*spread*) de timp variabil, care, de obicei, este mai mare, în timp ce ratele de pe piață sunt în creștere. Cererea la depozite și împrumuturi bancare depinde de ambele elemente: rata de pe piață și rata bancară. De regulă, cererea la depozite și cererea la credite sunt într-o corelație negativă. Având în considerare toate acestea, se observă că efectul riscului de rată a dobânzii este destul de mare.

Pentru determinarea valorii financiare a băncilor comerciale, investitorii și analiștii financiari se axează pe analiza următorilor factori:

- *Datele istorice.* Când vorbim de istoricul băncii, ne referim atât la performanțele financiare trecute, cât și la istoricul și succesele aparatului administrativ. În cazul în care banca, fiind gestionată de o echipă de manageri competitivă, a înscris în trecut rezultate financiare de succes și managementul băncii se schimbă, rezultatele evaluării pot fi devalorizate de către analistul financiar.
- *Performanțele financiare.* Cu toate că datele istorice sunt importante, analiștii financiari preferă analiza performanțelor bancare recente. Performanța financiară a băncii este indicatorul cel mai sigur în cadrul evaluării băncilor comerciale. Atâta timp cât activele și

- Bank operates in accordance to balance sheet and has the goal to gain profit not only from loans but also from increase in equity. This duality has been explained until the late 19th century by economist MacLeod, citing “a banker is a trader whose business consists in buying money and debts by creating other debts”¹. In terms of financial accounting, bank holds a relatively small proportion of fixed assets, operates with a lower level of operating leverage and a higher level of financial leverage, causing high volatility of profits.
- Commercial banks are exposed to failure as a result of credit risk and in contradiction to other firms they are looking for this type of risk as a business model component part.
- Bank’s value and profitability are dependent on interest rate risk. For example, a bank’s profit is determined by the difference between assets and liabilities, based on the difference in assets and liabilities maturity. This situation can have a positive or a negative impact on the bank’s financial results. Bank rates are adjusted in a rather slow rate than market rates are evolving. The adjustment to market rate is different when rates are rising and when they are down. From this difference results a margin (*spread*) time variable, which is usually higher as market rates are raising. Demand on deposits and bank loans depend on two factors: the market rate and bank rate. Usually deposits demand and loan demand are in a negative correlation. Taking into account the above, it is noted that the effect of interest rate risk is quite high.

In order to determine the commercial bank’s financial value, investors and financial analysts should examine the following factors:

- *Historical information.* The bank’s historical data refers to both: past financial performance and past successes of the bank administrative apparatus. If the bank is managed by a competitive management team and registered in the past successful financial results and once the bank’s management is changed, evaluation results can be devalued by the financial analyst.
- *Financial performance.* Taking into consideration the value of historical information, financial analysts are interested in current financial performances. Financial performance of the commercial bank represents the most important indicator in

¹ MacLeod (1875) p. I:275

pasivele reflecta informații privind activitatea anterioară, rapoartele privind activitatea financiară pentru ultimii ani prezintă datele despre performanța bancară prezentă și au un impact important asupra estimării valorii băncii de către investitori.

- *Activele bancare.* Un factor destul de important în evaluarea bancară o au activele sau valoarea acestora înscrisă în debitul bilanțului contabil. Când băncile dețin active în valoare substanțială (în cazul băncilor comerciale poate fi vorba de împrumuturi restante, neștiindu-se data exactă de restituire) și obligațiuni în valoare mai mică, băncile date vor fi evaluate la un nivel mult mai ridicat decât oricare altă instituție financiară de aceeași mărime și cu un debit major.
- *Valoarea de piață a capitalului.* Una din cele mai rapide și speculative metode de calculare a valorii unei bănci este capitalizarea bursieră. Valoarea capitalului băncii va fi egală cu produsul dintre numărul de acțiuni în circulație și valoarea de piață a acestora. În teorie, valoare de piață a capitalului reprezintă suma de bani pe care investitorul trebuie să o dețină la moment, pentru a deveni proprietarul băncii. Însă, din cauza diferitor factori care pot influența într-un fel sau altul prețul acțiunilor, valoarea de piață a capitalului nu reprezintă un obiectiv crucial în determinarea valorii băncii. Acest indicator mai poate fi rezultatul celei mai bune presupuneri a valorii făcute de piața bursieră.

Valoarea stocului de acțiuni poate fi modificată în urma apariției următoarelor situații:

1. Schimbările așteptate de către investitori referitor la dividendele ce urmează a fi achitate în viitor.
2. Riscul bancar și modificările ratei dobânzii de pe piață pot afecta rata de actualizare a fluxurilor financiare.

Situația economică are, de asemenea, o însemnătate majoră pentru evaluarea băncii, chiar dacă aceasta are o situație financiară excelentă. Aici ne referim, în mare parte, la tendințele de dezvoltare a economiei țării și impactul acesteia asupra sectorului financiar. Un exemplu ar putea fi influența mare asupra sistemului bancar global a crizei financiare globale de la sfârșitul anului 2008, care a dus la mari schimbări în activitatea și situația financiară a industriei bancare din toată lumea. Aceasta a început odată cu eșecurile unor mari firme financiare din Statele Unite ale Americii care s-au soldat cu criza creditelor (scăderea lichidităților), deflația, reducerea comerțului. Această situația a dus la scăderea valorii stocurilor băncilor, a indicilor diferitelor piețe bursiere.

Criza financiară a contribuit la reducerea veniturilor băncilor comerciale și, în final, a ratelor de profitabilitate, fapt care se observă și în Republica Moldova.

the framework of valuation process. As long as the assets and liabilities reflect the information on previous bank activity, the latest financial reports show current bank profitability data and present a significant impact in estimating the bank value by investors.

- *Bank assets.* Bank assets or the value of assets presented in the debit side of balance sheet, represent an important factor in valuation process. If banks hold assets worth substantially (when commercial banks hold outstanding loans and do not know the date of their payment) and bonds lower, banks will be valued at a much higher level than any other financial institution of similar size.
- *The market value of capital.* One of the most rapid and speculative methods of calculating the value of a bank is market capitalization. The value of bank capital will be equal to the product of number of outstanding shares and their market value. In theory, market value of capital is represented by the amount of money an investor must have in time to become the owner of the bank. But because of various factors that can influence in one way or another share price, market value of capital is not a crucial goal in determining the value of the bank. The value of this indicator can be determined by the best forecasts of stock market players.

Stock value can be modified according to the following situations:

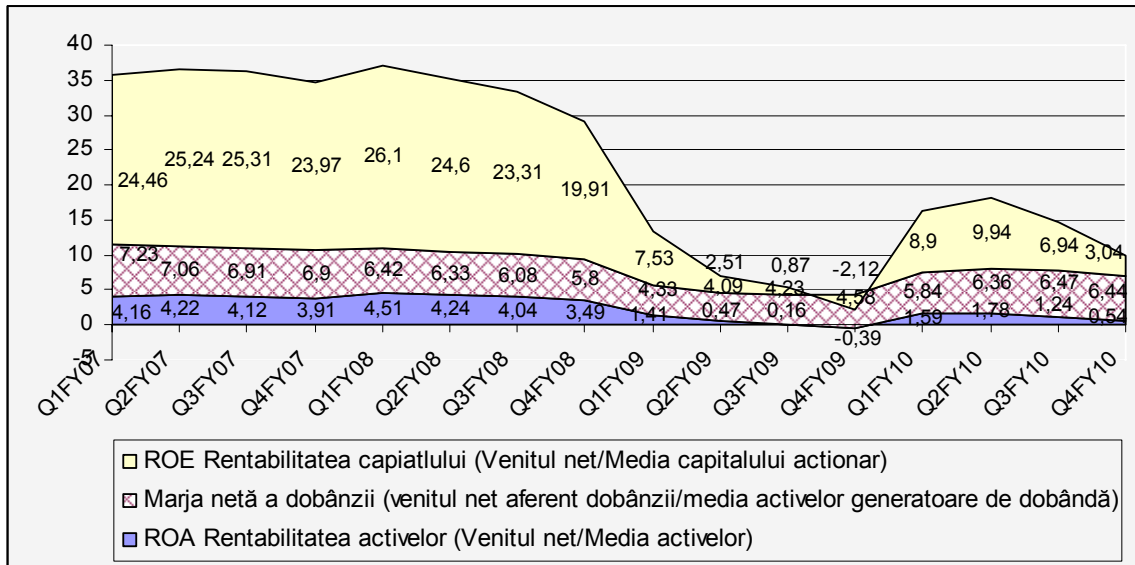
1. In the case of changes expected by financial investors on dividends to be paid in the future.
2. Bank risk and market interest rates volatility may affect the discount rate of financial cash-flows.

When valuing a bank we have to consider the economic situation too, even if it has an excellent financial position. Here we refer mainly to the country's economic development trends and its impact on the financial sector. A great example would be the impact of global financial crisis in late 2008 on the world banking system that led to big changes in activity and financial situation of the banking industry worldwide. It began with the failures of large financial firms from the United States, followed by the credit crisis (low liquidity), deflation and trading activity minimization. This situation led to a decrease in a bank stock value and various stock market indices reduction.

The financial crisis has contributed to commercial bank's value reduction and ultimately the decrease in profitability rates, fact that can be observed in the Republic of Moldova too.

Tabelul 1/ Table 1

**Evoluția indicatorilor financiari ai sistemului bancar din Moldova (2007-2010)/
The evolution of financial indicators of Moldova's banking system (2007-2010)**

Sursa: Indicatorii financiari pe sistemul bancar al RM, www.bnm.org/

Source: Financial indicators for banking system of the RM, www.bnm.org

Potrivit datelor oferite de BNM, începând cu sfârșitul anului 2008, băncile comerciale din R. Moldova au obținut rezultate financiare tot mai diferite, înregistrând valori negative ale rentabilității capitalului și rentabilității activelor. Rezultatele negative constituie o consecință a crizei financiare globale, care a înregistrat, la sfârșitul anului 2009, o valoare negativă a veniturii nete de 156 mln în urma creșterii substanțiale a defalcărilor pentru reducerile pierderilor la credite. Pe parcursul anului 2010 se observă o îmbunătățire a acestor indicatori, ca urmare a implementării unor măsuri de eliminare a efectelor crizei, eficientizarea utilizării activelor, revizuirea politicilor de creditare.

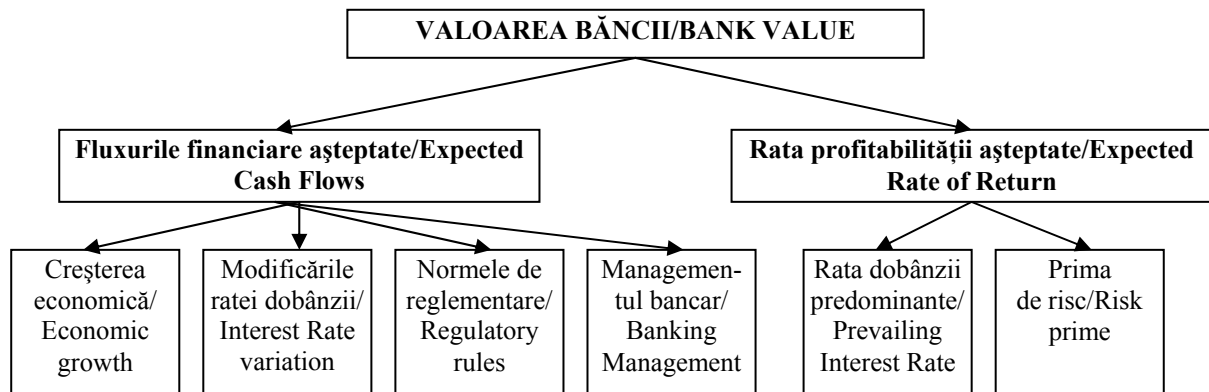
Astfel, observăm că odată cu schimbarea situației economice din țară (scăderea nivelului producției, urmată de micșorarea numărului de cereri pentru credite) se modifică nivelul veniturilor scontate și, respectiv, sunt afectați și clienții bancari. Băncile, în asemenea cazuri, se asigură prin crearea unor rezerve care, la rândul lor, presupun suportarea unor cheltuieli de gestionare și, în final, înregistrarea unor fluxuri financiare mai mici.

Valoarea unei bănci are o legătură directă cu valoarea fluxurilor financiare așteptate și cu rata de rentabilitate, solicitată de investitorii băncii. Valoarea băncilor comerciale depinde, în cea mai mare măsură, de calitatea și exactitatea planificării fluxurilor financiare. Aceasta este problema majoră cu care se confruntă sistemul bancar. De multe ori, utilizând datele perioadelor de gestiune precedente și prezente pentru planificare, ne focusăm asupra problemelor specifice băncii și nu luăm în considerare existența altor factori, cum ar fi, de exemplu, cei macroeconomici. Mărimea fluxurilor financiare așteptate, precum și rata profitabilității scontate depind de un șir de factori, care sunt specificați în figura 1:

According to data provided by NBM, commercial banks from RM have registered more different financial results since late 2008. This difficult period for the entire banking system has recorded negative values for return on equity and return on assets. Negative results are a consequence of the global financial crisis, which registered at the of 2009 end a negative net income of 156 million as a result of substantially increasing the deductions for losses on loans. An improvement of these indicators was observed in 2010 following the implementation of measures to eliminate the effects of the crisis, the efficient assets usage, lending policies review.

Thus, we can observe that the changes in the country's economic situation (declining of production were followed by fewer requests for loans) lead to reduction of expected income levels and thus, are affected bank customers. In such situations banks are forced to create reserves in order to ensure their activity. Reserves creation requires management expenditures and thus lowers the cash-flows measure.

The bank value is directly related to value of expected financial flows and to required rate of return. Commercial banks value largely depends on the quality and accuracy of financial flows planning. This is the major problem facing the banking system. Frequently when evaluator forecasts data for valuation, financial planning is performed based on past and present information according to the specific of banking activity and specific bank problems, but is not taken into account the existence of other factors such as the macroeconomic ones. The measure of expected cash flows and expected rate of return depends on a number of factors that will be specified in figure 1:

**Figura 1. Factorii de influență a valorii băncii/
Figure 1. Factors that influence bank value**

Sursa:/Source: „Bank and Shareholder Value: An Overview of Bank Valuation and Empirical Evidence on Shareholder Value for Banks” de Stephanie Gross

Este important de menționat că *creșterea stabilă și sigură a economiei* va duce la creșterea cererii la credite (majorarea veniturii din dobânzile la împrumuturi) și alte servicii prestate de bănci, va reduce volumul creditelor nefavorabile și va asigura fluxuri financiare mai promițătoare. Totodată, rolul *managementului* în activitatea bancară este remarcabil. Activitatea managementului este de a monitoriza performanța bancară de-a lungul timpului și de a evidenția mixul de servicii care vor maximiza valoarea băncii comerciale. Unul dintre motivele de bază în cazul insolvenței activității bancare este managementul neeficient.

Practica de specialitate a demonstrat că *la procurarea activelor bancare investitorul trebuie să se conducă de două alternative:*

- 1) să analizeze acțiunile și strategiile precedente ale echipei manageriale, pentru a minimiza riscul;
- 2) să procure active la un preț atractiv sau, altfel spus, să procure o acțiune bună la un preț bun.

Astfel, cheltuielile legate de cursurile de instruire și perfecționare a cunoștințelor și abilităților echipei manageriale ale unei bănci sunt justificate, pentru că îmbunătățirea capacității acestora va duce la micșorarea riscurilor specifice activității băncii gestionate.

Reglementarea bancară ține de determinarea respectării normativelor bancare în corespundere cu situația financiară. Autoritățile monitorizează deficiențele bancare și modul de înlăturare a lor, pentru a preveni falimentul bancar. Cu cât băncile, cu ajutorul organelor de reglementare, pot evita riscul de faliment, cu atât încrederea în sistemul bancar va crește.

Modificările ratei dobânzii. Băncile utilizează diferite metode de determinare a modificărilor ratelor de dobândă, dintre care poate fi metoda *GAP = Activele sensibile la risc – Obligațiunile sensibile la risc*, analiza ratei dobânzii în timp sau metoda regresiei. Rentabilitatea activelor este parțial determinată de variația ratei dobânzii. Multe bănci obțin beneficii de pe urma unei rate a dobânzii

It is important to note that the stable and secure *economic growth* will increase demand for loans (increase in income from interest on loans) and other services offered by banks, will reduce the volume of bad loans and will provide more promising financial flows. Also, the role of *management* in the banking business is remarkable. Management activity is to monitor bank performance over time and highlight the mix of services that will maximize the value of the commercial bank. One of the main reasons for the banking insolvency is inefficient management.

Banking practice has shown that *banking assets acquisition should be guided by two alternatives:*

- 1) to consider previous actions and strategies of the bank management in order to minimize risk.
- 2) purchase assets at an attractive price, in other words, buying a good stock at a good price.

Thus, expenditures on training and improvement skills and abilities courses of the management of a bank are justified, because improving their capacity will decrease risks associated with activity of the evaluated bank.

Banking regulation is related to the compliance with banking rules in dependence with financial stability. Bank authorities monitor bank deficiency and establish possibilities to remove them and thus to prevent bank failure. Banks that work in accordance with settled rules and can avoid bankruptcy risk, are more to be considered stable and with high reputation.

Interest rates changes. Banks use different methods to assess changes in interest rates, one of which is *GAP method = assets sensitive to risk – liabilities sensitive to risk*, and time interest rate analysis or regression method. Return on assets is partly determined by interest rate variation. Many banks get benefits from a lower interest rate. Stock price increases or decreases depending on the interest

scăzute. Prețul acțiunilor crește sau scade în funcție de modificarea ratei dobânzii. Rata scăzută a dobânzii indică cererea mică de capital, creșterea lichidităților și, respectiv, micșorarea prețului acțiunii și viceversa. Rata dobânzii predominante depinde de situația economică la momentul evaluării. În procesul de adoptare a deciziei investiționale este importantă și *prima de risc*. Acest indicator (*risk premium*) reprezintă rentabilitatea suplimentară, cerută de către investitor pentru un anumit grad de risc asociat unui activ anumit. Aceasta este adesea influențată de evaluarea globală a riscului de țară, realizată de agențiile internaționale de rating, de nivelul ratei inflației (comparativ cu cel al partenerilor de comerț exterior), de nivelul și dinamica deficitului de cont curent și a datoriei externe etc.

Astfel, putem menționa că valoarea unei afaceri, indiferent de modelul utilizat în procesul de evaluare, poate fi afectată atât de specificul de activitate al acesteia, cât și de conjunctura pieței și a economiei în general.

rate changes. Low interest rate shows lower capital demand, increasing liquidity and assets price diminishing and vice versa. The prevailing interest rate depends on the economic situation at the time of evaluation. In the process of investment decision adopting an important role plays the *risk premium*. This indicator (*risk premium*) represents the additional return required by investors for a certain degree of risk associated with a particular asset. It is often influenced by global country risk valuation made by international rating agencies, by the inflation rate (compared to that of foreign trade partners), by the level and dynamics of current account deficit and foreign debt, etc..

As a conclusion we can say that the value of a business obtained from any valuation model is affected by firm specific as well as by market environment or economic situation in general. And the value will change as new information is revealed.

Bibliografie/Bibliography

1. Aswath Damodaran, *Damodaran on valuation*, New York: John Wiley & Sons., 2006
2. Matthias Fischer, „*Valuation of Banks – both Art and Science*”, 2004, Germania
3. Gary Gray, Patrick J. Cusatis, J. Randall Woolridge *Streetsmart guide to „Valuing a stock”*, Ediția II, 2004, USA
4. Aswath Damodaran, *Investment valuation: tools and techniques for determining the value of any asset*, New York: John Wiley & Sons., 2002
5. Pablo Fernández, *Company valuation methods. The most common errors in valuations*, IESE Business School, Madrid, Spain, 2007 IESE Working Paper No 449, p.2
6. Fernandes, Pablo, *Valuation Methods and Shareholder Value Creation Academic Press* (San Diego, CA.), 2002
7. www. bnm.md

ASIGURAREA STABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONDIȚIILE ACTUALE

Conf. univ. dr. Larisa MISTREAN, ASEM

Importanța stabilității sistemului bancar este mult mai vizibilă în condițiile instabilității financiare, iar imperfecțiunile sistemului financiar, vulnerabilitatea băncilor la schimbările mediului economic și crizele bancare constituie factorii principali ce determină organele de supraveghere bancară să întreprindă măsuri privind asigurarea stabilității bancare.

Stabilitatea și siguranța sistemului bancar reprezintă o importanță majoră pentru protejarea intereselor deponenților și asigurarea continuității intermedierei activității financiare și a prestării serviciilor bancare sigure agenților din diverse ramuri ale economiei naționale. Măsurile întreprinse în vederea realizării și menținerii stabilității sistemului bancar,

INSURANCE OF BANKING SYSTEM STABILITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN CURRENT CONDITIONS

Assoc. Prof. PhD Larisa MISTREAN, AESM

The importance of banking system stability is more visible in terms of financial instability and imperfections in the financial system, banks' vulnerability to changes in economic and banking crises are the main factors that determine the bank supervisors to take measures to ensure bank stability.

Stability and safety of the banking system is crucial in order to protect the interests of depositors and ensure business continuity of financial intermediation and to provide good quality services for agents from various branches of national economy. Measures taken to achieve and maintain stability of the banking system also contribute for

de asemenea, contribuie la crearea premiselor necesare pentru atragerea investițiilor în sistemul bancar și acumularea mijloacelor bănești temporar libere, fapt ce favorizează dezvoltarea economică a țării.

Creșterea puternică a pieței bancare autohtone sub aspectul volumului și complexității tranzacțiilor desfășurate a impus îmbunătățirea permanentă a procesului de supraveghere, monitorizarea sistemului bancar axându-se cu preponderență pe analiza riscurilor pe care le implică, direct sau indirect, activitatea bancară. Au fost dezvoltate, astfel, metode de analiză și cuantificare vizând nu numai performanțele financiare ale băncilor, ci și corelarea profilului lor de risc cu aptitudinile de gestionare a riscurilor.

Chiar dacă rolul de asigurare a stabilității financiare nu este expres prevăzut de legislație sau de actele normative ale statului, banca centrală este percepută de public ca fiind instituția care își îndreaptă eforturile spre sporirea siguranței sistemului bancar și menținerea stabilității financiare.

Banca centrală are două atribuții ce țin de obiectivul de stabilitate financiară: prevenirea instabilităților și managementul consecințelor acestora. Analiza lunară a stabilității sistemului bancar, efectuată pe baza unui set de indicatori economico-financiar și de prudență bancară, a fost completată cu o evaluare trimestrială a vulnerabilităților sistemului la potențialele riscuri de creditare, valutar și de dobândă, pe baza unui model de simulare a răspunsului la condițiile extreme (*stress test*).

De asemenea, trebuie menționat faptul că procesul de supraveghere prudențială este favorizat de existența unui cadru legislativ adecvat, care reglementează organizarea întregii activități a băncilor în conformitate cu regulile unei practici bancare prudente și sănătoase.

Principala caracteristică a sistemului bancar din Republica Moldova rămâne concentrarea acestuia într-un număr mic de bănci, în top-5 fiind încadrate BC „Moldova Agroindbank” SA, BC „Victoriabank” SA, BC „Moldindconbank” SA, „Banca de Economii” SA, BC „EXIMBANK – Gruppo Veneto Banca” SA ce domină piața. Activele celor cinci bănci, care au cele mai mari active, constituie 69,2% din totalul activelor. Totuși, intrarea pe piața autohtonă a unor bănci străine de renume și asanarea sectorului bancar au declanșat o concurență puternică între operatorii bancari. În acest context, ultimii ani au marcat un nou trend, cotele de piață deținute de băncile naționale diminuându-se în favoarea segmentului străin. Cota investițiilor străine în capitalul băncilor a constituit 77,0 la sută, fiind cu 0,6 p.p. mai mică în comparație cu sfârșitul anului 2009, ca urmare a majorării capitalului social din contul investițiilor acționarilor rezidenți.

Se apreciază că, odată cu maturizarea pieței, nivelul de concentrare se va modifica, accentuarea concurenței impunând schimbări în strategia băncilor mici și mijlocii, eventuale fuziuni sau achiziții, astfel încât acestea să-și majoreze în mod rezonabil capitalul, fără șocuri majore. O alternativă pentru menținerea viabilității acestor bănci o constituie concentrarea pe produse specializate sau pe anumite segmente ale clientelei.

Aceste tendințe favorabile au fost evidențiate și de

creating the necessary preconditions for attracting investment in the banking system, which promotes the country's economic development.

The strong growth in the local banking market in terms of volume and complexity of undertaken transactions, imposes a continuous improvement for the monitoring process, which is focused mainly on the analysis of the risks involved, directly or indirectly, in banking activity. There have been developed such methods of analysis and measurement of financial performance covering not only banks, but also their risk profile and correlation with risk management skills.

Even if the role of maintaining the financial stability is not provided by legislation or, the central bank is perceived by the public as the institution that is taking steps to increase security of the banking system and financial stability.

The central bank has two functions related to financial stability: preventing and managing the consequences of financial instability. The analysis of banking system stability is performed monthly on a set of economic and financial indicators that is completed with a quarterly assessment of system vulnerabilities to potential credit risk, interest rate and based on a simulation model of the response in extreme conditions (*stress test*).

It should also be noted that the supervisory review process is facilitated by the existence of an appropriate legislative framework governing the organization of all banks activities in accordance with the rules of a prudent and healthy banking activity.

The main feature of Moldova's banking system remains the way it is concentrated, a small number of banks, the 5 dominating banks on the market: BC „Moldova Agroindbank” SA, BC „Victoriabank” SA, BC „Moldindconbank” SA, „Banca de Economii” SA, BC „EXIMBANK – Gruppo Veneto Banca” S.A. The assets of the 5 largest banks are 69,2% in total assets. However, the entry of reputable foreign banks on the local market and draining the banking sector sparked strong competition between banking operators. In this context, recent years have seen a new trend, the market share held by local banks have decreased in favor for the foreign segment. The share of foreign investment in banks capital was 77.0%, with 0.6 p. p. lower compared with the end of 2009, because of the increasing rate of resident shareholders investments.

It is estimated that with the development of the market, the concentration will change, the increased competition will require changes in strategy for small and medium-sized banks, possible mergers or acquisitions, so that they can reasonably increase their capital without major shocks. An alternative to maintaining the viability

reprezentanții Băncii Mondiale, ai Fondului Monetar Internațional, respectiv ai Comisiei Europene în rapoartele întocmite cu ocazia misiunilor colective de evaluare a sistemului financiar. Evaluarea stabilității sistemelor financiare (FSAP) are drept scop sprijinirea țărilor în identificarea și remedierea slăbiciunilor sectorului financiar și sporirea rezistenței acestuia la șocuri macroeconomice. Conform acestor evaluări, sistemul bancar în Republica Moldova prezintă o bună capitalizare, dispune de lichiditate ridicată și este bine supravegheat, autoritatea respectivă beneficiind de capacitate administrativă corespunzătoare, personal calificat și un management de calitate.

Capitalul de gradul I, indicatorul financiar determinant al solvabilității băncilor și nivelului de consolidare a acestora, la situația din 31.12.2010 a crescut cu 5,2 la sută până la 6758.0 mil. lei. Evoluția în cauză, în raport cu descreșterea consemnată în anul 2009 cu 2,8 la sută, indică performanța sistemului în depășirea crizei.

Media suficienței capitalului ponderat la risc pe sistem e situată în continuare la un nivel înalt, alcătuind 30,1 la sută (nivelul minim necesar fiind de 12 la sută). Reducerea acestuia cu 2,0 p.p. față de sfârșitul anului 2009 vădește o avansare a băncilor în valorificarea potențialului lor de efectuare a operațiunilor de credit, fără a-și periclita siguranța financiară.

Cu toate acestea, pentru sporirea capacității băncilor de a-și acoperi pierderile rezultate din activitatea lor financiară, în luna mai 2010 BNM impune respectarea cerinței minime față de capitalul de gradul I până la 200 mil. lei, băncile urmând să se conformeze noilor cerințe pe etape: începând cu 31.12.2011 – 150 mil. lei iar, începând cu 31.12.2012 – 200 mil. lei și respectarea cerinței față de capitalul social (inițial) pentru băncile care deja activează în mărime de 100 mil. lei cu termen de conformare de până la 31.12.2010;

Programul de Evaluare a Sectorului Financiar al Băncii Mondiale (PESF) în Moldova a fost destinat evaluării stabilității sistemului financiar global, nu a instituțiilor individuale.

De asemenea, potrivit evaluării efectuate în cadrul acestor misiuni de către specialiștii Băncii Mondiale și ai Fondului Monetar Internațional, prin modelul *stress test*, sistemul bancar a fost considerat rezistent la potențialele riscuri de piață și de creditare, expunerea la riscul valutar și de dobândă înregistrând un nivel redus în condițiile în care băncile își echilibrează poziția valutară netă, iar rata de dobândă practică la credite este variabilă.

Criza financiară curentă a reliefat faptul că lichiditatea este un factor-cheie al stabilității sectorului bancar. Modificările propuse de autoritățile bancare implementează rezultatele analizei desfășurate de CEBS (Committee of European Banking Supervisors) și de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară în scopul dezvoltării de principii sănătoase pentru administrarea riscului de lichiditate.

of these banks is the focus on specialized products or segments of customers.

These favorable trends were highlighted by representatives of the World Bank, International Monetary Fund, and in the European Commission's reports, collected during the evaluation of the financial system. Financial Systems Stability Assessment (FSSA) aims to assist countries to identify and remedy weaknesses in the financial sector and increase its resilience to macroeconomic shocks. According to these ratings, the banking system in Moldova has good capitalization, liquidity has increased and is well supervised, supervisory authority benefiting from appropriate administrative capacity, staff and quality management.

Tier I Capital, the financial indicator determining the solvency of banks, at 31.12. 2010 increased by 5.2% up to 6758.0 million lei. This evolution in relation to the decrease recorded in 2009 with 2.8% indicates the system's performance in overcoming crisis.

The average risk weighted capital adequacy system is still situated at a high level, constituting 30.1% (the minimum is 12%). The decrease of 2.0 p. p. towards the end of 2009 shows a progression of banks in realizing their potential for carrying out credit operations, without jeopardizing their financial security.

However, to increase bank's capacity to cover financial losses resulting from their work in May 2010, the NBM enforced minimum capital requirement of degree up to 200 million lei, banks will comply with new requirements in stages: from 31.12. 2011 – 150 million lei and from 31.12.2012 – 200 million lei and the requirement for share capital for the banks that are already operating is 100 million lei, with a compliance term till 31.12.2010.

Financial Sector Assessment Program of the World Bank (FSAP) in Moldova was designed to evaluate the stability of global financial system, not of individual institutions.

Also, according to assessment in these missions by the specialists of the World Bank and International Monetary Fund for the *stress test* model, the banking system has been considered resistant to the potential market and credit risk, exposure to exchange rate.

The current financial crisis highlighted the fact that liquidity is a key determinant of banking sector stability. Amendments proposed by the banking authorities implement the results of analysis carried out by CEBS (Committee of European Banking Supervisors) and the Basel Committee on Banking Supervision to develop sound principles for managing liquidity risk.

Lichiditatea pe termen lung pe sistemul bancar la 31.12.2010 (active cu termen mai mare de doi ani/ resurse financiare cu termen potențial de retragere mai mare de doi ani < 1) a înregistrat un coeficient de 0,7.

Lichiditatea curentă pe sistem (active lichide, exprimate prin numerar, depozite la BNM, hârtii de valoare de stat, credite interbancare nete cu termenul de până la o lună/total active $\times 100\% > 20$ la sută) a alcătuit 34,2 la sută. Valorile indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor și determină nivelul redus de vulnerabilitate a băncilor.

O preocupare majoră a băncii centrale a constituit-o analiza riscurilor din activitatea bancară. În acest context, BNM, ca autoritate de reglementare și supraveghere bancară, monitorizează îndeaproape băncile și, în special, activitatea de creditare, cu accent asupra structurii și calității portofoliului de credite și a garanțiilor aferente.

Toate băncile, într-o măsură mai mică sau mai mare, își asumă riscul de creditare, ceea ce presupune necesitatea analizei modului în care evoluează în timp calitatea portofoliului de credite, cu impact direct asupra profitabilității, adecvării capitalului și încrederii generale, inclusiv în banca respectivă.

Astfel, ponderea creditelor neperformante s-a majorat cu 10,4 p.p. în anul 2009 față de anul 2008, constituind la sfârșitul anului 2009 16,4 la sută. Pe parcursul anului 2010 s-a îmbunătățit calitatea portofoliului de credite. Astfel, în perioada analizată, ponderea creditelor nefavorabile (substandard, dubioase și compromise) în totalul creditelor s-a redus cu 3,1 p.p. față de finele anului 2009, constituind 13,3 la sută la 31.12.2010.

Totodată, ponderea creditelor nefavorabile în capitalul normativ total s-a micșorat respectiv cu 6,6 p.p., constituind 49,5 la sută la 31.12.2010. Menținerea unui ritm susținut al creditării, în condițiile unei calități descendente a portofoliului de creditare, impune eforturi susținute din partea băncilor în vederea gestionării acestor riscuri.

De asemenea, sunt de menționat eforturile Băncii Naționale a Moldovei întreprinse pe parcursul ultimilor ani privind dezvoltarea durabilă a sectorului bancar autohton prin perfectarea mecanismului de supraveghere bancară. În acest sens, au fost perfecționate reglementările prudențiale și metodele de supraveghere ținând cont de cadrul normativ existent, precum și de standardele general acceptate de supraveghere bancară.

Pe parcursul anului 2008, BNM a realizat un șir de acțiuni, menite să consolideze stabilitatea financiară a sistemului bancar din republică, să îmbunătățească supravegherea bancară în scopul protejării intereselor deponenților, precum și să perfecționeze reglementările prudențiale în vederea aducerii în concordanță cu noile prevederi ale legislației în vigoare.

În anul 2009, pentru micșorarea nivelului riscurilor aferente expunerilor asumate de către bănci, au fost revizuite limitele aferente expunerilor nete asumate de bancă față de o persoană sau un grup de persoane acționând în comun (de la 25,0 la 15,0 la sută din capital), precum și datoriile nete la creditele acordate la zece persoane (de la 50,0 la 30,0 la sută

Long-term liquidity in the banking system on 31.12.2010 (assets with maturity over 2 years/financial resources with maturity over 2 years < 1) showed a coefficient of 0.7.

The current liquidity scheme (liquid assets cash, NBM deposits, state securities, net interbanking credits with due date up to one month/total assets $\times 100\% > 20$) made up 34.2%. Values reveal the existence of adequate liquidity indicators to support payments from bonds and determine the vulnerability of small banks.

A major concern was the central bank's analysis of banking risks. In this context, NBM, the banking regulatory and supervisory authority, is closely monitoring the banks and lending in particular, with emphasis on structure and quality of credit portfolio and the related guarantees.

All banks in a greater or lesser extent, assume the credit risk, which implies the need to analyze how the quality of loan portfolio evolves over time, with a direct impact on profitability, capital adequacy and overall confidence in the bank.

Thus, the share of nonperforming loans increased by 10.4 p. p in 2009 compared to 2008, representing the end of 2009 with 16.4%. During 2010 the loan portfolio quality has improved. Thus, in the analyzed period, the share of bad loans (substandard, doubtful and loss) in total loans decreased by 3.1 p.p. towards the end of 2009, constituting 13.3% at 31.12.2010.

Also, the share of bad loans in total regulatory capital was reduced by 6 p.p. that constitutes 49.5% on 31.12.2010. Maintaining a steady pace of lending requires sustained efforts by banks to manage these risks.

Also worth mentioning are the National Bank efforts undertaken in recent years on sustainable development of the local banking sector by issuing bank supervisory mechanism. In this regard, have been improved prudential regulations and supervisory methods taking into account the existing legal framework and generally accepted standards of banking supervision.

During 2008 the NBM conducted a series of actions aimed for strengthening the financial stability of the country's banking system, to improve banking supervision in order to protect depositors and to improve prudential regulations to bring it in line with the new provisions of the legislation.

In 2009, in order to decrease the level of risks exposure assumed by banks, were revised the net exposures assumed by the bank to a person or a group of persons acting together (25.0-15.0% from capital) and net debt on loans to ten people (50.0-30.0% of total loan portfolio).

In order to minimize risks to people affiliated with the bank's exposure, was undertaken to limit

din portofoliul total de credite).

În scopul minimizării riscurilor aferente expunerilor băncii față de persoanele afiliate, a fost modificată limita maximă a expunerilor băncii față de o persoană afiliată sau un grup de persoane care acționează în comun (de la 20,0 la 10,0 la sută din capital).

Băncile sunt cel mai dezvoltat sector al sistemului financiar. Indicatorii cantitativi de stabilitate financiară au atins nivele impresionante. Totuși, acest succes este contracarat de deficiențe structurale grave. Acestea includ, în special, probleme de conducere generate de rolul crescând al statului în sistemul financiar și de proprietatea obscură atât a băncilor, cât și a clienților acestora. Presiunile provocate de recenta expansiune a creditelor, aflul mare al remiterilor de fonduri ale lucrătorilor și presiunile aferente cu privire la evaluare, nivelul ridicat al folosirii dolarului ca monedă națională, volatilitatea semnificativă a cursului de schimb, inflația și situația fiscală nesatisfăcătoare, dacă nu sunt tratate în mod corespunzător, pot amenința și ele viitorul sectorului financiar.

Așadar, asigurarea și menținerea stabilității și siguranței sistemului bancar, presupune, în condițiile unui mediu macroeconomic stabil, o reglementare și supraveghere prudentială corespunzătoare, un management eficient al riscurilor caracteristice activității instituțiilor financiare, un nivel înalt de transparență, promovarea principiilor de guvernare corporativă, precum și neimplicarea statului în activitatea băncilor etc.

bank exposure to an affiliated person or group of persons acting together (20.0-10.0% from capital).

Banks are the most developed sector of the financial system. Quantitative indicators of financial stability achieved impressive levels. However, this success is offset by serious structural weaknesses. These include, in particular management problems arising from the increasing role of state ownership in the financial system and obscure both the banks and their clients. Pressures caused by the recent credit expansion, the large inflow of workers remittances of funds and related pressures on the assessment, using the high dollar as their currency, significant exchange rate volatility, inflation and weak fiscal situation, if not treated properly, can also threaten the future of the financial sector.

So, to achieve and maintain stability and security of the banking system, means, in terms of a stable macroeconomic environment, an appropriate prudential regulation and supervision, efficient management of business risks specific to financial institutions, high level of transparency, promoting the principles of corporate governance and non-interference in the work of state banks, etc.

Bibliografie/Bibliography

1. *Raport privind Evaluarea Stabilității Sistemului Financiar*. Întocmit de Departamentul de Sisteme Monetare și Financiare și Departamentul European. Aprobate de Stefan Ingves și Michael Deppler 14 ianuarie 2005
2. Garry J. Schinasi, „*Preserving Financial Stability*”, International Monetary Fund, -2006, p.1-21.
3. *International Monetary Found. Preserving Financial Stability*.// Economic issue No.36, 2005.-p. 2

REVENIREA LA ETALONUL BAZAT PE AUR: DILEME ȘI PROVOCĂRI

*Dr. Victoria IORDACHI, IEFS;
Conf. univ. dr. Ivan LUCHIAN, IMI-NOVA;
Conf. univ. dr. Stela CIOBU, ASEM*

În perioada de criză, caracterizată prin excese și grave dezechilibre, cauzate de decizii aberante, mulți economiști se așteaptă la minuni odată cu revenirea la standardul de aur în practică. Cu cât mai multe semne monetare se depreciază, cu atât mai multe opinii se conturează în favoarea revenirii la acest standard. Acest articol reflectă viziuni generale cu privire la problema revenirii la standardul de aur în funcționarea sistemului monetar actual, principalele sale avantaje și dezavantaje în viziunea suporterilor și oponentilor. De

RETURN TO GOLD STANDARD RATIO: DILLEMAS AND CHALLENGES

*PhD Victoria IORDACHI, IEFS;
Assoc. Prof. PhD Ivan LUCHIAN, IMI-NOVA;
Assoc. Prof. PhD Stela CIOBU, AESM*

Being the time of crisis, with serious excesses and imbalances caused by aberrant decisions, many economists expect miracles from restoring the gold standard in practice. The more monetary signs are depreciated, the more opinions are created, which advocate the return to this standard. This article relates general visions regarding the problem of returning to gold standard in the functioning of actual monetary system, its main advantages and disadvantages in the vision of supporters and

asemenea, sunt prezentate date statistice generale cu privire la acumularea de rezerve de aur de către țările influente.

Odată cu aprofundarea crizelor și șocurilor externe în sistemul financiar internațional, tot mai multe voci pledează pentru reorganizarea sistemului monetar actual în favoarea revenirii acestuia la standardul bazat pe *etalonul-aur*. Această idee este susținută de convingerea unor economiști, precum că redefinirea dolarului în raport cu greutatea aurului ar oferi soluții eficiente, asemenea unei baghete magice, în contracararea efectelor crizei globale și a problemelor-cheie cu care se confruntă guvernele țărilor.

Fiind o perioadă de criză, cu grave dezechilibre, cauzate de excese și decizii aberante, mulți economiști așteaptă minuni de la repunerea în practică a etalonului-aur. Cu cât semnele monetare se depreciază tot mai mult, accentuându-se dezechilibrele monetare și fenomenele inflaționiste, cu atât mai multe sunt și părerile care invocă revenirea la acest etalon. Tot atât de adevărat este, însă, și faptul că dacă aceste dezechilibre nu pot fi controlate și corectate prin actualele instrumente monetare, revenirea la etalonul-aur nu mai este posibilă. Iată cum economistul *Joseph A. Schumpeter* își argumentează opinia privind rolul acestui etalon în reglarea balanței de plăți externe: „Probabil că etalonul-aur nu a fost niciodată un sistem de reglare automată a soldurilor balanței de plăți externe. Motivele pentru care nu și-a putut îndeplini funcția întotdeauna cu succes au fost, însă, unele mai mult politice decât pur economice – ele țin mai mult de atitudinile neomercantiliste, de tensiunile accentuate din relațiile internaționale care au început să fie percepute îndeosebi în primul deceniu al secolului XX și, mai ales, de majorarea cheltuielilor publice. Argumentele împotriva unui etalon-aur neîngrădit s-au multiplicat. Acesta și-a pierdut popularitatea ca un copil neastâmpărat care spune adevăruri incomode pentru adulți” (*Joseph A. Schumpeter*, „History of Economic Analysis”).

Există, desigur, numeroși susținători ai rolului universal al aurului. Realitatea este că, la gradul de complexitate al economiei actuale, trecerea la ceva similar etalonului-aur este imposibil. În primul rând, ne confruntăm cu o problemă de elasticitate a ofertei de aur: cantitatea de aur este limitată, ceea ce, din punct de vedere matematic, înseamnă că la o creștere a populației, cantitatea de monedă per individ este din ce în ce mai mică. Cu alte cuvinte, în scenariul actual de creștere a populației pe termen lung am ajunge la o sărăcire a cetățeanului, în pofida faptului că el aduce un plus de valoare mediului economic. Aceasta este numai una din limitările etalonului-aur. O alta ar fi dată de puterea pe care ajung să o aibă cei care stochează metalul. În momentul în care reușești să deții o cantitate mare de aur, poți forța scăderea prețurilor prin crearea temporară a unui vid de bani. Sunt doar câteva exemple

opponents. Also there are given general statistics regarding accumulation of gold reserves by most influent countries.

Once with external crisis and shocks' deepening in international financial system, more and more voices argument the reorganization of actual monetary system in favor of its return to *gold standard ratio*. This idea is supported by the conviction of some economists that the dollar's redefinition in terms of gold, could offer some efficient solutions, like a magical wand in countervailing the effects of global crisis and key problems that Governments confront with.

Being the time of crisis, with serious imbalances caused by aberrant excesses and decisions, many economists expect miracles from restoring the gold standard in practice. The more monetary signs are depreciated, being emphasized monetary disequilibrium and inflationist phenomena, the more opinions are created, which advocate the return to this standard. Also, it is true that if this disequilibrium cannot be controlled and corrected through actual monetary tools, the return to gold standard is not possible. This is how the economist *Joseph A. Schumpeter*, in his *History of Economic Analyze* arguments his opinion regarding the role of gold standard in regulating the external balance of payments: „Probably the gold standard never was an automated system of regulating the balances of external balance of payments. The reasons for not being able to successfully complete its function, were, one of them, more political that just economical – they depend more on non-commercial attitudes, tensions accentuated from international relations, which began to be percept especially in the first decade of the XX-th century and the increase of public expenses. Arguments against an unlimited gold standard have multiplied. These ones have lost their popularity like a restless child who tells inconvenient truths for adults”.

Of course, there are many advocates of the gold's universal role. The reality is that considering the degree of complexity of actual economy, passing to something similar to gold standard is impossible. First of all, we could confront the problem of gold' supply elasticity: the quantity of gold is limited, which means from mathematical point of view, that once with population's growth, the quantity of currency per person is less. In other words, in actual scenario of population growth on long-term period, we could come to the man's poverty, despite the fact that one person brings a surplus of value to economic environment. This is only one of limits of gold standard. Another one would result from the power obtained by those who reach to accumulate the metal. In the moment, when it is possible to possess a big quantity of gold, it is possible to force the decrease in prices by creating temporary a money vacuum. There are only some examples, which demonstrate the failures of a gold

care demonstrează disfuncționalitățile modelului etalon-aur.

Care ar fi măsurile posibile în transformarea sistemului actual monetar-creditar, bazat în exclusivitate pe activitatea băncii centrale, în unul bazat pe etalonul-aur? Analizând opiniile oponentilor și adepților acestui standard, nu găsim metode concrete de implementare a sistemului, ci doar o serie de dezbateri vis-à-vis de consecințele asupra funcționării economiei și modelelor de creștere economică. Întreaga echipă de susținători ai etalonului-aur reliefează importanța re-introducerii aurului ca modalitate de plată, în special în onorarea angajamentelor externe. Disputele se agravează în jurul problemei definirii parității în termen dolar-aur și consecințele acestei definiri pentru creșterea economică.

Astfel, devine important să înțelegem ce ar atrage după sine o definire a dolarului în aur. Definiția trebuie să fie mai degrabă reală și efectivă, decât nominală. Spre exemplu, legislația Statelor Unite definește dolarul drept 1/42,22 uncii de aur, dar această definiție reprezintă doar un instrument formal de contabilitate [1]. Pentru a fi reală, definiția dolarului drept unitate de greutate a aurului trebuie să semnifice că dolarul este preschimbabil de către emitentul său, că este o creanță plătitibilă la vedere asupra acelei greutăți de aur. Cert este faptul că oricare definiție ar fi selectată, ea trebuie fixată pe termen lung, fără admiterea volatilității parității sau schimbării definițiilor.

Problema readoptării aurului în calitate de mijloc de plată întotdeauna a constituit un subiect controversat, datorită persistenței inflației în economia globală și problemelor aferente acesteia, în condițiile majorării producerii aurului și erodării economisirilor populației. Unii adepți ai standardului-aur doresc întoarcerea la raportul pre-inflaționist aur/bani, pe când alții – majorarea prețului aurului până la un nivel arbitrar, astfel lăsând expansiunea monetară să se conformeze regulilor jocului.

În argumentarea teoriei privind definirea dolarului în raport cu metalele prețioase, există pledoare în favoarea argintului, însă argumentul forte susține revenirea la aur. Abundența crescândă a ofertei de argint i-a depreciat mult valoarea acestuia în raport cu aurul și nu a fost folosit drept metal monetar cu circulație generală din secolul al XIX-lea. Aurul a fost etalonul monetar în majoritatea țărilor până în 1914 sau chiar până în anii '30.

Totodată, în anul 1933 (aurul fiind etalon), guvernul SUA a confiscat aurul de la toți cetățenii americani și a abandonat convertibilitatea în aur a dolarului numai pe durata critică a depresiei economice. De asemenea, anume aurul, și nu argintul, a fost pretutindeni considerat metal monetar, iar guvernele și băncile centrale au izbutit să adune o enormă cantitate de aur ce nu este utilizat în prezent, dar care ar putea fi întrebuințat din nou ca etalon pentru dolar sau orice altă

standard model.

Which would be the possible measures to be used in the transformation of actual monetary and credit system, based exclusively on the activity of central bank, into the one based on gold standard? Analyzing the ideas of adversaries and adepts of this standard, we cannot find the concrete models of the system's implementation, but a series of debates on the consequences of economy's functioning and of economic growth models. The whole team of gold standard's adepts emphasizes the importance of re-introducing gold as payment modality, especially, within the process of honoring foreign debts. Disputes aggravate around the problem of defining the parity in terms of dollar-gold and the consequences of this definition for economic growth.

In such a way, it is important to understand what will be the consequences of such a new definition. Definition should be more real and effective, than nominal. For example, legislation of the USA defines dollar as 1/42,22 ounces of gold, but this definition represents only a formal accounting tool [1]. In order to be real, dollar's definition in terms of gold should signify that dollar is exchangeable by its issue, that dollar is a debenture payable at sight on that gold weight. It is certain that any of definitions is selected, it should be fixed on long-term period, without the admission of parity's volatility, or definition's change.

The problem of gold's re-adoption as means of payment, always, has constituted a controversial subject, due to inflation's persistence in world economy and problems related to it, in conditions of augmenting production of gold and erosion of population savings. Some adepts of gold standard are willing to return to the pre-inflationary gold/money ratio, when others – to increase the gold's price up till an arbitrary level, thus, leaving monetary expansion to conform to rules of game.

In arguing the theory regarding defining dollar in terms of precious metals, also some ideas support silver, but the strongest argument goes for returning to gold. The increasing abundance of silver supply has depreciated a lot its value in ratio with gold and was not used as monetary metal of general circulation from the XIX-th century. Gold was monetary standard up till 1914 in major countries, even up till '30s.

At the same time, in 1933 (with gold as standard) the USA Government has confiscated gold from all American citizens and has abandoned dollar's convertibility in gold only for a short period of economic depression. Also, namely the gold and not the silver has been always considered as monetary metal, but the governments and central banks succeeded to acquire a huge quantity of gold, which is not used at present, but which could be used again as standard for dollar, or any other currency.

Irrespective of the fact that if the decision is adopted regarding the return to gold, *the prior short-*

valută.

Indiferent dacă se adoptă decizia revenirii la etalonul-aur, *obiectivele prioritare pe termen scurt trebuie să fie direcționate spre:*

1. Reintroducerea aurului și monedelor de aur în calitate de mijloc de plată, prin neadmiterea producerii deflației și creării unei situații de șoc în economie, în timp ce vor fi onorate angajamentele externe, inclusiv cele ale guvernului SUA față de deținătorii de obligațiuni;
2. Aranjarea transferului aurului de la trezoreriile guvernelor la proprietari privați, pentru a readuce aurul în circulația zilnică.

Criticile aduse de către economiști vis-à-vis de ineficiența noului etalon sunt argumentate de trei motive forte: în primul rând, pe Terra nu poate exista o cantitate suficientă de aur, pentru a servi nevoilor populației, în condițiile creșterii condițiilor demografice, precum și productivității și comerțului; în al doilea rând, aurul nu va constitui un mijloc de plată stabil; în al treilea rând, noul etalon constituit va fi prea costisitor.

Principala calitate a monedei-marfă, adică a aurului, în ochii actorilor de pe o piață liberă se transformă, în viziunea adversarilor etalonului galben, în principalul său defect. Costurile ridicate ale producției de aur și faptul că este o resursă limitată fac din aur o monedă cu o ofertă puțin elastică în fața unei cereri de bani mai mari din partea populației. Astfel, economiile sunt împinse spre deflație, susțin aceștia. Din partea keynesiștilor acuza este susținută de propriile lor convingeri economice. Rolul activ al statului în economie nu poate fi realizat, decât prin deficite bugetare și majorarea masei monetare. Iar aurul reprezintă principala stavilă împotriva expansiunii monetare și, implicit, a cheltuielilor publice.

Un alt argument împotriva monedelor-marfă este cel prezentat de *Milton Friedman* în „Commodity-Reserve Currency” (1951). Neglijând schimbările în viteza de rotație a banilor, economistul monetarist a calculat care ar fi fost costurile (de exploatare, de prelucrare, de depozitare etc.) impuse economiei de un etalon-aur în prima jumătate a secolului XX. Potrivit calculelor lui Friedman, acestea s-ar fi ridicat la 1,5% din Produsul Intern Brut (PIB) sau la jumătate din rata anuală de creștere economică. Dacă ar fi fost luată în considerare și viteza de rotație, costurile s-ar fi ridicat la 2% din PIB și două treimi din rata anuală de creștere economică. Allan H. Meltzer, a actualizat calculele lui Friedman în 1983, iar rezultatul a fost unul mai optimist: costurile s-ar ridica numai la 16% din rata anuală de creștere economică. Cu toate acestea, Meltzer considera că aurul monetar este în continuare costisitor.

term objectives shall be directed towards:

1. Re-introduction of gold and golden currency as means of payment, through non-admission of deflation production and creation of a shock in economy, while foreign liabilities are honored, including the ones of the US Government for bonds' owners;
2. Arrangement of gold's transfer from governments' treasury towards private owners, in order to return gold in daily circulation.

The critics brought by economists via the inefficiency of a new standard are argued by three strong reasons: first of all, it cannot exist a sufficient quantity of gold on terra to serve population's needs, in conditions of demographical conditions' growth, as well as of productivity and trade; secondly, gold will not represent a stable payment means; thirdly, the new created standard will be too expensive.

The main quality of money-goods, that is of gold, in the vision of actors from free market, is transformed, in the vision of opponents of yellow standard, into its main deficiency. High costs of gold's production and its limited capacity as resource, transforms the gold into a currency with a less elastic supply in comparison with a higher demand of money on behalf of population. In such a way, savings are pushed towards deflation, in their opinion. From the Keynesian side, the accuse is consistent with their own economic beliefs. The Government's active role in economy can be realized only through budgetary deficits and increasing broad money. While gold represents the main barrier against monetary expansion and implicitly against public expenditures' expansion.

Another argument against money-goods standard is the one presented by *Milton Friedman* in „Commodity-Reserve Currency” (1951). Neglecting the changes in money's rotation speed, the monetarist economist calculated which would be the costs (exploitation, processing, depositary etc.) imposed to economy by a gold standard at the beginning of XX-th century. According to Friedman's estimations these costs would reach up till 1,5% of GDP, or a half of annual rate of economic growth. If rotation speed would be also considered, costs would have reached 2% of PIB and 2/3 of the annual rate of economic growth. Allan H. Meltzer actualized Friedman's estimations in 1983 and the result turned to be more optimistic: costs would reach only up till 16% of the annual rate of economic growth. Nevertheless, Meltzer considers that monetary gold continues to be too expensive.

O altă observație critică susține că fixarea unei noi definiții a dolarului în aur de către guvern și nu piața reprezintă o încălcare a principiului pieței libere. Luând în considerație faptul că cea mai mare parte a aurului se află sechestrată în trezoreriile băncilor centrale¹, în condițiile redefinirii dolarului în funcție de noul etalon, aurul poate fi denaționalizat împreună cu dolarul. Dar dacă aurul nu va fi definit drept o greutate de aur, apare întrebarea: *cum va avea loc denaționalizarea aurului?* Vânzarea stocului de aur nu va fi satisfăcătoare, deoarece ar presupune, în primul rând, îndreptățirea guvernului să primească veniturile din vânzare și, în al doilea rând, abandonarea dolarului sub controlul absolut discreționar al guvernului, ceea ce contrazice legile funcționării pieței libere și flotării libere a valutei.

Luând în considerare faptul că guvernul a monopolizat emisiunea banilor² și a confiscat aurul publicului, numai guvernul poate rezolva problema, denaționalizând atât aurul, cât și dolarul. Însă, pe de altă parte, obiecția la redefinirea dolarului de către guvern și la privatizarea aurului este similară cu contestația referitoare la abrogarea de către stat a controalelor prețurilor, din motivul că abrogarea ar constitui mai degrabă o acțiune guvernamentală decât una privată.

Monetariștii sunt în căutarea răspunsului din partea susținătorilor etalonului-aur – de ce guvernul trebuie să fixeze prețul aurului în dolari SUA, când ei în general se opun fixării oricăror alte prețuri? De ce trebuie de lăsat piața să determine liber prețurile, cu excepția aurului? Pe de altă parte, „*a pleda pentru o piață liberă în ceea ce privește prețul aurului este la fel de ridicol ca și a cere o piață liberă a uncilor față de livră ori a incilor față de yarzi; numărul incilor care reprezintă un yard nu este un lucru expus fluctuațiilor zilnice pe piața liberă sau pe oricare altă piață*” este expresia celebrului Murray Newton Rothbard, adept pasionat al anarhismului pieței libere. Ceea ce implică un etalon aur este o definiție fixă, absolută și neschimbătoare, ca în cazul oricărei alte măsurii sau unități de greutate. A susține o piață liberă referitoare la prețul aurului ar fi la fel de absurd ca și a pleda pentru un preț fluctuant al dolarilor în cenți. Numărul centilor care constituie un dolar nu reprezintă ceva mai supus fluctuației zilnice și incertitudinii decât numărul incilor față de yarzi. Din contra, o piață a banilor cu adevărat liberă va exista doar când dolarul va fi încă o dată strict definit și, prin urmare, rambursabil într-o cantitate de aur. După ce se va întâmpla acest lucru, aurul se va putea schimba, la prețuri fluctuând în mod liber, contra unor cantități din toate

Another critical observation states that establishing a new definition of dollar in gold by Governments and not by market represents a violation of free market principle. Taking into consideration the fact that the biggest volume of gold is kept confiscated at treasury accounts of central banks³, in conditions of dollar's re-defining according to new standard, gold can be de-nationalized together with dollar. If gold is not defined in terms of gold, the question will be, *how gold's de-nationalization will take place?* Sale of gold's stock will not be satisfying, as it would suppose, first of all, the of Government's justification to receive revenues from sale and, secondly, dollar's abandonment at the total control of Government, the fact that contradicts the rules of the free market functioning and the currency free flotation.

Taking into consideration the fact that Government monopolized money issuance⁴ and confiscated population's gold, only the Government could solve this problem, by de-nationalizing both the gold and the dollar. On the other hand, the objection of dollar re-definition by the Government and of gold privatization is similar with the contradiction regarding the abolishment by the Government of prices control, as this abolishment would constitute more a governmental action than a private one.

Monetarists are searching the answer on behalf of supporters of gold standard – why the Governments should fix the price of gold in terms of US Dollar, when they oppose totally to fix any other prices. Why the market is allowed to fix prices, except for gold? On the other hand, „*to defend a free market in terms of gold price is as ridiculous as to ask for a free market of ounces to a pound, or ounces to yards; the number of ounces representing one yard is not exposed to daily fluctuations on the free market or any other market*” – is the expression of the famous Murray Newton Rothbard, the passionate adept of free market anarchism. A gold standard represents a fixed, absolute and non-changeable definition, in comparison to any other measurement or unit weight. To support the free market for gold price would be the same mindless as to plead for a fluctuating price of dollars in cents. The number of cents to one US Dollar does not suppose a daily exposure to fluctuations and incertitude than inches in terms of number of yards. On the contrary, a truly free market money will exist only when the dollar will once again be strictly defined and therefore redeemable in a quantity of gold. Once this happens, gold will be able to exchange freely at fluctuating prices, against the quantities of all other goods and

¹ În SUA, Trezoreria deține aurul încredințat de Băncile Rezervei Federale în depozitele sale de la Fort Knox și în alte locuri.

² Mai mult se are în vedere monopolizarea emisiunii dolarilor de către guvernul SUA.

³ In USA, Treasury keeps all gold entrusted by Federal Reserves Banks in its Fort Knox deposits and other places.

⁴ It is taken into consideration monopolization of Dollar's issuance by the US Government.

celelalte bunuri și servicii pe piață [8].

Deși oponenții aduc argumente solide în vederea neadmiterii instaurării noului standard în economia mondială, adepții acestuia sunt de părerea că:

În primul rând, nu există nici un deficit de aur. Numărul populației pe glob, precum și extinderea nivelului producției și comerțului nu sunt materiale: orice cantitate de bani mereu va avea capacitatea de a deservi necesitățile curente ale societății. Preocupările oamenilor nu se limitează doar la cantitatea de bani, deținută pe conturile bancare sau în buzunar, ci și la puterea de cumpărare a banilor. Dacă prețurile sunt lăsate să fluctueze liber și sunt flexibile, cantitatea disponibilă de bani va circula între posibii cumpărători și vânzători care concurează pe piață atâta timp, cât toate bunurile și serviciile oferite își vor găsi cumpărătorii. Astfel, cantitatea de bani disponibilă se va ajusta, încât să ofere puterea de cumpărare necesară pentru a achiziționa toate bunurile și serviciile la prețurile de piață predominante.

În al doilea rând, aurul va fi un mijloc de plată mult mai stabil decât banii de hârtie. Puterea de cumpărare a banilor de hârtie sau oricărui alt instrument emis de guvern sau banca comercială poate fi supusă volatilității, deoarece cantitatea banilor poate fi extinsă sau constrânsă ca reacție la „nevoile” presiunilor politice sau cercurilor de afaceri, astfel determinând prețurile, brusc, să se majoreze sau să scadă. În condițiile standardului-aur, pot apărea unele majorări de preț, induse de numerar, atunci când cantitatea de aur utilizată ca mijloc de plată se va majora ca rezultat al creșterii extragerii aurului, rafinării și prelucrării; și pot apărea unele scăderi de preț induse de numerar, atunci când cantitatea de aur utilizată ca mijloc de plată se va micșora în urma sustragerii aurului de pe piață, la utilizarea în domeniile industriei, producerii bijuteriilor sau în stomatologie. În orice caz, aceste devieri de preț în urma schimbării cantității de bani vor fi relativ reduse și ușor previzibile, iar puterea de cumpărare la o unitate de aur va fi mai stabilă, în condițiile standardului-aur, decât în cele ale standardului imprevizibil, bazat pe bani de hârtie.

În al treilea rând, deși costul introducerii aurului în circulație poate fi costisitor, în comparație cu banii de hârtie, acesta nu va necesita acoperire, iar pe termen lung standardul de aur nu va fi costisitor, în comparație cu standardul banilor. Monitorizând perioadele din trecut, banii de hârtie s-au dovedit a fi un mijloc de plată extrem de costisitor și irositor; aceștia au denaturat calculul economic, au distrus economisirile și investițiile oamenilor. Marele economist William Graham Summer a declarat, cu mult înainte, ca economia mondială se va confrunta cu inflație dezastruoasă, afirmând că efortul acestei economii de a câștiga bani ieftini s-au prăbușit, majorând cheltuielile de creare a banilor cu fiecare nouă generație.

Puțină lume a auzit de Școala economică de la Viena și de Ludwig von Mises, care în perioada interbelică susținea necesitatea revenirii la etalonul-aur, poate chiar la moneda de aur. Printre adepții etalonului-

services on the market [8].

While the opponents bring strong arguments on the inadmissibility of establishing the new standard in the global economy, its adepts consider that:

First, there is no shortage of gold. The number of population on terra, as well as the extension of production and trade level is not material: any amount of money will always be able to serve the current needs of society. People's concerns are not only limited to the amount of money held in bank accounts or in pockets, but to the purchasing power of money. If prices are allowed to fluctuate freely and are flexible, the available quantity of money will circulate among potential buyers and sellers who compete on the market, as long as all goods and services will find buyers. Thus, the available amount of money will be adjusted in order to provide the necessary purchasing power to acquire all goods and services at prevailing market prices.

Secondly, gold will be a more stable means of payment than paper money. The purchasing power of paper money or any other instrument issued by Government or commercial banks may be subject to volatility, because the amount of money can be expanded or restrained as reaction to the “needs” of political pressures or business circles, thus causing prices suddenly to increase, or decrease. Under the gold standard, there may appear some cash-induced price increases, when the amount of gold used as legal payment means will increase as a result of augmentation of gold extraction, refining and processing, and there may be some price-induced decreases in cash, when the amount of gold used as payment will decrease as a result of removing gold from the market, in its usage in the domain of industry, production of jewellery or dentistry. In any case, these price deviations from the exchange of money quantity will be relatively low and easily predictable, and the purchasing power per unit of gold will be more stable under the gold standard than under the unpredictable paper money standard.

Thirdly, although the cost of gold's introduction in circulation might be expensive compared to paper money, it will not require coverage, and, on long-term, gold standard will not be expensive compared with standard money. Monitoring the past periods, paper money proved to be an extremely expensive and consumable means of payment, they have distorted the economic calculation, destroyed people's savings and investments. The great economist William Graham Summer declared, long before the global economy faced disastrous inflation, saying that the efforts of world economy to win cheap money collapsed, raising the costs of money creation with each new generation.

Few people had heard about the Vienna School of Economics and Ludwig von Mises, who, during the interwar period, supported the need to return to gold

aur se numără însuși Alan Greenspan, fostul șef al Rezervei Federale Americane. Atât von Mises, cât și Greenspan argumentau că etalonul-aur este singurul mijloc eficient de a contracara inflația și a preveni crizele economice. În opinia lui Alan Greenspan, aurul reprezintă garantul drepturilor de proprietate: „Secretul jenant din spatele tiradei etatiștilor împotriva etalonului-aur este acela că deficitul bugetar este, pur și simplu, o schemă ascunsă de confiscare a bunăstării. Aurul se opune acestui proces insidios, fiind garantul drepturilor de proprietate. Dacă se realizează acest fapt, nimeni nu va avea nici o dificultate să înțeleagă antagonismul etatiștilor față de etalonul-aur” (Alan Greenspan, „Gold and Economic Freedom”).

De asemenea, într-un recent interviu acordat revistei germane „Der Spiegel”, faimosul Doctor Doom – economistul *Nouriel Roubini*, cel care a prezis cu mult timp în urmă actuala criză economică, afirma că economia mondială are nevoie de un „Plan B”, deoarece revenirea economiei americane este anemică, economia Japoniei e în comă, iar cea europeană dă noi semne de criză. Totodată, investitorii din ziua de azi ignoră cu grație dolarul, moneda euro și chiar lira sterlină, deoarece datoria publică a Marii Britanii este aproximativ aceeași, precum cea a Greciei. Singurele piețe, care au fost mai puțin afectate de criză, rămân China, India și Brazilia. Însă yuanul chinez reprezintă moneda unei țări comuniste, ceea ce va stopa avântul investitorilor spre realizarea speculațiilor, ceea ce ne determină să credem că, totuși, „Planul B”, menționat anterior, este de a cumpăra aur. Deja la bursele de valori se observă tendința de continuă creștere a aurului, în urma interesului vădit al participanților pentru acest bun.

În condițiile crizei financiare și bancare din anii 2008-2009, investitorii au început să cumpere cantități fără precedent de lingouri și monede de aur, pe care le-au depozitat apoi în propriile seifuri, de teamă că slăbiciunea sistemului financiar va adânci și mai mult criza. Directorii de bănci și alți bancheri, participanți în 2009 la întâlnirea anuală a Asociației Londoneze a Pieței Lingourilor (London Bullion Market Association – LBMA), au ajuns la concluzia că pe piață se manifestă o tendință importantă și pronunțată de transformare a banilor în aur: „Este o creștere enormă pentru investițiile în aur. Nu am văzut o astfel de piață în 33 de ani de carieră. Rafinăriile de aur pur și simplu nu pot produce suficiente lingouri”, era de părere Jeremy Charles, președintele LBMA [4].

La sfârșitul lunii iunie 2009, rezervele de aur și valută ale primelor 10 puteri mondiale au ajuns la 5,1 trilioane de dolari, după ce, în august 2008, înainte de prăbușirea Lehman Brothers, volumul era de 4,95 trilioane de dolari. China a avut cel mai rapid ritm de creștere a rezervelor internaționale, volumul acestora depășind 2,13 trilioane.

SUA sunt considerate cel mai important deținător de rezerve de aur, evaluate la 260,4 de miliarde dolari, urmate de Germania, ale cărei rezerve erau în septembrie

standard, perhaps to the gold coin. Among the followers of the gold standard is also Greenspan Alan, the former head of the American Federal Reserve. Both von Mises and Greenspan argued that the gold standard is the only effective means to counteract inflation and prevent economic crises.

According to Alan Greenspan, gold is the guarantor of property rights: “the embarrassing secret behind the etatists’ tirade against the gold standard is that the budget deficit is simply a hidden scheme for the confiscation of wealth. Gold opposes this insidious process, being the guarantor of property rights. If this is done, nobody will have any difficulty to understand the antagonism of etatists towards the gold standard” (Alan Greenspan, „Gold and Economic Freedom”).

Also, in a recent interview with German magazine “Der Spiegel”, the famous Doctor Doom – the economist *Nouriel Roubini*, who long ago predicted the current economic crisis - said that the global economy needs a “Plan B” because the U.S. economic recovery is anemic, Japan’s economy is in coma, and the European economy gives new signs of crisis. However, investors today gracefully ignore the Dollar, Euro and even the Pound, as Britain’s public debt is about the same as that of Greece. The only markets that were less affected by the crisis, remain China, India and Brazil. However, the Chinese Yuan currency represents a communist country, the fact that will stop the desire of investors to realize speculations, which leads us to believe that the “Plan B”, that was earlier mentioned, is to buy gold. Already, a growing tendency for gold is observed on stock markets, following the clear interest of the participants for this good.

In conditions of the financial and bank crisis from 2008-2009, investors have begun to buy unprecedented quantities of gold bullion and coins, which were then stored in their own safes, fearing that the weakness of the financial system will deepen the crisis. Directors of banks and other bankers, participants at the 2009 annual meeting of the London Bullion Market Association (LBMA) concluded that it is manifested an important and pronounced tendency of money’s transformation into gold on the market: “It is a huge growth for gold investments. I have not seen such a market in 33 years of my activity. Gold refineries simply can not produce enough bullion”, was the opinion of Jeremy Charles, the LBMA Chairman [4].

At the end of June 2009 gold and currency reserves of the top 10 main world countries reached 5.1 trillion dollars, afterwards, in August 2008, before the collapse of Lehman Brothers, the volume was 4.95 trillion dollars. China had the fastest growth rate of international reserves, their volume exceeding 2.13 trillion.

The USA is considered the most important gold reserves’ holder, valued at 260.4 billion U.S. dollars, followed by Germany, whose reserves were 10 billion

2009 de 10 miliarde dolari. Rezervele de aur ale Libanului echivalau în septembrie 2009 cu 28,1 la sută din PIB, ceea ce plasează această țară pe primul loc între 105 state ale lumii; comparativ, rezervele de aur ale Elveției echivalează cu doar 7 la suta din PIB, iar ale României – cu sub 1 la suta din PIB.

Din cele 35.000 de tone de aur, aflate în stocurile băncilor centrale, 12.700 de tone, reprezentând aproape o treime din total, sunt deținute de țările-membre ale Uniunii Europene; 730 de tone din aurul deținut de țările-membre UE, reprezentând 15 la sută din cele 40 de miliarde ale rezervei sale în euro, sunt depozitate la Banca Centrală Europeană. O politică de cooperare în materie de rezerve de aur a fost deja adoptată și pare dificil ca o țară-membră UE să-și poată vinde rezervele fără o decizie consensuală. De exemplu, anunțul făcut public, la începutul lunii aprilie 2000, de Banca Națională a Austriei, că intenționează să vândă încă 60 de tone de aur până în anul 2004 nu a fost bine primit pe piață. Pe de altă parte, FMI a anunțat că a finalizat vânzarea a 403 tone de aur din rezerva sa, în cadrul unui program pentru diversificarea surselor de venit, demarat în septembrie 2009. Membrii FMI au decis în 2008 că Fondul poate să vândă a opta parte din rezerve sale de aur, pentru a avea mai multe surse de venit și să nu mai depindă de împrumuturi.

Îngrijorările legate de fragilitatea monedelor, îndeosebi cea a dolarului american și a monedei europene, contribuie la creșterea prețului aurului. Deficitele bugetare considerabile și gradul din ce în ce mai ridicat de îndatorare al sectorului public, în Statele Unite și Europa, pun presiune asupra celor două monede de circulație globală, ceea ce înseamnă că din ce în ce mai multe state se îndreaptă spre rezervele de aur ca substitut la păstrarea rezervelor în valută.

În al treilea trimestru al anului trecut, banca centrală din Rusia și-a majorat rezervele de aur cu 71%, după ce a adăugat 46,2 tone. Thailanda a adăugat 19% la rezervele de aur prin volumul adițional de 15,6 tone, în timp ce Filipine a mai cumpărat 4,2 tone, pentru a-și majora rezerva cu 2%.

Țările bogate în resurse naturale s-ar putea orienta din ce în ce mai mult spre investițiile în aur, pentru a limita întărirea monedelor proprii (și, prin urmare, pentru a evita efectele negative asupra industriilor lor nelegate de exploatarea resurselor naționale naturale) și ar putea extinde masa monetară, pentru a finanța achizițiile de metal prețios.

Statele care nu se bazează pe exploatarea resurselor naturale, dar au o componentă puternică de export, ar putea adopta strategii similare, ținând cont de faptul că o valoare mai scăzută a monedelor locale le-ar ajuta la menținerea competitivității exporturilor.

În anul 2010, valoarea metalului galben a afișat un progres de 26 la sută, cu un record de 1.422,50 dolari/uncie și scurte incursiuni până aproape de 1.450 dolari/uncie. Analizii afirmă că în 2011 investitorii vor continua să caute valori de refugiu pentru a se proteja în

dollars in September 2009. Lebanon's reserves of gold amounted 28.1 percent of GDP in September, placing the country on the first position within 105 countries of the world; comparatively, the Swiss gold reserves equal only 7 percent of GDP, while the Romanian ones – as 1 percent of GDP.

Of the 35,000 tones of gold in central bank stocks, 12,700 tons, representing almost a third of the total volume, are held by European Union member countries, 730 tones of gold held by EU countries, represent 15 percent of the 40 billion of its reserves in Euros, and are deposited at the European Central Bank.

A cooperation policy in domain of gold reserves has already been adopted and it seems difficult that an EU member state is able to sell stocks without a consensual decision. For example, the public announcement from the beginning of April 2000 by the National Bank of Austria on its decision to sell 60 tones of gold by 2004, was not welcomed on the market. On the other hand, the IMF announced that it has completed the sale of 403 tones of gold from its reserves within a program to diversify income sources and started in September 2009. IMF members decided in 2008 that the Fund may sell the eighth of its gold reserve to have more sources of income and not depend on loans.

Concerns about the fragility of currencies, particularly of the U.S. Dollar and Euro, contribute to the increase of gold's price. Substantial budget deficits and increasing level of high public sector debt in the United States and Europe are pressing the two global circulation coins, which means that increasingly more and more countries are turning towards gold reserves as a substitute to keep foreign exchange reserves.

In the third quarter of the last year, the Central Bank of Russia increased its gold reserves by 71% after adding 46.2 tons. Thailand added 19% to additional gold reserves of 15.6 tones, while the Philippines bought 4.2 tones to increase its reserves by 2%.

Countries rich in natural resources might focus more towards investment in gold in order to limit the strengthening of their own currencies (and therefore to avoid negative impacts on their industries unrelated to the national natural resource exploitation) and could extend broad money to finance purchases of precious metal.

States that do not rely on the exploitation of natural resources, but have a strong export component, could adopt similar strategies, taking into account that a lower value of local currencies would help them to maintain export competitiveness. In 2010, the value of yellow metal has shown an improvement of 26 percent, with a record of 1,422.50 Dollars per Ounce and short excursions to near 1,450 Dollars per Ounce. Analysts declare that in 2011 investors will continue to seek refuge values to protect against the financial instability from Europe.

fața instabilității financiare din Europa. Iar rezultatele unui sondaj, realizat de agenția Bloomberg, arată că în 2011 prețul aurului se va majora cu 23 la suta și că vedeta absolută a metalelor prețioase va fi argintul, care va crește cu 37 la sută [4]. Pe de altă parte, fiind mai prudenți, analiștii băncii americane „Morgan Stanley” anticipează o scumpire a aurului de numai 9 la suta în 2011.

În concluzie, nu este cert faptul dacă se va produce o schimbare în gândirea economică cu privire la revenire la etalonul bazat pe aur, însă este sigur că sistemul monetar actual necesită reforme radicale, iar rolul aurului, cu siguranță, își va manifesta prezența activă în cercurile celor mai influenți participanți pe piața financiară globală.

And the results of a survey conducted by the Bloomberg agency show that in 2011 the gold price will increase by 23 percent and the absolute star of precious metals will be silver, which will increase by 37 percent [4]. On the other hand, being more cautious, the analysts of the U.S. Morgan Stanley Bank expect a rise of gold of only 9 percent in 2011.

In conclusion, it is unclear whether there will be a change in economic thinking on the return to standard based on gold, but it is certain that the current monetary system needs radical reforms and the role of gold, for sure, will manifest an active presence within the most influent circles of participants on the global financial market.

Bibliografie/Bibliography

1. *A Look at Gold Prices Year to Date in 2009*, www.mrswing.com.
2. *Dollar weakness to boost Gold Prices in the longer term*, goldnews.bullionvault.com (22.09.2009).
3. *Gold: 2010 Projected Supply and Demand a Tough Call*, Dr. O's Instanblog, seekingalpha.com (30.01.2010).
4. *Gold market poised for new push into record territory*, GFMS, gfms.co.uk.
5. *Gold Supply And Demand*, spot-gold-price.org.
6. *Krauth Peter, 5 Factors That Will Lead To Record Gold Prices*, www.nuwireinvestor.com (15.01.2010).
7. *McClellan Financial Publications*, www.mcoscillator.com.
8. *Murray Newton Rothbard, What has government done to our money*, Ludwig Von Mises Institute, Auburn, Alabama, 1980.

STABILITATEA FINANCIARĂ: FACTORII DE INFLUENȚĂ

***Drd. Ludmila TODORICI, Universitatea
de Stat din Comrat***

În condițiile de astăzi ale managementului economic, pentru asigurarea unei creșteri economice durabile, atât de esențiale pentru economia statului nostru, este necesar să se concentreze atenția asupra asigurării unei dezvoltări stabile a organizației ca un element-cheie structural al sistemului economic al Republicii Moldova. La rândul său, dezvoltarea durabilă a întreprinderii nu este posibilă fără un management competent și eficient în domeniul stabilității financiare.

Stabilitatea financiară a întreprinderii reprezintă cel mai amplu și complex indicator, care reflectă gradul de siguranță pentru a investi în această întreprindere. Gestionarea stabilității financiare este o sarcină importantă a managementului pe parcursul întregii existențe a întreprinderii în scopul asigurării independenței față de partenerii externi (și anume creditorii) și a raționalității acoperirii activelor cu sursele de finanțare.

Stabilitatea financiară constituie cea mai importantă caracteristică a activității economico-financiare în condiții de piață, dar este și crucială în evaluarea stării financiare

FINANCIAL STABILITY: INFLUENCING FACTORS

***PhD candidate Ludmila TODORICH,
Comrat State University***

In today's economic conditions for sustainable economic growth so essential to the economy of our country, it is necessary to focus on sustainable development of an organization as a key structural element of the economic system of the Republic of Moldova. In turn, sustainable development of enterprises is not possible without competent and efficient management of financial stability.

Financial sustainability of an enterprise is the most succinct, concentrated index, reflecting the degree of safety to invest in this enterprise. Management of financial stability is an important task of management throughout the company's existence in order to ensure independence from external contractors, namely, the creditors, and the rationality of the assets covering by their sources of funding.

Financial stability is an important characteristic of financial and economic activities in market conditions, and is crucial in assessing the real financial condition of the company.

reale a întreprinderii.

În determinarea stabilității financiare a întreprinderii este esențial obținerea profitului. Trebuie remarcat faptul că agenții economici ies cu succes din situația de criză, dacă au un potențial sporit de a genera profit. Cu toate acestea, trebuie să menționăm că și în condițiile unei rentabilități destul de înalte, poate apărea pericolul de faliment al organizației, în caz că întreprinderea utilizează pentru finanțarea activității sale o cotă nejustificat de înaltă de capital împrumutat, în special pe termen scurt, precum și la gestionarea ineficientă a lichidității activelor.

Asupra stabilității întreprinderii, în plan financiar, influențează un număr suficient de mare de factori care. Pentru o analiză mai detaliată, ei sunt clasificați în factori interni (generați în interiorul organizației) și factori externi (apăruți sub influența mediului înconjurător).

Un factor de natură internă reprezintă costurile suportate de organizație ca urmare a realizării scopului creării sale. Pentru stabilitatea întreprinderii este foarte importantă nu numai suma totală de cheltuieli, dar și coraportul dintre consumurile fixe și variabile. Dacă o întreprindere are o cotă destul de înaltă a consumurilor fixe, atunci în cazul în care ea reduce, dintr-o cauză sau alta, volumul de producere în plan financiar pierderea va fi mai esențială decât la o întreprindere cu o cotă mai mică a consumurilor fixe.

Următorul factor intern important, care influențează stabilitatea financiară, este componența optimă și structura activelor, precum și un management financiar competent în acest domeniu, care determină strategia și tactica de gestionare.

Trebuie de menționat că, dacă o întreprindere micșorează suma mijloacelor circulante, atunci ea are posibilitatea să plaseze mai mult capital în circulație și, prin urmare, să obțină mai mult profit. Totodată, crește riscul de insolvență a întreprinderii din cauza insuficienței celor mai lichide active și stopării producerii datorită insuficienței rezervelor. Esența gestionării eficiente a activelor constă în utilizarea lor rațională.

De asemenea, un factor intern al stabilității financiare este componența și structura resurselor financiare și, respectiv, managementul financiar competent în acest domeniu. Cu cât mai multe resurse financiare proprii are întreprinderea, mai întâi de toate profit, cu atât este mai stabilă. O atenție deosebită trebuie acordată distribuirii și utilizării profitului. Totodată, este necesar să se găsească un compromis între necesitatea de finanțare a activității sale curente și investirea în consumurile capitale și hârtiile de valoare.

Un factor nu mai puțin important îl constituie profesionalismul și competența managerilor.

Practica ne demonstrează că o parte importantă a eșecurilor întreprinderii poate fi legată anume de lipsa de experiență sau de incompetența administratorilor, de incapacitatea lor de a ține cont de schimbările mediului intern și extern [2, p.14-16].

Fundamental in determining the financial stability of the company is the profit. It should be noted that economic agents recover successfully from the crisis if they have a high potential of generating profit. However, it should be noted that even under relatively high profitability may be threatened bankruptcy of the organization, if the company uses for financing of its activities unreasonably high proportion of debt, especially short-term as well as by lack of effective liquidity management assets.

Quite a number of factors affect the stability of a company in financial terms. For more detailed analysis they should be classified as internal factors (internally generated) and external factors (arising under the influence of environment).

The internal factor is the expenses borne by the company as a result of the achievement of the creation goal of its. For the sustainability of the enterprise, not only the total amount of costs is important, but also the ratio between fixed and variable costs. If an enterprise has a rather high proportion of fixed costs, in case the volume reduces, for whatever reason, the, loss in financial terms will be more significant than for those companies with a smaller share of fixed costs.

The next important internal factor affecting the financial sustainability is the optimal composition and structure of assets, as well as good financial management in this area, determining the strategy and tactics of their management.

It is worth mentioning, that if a company reduces the amount of working capital, it has the opportunity to invest more capital in circulation, and hence make more profit. But at the same time it increases the risk of insolvency of the company due to lack of the most liquid assets and stoppage in production because of insufficient reserves. The essence of effective assets management is their rational usage.

Composition and structure of financial resources, and, respectively, good financial management in the area is also an internal factor of financial stability. The more an enterprise has its own financial resources, first of all profit, the more stable it is. Special attention should be paid to distribution and use of profit. At the same time it's necessary to find a compromise between the need to finance the current activity and invest in capital costs and securities.

Another important factor is the professionalism and competence of managers.

Practice shows that a significant portion of business failures can be attributed specifically to the inexperience or incompetence of the managers, with their inability to take into consideration changes in the internal and external environment [2, p.14-16].

Considering the effects of environment on the company's activity, a number of factors were also revealed.

The stage of economic cycle, on which the country's economy is at the moment, has a significant

Analiza influenței mediului extern asupra activității companiei, de asemenea a fost dezvoltat un șir de factori.

Un impact substanțial asupra stabilității financiare îl are etapa ciclului economic în care se află economia statului în acest moment. Starea general-viabilă a economiei și a mediului macroeconomic în ansamblu va determina nivelul posibilităților de atingere de către organizații a obiectivelor lor economice. Dacă în economie se observă o ascensiune, atunci, aceasta se reflectă destul de benefic asupra stabilității întreprinderii în întregime, și respectiv, invers în cazul în care economia se află în etapa de declin, stagnare sau criză.

Stabilitatea financiară a întreprinderilor depinde de stabilitatea politică generală. Importanța acestui factor este deosebit de actuală pentru mediul de afaceri din Republica Moldova, îndeosebi în lumina ultimelor evenimente politice din anul precedent. Situația legislativă din țară, politică economică și financiar-creditară, promovată de Guvernul RM, au influență asupra nivelului oportunităților existente și pericolelor în activitatea organizațiilor și nu pot fi ignorate atunci când se analizează stabilitatea financiară a întreprinderii.

Factorii de caracter tehnologic, cum ar fi schimbările tehnologice revoluționare și descoperirile științifice reprezintă mari oportunități și, totodată, serioase amenințări, impactul cărora trebuie să fie conștientizate de către manageri.

De asemenea, unul din cei mai defavorabili factori externi la scară largă, care destabilizează situația financiară a întreprinderilor din R.Moldova, este în prezent inflația.

În plus, asupra stabilității financiare influențează situația întreprinderii pe piață; solvabilitatea debitorilor săi, starea patrimoniului și a resurselor financiare, precum și apartenența ramurală a întreprinderii.

În condițiile de astăzi ale gospodăririi, problema neachitărilor este destul de actuală nu numai pentru Republica Moldova, dar și pentru majoritatea țărilor străine. Planificarea ineficientă a mărimii mijloacelor circulante, inclusiv a creanțelor; utilizarea lor irațională este specifică majorității companiilor moldovenești, subminând starea financiară a firmei, ce ulterior poate duce la faliment. Esența unui management financiar eficient în domeniul gestionării creanțelor constă în optimizarea acestui volum. Este important de înțeles că asupra întreprinderii influențează negativ atât sporirea creanțelor, cât și micșorarea lor bruscă.

Etapa economică de dezvoltare a țării noastre se caracterizează prin plăți reducerea volumului operațiilor circulante de plăți, care la rândul său, provoacă creșterea creanțelor întreprinderii. În prezent, este greu să-ți imaginezi o organizație fără creanțe, dar, în principiu, aceasta constituie un element indispensabil al activității de desfășurare a oricărei întreprinderi. Este necesar a conștientiza că o cotă foarte înaltă a creanțelor în structura generală a activelor reduce stabilitatea financiară a organizației și majorează riscul pierderilor financiare ale companiei. Însă gestionarea rezonabilă a lor contribuie la creșterea vânzărilor, a cotei de piață și, în consecință,

impact on the financial sustainability. The general health of the economy and the macroeconomic environment as a whole will determine the level of opportunities for the enterprises to reach their economic goals. If the economy moves into recovery, then ceteris paribus it has quite a positive effect on the stability of the whole enterprise, and accordingly, on the contrary, when the economy is at a stage of decline, stagnation or crisis.

The financial stability of enterprises depends on the overall political stability. Importance of this factor is especially topical for entrepreneurship in the Republic of Moldova, especially in light of recent political events of the past year. The legislative situation in the country, the economic, and financial and credit policies pursued by the Government of the Republic of Moldova, all of these affect the level of the existing opportunities and threats in the activity of a company, and cannot be overlooked, when considering the financial sustainability of the enterprise.

Technological factors, such as the revolutionary technological changes and discoveries, represent great opportunities and serious threats, the impact of which managers should be aware of.

Also, one of the most ambitious of adverse external factors that destabilize the financial situation of enterprises in the Republic of Moldova is the inflation.

In addition to the above stated, the financial stability is affected by the position of an enterprise in the market, paying capacity of its debtors, state of property and financial resources, as well as industrial classification of the company.

In the modern management conditions the problem of non-payments is quite actual not only for the Republic of Moldova, but also for the majority of foreign countries. Ineffective planning of size of circulating assets, including a debt receivable, their irrational using inherent in majority of Moldovan companies, undermines a financial condition of the firm and subsequently it can lead to bankruptcy. The essence of effective financial management in the field of a debt receivable managing consists on optimization of the size of the debt. It is important to understand that increasing of the size of a debt receivable have the same negative influence to the enterprise as its sharp decrease.

The economic stage of our state's development is characterized by delaying of payment turnover, which provokes the debt's growth at the enterprise. Today it is very difficult to imagine the organization without a debt receivable, because, as a matter of fact, it is the integral element of selling activity of any enterprise. It is necessary to understand that too high share of a debt receivable in the general structure of actives reduces financial stability of the organization and raises the risk of financial losses of the company. Reasonable management of debt receivable promotes the growing of sales, increasing of share of the market and, as consequence, have the positive influence to financial

influențează pozitiv asupra rezultatelor companiei.

În cazul majorării mărimii creanțelor, mai multe mijloace se sustrag din procesele de activitate a întreprinderii. Firma este nevoită să finanțeze o astfel de sustragere a mijloacelor din profit, adică aceasta nu-și îndeplinește funcțiile sale principale direcționate spre dezvoltarea producției. Este bine când profitul de care dispune întreprinderea este suficient pentru finanțarea unei asemenea situații. Dar, de regulă, el este insuficient și finanțarea creanțelor se face din contul mijloacelor atrase din afară. Astfel, creșterea creanțelor reprezintă cauza generării lor, ceea ce la fel influențează negativ asupra stabilității financiare a companiei.

O influență importantă asupra stabilității financiare a firmei o exercită mijloacele mobilizate suplimentar pe piața capitalului de împrumut. Cu cât mai multe mijloace financiare poate atrage întreprinderea, cu atât mai mari sunt posibilitățile ei financiare, dar crește și riscul financiar, legat de capacitatea organizației de a se achita în termen cu obligațiile sale.

Unul din factorii de înrăutățire a situației financiare a întreprinderii este insuficiența mijloacelor pentru activitatea curentă. Aceasta e legat de faptul că, în condițiile actuale, are loc prelevarea unei părți de mijloace din circuitul întreprinderii (în legătură cu înghețarea majorității mijloacelor în creanțe și în rezervele materiale de marfă, precum și sub influența inflației). În aceste condiții, întreprinderea este nevoită să apeleze iar și iar la ajutorul creditului; ca rezultat, propriile surse de formare a mijloacelor circulante se înlocuiesc aproape complet cu cele împrumutate. Deci, este necesar, în cel mai minuțios mod, de a aborda problema raționalității atragerii capitalului suplimentar de împrumut și de a calcula eficiența pârghiei financiare a companiei.

Bazându-ne pe cele expuse mai sus, se poate menționa că o condiție importantă pentru existența organizației este nu numai efectuarea analizei stabilității financiare, dar și examinarea factorilor care influențează însăși stabilitatea financiară a întreprinderilor. Un management eficient în acest domeniu va permite întreprinderii să fie mai prosperă în plan financiar, ceea ce se va reflecta benefic asupra situației financiare în ansamblu.

results of the company.

In case of increasing the size of debt receivable, more means distracts from processes of the enterprise's activity. The firm is compelled to finance such a derivation of means from profit, i.e. the profit does not fulfill its main functions – does not go to manufacture's development. It is very good, when the profit, which is at enterprise's disposal, is sufficient for financing of such a situation. However, as a rule, it is not enough for it and financing of the debt receivable occurs at the expense of means involved from external sources. Thus, growth of debt receivable is the cause of appearance of account payable, which also renders negative actions on financial stability of the company.

Significant influence on financial stability of firm is rendered by means, which are additionally mobilized in the market of loan (extra) capitals. The financial possibilities of an enterprise become higher, when it could involve big amount of money resources, however raises the financial risk, which is connected with the organization ability to pay off in due time under its obligations.

One of the factors of deterioration of financial condition of the enterprises is shortage of means for current activity. It is connected with the fact, that in modern conditions have place withdrawal of a part of means from an enterprise turnover (in connection with freezing of the big part of means in debt receivable and commodity-material stocks, and as under influence by inflation). In the given conditions the enterprise is compelled to resort to the help of the credit again and again, therefore its own sources of formation of circulating assets are almost completely replaced with the extra. Hence, it is necessary to approach to the question of expediency of attraction of the additional extra capital in the most careful way, and to count the effect of financial lever of the company.

On the basis of all foregoing, it can be noted that an important condition for existence of an organization is not only analysis of financial stability, but also the ability to analyze the factors that affect the financial stability of enterprises itself. Effective management in this area will enable the company to become more successful in financial terms, which will have a positive impact on the financial situation as a whole.

Bibliografie/Bibliography

1. Зуб А.Т. *Стратегический менеджмент: теория и практика*: Учебное пособие для вузов. - М.: Аспект Пресс, 2002г.
2. Родионова В.М., Федотова М.А. *Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции*. - М.: Перспектива, 1995г.

TENDINȚELE DE BAZĂ ALE DEZVOLTĂRII ORGANISMELOR DE PLASAMENT COLECTIV ÎN EUROPA

*Prof. univ. dr. hab. Rodica HÎNCU,
Drd., lector univ. Svetlana BILOOCAIA, ASEM*

Articolul prezintă analiza factorilor de bază, care contribuie la dezvoltarea organismelor de plasament colectiv în Europa, identifică principalele tendințe moderne ale acestei dezvoltări și stabilește un șir de direcții de perfecționare a pieței de capital naționale a Republicii Moldova, ceea ce îi va permite în continuare să soluționeze sarcinile de asigurare a unei creșteri economice durabile și va crea premise obiective pentru integrarea pieței de capital naționale în piața de capital europeană unitară.

Unul din cei mai importanți factori pentru asigurarea unei creșteri economice stabile este prezența unui volum considerabil de investiții reale, exprimat prin majorarea capitalului circulant și achiziționarea de către agenții economici a obiectelor-mijloace fixe.

În cazul în care procesul investițional, în fond, se realizează din contul mijloacelor proprii ale întreprinderilor, ceea ce se întâmplă în prezent în Republica Moldova, este în pericol stabilitatea creșterii economiei în viitor, deoarece această resursă este limitată și instabilă, în special în condițiile crizelor economice. Resursele investiționale bugetare, de asemenea, sunt limitate, ele având drept sarcină de bază finanțarea acelor sfere economice, care nu sunt atractive pentru investitorii particulari, dar sunt necesare pentru funcționarea statului, precum, de exemplu, crearea infrastructurii, soluționarea problemelor ecologice, sociale etc.

În prezent, în toată lumea și, îndeosebi, în Europa, spre deosebire de practica R. Moldova, anume piața financiară realizează cu succes funcția uneia din sursele de bază de finanțare a creșterii economice, fapt demonstrat de multiple cercetări teoretice și aplicative ale savanților-economiști contemporani. Totodată, cu cât mai dezvoltată devine **pieța financiară a țării**, cu atât mai important este rolul pieței de capital în cadrul acesteia.

Un factor de bază al sporirii rolului pieței de capital în ultimele decenii a devenit intensificarea considerabilă pe această piață a rolului **investitorilor instituționali**, în primul rând, a **fondurilor de investiții** (FI), numite și **instrumente de plasament colectiv**.

Spre deosebire de țările cu economie dezvoltată, în Moldova, de facto, lipsește instituția plasamentului colectiv. Fondurile de investiții pentru privatizare, care au avut un rol important în perioada privatizării în masă, în prezent trec prin procedura de lichidare; fondul de pensii facultative, companiile de asigurare

MAIN TRENDS OF COLLECTIVE INVESTMENT DEVELOPMENT IN EUROPE

*Univ. Prof. Dr. Hab. Rodica HINCUI;
PhD candidate, Univ. Lect. Svetlana
BILOOCAIA, AESM*

In the article are analyzed the main factors contributing to the development of collective investment institution in Europe, are identified the major current trends of development and identified a number of ways to improve the national stock market in the Republic of Moldova, which will allow it to continue to meet the challenges of ensuring sustainable economic growth and create objective conditions for integration of national stock market into a single European capital market.

The most important factor in ensuring stable economic growth is the presence of a significant amount of real investment, reflected in an increase in working capital and acquisition of fixed assets by economic entities.

If the investment process is mainly done through the companies' own funds, as is happening now in the Republic of Moldova, there is a danger for the future sustainable economic growth, because this resource is limited and is not stable, especially under conditions of economic crisis. Budgetary investment resources are also limited; besides, their main objective is to finance such spheres of economy that are unattractive to private investors but necessary for the functioning of the state, such as infrastructure, solving environmental and social problems, etc.

Currently, worldwide and particularly in Europe, in contrast to the practice of the Republic of Moldova, financial markets are the ones that successfully perform the functions of one of the main funding sources of economic growth, as proved by numerous theoretical and applied research of modern scientists and economists. And, the more developed is the **state financial market**, the more significant is the role of the stock market.

One of the main factors increasing the role of the stock market in recent decades has been the significant increase of the role of **institutional investors** on it, primarily of **investment funds** (IF), also called **collective investments instruments**.

Unlike developed economies, in the Republic of Moldova there are practically no collective investment institutions. Privatization investment funds, which played an important role in the period of mass privatization, are now undergoing liquidation proceedings, private pension funds, insurance

nu desfășoară activitate în calitate de investitori instituționali pe piața de capital națională.

Totodată, este evident că fără organizarea instituțiilor respective, care ar ajuta la transformarea mijloacelor bănești disponibile ale investitorilor potențiali în investiții pentru sectorul real al economiei, dezvoltarea ulterioară a economiei nu este posibilă.

Scopul prezentului articol este de a depista factorii de bază, care favorizează dezvoltarea organismelor de plasament colectiv în Europa, precum și de a analiza tendințele de bază ale acestei dezvoltări, ceea ce va permite în continuare stabilirea principalelor direcții de dezvoltare a pieței de capital naționale în scopul asigurării realizării de către aceasta a funcțiilor unei surse investiționale de bază pentru sectorul real al economiei, contribuind astfel în procesul de creștere economică.

Unul din principalele impulsuri ce a dat start dezvoltării pieței plasamentelor colective europene a fost tendința de a crea un spațiu unic, care ar asigura circulația fără obstacole a fondurilor prin toate țările-membre ale Uniunii Europene (UE). Totodată, rolul fundamental în soluționarea sarcinii date îi revenea creării *bazei normative corespunzătoare*, perfecționarea căreia continuă până în prezent.

Pentru prima dată, sistemul legislativ a fost privit drept un factor ce influențează asupra nivelului de dezvoltare a pieței financiare și, în particular, asupra instituțiilor sale financiare (lucrările lui Douglas Nort, care în anul 1993 a primit Premiul Nobel în economie pentru realizări în domeniul analizei instituționale).

Într-un șir de cercetări, efectuate de A. Șleifer și alții, empiric a fost demonstrată existența legăturii dintre calitatea instituțiilor naționale de drept și creșterea economică. Mai târziu (în anii 2000, 2006), aceiași autori, în mai multe studii, au demonstrat rolul perfecționării legislative drept factor ce stimulează dezvoltarea pieței de capital. Întru completarea cercetărilor lui A. Șleifer și alții, Beck, Demighiuc-Kant, Levin și Maximovici au arătat că nivelul de dezvoltare a sistemului legislativ nu exercită influență directă asupra creșterii economice, aceasta manifestându-se prin *nivelul de dezvoltare a piețelor financiare*. De exemplu, pentru țările cu piețe financiare mai dezvoltate, în caz dacă celelalte condiții sunt egale, sunt caracteristice volume mari de investiții în capitalul fix comparativ cu țările instituțiile financiare ale căroră sunt slab dezvoltate. Acest efect este esențial în cazul ramurilor mai complicate din punct de vedere tehnologic, care într-o măsură mai mare au de câștigat de la accesibilitatea creditului și investițiile în economie.

Examinând tranzacțiile financiare ca un set de contracte, executarea căroră urmează a fi asigurată de sistemul legislativ, R. Kouz a înaintat ipoteza că în țările unde drepturile de proprietate sunt bine protejate, în special analizându-se drepturile investitorilor și creditorilor, există mai multe stimulente pentru dezvoltarea pieței financiare și

companies do not operate as an institutional investor on the national stock market.

However, it is obvious that without the establishment of appropriate institutions to help potential investors transform their free money into investment for the real economy, further economic development is impossible.

The aim of this paper is to identify the main factors contributing to the development of collective investment institutions in Europe, as well as the analysis of main trends of this development, which will subsequently determine the main directions of development of the national stock market in order to ensure the performance of the functions of one of the main sources of investment into the real economy, thus, contributing to the process of economic growth.

One of the main pulses, that initiated the development of the European mutual fund market, was the desire to create a single space, ensuring the smooth flow of funds to all member countries of the European Union (EU). At the same time the fundamental role in solving this problem was given to establishing an *appropriate regulatory framework*, improvement of which continues to this day.

The legal system first began to be considered as a factor influencing the level of financial market development and, in particular, its financial institutions (in the works of Douglass North, who received in 1993 the Nobel Prize in Economics for his achievements in the field of institutional analysis).

In a series of studies A. Shleifer and others, empirically proved the link between the quality of national legal institutions and economic growth. Later (in 2000, 2006), the same authors in a number of studies demonstrated the role of the legislature improvement as a catalyst for the development of the stock market. Complementing the study of Schleifer et al, Beck, Demighiuc-Kant, Levin and Maksimovich showed that the level of the legal system does not have a direct impact on economic growth, but does so through the *degree of development of financial markets*. For example, in countries with more developed financial markets, ceteris paribus, are characterized by large amounts of investment in fixed assets, compared with countries with weak financial institutions. This effect is more significant in the more technologically sophisticated industries that are increasingly benefiting from the availability of credit and investment in the economy.

Considering the financial transactions as a set of contracts whose execution is designed to ensure the legal system, R. Coase hypothesized that in countries where property rights are well protected, in particular, they considered the rights of investors and lenders, there are more incentives to the development of the

este mai mare probabilitatea influenței pozitive a acesteia asupra ritmurilor creșterii economice. Argumentarea acestei ipoteze a fost prezentată și de R. Barro în lucrarea „Determinanții creșterii economice: studiu empiric interstatal”, care în calitate de **determinanți-cheie ai dezvoltării economice** a numit asemenea **indici instituționali**¹ precum nivelul de protejare a drepturilor de proprietate și calitatea sistemului legislativ.

Începutul creării **pieței de capital unice în Europa** a fost marcat de aprobarea, în anul 1984, a **Directivei 85/611/EC** (Directiva). Scopul principal al acesteia a fost crearea unei baze normative unice pentru fondurile de tip deschis din toate țările-membre ale UE, care investesc în valori mobiliare autorizate de Directivă. Documentul a creat premise pentru ca un fond, înregistrat într-o anumită țară a UE, să poată activa în altă țară-membră a UE fără licențiere suplimentară.

Fondurile, create în conformitate cu cerințele Directivei în cauză, au primit denumirea de **Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (UCITS)**. Directiva stabilea un șir de standarde pentru UCITS, de exemplu, 90% din investițiile acestora urmau a fi în valori mobiliare ce se cotează la bursa de valori sau pe o piață considerată egală; organismelor de plasament colectiv li se interzicea să investească mai mult de 5% din activele sale în valori mobiliare ale unui emitent; se interziceau investițiile pe piețele de mărfuri în imobile, metale prețioase; nu se permitea utilizarea pentru investire a mijloacelor împrumutate etc.; ca rezultat, unii manageri au ales crearea fondurilor nu în baza Directivei. Asemenea fonduri au primit denumirea de **Non-UCITS**.

Unul din obiectivele de bază ale Directivei consta în crearea de norme eficiente și unice pentru toate țările-membre ale UE privind protejarea drepturilor investitorilor. *Regulile Directivei au stabilit:*

- strategia investițională a fondurilor;
- structura organizatorico-juridică a UCITS-urilor;
- volumul necesar al informației, prezentat de către FI investitorilor;
- prevederile generale: condițiile de răscumpărare a acțiunilor/cotelor, divizarea funcțiilor (depozitar, manageri etc.), distribuirea balanței patrimoniului FI etc.

În Directivă, pentru prima dată, a fost prezentat conceptul **pașaportului fondului**, adică fondul, care a primit licență în țara unde s-a constituit, trebuie să fie recunoscut în toate țările UE. Totodată, în Directivă nu a fost descrisă amănunțit procedura de primire a accesului la vânzarea acțiunilor/cotelor în alte țări, ceea ce crea impedimente la promovarea fondurilor în străinătate.

Tentativa de a perfecționa Directiva, așa-numitul **UCITS II**, nu a soluționat problemele enumerate mai sus și în anul 1998 Comisia Europeană a publicat o propunere nouă, care a primit denumirea de UCITS III și

financial market and the probability of its positive impact on economic growth is higher. Proofs of this hypothesis were also presented by R. Barro in his work “Determinants of economic growth: cross-country empirical study”, which, as **key determinants of economic development** has identified such **institutional indexes**¹ as the level of property rights protection and quality of the legal order.

The beginning of creating a **single European capital market** has marked the adoption in 1985 of **Directive 85/611/EEC** (the Directive). Its main task was the creation of a unified regulatory framework for open funds of all EU member countries, investing in securities permitted by the Directive. The document created prerequisites so that the fund registered in one EU state could work in another EU member state without additional licensing.

Funds established in accordance with the requirements of the Directive are called **Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (UCITS)**. The Directive establishes a set of standards for UCITS, such as their investment should not be less than 90% of securities listed on a stock market or similar regulated market, collective investment companies were prohibited from investing more than 5% of their assets in securities of one issuer, were prohibited from investing in commodity markets, real estate, precious metals, were not allowed to use borrowed funds for investment, etc., so that some managers preferred the establishment of funds not on the basis of the Directive. Such funds are called **Non-UCITS**.

One of the main objectives of the Directive was to establish effective and common for all EU member states standards of investor protection. *The Directive rules set out:*

- fund's investment strategy;
- organizational and legal structure of UCITS;
- necessary amount of information provided by IF to investors;
- general requirements: the conditions of redemption of shares/units, the division of functions (depository, managers, etc.), the division of the balance of the IF property, etc.

The Directive was first introduced the concept of a **passport of funds**, i.e. the fund that received a license in the country of formation, should be recognized in all EU member states. At the same time, the Directive does not describe in detail the procedure for obtaining approval for the sale of shares/units in other countries, which might interfere with the movement of funds abroad.

The attempt to improve the Directive, the so-called UCITS II, has not solved these problems and

¹ ICRG (International Country Risk Guide)

includea două directive:

- **Directiva privind Managementul – 2001/107/EC;**
- **Directiva privind Produsul – 2001/108/EC.**

Directiva privind Managementul a stabilit instrucțiuni clare pentru lansarea fondului pe piețele altor țări ale UE, a dezvoltat conceptul pașaportului fondurilor, a propus introducerea pașaportului companiei manageriale, a extins spectrul tipurilor de activități permise companiilor manageriale. Pentru îmbunătățirea informației, prezentate investitorului, a fost mărit numărul de documente pasibile publicării, în special s-a stabilit cerința privind crearea prospectului simplificat al fondului.

Directiva privind Produsul a extins lista existență a obiectelor investiționale autorizate și a oferit posibilitatea de a investi mijloace în instrumente ale pieței monetare, instrumente financiare derivate, acțiuni/cote ale altor fonduri, de a crea UCITS-uri ca subfonduri ale fondurilor, care au dreptul să investească până la 30% din mijloacele proprii în Non-UCITS-uri, precum și în fonduri de index.

Ultima variantă – **UCITS IV** – a fost aprobată de Consiliul European în iunie 2009 și toate țările-membre ale UE sunt obligate să ajusteze legislațiile naționale la cerințele acesteia până la 01.07.2011.

Directiva este orientată spre modernizarea bazei normative în scopul:

- propunerii investitorilor unui sortiment mai larg de produse la prețuri mai mici din contul perfecționării integrării pe piața internă;
- asigurării protecției corespunzătoare a investitorilor prin punerea la dispoziția lor a informației calitative, eficientizarea controlului eurofondurilor și companiilor manageriale, consolidarea colaborării dintre participanții din domeniul dat;
- acordării asistenței în cadrul operațiunilor de frontieră prin simplificarea procedurilor administrative, acordării asistenței la fuzionarea internațională a eurofondurilor;
- susținerii competitivității pieței de capital europene.

Pe lângă documentele normative enumerate mai sus, un aport substanțial la crearea bazei normative unice a pieței europene integrate contemporane a plasamentelor colective a adus, de asemenea, **Directiva 93/22/EEC „Privind acordarea serviciilor pe piața valorilor mobiliare” (Investment Services Directive)**, care, de facto, a pus temelia pentru crearea sistemului unic de reglementare a pieței serviciilor financiare în țările UE (precum și în Islanda, Liechtenstein și Norvegia) și **Directiva 2004/39/EC „Privind piețele instrumentelor financiare” (European Directive on Markets in Financial Instruments, MiFID)**, care a anulat acțiunea precedentă, incluzând un șir de prevederi esențiale.

Reglementarea stabilită de MiFID are un caracter complex și consolidează un șir de noțiuni-cheie ale pieței de capital din UE, unifică cerințele privind dezvăluirea informației, stabilește prevederi privind protecția

in 1998 the European Commission published a new proposal, called UCITS III and consists of two directives:

- **The Management Directive – 2001/107/EC;**
- **The Product Directive – 2001/108/EC.**

The Management Directive sets out clear guidelines for the fund operations on the markets of other EU countries, has developed the concept of passport, proposed the introduction of passports of the management company, expanded the range of permitted activities by the management companies. In order to improve the information provided by the investor there has been increased the number of published documents, in particular, the requirement to create a simplified prospectus of the fund.

The Product Directive expanded the existing list of permitted investment targets and provided the opportunity to invest in money market instruments, financial derivatives, shares/units of other funds to create UCITS as funds of funds that allow investing up to 30% of these assets in non-UCITS and index funds.

The latest version of **UCITS IV** has been approved by the European Council in June 2009 and all EU member states are obliged to coordinate the national legislation in conformity with its requirements until 01/07/2011. *The directive is aimed at modernizing the regulatory framework in order to:*

- offer the investors a wider range of products at lower prices through better integration in the domestic market;
- ensuring adequate protection to investors by providing them with quality information, better monitoring of Euro-funds and management companies, strengthening cooperation between industry participants;
- facilitating cross-border transactions through simplification of administrative procedures, facilitating international mergers of Euro-funds;
- maintaining the competitiveness of European stock market.

In addition to these regulations, a significant contribution to creating a unified regulatory framework of the modern European integrated market of collective investments were also made by **Directive 93/22/EEC “On investment services in the securities field”**, actually laying the foundation for a unified system of market regulation of financial services in the EU (as well as Iceland, Liechtenstein and Norway) and canceling its action, including a number of relevant provisions of **Directive 2004/39/EC “On markets in financial instruments”, MiFID)**.

The regulation, set out by MiFID, is complex and provides a number of key concepts of the stock

clienților, implementează regula „cea mai reușită executare” (*best execution*), specifică cerințe față de operațiunile cu noile instrumente financiare, include prevederi privind autorizarea și desfășurarea activității pe piața valorilor mobiliare integrată a UE.

La soluționarea sarcinilor privind asigurarea protecției investitorilor, MiFID evidențiază categoria „investitor/client profesionist” (*professional client*), aceasta fiind persoana care are experiența, cunoștințele și calificarea ce îi permit să ia decizii investiționale proprii și să evalueze corespunzător riscurile aferente. În conformitate cu prevederile MiFID, organismele de plasament colectiv sunt **investitori profesioniști**, ceea ce determină procedura de certificare și control a acestora, regulile pentru efectuarea operațiunilor cu capitalul, nivelul de protecție la inițierea tranzacțiilor etc. Reglementând activitatea intermediarilor financiar, care propagă produsele fondurilor de plasament colectiv, MiFID îi obligă să asigure corespunderea riscurilor de profil ale produsului pe care îl propun cu riscurile de profil ale investitorului, ceea ce permite minimalizarea riscurilor potențiale.

Actualmente, cea mai reprezentativă asociație a Industriei europene a managementului investițional este **Asociația europeană a companiilor manageriale și a fondurilor de investiții** (*European Fund and Asset Management Association – EFAMA*), reorganizată în anul 2004 pe baza Asociației companiilor manageriale și fondurilor de investiții din Europa (*Fédération Européenne des Fonds et Sociétés d'Investissement*), care activa din anul 1974. Reprezentanți ai EFAMA sunt 26 de membri asociați și 42 de membri corporativi, în administrarea cărora se află active de 13 tr.euro, din care 7 tr.euro, la finele anului 2009, se administrau de 53 000 fonduri de investiții.

În raportul anual al EFAMA pe anul 2009 se menționează că urmările crizei financiare au determinat înțelegerea de către participanții de ramură a faptului că autoreglementarea nu este suficientă și dezvoltarea ulterioară a domeniului regulatoriu este inevitabilă. Criza financiară, de asemenea, a demonstrat necesitatea consolidării modelului instituțional de supraveghere din partea UE, organizată, în principiu, la nivel național, în pofida progresului realizat în procesul integrării pieței financiare în ansamblu.

Soluționând sarcinile de asigurare a unui înalt nivel de protecție a investitorilor și de sporire a eficienței și competitivității ramurii, EFAMA acordă o atenție deosebită reglementării activității fondurilor care nu corespund condițiilor UCITS. În primul rând, aceasta se referă la fondurile hedge non-UCITS (*hedge funds*), fondurile investițiilor directe (*private equity funds*) etc., care, actualmente, practic, nu sunt reglementate.

Propunerile pentru **Directiva privind managerii fondurilor de investiții alternative** (*Directive on Alternative Investment Fund Managers (AIFMD)*), prezentate în aprilie 2009, care aveau drept scop înlăturarea acestor neajunsuri, din momentul apariției lor au devenit cel mai discutabil și mai criticat document normativ din cele care au avut vreo dată legătură cu industria capitalului. Odată cu intrarea în vigoare în termenul planificat – anul 2012, se presupune că AIFMD nu doar va avea o influență substanțială asupra pie-

market of the EU, unifies the disclosure requirements, sets out provisions on the protection of clients, implementing the rule of “best execution”, specifies requirements for operations with new financial instruments, including provisions of the authorization and activities on an integrated EU securities market.

In solving problems for the protection of investors, MiFID distinguishes the category of “professional client”, who is a person with experience, knowledge and qualifications, allowing making his own investment decisions and properly assessing the risks. In accordance with the provisions of MiFID collective investment institutions are **professional investors**, who define the procedure for certification and control, rules for operations with capital, protection level when initiating transactions, etc. Regulating the activities of financial intermediaries that distribute funds of collective investment products, MiFID obliges them to ensure compliance with the risk profile of the proposed product with the risk profile of the investor, to minimize potential risks.

The main representative of the European Association for Investment Management industry today is the **European Fund and Asset Management Association (EFAMA)**, reorganized in 2004 on the basis of *Fédération Européenne des Fonds et Sociétés d'Investissement*, functioning since 1974. EFAMA representatives are 26 associates and 42 corporate members, who manage 13 trillion Euro assets, of which at the end of 2009, 7 trillion Euros were managed by 53000 investment funds.

In the annual report for 2009 EFAMA noted that the financial crisis made the industry participants understand that self-regulation is insufficient and further development of the regulatory area is inevitable. The financial crisis also demonstrated the need to consolidate the institutional model of EU supervision, mostly organized at the national level, in spite of the current progress in the integration of financial markets in general.

Solving the problem of ensuring a high level of investor protection and improving efficiency and competitiveness of the industry, EFAMA pays special attention to the regulation of funds that do not meet the conditions of UCITS. This primarily applies to virtually unregulated at present *non-UCITS hedge funds, private equity funds* etc.

With the submission in April 2009 of proposal for a **Directive on Alternative Investment Fund Managers (AIFMD)**, which aimed to eliminate these deficiencies, they become the most debated and criticized regulations that have ever had to do with the stock industry. The planned date of entry into force is 2012 where the AIFMD is expected to have a significant impact not only on the market for alternative investment funds, but will

tei fondurilor de investiții alternative, dar și va genera schimbări esențiale pentru întreaga piață de capital europeană.

În prezent, circa 75% din toate fondurile din Europa sunt UCITSe și cota acestora este în permanentă creștere (vezi figura 4). Cel mai mare număr de FI, și anume de fonduri UCITS, este înregistrat în Luxemburg și Irlanda (figura 1), fapt favorizat de regimul fiscal avantajos din aceste țări.

change significantly the entire European stock market.

Currently, about 75% of all funds in Europe are UCITS and their share is growing (figure 4). The greatest number of IF and, in particular, UCITS-funds are registered in Luxembourg and Ireland (figure 1), helped by favorable tax treatment in these countries.

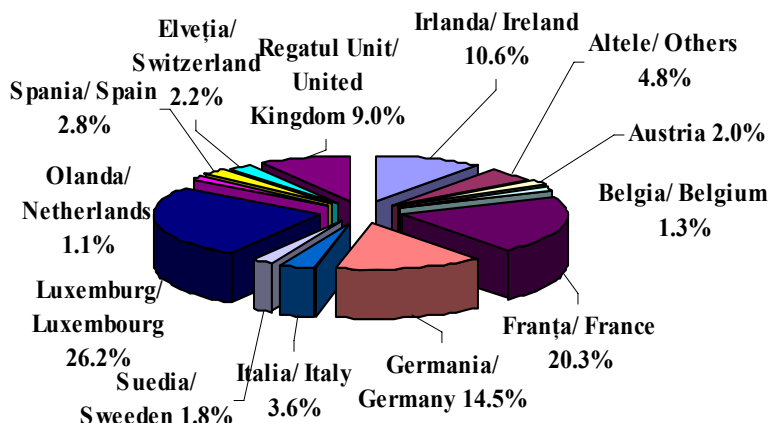

Figura 1. Piața de capital investițională europeană, la finele anului 2009/

Figure 1. European investment fund market, the end of 2009

Sursa/Source: <http://www.efama.org/>

Tendențele de bază la modificarea volumelor activelor nete ale UCITS-urilor europene, pe tipuri, sunt prezentate în Figura 2.

Major trends in the changes in net assets of the European UCITS are shown in figure 2 by type.

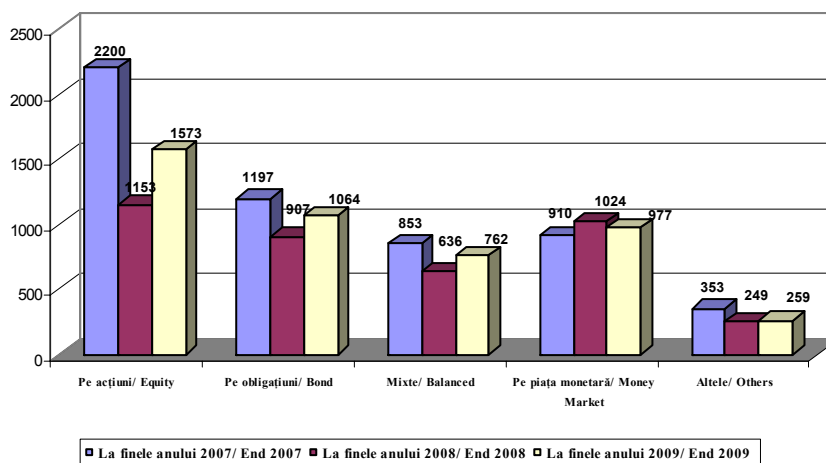

Figura 2. Activele nete ale UCITSurilor europene, pe tipuri, mlrd.euro /

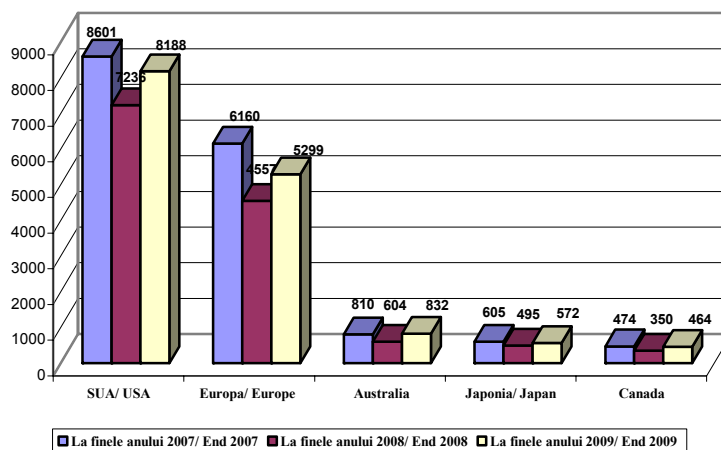
Figure 2. Net assets by type of UCITS, (EUR) billions

Sursa: elaborată de autori în baza <http://www.efama.org/>

Source: Developed by the authors on the basis of <http://www.efama.org/>

Actualmente, cota SUA în volumul total al fluxului bănesc net în FI este mult mai înaltă decât în orice altă țară a lumii, o poziție dominantă dețin SUA și după volumele activelor piețelor de capital investiționale (figura 3).

Currently in the total net cash inflows to IF the USA holds significantly the largest share than in any other country in the world, the dominant position the USA occupies and in terms of investment fund assets stock markets (figure 3).

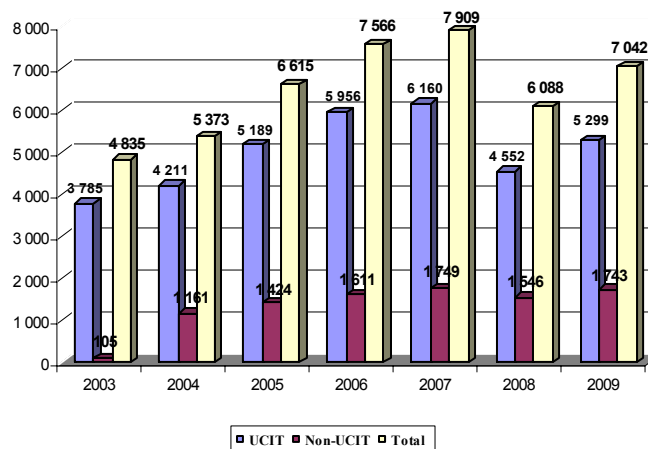
Figura 3. Activele principalelor piețe de capital investiționale internaționale, mld.euro/
Figure 3. Assets of the world's major investment funds, (EUR) billions

Sursa: elaborată de autori în baza <http://www.efama.org/>

Source: Developed by the authors on the basis of <http://www.efama.org/>

Cu toate acestea, creșterea stabilă a activelor nete ale FI europene în ultimul deceniu (figura 4), care a fost întreruptă în anul 2008 din cauza crizei financiare mondiale și a început să se restabilească în anul 2009, demonstrează posibilitatea modificării în viitor a proporțiilor existente pe piața financiară mondială.

Nevertheless, the steady growth of the net assets of European IF in the last decade (figure 4), interrupted in 2008 due to the global financial crisis and started to recover in 2009, demonstrates the possibility of future changes in the existing proportions of the global financial market.

Figura 4. Activele nete ale fondurilor de investiții europene, mld.euro/
Figure 4. Net assets of European investment funds, (EUR) billions

Sursa: elaborată de autori în baza <http://www.efama.org/>

Source: Developed by the authors on the basis of <http://www.efama.org/>

În favoarea celor spuse se pronunță și indicatorii care caracterizează tendința de modificare a activelor nete ale FI europene pe cap de locuitor și în procente în raport cu PIBul (figura 5).

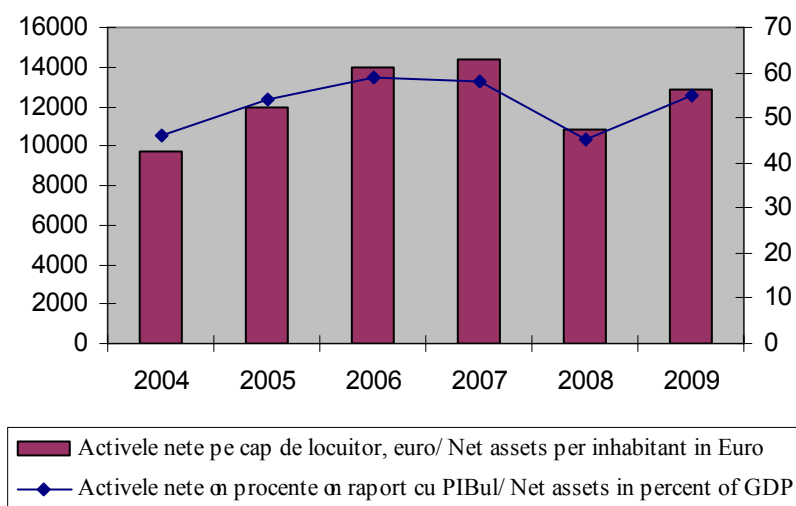
The same is proved by the indicators of trends in net assets of European IF per inhabitant and net assets in percent of GDP (figure 5).

Analizând baza normativă, care reglementează activitatea pieței de capital a Republicii Moldova, urmează de menționat că, în etapa actuală, ea nu corespunde standardelor europene și, după cum se vede, este unul din factorii care rețin dezvoltarea acesteia. Totodată, e de remarcat că anumite progrese deja sunt. Astfel, utilizându-

Analyzing the regulatory framework governing the activities of the stock market in the Republic of Moldova, it should be mentioned that at this stage it does not meet European standards and, obviously, is one of the limiting factors for its development. However, it should be noted that there are some

se prevederile de bază ale MiFID și ale altor directive europene, a fost elaborat proiectul Legii privind piața de capital, în care o deosebită atenție se acordă reglementării funcționării organismelor de plasament colectiv. Cu toată ambiguitatea opiniilor expuse pe marginea documentului în cauză, este incontestabil faptul că legislația națională în domeniul pieței valorilor mobiliare face primii pași importanți pe calea creării unei piețe de capital dezvoltate după modelul european.

positive changes already. So, using the main provisions of MiFID and other European Directives there has been developed a draft law on capital market, in which great attention is paid to the regulation of the operation of collective investment institutions. For all the ambiguity of the assessment of this document, one thing is undeniable – the national legislation in the field of securities market is taking its first serious steps towards the creation of the stock market of the European model.

Figura 5. Tendințe de bază ale fondurilor de investiții în Europa/
Figure 5. Major trends in investment funds in Europe

Sursa/ Source: <http://www.efama.org/>

Cu toate acestea, urmează de menționat că baza normativă existentă la moment are nevoie de o continuă perfecționare și, în condițiile date, este deosebit de important să se înțeleagă că crearea unui sistem regulatoriu/legislativ modern al pieței de capital a Republicii Moldova, care ar fi apt să asigure eficiența, transparența, competitivitatea ramurii, menținerea unui nivel înalt de protecție a investitorilor, crearea premiselor pentru implementarea produselor financiare mai complicate, utilizarea tehnologiilor performante, armonizarea și unificarea acestuia în conformitate cu sistemul european de reglementare juridică, poate deveni o rampă de lansare a pieței de capital naționale la un nivel conceptual nou, permițându-i să soluționeze sarcini privind asigurarea creșterii economice durabile și să formeze premise obiective pentru integrarea pieței de capital naționale în piața de capital europeană unitară.

Nevertheless, it should be noted that the currently existing regulatory framework requires further improvement and in the current conditions it is extremely important to realize that the creation of modern regulation/legal system of the stock market in the Republic of Moldova, capable of ensuring the effectiveness, transparency and competitiveness of the industry, maintaining a high level of investor protection, creation of prerequisites for the implementation of more sophisticated financial products, the use of advanced technologies, its harmonization and unification in accordance with the European system of legal regulation, may become a launching pad for the national stock market to move to a new level, enabling it to solve problems ensuring sustained economic growth and create objective conditions for the integration of national stock market into the single European capital market.

REFLECȚII ASUPRA ABORDĂRILOR TEORETICE PRIVIND MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ

Drd. Inga GURSCHI, ASEM

În a doua jumătate a secolului douăzeci migrația internațională a crescut semnificativ sub aspectul dimensiunii, diversității și complexității. Datorită acestui fapt, migrația internațională a devenit un subiect de interes special pentru oamenii de știință. În secolul XX s-a produs o explozie a abordărilor teoretice dedicate migrației internaționale. Lucrarea propune o prezentare a teoriilor migrației internaționale.

În ultimele decenii, cele mai multe teorii explicative ale migrației au pus în centrul atenției rolul factorilor economici în declanșarea și desfășurarea procesului. Tendința actuală este de a analiza migrația prin prisma unor teorii care explică apariția fenomenului, de exemplu: teoria economiei neoclasice, teoria duală a pieței muncii, noua economie a migrației, teoria dependenței, teoria sistemelor mondiale. Aceste teorii se completează reciproc, oferind explicații multiple asupra fenomenului, mai ales pentru că abordările respective fac trimitere la nivele diferite de referință: macro (societal), mezo (comunitar) și micro (individ/familie). Astfel, numeroase studii asupra migrațiilor sunt orientate azi către cele ce se desfășoară în spațiul internațional, acest model făcând trimitere directă la tipul migrațiilor internaționale. Teoriile asupra migrației sunt îmbogățite și adaptate unor situații concrete, mai ales în condițiile în care formele de migrație, motivațiile și fluxurile de migranți au cunoscut schimbări semnificative.

Cea mai veche tratare a conceptului migrației datează din 1885, atunci când Ernest Georg Ravenstein a formulat „legile migrației” (Ravenstein 1885; 1889; Bahr 2004) [5,1]. Din acel moment, au fost propuse o serie de abordări, pentru a explica modul în care migrația internațională este inițiată și consecințele sociale, culturale, economice sau politice ale acesteia. Ceea ce este comun tuturor acestor abordări este faptul că procesele de migrație sunt privite drept fluxuri uni sau bidirecționale, reprezentate de emigrare, imigrare sau revenire, care, la rândul lor, sunt cauzate de factori izolați, cum ar fi cei de natură economică sau politică. Această idee este reflectată în modelele „push-pull”, conform cărora factorii ce „trag și împing” inițierea migrației sunt prezenți atât în regiunea donatoare de migranți, cât și în cea de primire (Lee 1966) [5,1].

Economia neoclasică se focusează pe diferențele dintre salarii și condițiile de muncă între țări, precum și pe costurile asociate migrației. Această abordare concepe, în general, migrația ca o decizie individuală de maximizare a veniturilor (Lewis, 1952; Todaro 1969; Borjas 1989) [5,1]. Noua economie a migrației, în schimb, printre motivele de migrație ia în considerație nu numai piața muncii, dar și condițiile de pe

REVIEW OF THEORETICAL APPROACH ON INTERNATIONAL MIGRATION

PhD candidate Inga GURSCHI, AESM

In the second half of the 20th century, international migration has grown significantly in size, diversity and complexity. This is why international migration has become a subject of particular interest for scientists. In 20th century there was an explosion of theoretical approaches dedicated to international migration. The paper proposes a presentation of the international migration theories. The theoretical approaches are described in the frame of connection between their explicative powers related to the contemporary forms of international migration.

In the past few decades, most theories that explain migration highlighted the role of economic factors in triggering the migration process. The current trend is to examine migration in terms of theories that explain the phenomenon, for example neoclassical economic theory, dual theory of labour market, the new economics of migration, dependency theory, theory of world's systems. These theories complement each other, providing multiple explanations of the phenomenon. These approaches refer to different levels: the macro (societal), meso (community) and micro (individual / family). Thus, many studies on migration target those that take place in the international area; this model refers directly to the international migration type. Theories are enriched and adapted to specific situations, especially as the forms of migration, motivations and migratory flows have undergone significant changes.

The oldest concept in understanding migration dates from 1885, when Ernest Georg Ravenstein formulated the ‘laws of migration’ (Ravenstein 1885; 1889; Bähr 2004) [5, 1]. Since that time, a variety of explanations has been proposed to explain how international migration is initiated and which social, cultural, economic or political consequences it has on the destination. What is common to all these approaches is that migration processes are mainly seen as a uni- or bidirectional movement brought about by emigration, immigration or return migration caused by isolated factors, such as economic or political ones. This idea is very much reflected in “push-pull” models, where “pull” and “push” factors initiating migration are present in the source as well as in the receiving regions of migrants (Lee 1966) [5, 1].

Neoclassical economics focuses on differentials in wages and employment conditions between countries, and on migration costs. It generally conceives movement as an individual

alte piețe, cum ar fi piața de capital sau cea de asigurări pentru șomaj. Aceasta teorie consideră migrația drept o strategie a menajelor, pentru a minimiza riscurile asociate veniturilor familiale sau a depăși constrângerile legate de finanțarea activităților familiale de producție (Stark 1991). Modelele de „*decision-making*” (Langenheder 1968; Esser 1980) iau în considerație o varietate de factori care influențează decizia de migrație, dar rămân în continuare în cadrul abordării „*push-pull*” [5,1]. Teoria segmentării pieței muncii, teoria sistemului mondial și conceptual societății globale se orientează spre explicarea factorilor de influență la un nivel de macro-agregare. Teoria pieței de muncă duale conectează migrația cu necesitățile structurale ale economiilor industriale moderne (Piore 1979). Teoria sistemului mondial tratează migrația drept o consecință naturală a globalizării economice și a penetrării piețelor în pofida existenței frontierele naționale (Wallerstein, 1974). Abordarea societății globale se concentrează asupra globalizării culturale, unde oamenii împărtășesc valorile culturale la nivel mondial și, prin urmare, migrează în consecința percepției dezechilibrelor (Hoffmann-Nowotny 1989) [5,1].

Începând cu Tilly, Brown (1967) și Lomnitz (1977) oamenii de știință subliniază importanța prieteniei în susținerea migrației. Aceste legături interpersonale conectează migranții, foștii migranți și non-migranții în origine și destinație, încurajează migrația circulară și reduc riscurile migrației. Această abordare este însoțită de teoria cauzalității cumulative, care prevede că migrația se întreține pe sine prin crearea migrației (Massey 1990). Un exemplu de rețele de migrație sunt afacerile etnice, enclavele sau nișele etnice (Granovetter 1985; Portes 1994) [5,2]. Studiile referitoare la imigrație și afacerile lor arată că relațiile de rudenie sunt un element-cheie pentru crearea de mici afaceri. O economie etnică există în condițiile în care imigranții sau o minoritate etnică menține un sector economic privat, în care dețin controlul asupra proprietății (Light și Karageorgis 1994). Enclavele economice etnice sunt concentrații dense de firme de imigranți, care angajează într-o proporție semnificativă conaționali și se manifestă printr-o prezență fizică distinctivă în spațiul urban (Light și Karageorgis 1994) [5,2]. Nișele etnice apar atunci când un grup este capabil să ocupe un anumit sector al pieței forței de muncă, astfel încât membrii acestei etnii au acces privilegiat la ocuparea locurilor noi de muncă, în timp ce angajarea reprezentanților altor etnii este restrânsă (Portes 1998). Ca și în cazul enclavelor, oportunitățile oferite de nișe sunt determinate de rețea. Astfel, unii membri găsesc locuri de muncă pentru alții și le transmit competențele necesare.

Diferențele abordări și teoria cauzalității cumulative sugerează că fluxurile migratorii tind să obțină stabilitate și o structură clară în spațiu și timp. Teoria sistemelor de migrare permite identificarea unor sisteme stabile ale migrației internaționale. Sistemele includ o regiune receptoare de bază și un set de țări de origine ale migranților. Ele sunt legate prin fluxuri intense între persoane, bunuri și capitaluri, așa cum Zolberg și Smith (1996) le-au identificat și le-au comparat pe baza sistemelor de migrație Inter-American și European- mediteran [5,3].

decision for income maximization (Lewis 1952; Todaro 1969; Borjas 1989) [5, 1]. New economics of migration, in contrast, consider not only the labour market as reasons to migrate, but also conditions of other markets, such as the capital market or unemployment insurance market. It views migration as a household strategy to minimize family income risks or to overcome capital constraints on family production activities (Stark 1991). *Decision-making models* (Langenheder 1968; Esser 1980) consider a variety of factors influencing migration decision, but still remain in the *push-pull* framework [5, 1]. Labour market segmentation theory, world systems theory and the world society approach focus on forces operating at an aggregated macro-level. Dual labour market theory links immigration to the structural requirements of modern industrial economies (Piore 1979). World systems theory sees migration as a natural consequence of economic globalization and market penetration across national boundaries (Wallerstein 1974). The world society approach focuses on cultural globalisation, where people increasingly share cultural values world wide, and therefore also perceive economic imbalances and migrate as a consequence (Hoffmann-Nowotny 1989) [5,1].

Starting with Tilly and Brown (1967) and Lomnitz (1977) scholars emphasize the importance of friendship networks in sustaining migration. These interpersonal ties connect migrants, former migrants and non-migrants in origin and destination. They encourage circular migration and reduce migration risks. This is accompanied by the theory of cumulative causation, which states that migration sustains itself by creating more migration (Massey 1990). One example of migration networks are ethnic economies or ethnic enclaves or niches (Granovetter 1985; Portes 1994) [5, 2]. Studies of immigrants and their entrepreneurship show that their kinship networks are a key resource for the creation of small businesses. An ethnic economy exists whenever any immigrant or ethnic minority maintains a private economic sector in which it has a controlling ownership stake (Light and Karageorgis 1994). Ethnic enclave economies are dense concentrations of immigrant or ethnic firms that employ a significant proportion of their co-ethnic labour force and develop a distinctive physical presence in urban space (Light and Karageorgis 1994) [5,2]. Ethnic niches emerge when a group is able to colonize a particular sector of employment in such a way that members have privileged access to new job openings, while restricting that of outsiders (Portes 1998). As in the case of enclaves, mobility opportunities through niches are completely network-driven as members find jobs for others and teach them the necessary skills.

The various network approaches and theory of

Teoria economiei neoclasică

În anii '60-'70 ai secolului XX, economia neoclasică a devenit una dintre construcțiile teoretice majore din domeniul migrației, părând a fi în mare parte dominată de încercările de rafinare a teoriei din perspectiva migrației internaționale [2,9]. Teoria privilegiază rolul factorilor economici în explicarea apariției fluxurilor de migrație și a deciziei de migrație. Migrația se declanșează ca urmare a diferențelor dintre raportul între cererea și oferta de forță de muncă în diverse țări, reflectate în diferențele între nivelul salariilor. În spațiile caracterizate de o relativă sărăcie a capitalului (implicit a cererii de forță de muncă), în comparație cu oferta, salariul, ca rezultat al mecanismelor pieței, va fi scăzut în raport cu țările în care situația este inversă (relativa abundență a capitalului, raportată la oferta de forță de muncă). Surplusul de pe ambele piețe (forță de muncă în cazul uneia, capital în cazul celei de-a doua) va profita de caracterul său mobil și se va orienta spre ariile de maximizare a profitului economic. În această logică, forța de muncă se constituie în flux către țara bogată în capital și săracă în forță de muncă, balansată de un contraflux al investiției de capital într-un mediu sărac într-o astfel de resursă. Alături de fluxul de capital are loc și mișcarea specialiștilor înalt calificați (așa-numitul flux internațional de capital uman).

Fluxurile de migrație internațională devin mecanismele de echilibrare a deficiențelor interne de pe piața forței de muncă la nivel global. În timp, presiunea exercitată de cele două mișcări, în țara dezvoltată către stabilirea unui salariu la un nivel mai scăzut și în țara săracă – spre un nivel mai ridicat, au ca rezultat reducerea diferențelor economice – diferențele dintre nivelul salariilor ajung să reflecte numai costurile deplasării), urmate inevitabil de stoparea de la sine a migrației.

Decizia de migrație este rezultatul unui proces prin care individul rațional evaluează beneficiile migrației internaționale (câștigurile monetare, costând în salariu, mediate de probabilitatea de a obține o slujbă la destinație, comparate cu câștigurile în condițiile în care ar rămâne imobil: salariul din țara de origine), luând în calcul costurile deplasării (costul călătoriei, al supraviețuirii în țara de destinație până la găsirea unui loc de muncă, efortul pentru studierea unei noi limbi și al adaptării la o nouă cultură). Evenimentul de migrație se va produce atunci, când rezultatul calculului este pozitiv, către destinația care va furniza cea mai mare recompensă în raport cu abilitățile individului, migrația devenind practic o formă de investiție în capitalul uman [1, 10].

Obiecțiile aduse concepției neoclasică țin de adecvarea ei la situația migrației internaționale actuale. *Obiecțiile vizează următoarele aspecte:*

- ✓ Privilegierea reducionista a economicului în migrație. Migrația internațională este declanșată nu numai de diferențele economice. Dacă această afirmație ar fi valabilă, volumul mișcării populației ar trebui să fie imens, pentru că orice țară ar trebui să fie caracterizată de existența, cel puțin, a unui flux către un stat situat pe o treaptă

cumulative causation all suggest that migration flows acquire a measure of stability and structure over space and time. The migration system theory allows the identification of stable international migration systems. It includes a core-receiving region, and a set of specific sending countries. They are linked by intense exchanges of people, goods, and financial capital, as Zolberg and Smith (1996) identified and compared on the basis of the Inter- American and the Mediterranean-European migration systems [5, 3].

Neoclassical economic theory

In the 60 - 70s neoclassical economics became one of the major theoretical constructs in the field of migration, appearing to be dominated by attempts to refine the theory in terms of international migration [2,9]. Theory privileges the role of economic factors in explaining the occurrence of migration flows and migration decisions. Migration is triggered by the differences in the relationship between demand and supply of labour in different countries reflected by different wages. In areas characterized by relative capital poverty (a decreased labour demand) compared to the supply, and as a result of market mechanisms the salary will be low compared to the countries where the situation is reversed (relative abundance of capital related to low supply of labour). Surplus in both markets (labour in the first case, capital for the second case) will use its mobile nature and will turn to areas to maximize economic profit. In this sense, labour force is flowing to the country rich in capital and poor working force, balanced by a capital investment in a poor environment. The movement of highly qualified specialists takes place together with the flow of capital (so-called international flow of human capital).

International migration flows are the mechanisms that globally balance the internal weaknesses of the labour market. Over time, pressure from the two movements, establishment in a developed country of a lower salary and in poor country of a higher one, result in reducing the economic disparities – (differences in wages reflect only travel costs), followed, inevitably, by a migration stop.

Migration decision is the result of a process by which individuals rationally evaluate the benefits of international migration, taking into account travel costs (fares, the cost of living in the destination country, the effort to study a new language and adapting to a new culture). Migration event will occur when the calculation result is positive. Migration becomes almost a form of investment in human capital to the destination that will provide the greatest reward in relation to individual skills, [1, 10].

Objections to neoclassical concept are related to its suitability to current international migration situation. *The complaints concern the following issues:*

superioară într-o ierarhie economică globală. În realitate, dimensiunea fenomenului este departe de o asemenea amplitudine, în pofida unei accentuate creșteri recente.

- ✓ Capacitatea explicativă joasă a factorului migrației sugerează că puterea de predicție a teoriei este redusă, ea funcționând mai degrabă ca explicație post factum a unei mișcări migratorii, ridicând o condiție mai curând necesară, dar cu siguranță insuficientă la rangul de unic factor explicativ al unui fenomen complex.
- ✓ Nu doar volumul actual al migrației internaționale este departe de predicțiile economiei neoclasică, ci și numărul țărilor de origine a fluxurilor este redus, raportat la numărul celor posibile.
- ✓ Factorul politic nu este inclus în explicația migrației internaționale, însă joacă un rol crescând ca importanță în mișcările de populație la nivel internațional. Restricțiile asupra intrării și șederii în spațiul celor mai multe dintre țările dezvoltate ale emisferei nordice modelează fluxurile.

Cazurile migrației nord-africane și turcești, inițiate de țări dezvoltate ale Europei Occidentale în anii '60, în cadrul unor programe bilaterale de recrutare a forței de muncă, sunt contraexemplu pentru abordarea neoclasică [4, 286]. În ciuda dreptului la libera circulație a forței de muncă și a evidentelor diferențe dintre nivelele de dezvoltare a țărilor-membre, deplasările de populație sunt neglijabile și inexplicabile prin prisma teoriei neoclasică.

Predicția, ce ține de echilibrarea nivelului economic între țările de origine și cele de destinație și încetarea migrației nu este susținută de evidența empirică. Drept exemplu poate servi migrația dintre Mexic și Statele Unite ale Americii, care, în pofida unei istorii de migrație îndelungate, nu a condus la niveluri similare de dezvoltare economică a acestor două țări.

În forma în care a fost aplicată până acum în migrația internațională, teoria economică neoclasică se dovedește a fi imatură, pentru a conduce la explicații și predicții viabile a întregului fenomen, fiind utilă mai mult în forma sa segmentată. Printre meritele acestei teorii sunt: punerea în evidență a importanței factorilor de natură economică în migrație și operarea cu termenul *cost al migrației*.

Noua teorie a migrației

Noua teorie a migrației e promovată de Oded Stark. În cadrul acestei abordări, decizia de migrație aparține familiei/gospodăriei și face parte din strategia de minimizare a riscului (legat de pierderea venitului, șomaj etc.) prin diversificarea surselor de venit (banii trimiși acasă de migranți) [3,98].

Veniturile gospodăriei nu mai sunt considerate în absolut (ca în varianta neoclasică), ci prin raportare la distribuția lor la nivelul comunității de origine. Migrația încetează să fie numai efectul diferențelor de dezvoltare între țări reproduse în decalajul dintre nivelul salariilor. Situația

– Reductionist privileges of economics in migration. International migration is triggered not only by economic differences. If this claim were valid, the volume of population movement should be huge, because every country should be characterized by the existence of at least one migration flow to a state situated on a higher level in global economy. In fact, the dimension of this phenomenon is far from such a magnitude, despite a recent sharp increase.

– Low explanatory capacity of migration factor suggest that the predictive power of theory is reduced, it is operating more as a post factum explanation on migratory movements, bringing a necessary condition soon, but certainly insufficient to be ranked as a single explanatory factor of a complex phenomenon.

– Not just the current volume of international migration is far from neoclassical economic predictions, but also the number of origin countries flows is reduced related to the possible number.

– Political factor is not included as a cause of international migration, but it plays an important role in increasing the international population movements. Restrictions on entry and stay in the area of most developed northern countries moderates the flows.

Turkish and North African migration cases initiated by developed countries of Western Europe in the 60s with bilateral schemes of labour recruitment are counterexamples to the neoclassical approach [4, 286]. Despite the right to free movement of labour and differences between the level of development in member countries, population movements are negligible and inexplicable in terms of neoclassical theory.

Prediction related to balancing the economic level between countries of origin and destination and cessation of migration is not supported by empirical evidence. An example could be migration between Mexico and the United States, which despite a long history of migration has not led to similar levels of economic development in those countries.

Neoclassical economic theory (the way it was applied until now in international migration), turns out to be immature to lead to viable explanations and predictions of the whole phenomenon, being more useful in a segmented form. Among the merits of this theory are: emphasizing the importance of economic factors in migration and application of the term *cost of migration*.

New migration theory

New theory of migration was promoted by Oded Stark. In this approach, the migration decision belongs to family / household and is a part in risk minimization strategy (linked to income loss,

gospodăriei pe o anumită poziție, din punctul de vedere al veniturilor, la nivelul comunității de origine, poate acționa ea însăși drept stimulent pentru migrație. Prin urmare, una dintre consecințele importante ale fenomenului la nivel comunitar este creșterea probabilității de migrație în cadrul gospodăriilor fără migranți ca urmare a rearanjării pozițiilor în distribuția de venituri.

Însă, noua teorie a migrației nu este destul de explicită în ce privește dependența deciziei de migrație de posibilitățile de creștere a veniturilor gospodăriilor/famiiliilor migranților. Dacă o gospodărie se implică într-o strategie de reducere a riscurilor prin trimiterea unuia dintre membrii săi la muncă în străinătate (și integrarea banilor primiți ca sursă constantă în buget), atunci este rațional să o facă în momentul reducerii costurilor migrației (în urma dezvoltării rețelelor de transfer a banilor), adică în faza de maturitate a fluxului.

Dacă are loc deplasarea accentului de la indivizii izolați către familie/gospodărie, un mare avantaj față de economia neoclasică, totuși, rămâne migrația întregilor familii (exemplu – fluxul turcilor în Germania după încetarea acordurilor de recrutare a forței de muncă) [2, 13].

Practic, minimizarea riscului devine eliminarea lui prin schimbarea locului în care familia trăiește. De asemenea, o parte din studiile asupra banilor trimiși de migranți către familii par să pună în evidență o scădere a acestora în fazele avansate ale migrației și trecerea spre alte tipuri de legături cu țara de origine (de genul afaceri transnaționale).

Teoria segmentării pieței forței de muncă

Teoria segmentării pieței forței de muncii invocă procesul migraționist din perspectiva structurală, argumentându-se că migrația internațională este efectul cererii de forță de muncă, legată de caracteristicile economiilor dezvoltate.

Patru factori determină crearea necesității de forță de muncă imigrantă:

- ✓ dualismul economic;
- ✓ constrângerile ierarhice ale motivației;
- ✓ inflația structurală;
- ✓ modificările demografice ale rezervei forței de muncă;

Pilonul teoriei este existența unei piețe a forței de muncii duale:

- ✓ sectorul primar, caracterizat prin: serviciu stabil, condiții bune de muncă, beneficii secundare și posibilitatea mobilității ascendente;
- ✓ sectorul secundar, cu servicii necalificate și instabile, condiții grele sau periculoase de muncă și posibilități reduse de ascendență pe scara ierarhică.

Muncitorii nativi evită încadrarea în sectorul secundar datorită instabilității locurilor de muncă, salariilor mici și prestigiului scăzut asociat acestor poziții. Transformarea sectorului secundar într-unul atractiv pentru forța de muncii autohtonă prin creșterea salariilor nu este o soluție. Rezultatul ar fi sporirea generală a salariilor, care conduce la inflația structurală. Dacă cererea de forță de

unemployment, etc.) diversifying sources of income (money sent home by migrants) [3,98].

Household income is no longer considered in absolute amount (as in neoclassical version) but by reference to its distribution in the community of origin. Migration ceases to be only the effect of differences in development between countries listed in the gap between the wages. An incentive for migration can serve the household positioning on a particular level in the community of origin, in terms of revenue. Therefore, one of the major consequences of the phenomenon at community level is increasing the probability of migration within households due to the rearrangement of positions in the distribution of income.

But the new theory of migration is not quite explicit considering relationship between migration decision and possibilities of increasing the income of household / migrant families. If a household is involved in a risk reduction strategy by sending one of its members abroad to work (and integrates received money as a constant source in the budget), then it is rational to do this when costs of migration are reducing (in result of development of money transfer networks).

To minimize this risk means to eliminate it by changing the residency of the family. At the same time, some studies on remittances sent to families seem to reveal a decrease in advanced stages of migration and transition to other types of links with the country of origin (such as transnational business).

Labour market segmentation theory

Labour market segmentation theory relies on the migration process from structural perspective, as a result of the fact that international migration is the effect of the demand of labour, linked to the characteristics of developed economies.

Four factors create the need for immigrant labour:

- economic dualism;
- hierarchical constraints of motivation;
- structural inflation;
- demographic changes of reserve labour.

The pillar theory is the existence of a dual labour market:

- primary sector, characterized by: stable service, good working conditions, secondary benefits and possible upward mobility;
- secondary sector, with unskilled and unstable services, heavy or hazardous working conditions and fewer opportunities for career making.

Native workers avoid secondary sector because of job instability, low wages and low prestige associated with these positions. Making this sector more attractive to local labour force, by increasing

muncă în segmentul secundar era anterior satisfăcută intern de forța de muncă feminină, adolescenți și populația de migranți din rural, modificările demografice legate de aceste categorii au redus substanțial potențialul lor de angajare la servicii din sectorul secundar. În acest context, imigranții devin forța de muncă ce poate suplini cu succes criza, fără a atrage consecințele negative ale inflației structurale.

Imigranțul acceptă slujba de pe piața secundară din mai multe aspecte:

- ✓ Oricât de mici ar fi salariile, este probabil ca ele să depășească nivelul celor din țara de origine;
- ✓ Prestigiul social și statusul în societate nu are pentru el nici un rol, în acest caz doar veniturile probabile mai superioare decât din țara de origine sunt acele aspecte, ce îl fac să neglijeze statutul social.

Această teorie prezintă o serie de avantaje indiscutabile în explicație, unul dintre cele mai importante fiind legat de justificarea aparentei contradicții între migrația forței de muncă și șomajul ridicat în cazul unor țării receptoare.

Limitele teorii sunt următoarele:

- ✓ Această tratare poate explica doar ce se întâmplă în țara de destinație.
- ✓ Este o teorie care afirmă că migrația internațională este determinată de cerere și sub acest aspect reflectă doar o parte a realității. Acesta explică doar cazul migrației bazate pe recrutarea forței de muncă, fără a mai fi în aceeași măsură potrivită fluxurilor „spontane” ce caracterizează perioada care a urmat după anii '70 ai secolului XX.

Dezvoltarea comunităților etnice de imigranți activi economic au permis teoriei segmentării pieței de muncă să identifice un al treilea segment al pieței forței de muncă: enclava etnică (economică) „asociată cu firmele proprietatea imigranților” [2, 13]. Cel puțin, două condiții sunt necesare pentru transformarea comunității de imigranți în enclavă: prezența imigranților cu suficient capital și abilități antreprenoriale și reînnoirea forței de muncă a enclavei, susținută prin imigrație (exemplu: enclavă de cubanezi, japonezi, coreeni în SUA).

Teoria dependenței și teoria sistemului mondial

Teoria dependenței, cu perioadă de apogeu în anii '60-'70 ai secolului trecut, oferă o perspectivă structurală, plasată în jurul ideii că dezvoltarea capitalistă a dat naștere unei ordini globale marcate de existența unui centru – țările industrializate, care dezvoltă relații asimetrice, impunând structural dependența statelor mai puțin dezvoltate de ele.

Către sfârșitul anilor '70 – începutul anilor '80, teoria sistemului mondial dezvoltă ideea de ordine la nivel global, enunțată anterior de teoria dependenței. Exponentul cel mai cunoscut al curentului, Immanuel Wallerstein, formulează existența a trei zone concentrice: centrul (puterile dominante), semi-periferie și periferie, cu referire la roluri distincte în diviziunea internațională a muncii [3, 102].

În acest context, migrația internațională asigură fluxurile forței de muncă de la periferii spre centre

salaries, is not an option. The result would be a general increase of wages, resulting in structural inflation. If labour demand in the secondary segment was previously satisfied internally by female workforce, adolescents in rural migrant population, demographic changes related to these categories have substantially reduced their potential for employment in the secondary sector. In this context, immigrants are the workforce that can successfully replace the crisis, without attracting the negative consequences of structural inflation.

Immigrants accept jobs offered by secondary market from several aspects:

- No matter how small would be salaries, they are likely to exceed their home level;
- Social prestige and status in society has no role for them, in this case probably higher income is the aspect that make them to neglect the social status.

This theory has some indisputable advantages in explanation of one of the most important reasons. This is related to the apparent contradiction between labour migration and high unemployment in the case of some receiving country.

Limitations of this theory are:

- This explanation can only elucidate what is happening in the country of destination.
- It is a theory which states that international migration is determined by demand and as such reflects only a part of reality. It explains only migration based on labour force recruitment, without explaining "spontaneous" flows, which characterize the period that followed the 70s.

Development of ethnic communities of economically active immigrants allowed the theory of labour market segmentation to identify a third segment of the labour market: ethnic (economic) enclave [2, 13]. At least two conditions are necessary to transform the immigrant community into enclave: the presence of immigrants with sufficient capital and entrepreneurial skills and renewal enclave workforce, supported by immigration (i.e. enclaves of Cuban, Japanese, Koreans in the USA).

Dependency theory and theory of world system

Dependency theory gives a structural perspective placed around the idea that capitalist development has given rise to the global order marked by the existence of a centre - industrialized countries. These are developing asymmetric relationships, imposing structural dependence to other, less developed states.

In late 70s - early 80s, the world system theory develops the idea of global order, stated above by dependency theory. Most famous exponent of the theory, Immanuel Wallerstein states the idea of existence of three concentric zones: centre (dominant power), semi-periphery and periphery with distinct

economice, fiind facilitate de legăturile materiale (dezvoltarea transportului și a telecomunicațiilor), pe care țările de la originea fluxului de capital (centrul) sunt interesate să le dezvolte pentru a-și derula investițiile. Factorii ce declanșează migrația sunt de natură structurală, în afara celor economici; răspândirea, prin diverse mijloace (mass-media având un rol major) a valorilor și informației despre stilul de viață occidental creează aspirații greu de împlinit în spațiul țărilor periferice.

Însă și acest curent teoretic se limitează la generalizarea unor explicații postfactum ale fenomenelor migraționiste. Acesta nu poate explica numărul limitat de migranți din periferie spre centre, care, în viziunea teoriei, ar fi fost imens, dat fiind faptul diferențelor colosale dintre situațiile economice ale statelor implicate în procesul migraționist. Totodată, nu este explicită poziția față de migrații de retur sau cei circulatorii.

În acest studiu am încercat să prezentăm unele teorii utilizate în domeniul migrației internaționale, dintr-o perspectivă evaluativă în raport cu manifestările actuale ale migrației internaționale.

roles in reference to the international division of labour [3, 102].

In this context, international migration ensures flows from suburbs to economic centres, facilitated by materials links (transport and telecommunications development) that countries of capital flow origin (centre) are interested to develop and carry investments. Factors that trigger migration are of a structural nature, outside the economic ones, spreading information and values about western lifestyle through various means (mass media having a major role). All this creates aspirations difficult to be reached in the area of periphery.

But even this theory is limited to generalize post facto explanations of migration phenomena. It cannot explain the limited number of migrants from the periphery to the center, which, in view of the theory, would be huge, given the huge differences in economic situations of countries involved in the migration process. The situation of return migrants or circular ones is also not clear.

Bibliografie/Bibliography

1. Arango, Joaquin, *Explaining migration: a critical view*, International Social Science Journal, 2000
2. Caraganciu Anatolie, *Remitenți și remitențe în contextual creșterii economice. Sinteza experienței internaționale*, Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, Academia de Studii Economice, Chișinău, 2006
3. Constantinescu Monica, *Teorii ale migrației internaționale*. Disponibil la
4. <http://old.sociologieromaneasca.ro/2002/articole/sr2002.3-4.a6.pdf>
5. Faist, Thomas, *The volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*, Oxford: Clarendon Press, 2000
6. Susan Thieme, *A Brief Overview of Theories of International Migration*, Social Networks and Migration: Far West Nepalese Labour Migrants in Delhi. Münster: pp. 36-40, 2006. Disponibil la: http://www.glopp.ch/C1/en/multimedia/C1_pdf1.pdf

STANDARDE INTERNAȚIONALE DE RAPORTARE FINANCIARĂ – CEA MAI IMPORTANTĂ CONDIȚIE DE INTEGRARE A ECONOMIEI MOLDOVENEȘTI

Drd. Olga DELI, ASEM

În ultimul timp, a crescut esențial gradul integrării și globalizării piețelor financiare. În legătură cu globalizarea economiei mondiale, a apărut necesitatea utilizării unui singur set de standarde internaționale de raportare financiară (SIRF).

Procesul de instituire a pieței economice este destul de lung și inseparabil de formarea și dezvoltarea unei concurențe normale. De aceea, sunt necesare răbdarea și înțelegerea procesului în ansamblu. În

INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS: THE MOST IMPORTANT CONDITION FOR THE INTEGRATION OF THE MOLDOVAN ECONOMY

PhD candidate Olga DELI, AESM

In recent years the degree of integration and globalization of financial markets significantly increased. With the globalization of the world economy it has become necessary to use a single set of international financial reporting standards (IFRS).

The process of developing a market economy is rather long and inseparable from the establishment and development of normal competition. It is, therefore, necessary to be patient and understand the process. In

condiții reale, succesul (deseori și supraviețuirea) subiectului economiei de piață depinde, în primul rând, de abilitatea de a se orienta în condițiile dure și flexibile ale luptei concurențiale.

Printre sarcinile primordiale, reformele economice în Republica Moldova necesită îmbunătățirea calității asigurării informaționale a economiei naționale, care este strâns legată de perfecționarea sistemelor de control interior al organizațiilor. Satisfacerea nevoii sociale în informație veridică și structurată este posibilă doar în baza unor sisteme dezvoltate de control intern, orientate nu numai către auditul extern, dar și spre gestionarea proceselor din cadrul firmei.

Un rol important în mecanismul de gestionare a economiei R. Moldova îl are contabilitatea, care în condițiile pieței, reprezintă temelia bazei informaționale a controlului intern al oricărei companii.

Raportarea contabilă este un element final al contabilității. Aceasta servește drept sursă principală de informație despre activitatea oricărei organizații. Examinarea raportării permite atât descoperirea motivului performanțelor atinse, cât și a neajunsurilor în activitatea întreprinderii; ajută la stabilirea căii de perfecționare a acesteia. Ea este, în felul său, un flux informațional despre starea și mișcarea mijloacelor monetare, a patrimoniului său, a veniturilor și cheltuielilor, precum și despre modificarea rezultatelor financiare. Totodată, fluxul menționat se formează atât în interesul satisfacerii cerințelor utilizatorilor externi în informație (organelor de control, investitorilor, creditorilor), cât și a utilizatorilor interni (proprietarilor, managerilor, controlorilor), pentru realizarea de către ultimii a proceselor de gestionare, inclusiv îndeplinirea funcțiilor de control.

În ultimul timp, a evoluat substanțial gradul de integrare și globalizare a piețelor financiare. În legătură cu globalizarea economiei mondiale, a apărut necesitatea aplicării unui set unic de **standarde internaționale de raportare financiară (SIRF)**. În consecință, tot mai multe țări încep să implementeze aceste standarde, ce devin o bază pentru alcătuirea raportului financiar al companiilor, ajutând la sporirea transparenței dărilor de seamă, îmbunătățirea calității lor, reducerea costului capitalului, inițierea unui flux de investiții.

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o lege nouă „Cu privire la contabilitate”, conform căreia, în punctul c), partea I, articolul 11, este menționat că Guvernul RM trebuie să coreleze reglementările din această lege cu cele existente ale SIRF în decurs de șase ani după intrarea în vigoare a prezentei legi [1].

Legea nouă este orientată spre implementarea SIRF și constituie un pas important pe calea integrării Moldovei în Uniunea Europeană și unificării standardelor de perfectare și prezentare a rapoartelor financiare, utilizate în republică.

În prezent, multe state se folosesc în sfera legislativă de prioritățile utilizării SIRF în calitate de bază

the real conditions, the success (and often the survival) of a subject of market economy depends primarily on the ability to navigate in the rapidly changing conditions of severe competition.

Economic reforms in Moldova among the primary objectives put forward to improve the quality of information support of the national economy that is closely inextricably linked with the improvement of internal control systems of organizations. Satisfaction of social need in a reliable and structured information possible only through the development of systems of internal control aimed not only at the external audit, but also at the Company's internal control processes.

An important role in the mechanism of economic management in the Republic of Moldova belongs to accounting, which in the market conditions represents the foundation of the information base of internal control of any company.

Accounting statement is the final element of accounting. The statement is the main source of information about activities of any organization. Studying the statement allows to reveal the reasons of the achieved successes, as well as shortcomings in the work of the enterprise, helping to identify ways to improve its operation. It is sui generis information stream about the condition and movement of its cash assets, income and expenses, as well as about changes of the financial results. In this case, the above mentioned stream is formed both in order to meet the needs of external users of information (regulatory authorities, investors, creditors) and internal users (owners, managers, supervisors) so that the latest implement the process of management, including the implementation of control functions.

In recent years the degree of integration and globalization of financial markets significantly increased. In connection with the globalization of world economy it has become necessary to use a single set of **International Financial Reporting Standards (IFRS)**. As a result, more countries begin to use IFRS as a basis for companies making financial reporting, because it helps to improve transparency and quality in reporting, lower capital costs, and generate investment streams.

Moldovan Parliament adopted a new law “About Accounting”, under which in paragraph s) Part 1 Article 11 it is noted that the Government of the RM is to bring the provisions of NAS into line with the effective IFRS regulations in the period of six years after the present Law enters into legal force [1].

The new law focuses on the introduction of IFRS and is an important step towards the integration of Moldova into the European Union and the unification of standards for preparation and submission of financial statements used in the Republic of Moldova.

Many states in the legal sector are currently taking advantage of IFRS as a basis for financial reporting. Examples include all European Union

pentru raportarea financiară. Drept exemple pot servi toate țările Uniunii Europene, Norvegia, Australia, Noua Zeelandă și multe altele, în total peste 100 de țări. Alte țări, de asemenea, se află în procesul de aplicare sau adaptare a utilizării SIRF în viitorul cel mai apropiat, printre care Canada, China, precum și R. Moldova.

Standardele Internaționale de Raportare Financiară capătă tot mai mare pondere în comunitatea internațională atât din contul implementării lor directe în practica națională, cât și al corelării cerințelor standardelor internaționale și naționale.

Printre dificultățile principale la implementarea SIRF pot fi menționate următoarele grupe de probleme:

- aplicarea juridică (*enforcement*);
- aria de aplicare;
- din sfera instituțiilor;
- din domeniul tehnic.

Deoarece implementarea SIC se situează la nivel național, în multe țări apare problema încorporării lor în legislația națională. Această aplicare în practica de afaceri a țării necesită schimbarea legilor naționale ce vizează diferite aspecte.

Monitoringul legislației naționale, ce vizează dezvoltarea de mai departe a contabilității în țară, a demonstrat că, în ultimii trei ani, Guvernul Republicii Moldova a adoptat un șir de măsuri pentru implementarea mai puțin dureroasă a SIRF în activitatea subiecților economici. Astfel, Guvernul a adoptat **Hotărârea RM nr. 238 din 29.02.2008** „Cu privire la implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară pe teritoriul Republicii Moldova”, în care este stipulat că sectoarele de interes public trebuie să utilizeze SIRF 1 „Aplicarea inițială a standardelor internaționale de raportare financiară” începând cu 1 ianuarie 2011, concomitent asigurându-se implementarea ulterioară a lor. [2].

Fiindcă SIRF, în primul rând, sunt destinate unor mari companii de listing, care deseori reprezintă un grup, adică țin o contabilitate consolidată, apare problema implementării acestor standarde în businessul mic și mijlociu. Se discută pe larg și problemele necesității unui set aparte de standarde internaționale de raportare în acest domeniu; dacă trebuie ele să se bazeze pe aceleași principii metodologice ca și SIRF în vigoare; nu depășesc, oare, cheltuielile pentru implementarea lor de către întreprinderile mici și mijlocii beneficiul de la utilizarea acestor standarde, dată fiind complexitatea lor; trebuie, oare, procesul de armonizare a contabilității și raportării financiare internaționale să atingă întreprinderile mici sau reglementarea lor trebuie să se facă la nivel național.

Problema trecerii întreprinderilor de interes public la ținerea contabilității și raportării conform SIRF este una din cele mai discutate de specialiștii de toate nivelurile. Această categorie include, în principal, companiile mari (după calculul Ministerului de Finanțe, în Moldova acestea sunt în număr nu mai mare de 150), care dispun de resursele necesare pentru

countries, Norway, Australia, New Zealand and many others, in total more than 100 countries. Other countries also are in the process of implementation or adaptation to the use of IFRS in the near future, among them – Canada, China and the Republic of Moldova.

IFRS are becoming more weight in the international community both through the direct introduction of IFRS into national practice, and due to the convergence of requirements of international and national standards.

Among the main problems of implementation and application of IFRS are the following:

- legal implementation (*enforcement*);
- IFRS implementation;
- institutional issues;
- technical issues.

Due to the fact that IFRS goes to the national level, many countries face difficulties in incorporating IFRS into national legislation. The introduction of IFRS in the business practices of the country requires a change in national legislation on various issues.

Monitoring of the Moldovan legislature associated with the further development of accounting in the country showed that over the past three years the Government of the Republic of Moldova has taken several measures for the less painful introduction of IFRS in the businesses. Since the Government of the Republic of Moldova adopted the **Resolution n.238 of the RM dated 29.02.2008** “On the Application of International Financial Reporting Standards in the Republic of Moldova”, which stipulates that the sectors of public interest must apply IFRS 1 “Initial adoption of International Financial Reporting Standards” starting from January 1, 2011, and ensure application of the IFRS, issued by the International Accounting Standards Board, in the next reporting periods. [2]

Since IFRS, primarily, are intended for large listing companies, which often represent a group, i.e., are consolidated, there is a problem of their application for small and medium businesses. The following questions are widely discussed: whether a separate set of international accounting standards for small and medium businesses is needed, whether they should be based on the same methodological basis as the existing IFRS, whether the cost of IFRS for medium and small businesses wouldn't exceed benefits from the use of these standards because of their great complexity, whether the process of international harmonization of financial accounting and reporting should affect small businesses, or their regulation must be implemented at the national level.

The problem of transition of public interest enterprises to the accounting and reporting in IFRS is one of the most discussed by the specialists of all levels. This category brings together, mainly large companies (according to the calculations of the Ministry of Finance in Moldova they are not more than 150), which possess the necessary resources for

implementarea SIRC în termene stabilite de lege. O parte din subiecții de interes public reprezintă subdiviziuni ale corporațiilor internaționale și deja au un sistem ajustat de alcătuire a raportărilor în conformitate cu SIRC și paralel cu standardele naționale de contabilitate (SNC). Aceștia lucrează sau cu originalele (în companiile cu investiții străine activează, de obicei, contabili care posedă limba engleză), sau cu traducerile în limbile română și rusă ale SIRC.

Pentru sectorul corporativ al economiei, Guvernul RM a elaborat Planul de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pentru anii 2009-2014, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1507 din 31.12.2008. Scopul principal al acestui plan constă în îmbunătățirea calității rapoartelor financiare ale subiecților autohtoni, ce va permite crearea unor condiții mai favorabile pentru mediul de afaceri, creșterea culturii contabile și a auditului în sectorul corporativ, precum și sporirea prestigiului profesiei de contabil și auditor în Moldova, care, la rândul său, va influența substanțial și benefic asupra economiei naționale în ansamblu [3].

La nivel internațional, tot mai multe eforturi se întreprind pentru depășirea dificultăților la implementarea SIRC, elaborarea mecanismului de formare a standardelor mondiale, crearea mecanismului instituțional ce ar asigura aplicarea consecutivă și fără contradicții a acestora în diferite țări, deoarece implementarea eficientă a SIRC poate fi asigurată doar în condițiile prezenței unui mecanism de interacțiune între elaboratorii standardelor internaționale și organele de reglementare națională. Deși Consiliul privind standardele internaționale (IASB) a emis un Memoriu pentru sesizarea rolului organelor ce stabilesc standardele și relațiile lor cu IASB (*Memorandum of understanding on the role of accounting standard setters and their relationship with the IASB*), este necesară o activitate ulterioară privind dezvoltarea relațiilor dintre elaboratorii de standarde la nivel național și internațional.

Una din problemele unei astfel de interacțiuni, după cum am menționat mai sus, o constituie traducerea SIRC în alte limbi. Traducerea textului reprezintă o problemă destul de complicată atât din punct de vedere tehnic, cât și al timpului și resurselor.

O altă problemă a implementării SIRC o constituie pregătirea cadrelor și elaborarea materialelor didactice, care să corespundă cerințelor acestora. În prezent, se simte o insuficiență a materialelor didactice și a programelor calificate ce ar prezenta o posibilitate de certificare după SIRC, lipsește mecanismul de evaluare independentă a obiectului concordanței cu aceste standarde. Trebuie, de asemenea, să subliniem că sunt necesare eforturi importante pentru recalificarea specialiștilor, în particular a celor care se ocupă de pregătirea rapoartelor.

Deoarece standardele respective nu pot să „funcționeze” de la sine, întru completarea calității lor

implementation of IFRS in the terms established by law. A part of the subjects of public interest are divisions of international corporations and have already organized system of reporting under IFRS in parallel with the NAS. They work either with the originals (in companies with foreign investments, as a rule, accountants with English language proficiency work), or with the Romanian and Russian translations of IFRS.

For the corporative sector of economy the Government of the Republic of Moldova has developed a Plan for the development of accounting and auditing in the corporative sector for 2009-2014, approved by the Resolution of the Government n.1507 from 31.12.2008. The main goal of this Plan is to improve the quality of financial reporting of entities of the Republic of Moldova, which will create favorable business environment, the growth of culture of accounting and auditing in the corporative sector, as well as an increase in prestige of accountants and auditors in the Republic of Moldova. Surely, it will significantly and positively affect the national economy as a whole. [3]

At the international level, more efforts are being made to overcome the complexities in implementation of IFRS, produce a mechanism for the development of global standards, create an institutional mechanism to ensure coherent and consistent application of IFRS in different countries, as effective implementation of IFRS can be achieved only if there is a mechanism of interaction between the developer of international standards and national regulatory bodies. Despite the fact that IASB (International Accounting Standards Board) issued a *Memorandum of understanding on the role of accounting standard setters and their relationship with the IASB*, further work is needed to develop the relationship between the developers of standards at national and international levels.

One of the issues of such interaction, as it was noted above, is the translation of IFRS into other languages. Translation of IFRS represents quite a difficult problem, both from a technical standpoint and in terms of time and resources.

Another problem in the application of IFRS is training of personnel and elaboration of educational materials that comply with IFRS. At the moment there is a lack of educational materials and qualified programs, which would provide a possibility of certification in accordance with IFRS. There is no mechanism for their independent review for compliance with IFRS. It should also be noted that significant efforts are necessary to retrain specialists, in particular, those, who prepare statements.

Since accounting standards cannot “operate” on their own, in addition to high quality of the standards themselves, the success of their application depends on the availability of infrastructure of the financial statements: the effective practice in corporate

înalte, relatăm că succesul implementării depinde de prezența infrastructurii în domeniu: practica eficientă a conducerii corporative (*corporate governance*), standardele înalt-calitative și practica auditului, eficiența mecanismului de implementare juridică și supravegherea ordinii de executare. Respectiv, este necesară coordonarea acțiunilor tuturor părților interesate atât la nivel național, cât și internațional. În plus, la nivel național trebuie să fie elaborată o strategie clară de aplicare a SIRF, care, pe de o parte, să țină cont de planurile IASB, luând în considerare că acestea constituie „obiectivul în mișcare”, iar, pe de altă parte, să țină cont de specificul național: ordinea de includere în legislația națională, necesitatea elaborării organelor de conducere pentru implementarea lor etc.

În calitate de ghid pentru trecerea de la SNC la SIRF au fost elaborate recomandări metodice privind această tranziție, aprobate prin ordinul Ministerului de Finanțe al RM nr. 69 din 17.09.2009, care reglementează ordinea de corectare a diferențelor dintre principiile acestora [4].

La problemele de caracter tehnic pot fi atribuite complexitatea crescândă a SIRF și volumul mare al standardelor, ceea ce face aplicarea practică mai complicată, mai ales pentru țările în dezvoltare. Deoarece ele sunt „orientate spre principii”, aceasta poate duce la o implementare neconsecutivă în diferite țări, care au un specific istoric bine determinat al contabilității sau n-au o profesie de contabil destul de calificată și cu experiență. Odată cu prezența alternativelor în standarde, evident că, probabil, se va alege varianta cea mai aproape de standardele naționale, existente în țara respectivă.

Implementarea SIRF, cu certitudine, va simplifica procesul interacțiunii rezidenților cu potențialii investitori, va deschide noi perspective de colaborare cu companii străine și organizații internaționale. Dar nu trebuie de uitat că aplicarea doar a standardelor contabile este insuficientă. Investorii și alți utilizatori ai rapoartelor financiare iau în calcul mai mulți factori în procesul de luare a deciziilor economice, de exemplu: informația nefinanciară, cea a managementului companiilor, precum și tot ce putem numi „ambianța instituțională” sau „infrastructura” raportării financiare.

governance of high-quality auditing standards and practices, an effective mechanism for implementation of the legal and track order fulfillment. Accordingly, coordination of actions of all stakeholders at both national and international levels is necessary. In addition, at the national level a clear strategy of IFRS should be developed, which, on the one hand, must take into account plans of IASB, while keeping in mind that IFRS is a “moving target”, and, on the other hand, take into account national circumstances: the order of incorporation into national legislation, the need for guidance on the application of IFRS, etc.

As a guide for the transition from NAS to IFRS there have been developed guidelines for the transition from NAS to the IFRS approved by the Ministry of Finance of the Republic of Moldova n. 69, dated 17.09.2009, which govern the adjustment of differences between the provisions of NAS and IFRS in accounting. [4]

The increasing complexity of IFRS and the large volume of standards that make the task of the practical application more complicated can be attributed to the problems of technical nature, especially for developing countries. Since the standards are “oriented to the principles”, it can lead to inconsistent implementation in different countries, each having its historically conditioned specifics of accounting, or not having enough experienced and qualified accounting profession. If there are alternatives in the standards, it is obvious that the variant closest to the existing national standards in the country will be selected.

Implementation of International Financial Reporting Standards, without any doubt, will simplify the process of interaction between residents and potential investors. It will open new prospects for cooperation with foreign companies and international organizations. But we should not forget that the use of only accounting standards is not enough. Investors and other users of financial statements take into account many other factors in their own economic decision-making, such as non-financial information, explanations of companies’ management, as well as what we might call the “institutional environment” or “infrastructure” of financial reporting.

Bibliografie/Bibliography/

1. Закон РМ «О бухгалтерском учете» № 113-XVI от 27.04.2007 г.
2. Постановление Правительства РМ № 238 от 29.02.2008г «О применении Международных стандартов финансовой отчетности на территории Республики Молдова»
3. Постановление Правительства РМ № 1507 от 31.12.2008 «Об утверждении Плана развития бухгалтерского учета и аудита в корпоративном секторе на 2009-2014 годы»
4. Приказ Министерства Финансов РМ № 69 от 17.09.2009г. «Об утверждении Методических рекомендаций по переходу от Национальных стандартов бухгалтерского учета к Международным стандартам финансовой отчетности»

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR COMUNICATIVE ÎN CADRUL LECTIILOR DE LIMBĂ STRĂINĂ PRIN INTERMEDIUL PROIECTULUI

*Lect. sup. univ. Maria AGAFIȚĂ;
Lect. sup. univ. Adela TALPĂ, ASEM*

Abordarea comunicativă în predarea limbilor străine reprezintă, în etapa actuală, un punct culminant al dezbaterilor dintre profesori. În vederea promovării unei instruirii active și comunicative prin intermediul descoperirilor dinamice, centrate pe student, care trebuie să învețe să înțeleagă, să facă, să evalueze, să demonstreze, să analizeze, să emită concluzii, profesorii de limbi străine (și nu numai ei) pot utiliza proiectul, care este în prezent considerat una dintre cele mai moderne tehnici în predare. Această metodă cuprinde patru etape: 1) de pregătire, 2) de realizare, 3) de prezentare, 4) de evaluare. Utilizând această metodă la lecții, studenții vor obține autonomie, abilități de lucru în grup, abilități de comunicare și, cel mai important, vor acumula cunoștințe.

Este cunoscut faptul că disputa tradițional-modernă în predarea limbilor străine a fost tranșată în favoarea strategiilor didactice activ-participative menite să implice studenții, determinându-i să descopere ei înșiși conținuturile studiului. Instruirea tradițională era centrată pe profesor, pe prestația sa la lecție. O caracteristică a acestei abordări este verbalismul excesiv al profesorului, predarea limbilor străine prin abordarea gramaticală, materialul didactic fiind șablonat și restrâns în comunicare.

Ca o reacție la acest mod de a vedea lucrurile, s-a impus și se impune promovarea unei educații universitare prin descoperire activă, comunicativă, centrată pe student, care trebuie să știe să înțeleagă, să realizeze, să facă, să aprecieze, să constate, să demonstreze etc. Putem afirma că didactica limbilor promovată astăzi este diferită de cea practică acum câteva decenii.

Promovată timid, inițial prin metode, cum ar fi: problematizarea, brainstormingul, modelarea, descoperirea, mai târziu brainwritingul, SINELG-ul, lanțurile asociative, diagrama cauzelor și a efectelor etc., învățarea activă este astăzi unul dintre principiile de bază ale didacticii limbilor străine.

Una dintre cele mai actuale metode folosite în cadrul învățământului activ este considerat **proiectul**. Proiectul constituie o metodă complexă de estimare,

LE DÉVELOPPEMENT DES COMPÉTENCES COMMUNICATIVES DANS LE CADRE DES COURS DE LANGUE ÉTRANGÈRE PAR L'INTERMÉDIAIRE DU PROJET

*Lect. sup. univ. Maria AGAFIȚĂ,
Lect. sup. univ. Adela TALPĂ, ASEM*

L'approche communicative dans l'enseignement des langues étrangères est de nos jours un point exquis des débats entre les professeurs. En vue de la promotion d'une instruction active et communicative par l'intermédiaire des découvertes dynamiques centrées sur l'étudiant qui doit savoir comprendre, réaliser, apprécier, démontrer, analyser, faire des conclusions, les professeurs de langues étrangères et non seulement eux, peuvent utiliser le projet, qui est aujourd'hui considéré comme une des plus actuelles techniques dans le processus de l'enseignement-apprentissage. Cette méthode comprend quatre étapes: 1. l'étape de préparation; 2. l'étape de réalisation; 3. l'étape de présentation des communications; 4. l'étape d'évaluation. En utilisant cette méthode dans le cadre des cours, les étudiants vont obtenir de l'autonomie, des habiletés de travail en groupe, des compétences communicatives et le plus important, ils vont acquérir des connaissances.

Il est bien connu le fait que la dispute traditionnelle – moderne dans l'enseignement des langues étrangères a été tranchée en faveur des stratégies didactiques actives – participatives vouées à impliquer les étudiants en les déterminant à découvrir eux-mêmes les contenus de l'apprentissage. L'instruction traditionnelle était centrée sur le professeur, sur sa prestation à la leçon. Une caractéristique de cette estimation est le verbalisme excessif du professeur, l'enseignement des langues étrangères par l'emploi de la grammaire, le matériel didactique est cliché, restreint en communication.

Comme une réaction à ce mode de voir les choses il s'est imposée et s'impose la promotion d'une éducation universitaire par une découverte active, communicative centrée sur l'étudiant qui doit savoir comprendre, réaliser, faire, apprécier, constater, démontrer etc. Nous pouvons affirmer que la didactique des langues promue aujourd'hui est différente de celle pratiquée il y a quelques décennies.

Promu timidement, initialement par des méthodes telles que: ensemble des problèmes, brainstorming, modelage, découverte, plus tard: brainwriting, SINELG, chaînes associatives, diagramme des causes et des effets etc., l'apprentissage actif est aujourd'hui l'un des principes essentiels de la didactique des langues étrangères.

Le projet est considéré comme une des plus actuelles méthodes utilisées dans le cadre de l'enseignement actif.

Le projet constitue une méthode (un procédé)

individuală sau de grup, recomandată profesorilor pentru evaluarea sumativă. Cercetătorii care au studiat funcțiile proiectului (D. Patrașcu, L. Patrașcu); specificul respectivei metode (J. Dewey, W. Kilpatrick, H. Goodrich, J. Proulx, P. Perrenaud, C. Freinet etc.) au dezvoltat substraturile acesteia ca o acțiune din proprie dorință, ca dezvoltare a spiritului și imaginației studentului, ca o practică de viață în viață. Avantajele metodei se conțin în valorificarea experienței studenților, în atitudinea lor în raport cu produsul realizat, în promovarea noilor tehnologii informaționale etc., iar efectele ei educaționale, consemnate prin cercetările lui L. Arpin, L. Capra, H. Aebli, F. Muller, indică continuitatea învățării, dezvoltarea integrală a personalității, realizarea studentului ca ființă umană, cooperarea, descoperirea sinelui prin comunicare și conștientizarea eului prin „noi”, oferirea de libertate studentului.

Realizarea unui proiect în cadrul orelor de limbă străină se bazează pe un proces continuu de evaluare, ajustare, racordare, care contribuie la perfecționarea capacităților intelectuale ale studenților.

Proiectul se bazează pe o situație-problemă, a cărei formulare urmează a fi legată de un obstacol, posibil de depășit. **L. Vîgotsky** consideră că problema nu trebuie să fie nici prea aproape, nici prea departe de ceea ce studentul știe deja; aceasta trebuie să-i permită conștientizarea insuficienței cunoștințelor anterioare în rezolvarea acesteia. Studentul urmează să pună la punct strategia de lucru: să conceapă o sarcină de cercetare; să caute informațiile necesare, să concluzeze cu colegii, cu profesorul etc.; să discute în comun rezultatele obținute. Astfel, el își formează competența comunicativă, pe care o perfecționează pe parcurs. S. Francoeur-Bellavance este de părerea că activitatea în cadrul unui proiect presupune aplicarea unei metodologii ce dezvoltă simultan cunoștințele, abilitățile și atitudinile, făcându-l pe student să concluzeze creativ cu coechipierii.

Cercetătorul **C. Cucos** ne propune câteva repere caracteristice acestei metode. Subiectul este stabilit de profesor, dar după ce se obișnuiesc cu acest tip de activitate, studenții înșiși vor putea propune subiectele. *Este obligatoriu ca studenții să dispună de anumite precondiții:*

- să prezinte un anumit interes pentru subiectul respectiv;
- să cunoască din timp unde vor găsi resursele materiale;
- să fie nerăbdători în crearea unui produs de care să fie mândri;
- să nu aleagă subiectul din cărți vechi sau să urmeze rutina din clasă;
- să spera că părinții vor fi înțelegători și interesați de subiectul ales.

Pentru a stabili strategia de evaluare a

complexe d'évaluation, individuelle (-el) ou de groupe, recommandée (-é) aux professeurs pour l'évaluation sommaire. Les chercheurs qui ont étudié les fonctions du projet (D. Patrașcu, L. Patrașcu); le fait spécifique de la méthode (J. Dewey, W. Kilpatrick, H. Goodrich, J. Proulx, P. Perrenaud, C. Freinet etc.) ont dévoilé les substrats de celui-ci comme une action de propre aspiration, comme évolution de l'esprit et de l'imagination de l'étudiant, comme une pratique de vie dans la vie. Les avantages de la méthode se cachent dans la valorification de l'expérience des étudiants, dans leur attitude en rapport avec le produit réalisé, dans la promotion de nouvelles technologies informationnelles etc. et ses effets éducationnels consignés par les recherches de L. Arpin, L. Capra, H. Aebli, F. Muller indiquent la continuité de l'enseignement, le développement intégral de la personnalité, la réalisation de l'étudiant comme être humain, la coopération, la découverte du soi par communication et de faire conscient le „moi” par „nous”, l'offre de la liberté à l'étudiant.

La réalisation d'un projet dans le cadre des heures de langue étrangère se fonde sur un processus continu d'évaluation, d'ajustement, de raccordement, qui contribuent au perfectionnement des capacités intellectuelles des étudiants.

Le projet se fonde sur une situation – problème dont la formulation se succède d'être liée à un obstacle, possiblement dépassé. **L. Vîgotsky** estime que le problème ne doit être ni très proche ni très loin de ce que l'étudiant sait déjà; cela doit lui permettre de conscientiser l'insuffisance des connaissances antérieures dans la solution de celui-ci.

L'étudiant continue de mettre au point la stratégie de travail: concevoir un but de recherche; chercher les informations nécessaires, collaborer avec les collègues, avec le professeur etc.; discuter en commun sur les résultats obtenus. Ainsi, ils se forment la compétence communicative, qu'ils perfectionnent chemin faisant. S. Francoeur – Bellavance estime que l'activité dans le cadre d'un projet suppose l'application d'une méthodologie qui développe simultanément les connaissances, les habiletés et les attitudes font l'étudiant collaborer créativement avec les coéquipiers.

Le chercheur scientifique **C. Cucos** nous propose quelques repères caractéristiques à cette méthode. Le sujet est établi par le professeur, mais après la familiarisation à ce type d'activité, les étudiants eux-mêmes pourront proposer les sujets. *Il est obligatoirement que les étudiants disposent de certaines préconditions:*

- présenter un certain intérêt pour le sujet respectif;
- connaître d'avance où ils trouveront les ressources matérielles;
- être impatients dans la création d'un produit dont ils seront fiers;
- ne pas choisir le sujet dans de vieux livres ou poursuivre la routine de la classe;
- espérer que les parents seront compréhensifs et intéressés du sujet choisi.

Pour établir la stratégie d'évaluation du projet, le professeur doit éclaircir, en collaboration avec les élèves/étudiants, les problèmes suivants:

proiectului, profesorul trebuie să clarifice, în colaborare cu elevii/studentii, următoarele probleme:

- ce se va evalua: procesul, produsul sau amândouă?
- care va fi rolul profesorului: evaluator continuu sau doar la sfârșitul proiectului?
- care este politica resurselor materiale necesare?, le va oferi profesorul – ca parte a sarcinii – sau studenții trebuie să le procure și, în consecință, acestea vor fi evaluate?
- care sunt activitățile intermediare impuse (de exemplu, prezentarea unui plan preliminar)?
- ce format este cerut pentru prezentarea raportului?
- care sunt standardele impuse pentru realizarea produsului?

Capacitățile care se evaluează în timpul realizării proiectului pot fi:

- de a măsura și a compara rezultatele;
- de a utiliza corespunzător bibliografia;
- de a manevra informația și de a utiliza cunoștințele;
- de a raționa și a utiliza procedurile simple;
- de a investiga și a analiza;
- de a sintetiza și a organiza materialul;
- de a realiza un produs.

A lucra în cadrul unui proiect, ne spune **J. Proulx**, înseamnă „a-ți imagina o situație al cărei actor ești tu și, în consecință a merge spre un scop concret, a găsi forme, metode, mijloace pentru a-l atinge, a anticipa demersul didactic pe care-l vei utiliza, a-ți planifica timpul de realizare a produsului final, care urmează să fie prezentat unui public”. Proiectul poate avea o conotație teoretică, practică, constructivă, creativă. Acesta se poate derula într-o perioadă mai mare de timp, pe secvențe determinate dinainte sau structurate circumstanțial.

Unii autori propun anumite modele ale proiectului formativ în spațiul universitar. **Pierre Nederlandt** (1992) propune un model tridimensional, în care intervin trei variabile fundamentale: timpul, complexitatea activităților și gradul de implicare a actorilor.

Timpul. Din punct de vedere etimologic, termenul „proiect” înseamnă o aruncare înainte, vizare a ceea ce urmează a fi. Proiectul presupune atât o etapizare pe termen scurt, cât și mediu și lung.

Complexitatea. Realizarea unui proiect de studiu sau de formare comportă o serie de aspecte, care trebuie să fie evocate atunci când se pregătește concret respectivul proiect: aspecte materiale, strategii de studiu, consultarea documentelor, lucrările practice, stagii, deplasări.

Implicarea. Este foarte important ca proiectul să fie al studenților și nu al persoanelor interesate. În măsura în care se creează o distanță dintre proiect și

- que évaluera-t-on: le processus, le produit ou tous les deux?
- quel sera le rôle du professeur : évaluateur continu ou exclusivement auxiliaire à la fin du projet?
- quelle est la politique des ressources des matériaux nécessaires ?, le professeur les offrira-t-il comme partie du but – ou les étudiants doivent eux – mêmes les procurer, et, par conséquence, celles-ci seront évaluées?
- quelles sont les activités intermédiaires imposées (par exemple : la présentation d’un plan préliminaire)?
- quel format est-il sollicité pour la présentation du rapport?
- quels sont les standards imposés pour la réalisation du produit?

Les capacités qui s’évaluent pendant la réalisation du projet peuvent être:

- de mesurer et de comparer les résultats;
- d’utiliser la bibliographie correctement;
- de manœuvrer l’information et d’utiliser les connaissances;
- de raisonner et d’utiliser les procédures simples;
- de faire des investigations et d’analyser;
- de synthétiser et d’organiser le matériel;
- de réaliser le produit.

Travailler dans le cadre d’un projet, – nous dit **J. Proulx**, – signifie „l’imaginer une situation dont l’acteur es toi-même, et, par conséquence, aller tout droit vers un but concret, trouver des formes, des méthodes, des moyens pour atteindre ce but, anticiper la démarche didactique que tu vas utiliser, te planifier le temps de réalisation du produit final qui résulte à être présenter à un public”. Le projet peut avoir une connotation théorique, pratique, constructive, créative. Il peut se dérouler dans une plus grande période de temps, par séquences déterminées d’avance ou structurées circonstanciellement.

Certains auteurs proposent des modèles particuliers du projet formatif dans l’espace universitaire. **Pierre Nederlandt** (1992) propose un modèle tridimensionnel où interviennent trois variables fondamentales: le temps, la complexité des activités et le degré de l’implication des acteurs:

Le temps. Du point de vue étymologique, le terme „projet” signifie un lancement en avant, vis-à-vis à ce que doit s’ensuivre.

Le projet suppose une étape aussi de court terme, que moyen et long.

La complexité. La réalisation d’un projet d’étude ou de formation comporte une série d’aspects qui doivent être évoqués alors quand se prépare concrètement le projet respectif: aspects matériels, stratégie d’étude, consultation des documents, travaux pratiques, stages, déplacements (missions).

L’implication. Il est très important que le projet appartienne aux étudiants et non aux personnes intéressées. Dans les limites où se crée une distance entre le projet et la personne, les chances de la réalisation de celui-ci diminuent.

D’autres chercheurs scientifiques considèrent que

persoană, șansele realizării acestuia scad.

Alți cercetători consideră că activitatea studentului în realizarea proiectului parcurge alte faze, care pot varia în funcție de cerințele stabilite. În cadrul predării limbii străine aplicate, pentru elaborarea unui proiect folosim patru etape (Tabelul 1).

l'activité de l'étudiant dans la réalisation du projet parcourt autres phases, qui peuvent varier en fonction de demandes (sollicitations) établies.

Dans le cadre de l'enseignement d'une langue étrangère appliquée, pour l'élaboration d'un projet nous utilisons quatre étapes.

Tabelul 1 / Tableau 1

Etapele pentru elaborarea unui proiect / Les phases d'élaboration du projet

<p>Faza I – de pregătire/ I-ère phase – préparation</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alegerea proiectului/Le choix du projet 2. Stabilirea obiectivelor/Précision des objectifs à atteindre 3. Activizarea și organizarea cunoștințelor/Activation et organisation des connaissances 4. Resursele folosite/Repérages des ressources 5. Organizarea lucrului/Organisation du travail 	<p>Faza II – de realizare/II-ième phase – réalisation</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Selectarea informației/Cueillette de l'information 2. Elaborarea informației/Élaboration de l'information 3. Determinarea comunicărilor/Détermination des communications à présenter 4. Forma prezentării/Forme de la présentation 5. Elaborarea produsului de prezentat/Élaboration du produit à présenter
<p>Faza III – de comunicare/III-ième phase – communication</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pregătirea resurselor și a sălii/Préparation des ressources et de la salle de classe 2. Prezentarea comunicărilor în diferite forme/Présentation des communications sous différentes formes 3. Opinii asupra prezentărilor/Échanges sur les présentations 4. Obiectii/4. objectivations 5. Determinarea de contexte noi/Détermination de nouveaux contextes 	<p>Faza IV – de evaluare/IV-ième phase – évaluation</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cunoștințe/Connaissances 2. Abilități/Habilités 3. Competențe/Compétences

A. Pregătirea pentru prezentare

Subiectul proiectului colectiv este „Banking Industry”. Participă trei echipe, fiecare venind cu o emblemă și un generic ce conține mesajul temei alese: „The Importance of a country's Central Bank”, II: „Bank Services” III: „Other Financial Institutions”.

B. Prezentarea comunicărilor

Această etapă este semnificativă, deoarece studenții conștientizează valoarea celor achiziționate, prezentând colegilor și invitaților un demers neordinar. Pe parcurs se descoperă predicțiile, capacitățile și talentul fiecărui student, se stabilește un climat de încredere și cooperare, care facilitează schimbul de opinii.

Secvența din proiect

Prima echipă, de exemplu, a prezentat comunicările elaborate despre Banca Națională a Moldovei, Sistemul Federal al Băncilor de Rezervă, Banca Angliei, Banca Franței, oprindu-se în mod deosebit la istoria și funcțiile lor, prezentând informația sub formă de scheme, fotografii, desene, postere, chiar demonstrând o secvență de film despre BNM, invitând grupurile la o discuție în baza celor

A. Préparation pour la présentation

„Banking Industry” est le sujet du Projet collectif. Trois équipes y participent, chacune venant avec un emblème et avec un générique qui contiennent le message du thème choisi: I: ”The Importance of a Country's Central Bank”, II: „Bank Services”, III: „Other Financial Institutions”.

B. Présentation des communications.

Cette étape est significative, parce que les étudiants ont pleine conscience de la valeur acquise présentant aux collègues et aux invités une démarche insolite. A la longue, on découvre les prédictions, les capacités et le talent de chaque étudiant, on établit un climat de confiance et de coopération qui facilite l'échange d'opinions.

Séquences du projet

L'équipe I, par exemple, a présenté les communications élaborées concernant la Banque Nationale de Moldova, le Système Fédéral des Banques de Réserve, la Banque de l'Angleterre, la Banque de France, s'arrêtant particulièrement sur leurs histoires et leurs fonctions, présentant l'information sous formes de schémas, photos, dessins, ils ont même démontré une séquence du film concernant la Banque Nationale de

vizionate și a comunicărilor prezentate.

Secvențe din comunicări

Iana: *My project describes the main services provided by the NBM: it issues the monetary policy, issues money, manages the financial situation of the country, controls the financial institutions, operates as a bank for the state, monitors the exchange rate. I would like to point out that every commercial bank must have a deposit at the NBM ...*

Daniela: *I would like to complete this information with interesting posters, pictures and schemes I have founded in Internet and other sources.*

Teacher: *I invite everybody to participate at the discussions with the authors of this project by asking them questions, even by adding new information in order to enrich our project.*

Student: *Who is the governor of the NBM? Of the Fed?*

Studentii din celelalte grupe participă la discuții, analizând, confirmând fapte cu autorii proiectului, apoi, la rândul lor, de asemenea prezintă proiectele lor, ținând cont de obiectivele preconizate și de sarcinile scontate.

Ultima temă abordată în cadrul proiectului a fost „*My Future Bank*”. Studentii au vorbit despre etapele creării unei bănci, documentele necesare, suma de bani disponibilă, denumirea băncii, serviciile pe care le vor presta, clienții pe care îi vor atrage, astfel contribuind la dezvoltarea economică a țării, valorificând în acest mod cunoștințele economice și competențele comunicative în limba străină.

Feedback-ul s-a realizat printr-o conversație în care studenții participanți la proiect și-au împărtășit impresiile privind utilitatea acestei activități. Ideile dominante au fost: proiectul le-a oferit posibilitatea să „răsfoiască” mai multe surse bibliografice, să selecteze informația cea mai recentă, să compare această informație cu alta, aferentă acestui domeniu. Ei și-au îmbogățit vocabularul, s-au apropiat mai mult de colegi, au învățat să converseze științific în limba străină, au început să asculte mult mai atent ceea ce au prezentat colegii lor.

Pentru comunicarea participativă este nevoie de compatibilitate între membrii grupului, care, în viziunea lui *N. Stanton*, înseamnă nu o coincidență de acțiuni, idei, valori, dar o acceptare unanimă a obiectivelor ce se cer a fi realizate pentru a atinge un scop comun.

Cunoștințele au valoare când sunt utile și înțelese conceptual. Viitorul este al celor care examinează critic informația și își construiesc propriile realități. „*Elevii trebuie să-și spună unii altora și să spună lumii ceea ce știu – pentru a afla ce știu. Spunând, vor învăța. Spunând, vor interpreta lumea așa cum o văd ei*” – ne spune

Moldova, invitant les groupes à une discussion se basant sur ce qu'on a vu et les communications présentées.

Séquences de communications

Iana: *My project describes the main services provided by the NBM: it issues the monetary policy, issues money, manages the financial situation of the country, controls the financial institutions, operates as a bank for the state, monitors the exchange rate. I would like to point out that every commercial bank must have a deposit at the NBM ...*

Daniela: *I would like to complete this information with interesting posters, pictures and schemes I have founded in Internet and other sources.*

Teacher: *I invite everybody to participate at the discussions with the authors of this project by asking them questions, even by adding new information in order to enrich our project.*

Student: *Who is the governor of the NBM? Of the Fed?*

Les étudiants d'autres groupes participent aux discussions, analysant, confirmant des faits avec les auteurs du projet, après, à leur tour, présentent aussi leurs projets, tenant compte d'objectifs préconisés et des tâches à réaliser.

Le dernier thème abordé dans le cadre du projet a été „*My Future Bank*”. Les étudiants ont parlé sur les étapes de la création d'une banque, les documents nécessaires, la somme disponible d'argent, le nom de la banque, les services qu'ils vont prester, les clients qu'ils vont attirer, ainsi contribuant au développement économique du pays, valorifiant d'une telle façon les connaissances économiques et les compétences communicatives dans une langue étrangère.

Le feedback s'est réalisé par une conversation dans laquelle les étudiants qui ont participé au projet ont partagé les impressions concernant l'utilité de cette activité. Voilà les idées dominantes: le projet leur a offert la possibilité de “feuilleter” plusieurs sources bibliographiques, de sélectionner l'information la plus récente, de comparer cette information avec une autre, afférente à ce domaine, ils se sont enrichi le vocabulaire, se sont rapprochés de leurs collègues, ont appris converser scientifiquement dans une langue étrangère, ont commencé à écouter beaucoup plus attentivement ce que leurs collègues avaient présenté.

Pour la communication participative on a besoin d'une compatibilité entre les membres du groupe, qui, selon *N. Stanton*, signifie non une coïncidence d'actions, d'idées, de valeurs, mais une acceptation unanime d'objectifs qui se demandent être réalisés pour atteindre un but commun.

Les connaissances ont valeur lorsqu'elles sont utiles et comprises conceptuellement. L'avenir appartient à ceux qui examinent l'information du point de vue critique et se construisent leurs propres réalités. „*Les apprenants doivent se dire les uns aux autres et dire à tous ce qu'ils savent – pour apprendre ce qu'ils savent. Disant, ils apprendront. Disant, ils interpréteront le monde ainsi comme ils le*

savantul **Judith Renyi**.

Este general acceptat astăzi că școala și universitatea nu mai reprezintă pentru elevi, studenți singura sursă de informare și nu doar acestea cultivă anumite atitudini; „*elevii sunt asaltați din toate direcțiile de informații*”, există canale de televiziune unde se vorbește numai limba străină, iar Internetul este o sursă inepuizabilă de date. Școlii și universității îi revine sarcina de ai învăța cum să utilizeze, interpreteze sau să analizeze toate aceste informații.

Pentru ca lecția să decurgă interesant, captivant, trebuie să-i implicăm activ pe studenți în procesul de cunoaștere, de dezvoltare, să stimulăm gândirea și schimbul sănătos de idei, pentru a desfășura demersul didactic astfel, încât toți elevii/studenții să atingă rezultate înalte; să încercăm să folosim proiectul drept metodă interactivă în studierea limbilor străine. Utilizând zi de zi tehnici active, studentul va înțelege că limba nu este un ambalaj dobândit odată și pentru totdeauna, dar un univers care se dezvoltă neconținut și generează sensuri noi în orice situație.

voient”, nous dit le savant **Judith Renyi**.

Aujourd’hui, il est généralement accepté que l’école et l’université ne représentent plus pour les élèves et les étudiants la seule source d’information et ce n’est rien qu’elle cultive certaines attitudes, „les élèves sont assaillis de toutes directions d’informations”, il existe des canaux de télévision où l’on ne parle qu’en langue étrangère, et l’Internet est une source inépuisable de renseignements. A l’école et à l’université il revient la tâche de les faire apprendre comment utiliser, interpréter ou analyser toutes ces informations.

Pour que la leçon découle d’une façon captivante et intéressante, en impliquant activement les étudiants dans le processus de connaissance, de développement, en stimulant la pensée et l’échange solide d’idées, pour déployer la démarche didactique ainsi que tous les élèves/les étudiants atteignent de hauts résultats, tâchons d’utiliser le projet comme méthode interactive dans l’enseignement des langues étrangères. En utilisant chaque jour des techniques actives, l’étudiant comprendra que la langue n’est pas un emballage acquis une fois et pour toujours, mais elle est un univers qui se développe sans cesse et génère des sens nouveaux dans n’importe quelle situation.

Referințe bibliografice/ Bibliographie:

1. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Goraș-Postică, V., Lâsenco, S., Sclifos, L., *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Chișinău, 2008.
2. Coteanu, I., Seche, L., Seche, M., *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Univers enciclopedic, București, 1998.
3. Cucuș, C., *Pedagogie*, Polirom, Iași, 2002.
4. *Dialogos*, Editura ASE, București, 2003.
5. Francoeur-Bellavance, S., *Le travail en projet. Une stratégie pédagogique transdisciplinaire*, Longueuil, Integra, 1997.
6. Proulx, J., *Apprentissage par projet. Presse de l’Université de Québec*, 2004.
7. Sclifos, L., Goraș-Postică, V., Cosovan, O., Cartaleanu, T., Beznițchi, L., Copăceanu, R., *O competență-cheie: a învăța să înveți*, Ghid metodologic, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Chișinău, 2010.
8. Temple, Ch., Steele, J.L., Meredith, K.S., *Strategii de dezvoltare a gândirii critice la diverse discipline*, Ghidul IV, Adaptare, Chișinău, 2003.

REGULAMENTUL de editare a revistei științifico-didactice „Economica”

Revista „Economica” este o publicație trimestrială, recenzată și acreditată (categoria B), care este editată de Academia de Studii Economice din Moldova, conform Statutului său și cerințelor CNNA

Cerințe față de materialele prezentate pentru publicare

Structura lucrării:

Pagina – A4

Limba - română și engleză (cu mici excepții, franceză)

Textul - fond Times New Roman, cu aliniat în ambele limbi; caractere 12, interval 1,5

Autorii – prenume și nume, grade științifice și didactice, instituție, post, telefoane

Volumul – 0,33 c.a. (5-6 pag.) – doctoranzi, 7-8 pag. - lectori univ., 0,5 c.a. (9-10 pag.) - conf.univ.doctori

Conținutul:

- a) abstracte în limbile română, străină și rusă (identice), inclusiv denumirile articolelor;
- b) cuvinte-cheie
- c) introducere
- d) material și metodă
- e) rezultate și discuții
- f) concluzii
- g) bibliografie (în original)

***Notă:** tabelele și figurile, realizate în alb-negru, se prezintă o singură dată, în varianta română, dar în două limbi (prin bară). Ele nu trebuie să fie efectuate în formă de desen sau imagine scanată; trimiterile la surse se fac în Bibliografie, nu în subsolul paginii (doar mici comentarii).*

Lunile de editare a revistei sunt: martie, iunie, septembrie și decembrie. **Articolele se primesc la redacție (2 ex. identice – în română și engleză) cu o lună înainte de luna publicării, în variante electronice și pe hârtie, semnate de autor(i).**

De asemenea, acestea trebuie să fie similare în ambele limbi și însoțite de o **recenzie** din partea unui specialist în domeniul respectiv (semnată și ștampilată). La decizia membrilor Colegiului de redacție, unele materiale sunt recenzate suplimentar.

Lucrările, care nu corespund cerințelor sau au fost avizate negativ, nu sunt publicate. *E-mail*-ul revistei este utilizat de către autori doar cu acceptul redacției.

După aprobarea conținutului revistei (sumarului) de către redactorul-șef, autorii achită pentru fiecare exemplar de revistă 60 de lei la Contabilitatea ASEM (contul rev. „Economica”) și prezintă bonurile de plată redactorului-șef adjunct sau secretarei DEP. Ulterior ei/ele vor ridica revista de la Depozitul ASEM.

Informații suplimentare la tel.: 402-995 (Galina Cotelea, redactor-șef adjunct),
402-886 (Vera Chiruță, secretar)

Bun de tipar 22.03.11
Coli de tipar 18,25
Tirajul 120 ex.
Tipografia Departamentului Editorial-Poligrafic al ASEM
tel. 402-986

